

KONYA İLİ SELÇUKLU İLÇESİ HALK İNANIŞLARI

Betül ARICI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halkbilim Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık, 2018

ÖZET
KONYA İLİ SELÇUKLU İLÇESİ HALK İNANIŞLARI

Betül ARICI

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2018

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

Bu çalışma Konya'nın Selçuklu ilçesindeki halk inanışlarının tespit edilip yöredeki yaygın halk inanışlarının derlenmesinden oluşmaktadır.

Geçmişten günümüze gelebilmiş fakat yazılı kaynaklarda rastlanmayan bazı sözlü kültür ürünlerinin geleceğe aktarılmasını ve unutulmamasını sağlayabilmek için bu kültür öğelerinin derlenmesi ve kayıt altına alınması önem arz eden bir husustur. İşte bu tezin amacı da bu hususa katkı sağlayabilmek için sözlü kültür ürünlerinin toplanıp yazılı hale getirilerek onların yok olmasına engel olmaktır. Ayrıca bu çalışma ile inanışların halk yaşayışı üzerinde azımsanmayacak derecede etkilerinin olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu tez aynı zamanda hızla gelişen teknoloji karşısında ne yazık ki değerini yitirmeyi sürdüren halk arasındaki inanışların dayandığı manevi temelleri korumak adına çalışılmıştır.

Tezin oluşturulma aşamasında birçok yazılı kaynak taranmış ve elde edilen bilgiler ışığında 105 kaynak kişi ile yüz yüze görüşülmüştür. Tezde yer alan bilgilerin bir kısmı yazılı kaynaklardan büyük bir kısmı ise sözlü kaynaklardan edinilmiştir. Aynı zamanda sahada bulunularak gözlem metoduyla inanışların bir kısmının yörede halen yaşadığına tanık olunmuş ve bunlar fotoğflanarak kayıt altına alınmıştır.

Kaynak kişilerin büyük bir çoğunluğunun belli bir yaşın üzerinde olan kişilerden oluşması bize çalışmamızın daha iyi bir sonuç verdiğini göstermektedir. Çünkü bu husus günden güne kaybolmaya ve unutulmaya devam eden halk deyiş ve inanışlarını fazla bozulmaya uğramadan koruma altına aldığımızı göstermektedir.

Bu çalışma ile zengin kültürümüzün bir parçası olan halk inanışlarının araştırıldıkça yenilerinin ortaya çıktığı ve kaynak kişiler ile görüşüldükçe daha çok inanışın hatırlandığı çok geniş ve ayrıntılı bir çalışma konusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak tez çalışmamız yöresel halk inanışlarının derlenmesi açısından önemli olmakla birlikte geçmişe işık tutması dolayısıyla da oldukça faydalıdır.

Anahtar Kelimeler: Selçuklu, folklor, halk kültürü, inanış, halk inanışları

ABSTRACT
FOLK BELIEFS IN THE SELCUKLU DISTRICT OF KONYA PROVINCE

Betül ARICI

Turkish Language And Literature Department

Usak University Social Sciences Institute, December 2018

Consultant: Ass. Prof. Derya ÖZCAN

This study consists of determining the popular beliefs of Konya's Selcuklu district and the compilation of popular beliefs in the region.

It is important to compile and record these cultural products in order to ensure that transferring to the future and proving not to forget of some cultural products that have come from past but are not encountered in the written sources. The purpose of this thesis is to prevent the disappearance of oral cultural products by collecting and writing them out in order to contribute to this issue. In addition, this study aimed to reveal that beliefs have considerable amount of impact on the public life. In this thesis, it was also aimed to protect spiritual foundations based on the beliefs of the people, which unfortunately continue lose their value in the face of rapidly developing technology.

During the preparation phase of the thesis many written resources were scanned and many people were interviewed face to face in the light of the information obtained. Some of the information in the thesis is obtained from the written resources and most of the information is obtained from oral resources. Meanwhile it was witnessed that some of the beliefs were still living in the region by making observation method and they were recorded by taking photograph.

The fact that a large majority of the source people are over a certain age suggests that our work gives us better result. Because this point shows that we have protected the peoples expressions and beliefs that are doomed to be forgotten and lost day by day without being spoiled.

In this study, it was concluded that the peoples' beliefs, which are our part of rich culture, emerged as new ones and that the more people are interviewed the more believes are remembered.

Consequently this work is very important in terms of compiling local people beliefs and it is so beneficial for lightening the past.

Key Words: Selcuklu, folklor, popular culture, belief, public belief

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖN SÖZ

Tez çalışma sahası olarak belirlenen Konya'nın Selçuklu ilçesinde yöre halkı tarafından kabul gören, geçmişte yaşamış ve bir kısmı da günümüzde halen yaşamaya devam eden inanışların derleme çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ile kültürümüz açısından büyük önem taşıyan inanışların yazıya geçirilerek kayıt altına alınması ve unutulmaya yüz tutmuş inanışların gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmadaki bilgilere büyük oranda derleme metodu kullanılarak ulaşılmış olup bilgi toplama sürecinde çalışma alanı sınırları içerisinde gerçekleşen taziye, düğün, bayram, nevruz kutlamaları gibi insanların bir araya geldiği yerler katılımcı gözlem yöntemiyle izlenmiş ve bilgilere ulaşılmıştır.

Çalışmamız boyunca yaş ve eğitim durumları farklılık gösteren kaynak kişilerin tespit edilen inanışlara karşı tepkilerinin değişkenlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Görüşülen kaynak kişilerden eğitim durumu üniversite ve üstü olanların büyük bir çoğunluğu, inanışların kültürümüz için önemli olduğunu fakat dilden dile aktarılırken aslı olmayan birçok inanışın türediğini ve bu gerçek dışı bilgilere itibar edilmemesi gerektiğini aktarmıştır. Görüşülen kaynak kişilerin büyük bir bölümünü oluşturan (51 kişi) 60 yaş üstü kişilerin çoğu ise inanışlar konusunun hassas bir konu olduğu olduğunu ve kötülüklerin kendinden uzak olmasını isteyen herkesin bu inanışlara uygun hareket etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışma sonunda günümüze yaklaştıkça halk inanışlarına daha az itibar edildiği ve genç yaştaki kaynak kişiler tarafından inanışların önemsenmemeye başlandığı anlaşılmıştır. Bunun modernleşen hayat tarzının ve teknolojinin yarattığı olumsuz bir durum olduğu açıktır.

Modern hayat tarzı ve teknoloji büyük bir hızla bu yörede varlığını ve tesirlerini devam ettirirken aynı zamanda dünden bugüne bozulmadan gelen bir insan yapısının bu yörede yaşamaya devam ettiği görülmüştür. Böylece eski ile yenin, gelenek ile modernizmin bir arada yaşadığı ortaya konulmuştur.

Çalışmamızın konusu olan sözlü kültür ürünlerinin günümüz gençleri tarafından ilgi ve merak ile karşılanmaması ne yazık ki büyük bir zenginliğe sahip sözlü kültürümüzün gelecekte unutulup gitmesine ortam hazırlamaktadır. Terk edilme tehlikesi ile karşı karşıya olan âdet, gelenek, görenek ve inanışlar gibi sözlü kültür ürünlerimizin kurtarılmasını sağlayacak yazılı çalışmalar yapılması zorunluluğu kaçınılmazdır.

Bu çalışma Selçuklu İlçesi halk inanışlarının derlenmesinden oluşup çeşitli konu başlıklarına ayrılarak incelenmiştir. Çalışma giriş, iki bölüm, sonuç, kaynakça, kaynak kişi dizini, ek fotoğraflar ve sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışma ile ilgili genel bir bilgi verilerek çalışmanın konusu, amacı, sınırlıkları ve yöntemi ele alınmış olup çalışmanın bölümleri tanıtılmıştır. Birinci bölümde ise çalışma alanı olan Konya'nın Selçuklu İlçesinin tarihi, coğrafi, sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Çalışmanın ana bölümü olan ikinci bölümde ise inancın tanımı ile başlanıp, halk inanışları ve özellikleri geniş bir şekilde ele alınmış ve uygun başlıklar açılarak kaynak kişiler ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanan tüm bilgiler kaydedilmiştir. Yöre halkının inanışları; gökyüzü ve astronomik olaylar ile ilgili halk inanışları, zamanla ilgili halk inanışları, hayvanlarla ilgili halk inanışları, cansız maddeler, eşyalar ve besinlerle ilgili halk inanışları, bereket, uğur ve uğursuzluk ile ilgili halk inanışları, dini günler, bayramlar ve törenler ile ilgili halk inanışları, Hıdırellez ile ilgili halk inanışları, nevruz ile ilgili halk inanışları, yağmur duası ile ilgili halk inanışları, sağaltma yöntemleri ve ocaklarla ilgili halk inanışları, nazar ve nazardan korunma ile ilgili halk inanışları, sihir ve büyü ile ilgili halk inanışları, ateş ve ocak kültü ile ilgili halk inanışları, su ile ilgili halk inanışları, yatırlar, kutsal yerler ve ziyaret yerleri ile ilgili halk inanışları, cin, şeytan ve meleklerle ilgili halk inanışları, insan vücudu ve insan davranışları ile ilgili halk inanışları, tabiat olayları ile ilgili halk inanışları, rüya ile ilgili halk inanışları ve diğer inanışlar başlıkları altında incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise; incelenen yazılı kaynaklar, derlenen halk inanışları, araştırma alanında yapılan gözlemler ve kaynak kişiler ile yapılan yüz yüze görüşmeler ışığında kaynak kişilerin önemli kültürel unsurlarımızdan halk inanışlarına olan bakışı, bağlılık derecesi, inanışların zaman içinde uğradığı değişimler ve halk inanışlarının uygulanış biçimleri ile ilgili tahlil ve değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada yararlanılan kaynaklar kaynakça bölümünde “Yazılı Kaynaklar” ve “Sözlü Kaynaklar” başlıkları altında verilmiştir. Sözlü kaynaklar başlığı altında bilgileri verilen kaynak kişiler çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışmaya ek olarak yörenin kültürünü ve halk inanışlarını yansıtan fotoğraflara yer verilmiştir.

Tez konumun tespit edilmesinden çalışmamın sonuna kadar yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN'a desteği ve yönlendirmeleri için teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca derleme çalışmalarım boyunca benimle birlikte gezip kaynak kişiler ile görüşmemde büyük kolaylık sağlayan annem Emine ONAT ve babam Osman ONAT'a, her zaman yanımda olan eşim Fahrettin ARICI'ya, araştırmalarım sırasında bilgi ve

tecrübelerinden faydalandığım Amjad MANSOUR'a, kaynakçada yer alan makale ve kitaplarından yararlandığım tüm araştırmacılara ayrıca beni evlerinde ve iş yerlerinde misafir eden kaynak kişilere teşekkürü bir borç bilirim.

Betül ARICI

Aralık, 2018

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Betül ARICI

Doğum Yeri ve Tarihi: Bandırma, 24.07.1990

Lisans Öğretimi: Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı
(2009- 2013)

Yüksek Lisans Öğretimi: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Halkbilimi Bilim Dalı
(2013- 2018)

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar: Türk Kızılayı, Türkçe Okutmanı (2015- 2016)
Yunus Emre Enstitüsü, Türkçe Okutmanı (2016-
halen)

İletişim

e-posta adresi : betullonat@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vii
ÖN SÖZ	viii
ÖZ GEÇMİŞ	xi
İÇİNDEKİLER	xii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	1
A.1. KONU	1
A.2. AMAÇ	1
A.3. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	1
A.4. YÖNTEM VE TEKNİKLER	2
BİRİNCİ BÖLÜM	5
SELÇUKLU'NUN TARİHİ VE SOSYAL YAPISINA BAKIŞ	5
1.1.ARAŞTIRMA ALANININ TARİHİ	5
1.2.ARAŞTIRMA ALANININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ	5
1.3.ARAŞTIRMA ALANININ NÜFUSU VE EKONOMİK YAPISI	6
1.4.ARAŞTIRMA ALANININ SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI	8
İKİNCİ BÖLÜM	10
HALK İNANIŞLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	10
2.1.Gökyüzü ve Astronomik Olaylarla İlgili Halk İnanışları	13
2.1.1.Ay ve Güneş İle İlgili Halk İnanışları	13
2.1.2.Yıldızlarla İlgili Halk İnanışları	16
2.1.3.Yıldırım, Şimşek, Gök Gürültüsü gibi Olaylarla İlgili Halk İnanışları	18
2.1.4.Yağmur İle İlgili Halk İnanışları	20
2.1.5.Gökkuşluğu İle İlgili Halk İnanışları	22

2.1.6.Tabiat Olayları İle İlgili Halk İnanışları	23
2.2.Zamanla İlgili Halk İnanışları	28
2.2.1.Günlerle İlgili Halk İnanışları	29
2.2.2.Gece ve Gündüz İle İlgili Halk İnanışları	32
2.3.Hayvanlarla İlgili Halk İnanışları	35
2.3.1.Kurt İle İlgili Halk İnanışları	36
2.3.2.Yılan İle İlgili Halk İnanışları	37
2.3.3.Köpek İle İlgili Halk İnanışları	39
2.3.4.Kedi İle İlgili Halk İnanışları	40
2.3.5.Koyun ve Kuzu İle İlgili Halk İnanışları	42
2.3.6. İnek İle İlgili Halk İnanışları	43
2.3.7.Kuşlar İle İlgili Halk İnanışları	44
2.3.8.Diğer Hayvanlar İle İlgili Halk İnanışları	47
2.4.Cansız Maddeler ve Eşyalarla İlgili Halk İnanışları	49
2.5.Besinlerle İlgili Halk İnanışları	50
2.6.Uğur, Uğursuzluk ve Bereketle İlgili Halk İnanışları	53
2.7.Dini Günler, Bayramlar ve Törenler İle İlgili Halk İnanışları	57
2.7.1.Ramazan ve Kurban Bayramı İle İlgili Halk İnanışları	58
2.7.2.Milli Bayramlar İle İlgili Halk İnanışları	61
2.7.3.Kandiller İle İlgili Halk İnanışları	61
2.7.4.Hıdırellez İle İlgili Halk İnanışlar	63
2.7.5.Nevruz İle İlgili Halk İnanışları	67
2.8.Yağmur Duası İle İlgili Halk İnanışları	69
2.9.Sağaltma Yöntemleri ve Ocaklarla İle İlgili Halk İnanışları	72
2.10.Nazar ve Nazardan Korunma İle İlgili Halk İnanışları	76
2.11.Sihir ve Büyü İle İlgili Halk İnanışları	82
2.12.Ateş ve Ocak Kültü İle İlgili Halk İnanışları	87
2.13.Su İle İlgili Halk İnanışları	92
2.14.Yatırlar, Kutsal Yerler ve Ziyaret Yerleri İle İlgili Halk İnanışları	94

2.15.Cin, Şeytan ve Meleklerle İlgili Halk İnanışları	100
2.15.1.Cin İle İlgili Halk İnanışları	100
2.15.2.Şeytan ve Melek İle İlgili Halk İnanışları	102
2.16.İnsan Vücutu ve İnsan Davranışlarıyla İlgili Halk İnanışları	105
2.17.Rüya İle İlgili Halk İnanışları	107
2.18.Selçuklu Yöresinde Geçiş Dönemi İle İlgili Halk İnanışları	110
2.18.1.Doğum İle İlgili Halk İnanışları	111
2.18.2.Evlenme İle İlgili Halk İnanışları	115
2.18.3.Ölüm İle İlgili Halk İnanışları	118
2.19.Selçuklu Yöresindeki Diğer İnanışlar	120
SONUÇ	124
KAYNAKÇA	130
EKLER (FOTOĞRAFLAR)	143

KISALTMALAR

C.	:	Cilt
Cm.	:	Santimetre
Çev.	:	Çeviren
Ed.	:	Editör
Ha.	:	Hektar
Kg.	:	Kilogram
KK.	:	Kaynak Kişi
Km.	:	Kilometre
m.	:	Metre
MEB.	:	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
M.Ö	:	Milattan Önce
M.S	:	Milattan Sonra
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve diğerleri
vs.	:	Vesaire
yy.	:	Yüzyıl

GİRİŞ

ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

A.1. KONUSU

Bu çalışmanın konusunu Konya iline bağlı Selçuklu ilçesi halk inanışlarının derlenmesi, yöredeki insanların hayata bakış açısına ve değer yargılarının oluşmasına etki eden inanışların tespit edilerek incelenmesi ve halkın inanışları bağlamında dün ve bugün var olan uygulamaların ortaya konulması oluşturmaktadır.

A.2. AMAÇ

Halk kültürü öğelerinden olan halk inanışlarının, binlerce yıllık sözlü kültür birikiminin gelecek kuşaklara aktarılması bilinciyle derlenerek kayıt altına alınması, Türk kültürünün önemli bir bölümünü oluşturan bu inanışların gelecek kuşaklarda merak uyandırarak geçmişi öğrenme isteği oluşturması bu çalışmanın en temel amacını oluşturmaktadır.

“Konya İli Selçuklu İlçesi Halk İnanışları” adlı bu çalışmada Konya iline bağlı Selçuklu ilçesindeki halk inanış unsurlarından olan gökyüzü ve tabiat olaylarıyla ilgili inanışlar, zamanla ilgili inanışlar, canlı ve cansız varlıklarla ilgili inanışlar, hayvanlarla ilgili inanışlar, sağaltma yöntemleri ve ocaklarla ilgili inanışlar, geçiş dönemleriyle ilgili inanışlar, rüya, nazar, sihir vb. alanlar ile ilgili inanış ve uygulamaların sözlü ve yazılı kaynaklardan derlenip incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu inanışlar bağlamında yapılan uygulamaları yorumlamaya çalışmak ve inanışların insanların hayatlarına etkilerini tespit edip kayıt altına almak; böylece kültürel değerlerin yok olup gitme tehlikesinin önüne geçilmesine çalışmak amaçlarımız arasındadır.

A.3. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Araştırmamızın kapsam ve sınırı Konya ili Selçuklu ilçe merkezi ve çevre köyleriyle sınırlı tutulmuştur. Araştırma sırasında 11 köy ve merkez ilçesinde derlemeler yapılmıştır. Çalışmamız kapsamında Aşağıpınarbaşı köyü, Çaldere köyü, Değirmen köyü, Eğribayat köyü, Sarayköy, Sulutaş köyü, Tatköy, Tömek köyü, Yazıbelen köyü, Yukarıpınarbaşı köyü ve Sille köyü'ne gidilerek saha çalışmaları yapılmıştır. Köyler dışında Selçuklu ilçe merkezinde yapılan derleme ise 18 mahallede gerçekleştirilmiştir. Köyceğiz Mahallesi,

Akıncılar Mahallesi, Hüsameddin Çelebi Mahallesi, Hocacihan Mahallesi, Yazır Mahallesi, Şeker Mahallesi, Buhara Mahallesi, Kocatepe Mahallesi, Bedir Mahallesi, Selahaddin Eyyubi Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Bosna Hersek Mahallesi, Sancak Mahallesi, Abdül Ezel Paşa Mahallesi, Beyhekim Mahallesi, Şems Tebrizi Mahallesi, Şeyh Şamil Mahallesi ve Akşemsettin Mahallesi'nde çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar sırasında 105 kaynak kişi ile görüşmeler yapılmıştır.

A.4. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Çalışma alanıyla ilgili araştırmalara başlamadan önce derleme sahasının tarihi, coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısı ile ilgili incelemelerde bulunup bu konularda geniş çaplı bilgilere sahip olmak gerekmektedir. Sahaya inmeden önce yol gösterici planlar yapılmalı ve derlemenin konusu, amacı, derlemeye ne zaman çıkılacağı belirlenmelidir. Derleme sırasında kullanılacak malzemeler, elektrikli ve pilli kayıt araçları, video kamera, fotoğraf makinesi gibi cihazların hazır bulundurulması gerekmektedir. Kaynak kişilere sorulacak sorular ise derleme alanına ulaşmadan önce hazırlanmalıdır (Ekici, 2007, s.25-63).

Sahada derleme yapabilmek için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar; anket, gözlem ve görüşmedir. Bunlar derleme yapacak kişinin bu süre zarfında hedeflediği şeylere ulaşma amacına uygun olarak sıralanmaktadır. Araştırmacı, "Anket" yöntemini halk bilgisi ürünlerinin ne zaman ve nerede yapıldığına dair bilgilerin saha öncesinde ön bilgi toplamak için kullanmaktadır. Bazen de eksik bilgileri tamamlamak için kullanılır. Gözlem yöntemi ise araştırmacının halk ürünlerinin gerçekleştiği ortamlara girerek kaydetmesi yoluyla gerçekleşir. Bu yöntem türünde aktif veya pasif katılımcı gözlem durumu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra gözlem türünün kullanımı sırasında ortam da büyük önem taşımaktadır. Bir halk bilgisi kültürü kendi geleneksel ortamında bu ürünü gerçekleştiren kişilerce yapılırsa "doğal ortam", bahsi geçen kişilerin derlemeci tarafından yaşadığı yere davet edilmesi veya derlemecinin kendi oluşturduğu ortamda yapılması "yapay ortam" olarak nitelendirilir (Ekici, 2007, s.65-67-68).

Bir diğeri ise "Görüşme" yöntemidir. Bu yöntem türünde derlemeci ve anlatıcı aynı ortamda bulunarak, derlemecinin daha önceden hazırlamış olduğu sorulara anlatıcının cevap vermesiyle gerçekleşen bir yöntemdir. Bu soru-cevap kısmı bazen doğaçlama olabildiği gibi bazen de sırasıyla gerçekleştirilebilmektir. Belli bir sıraya göre gerçekleştiği takdirde yönlendirilmiş, o anda geliş güzel sorular, sorularak cevap alınmaya çalışılan yöntem ise

yönlendirilmemiş görüşmedir. Bu kayıt sırasında cevaplar yazılabilir, ses kaydı alınabilir veya ses ve görüntü aynı anda alınabilir (Ekici, 2007, s.71-73).

Araştırma konumuz olan halk inanışları ile ilgili önemli kitaplardan bazıları şunlardır: Erman Altun (1998) Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları, Necdet Yaşar Bayatlı (2011) Irak Türkmen Halk Kültürü Araştırmaları, Özkul Çobanoğlu (2003) Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları, Ahmet Hikmet Eroğlu (2006) Türk Halk İnançlarına Giriş, İsmet Zeki Eyüboğlu (1987) Anadolu İnançları/ Anadolu Mitolojisi, İnanç Söylence Bağlantısı, Yaşar Kalafat (2008) Türk Kültürlü Halklarda Türk Halk İnançları. Halk inanışlarının derlenmesi ve akademik anlamda incelenmesi yönünde oldukça fazla çalışma yapılmış olmakla birlikte Selçuklu ilçesi ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. İsmail Şenesen (2015) Adana Halk İnançlarında Eski Türk İnanışlarının İzleri Karşılaştırma-İnceleme, Mustafa Sever (2001) Mersin ve Yakın Çevresi Halk İnançları ve Halk Hekimliği, Ali Şimşek (2013) Manavgat Yöresi Halk İnanışları, Şevki Doğan (2013) Elazığ İli Keban İlçesi Halk İnanışları, Alpaslan Gönenç (2011) Antalya İli Korkuteli İlçesinde Halk İnanışları ve Halk Hekimliği, Turgay Kabak (2011) Derinkuyu Yöresi Halk İnanışları, Tuğrul Balaban (2006) Sandıklı Halk İnanışları ve Uygulamaları, Münevver Karanfil Güldemir (2008) Afyon-Bolvadin ve Çevresi Halk İnanışları ve Uygulamaları, Burcu Aydınoglu (2005) Tire Merkezinde Halk İnanışları, Tuba Karabüber (2017) Tosya Halk İnanışları, Hüseyin Yıldırım (2013) Erzincan Kemaliye İlçesindeki Yaygın Halk İnanışları Mehmet Gökhan Aslan (2011) Kayseri İli Pınarbaşı İlçesindeki Avşar Köylerinde Türk Halk İnanışları başlıklı çalışmalar halk inanışları hakkındaki yüksek lisans ve doktora tezlerinden bazılarıdır.

Çalışmamızın teorik kısmı oluşturulurken alan ve konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar, yazılı kaynaklar taranmıştır. Sahaya çıkmadan önce Metin Ekici'nin *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri* adlı kitabından yararlanılmıştır. Amaçlanan hedefe ulaşmak için alan araştırmasında gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılarak kaynak kişilerden bilgi edinilmiştir. Gözlem metodunda yer yer katılımlı gözlemlerden yararlanılmıştır. Kurşun dökme, kırk çıkarma, yağmur duası ve sağaltma gibi inanış ve uygulamalarda katılımlı gözlem yöntemi kullanılmış bu sayede de çeşitli inanışların yörede halen yaşadığına tanık olunmuş ve bu inanış ve uygulamalar fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Araştırma yapılacak yerlerde, köylerde bulunularak sağlıklı ve ayrıntılı bilgilere ulaşmaya çalışılmıştır. Görüşmeler esnasında konuyla ilgili sorular sorularak kaynak kişilerin inanışları hatırlanması sağlanmış, zaman zaman sorular esnetilerek daha doğru ve net cevaplar elde etmek amaçlanmıştır.

Saha çalışması sırasında ses kayıt cihazı, fotoğraf makinesi ve kamera kullanılmıştır. Kamera karşısına çıkmak veya fotoğrafının çekilmesini istemeyen kişilerle yapılan görüşmelerde not alma yöntemiyle bilgiler kayıt altına alınmıştır.

Kullanılan yazılı kaynaklara Selçuk Üniversitesi Kütüphanesi'nden, ilçe halk kütüphanesinden, süreli ve süresiz yayınlardan, YÖK Dokümantasyon Merkezinden ve elektronik ortamda yayınlanan çeşitli kaynaklardan yararlanılmıştır.

Sözlü kaynaklara ulaşımında yöre halkından, muhtarlıklardan ve ilçe belediyesinden yardım alınmıştır.. Ulaşılan 105 kaynak kişiden elde edilen bilgilerin hangi kaynak kişiden elde edildiği, metinde KK1, KK2, KK3... şeklinde belirtilmiş ve kaynakça bölümündeki "Sözlü Kaynaklar" başlığı altında ise kaynak kişilere ait bilgiler verilmiştir.

Selçuklu ilçesinin göç alan bir bölge olması hasebiyle yöreye özgü kültür öğelerini aktarabilecek kaynak kişilere ulaşmak uğraştırıcı olsa da çalışma için uygun kaynak kişilerle görüşme ortamı sağlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SELÇUKLU'NUN TARİHİ VE SOSYAL YAPISINA BAKIŞ

1.1. ARAŞTIRMA ALANININ TARİHİ

Selçuklu İlçesi, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Konya'ya bağlı bir merkez ilçedir. İsmi Anadolu'yu fethettikten sonra Konya'yı başkent yapan Anadolu Selçuklu Devleti'nden almıştır. İlçe, göl tabanı olan bir ova üzerine kurulmuştur. İl merkezine uzaklığı ise 103 km'dir.

Selçuklu'nun tarihi milattan öncesine dayanmaktadır. Selçuklu ilçesine bağlı Yağlıbayat Köyü'nün 2 km doğusunda yer alan Eğribayat Höyüğü'nde Demir Çağı ve M.Ö 2000 yılına ait çeşitli keramik parçaları bulunmuştur. Bunun yanında Beçene Köyü'nün 2 km güneyindeki Beçene Höyüğü'nde de aynı şekilde bu keramik parçalarına rastlanmıştır. Höyükte Neolitik çağı yansıtan bol miktarda obsidiyen alet parçacıkları tespit edilmiştir. (Bahar, 1999 ss.26– 27), Bu höyüklerden yola çıkarak ilçenin tarihinin ne kadar eskiye dayandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Yıllarca Hitit İmparatorluğu, Frikyalılar, Lidyalılar, Kimmerliler, Pers Krallığı, Bergama Krallığı gibi birçok gücün hâkimiyeti altında kalmıştır. Osmanlı gibi 6 asır Anadolu topraklarında hüküm süren bir imparatorluğa beşiklik yapmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde ise 20.06.1987 tarih ve 3399 sayılı Kanunla Konya İl Merkezi Büyükşehir Statüsüne kavuşturulmuş; Karatay, Meram ve Selçuklu olmak üzere 3 ayrı ilçeye ayrılmıştır (www.selcuklu.gov.tr, Et.01.07.2017). Daha sonra Selçuklu kuruluş aşamalarını tamamlamış ve ilçeye dönüşmüştür. Nüfus bakımından Konya'nın en büyük, Türkiye'nin ise 17. büyük ilçesidir (www.selcuklu.gov.tr, Et.01.07.2017). Aynı zamanda 55 bin hektarlık mücavir alanı, 2 bucak, 20 köy ve 72 mahallesi bulunmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMA ALANININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

36°52' Kuzey enlemi ile 32°29' Doğu boylamı arasında yer alan ilçenin kuzeyinde; Kadınhanı, Sarayönü ve Altınekin ilçeleri, güneyinde; Meram, doğusunda; Karatay, batısında ise Derbent ilçesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 2.056 km² olup Konya'nın kuzeyinde yer almaktadır. İlçenin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1.016 metredir (www.selcuklu.gov.tr, Et.01.07.2017).

Selçuklu ilçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin tam ortasında yer alması sebebiyle bu bölgenin tüm karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Bölgeye karasal iklim hâkimdir. Bu nedenle kışları sert, soğuk ve yağışlı, yazları ise sıcak ve kurak geçmektedir. İlçenin yağış ortalaması diğer illere göre daha düşüktür. Ancak kurak geçmeyen yıllarda yağış, ziraat için yeterli olmaktadır (www.selcuklu.gov.tr, Et.01.07.2017).

İlçe göl tabanı üzerine kurulu olması münasebetiyle genel itibari ile ovalıktır, sadece batı tarafı dağlık bir alandır. Bu alanda Takkeli ve Lodos Dağları yükselmektedir. Yüksekliğe bağlı olarak ova tabanında hâkim bitki örtüsü bozkırdır.

İlçenin en önemli su kaynakları Sille Deresi ve Malas Göleti'dir. Malas Göleti'nin sulama alanı 115 ha, depolama hacmi ise 2.91 m³ 'tür. Selçuklu ilçesinde iki önemli baraj bulunmaktadır. Bunlardan ilki; Sille Deresi üzerinde sulama ve taşkın kontrolü amacı ile yapılan Sille Barajı, diğeri ise Meram Deresi üzerinde sulama ve içme suyu temin etmek için inşa edilen Altınapa Barajı'dır (www.selcuklu.gov.tr, Et.01.07.2017).

Selçuklu'da çayır ve meralar 28.000,0 ha'lık alanı; ormanlar 14.397,0'lık alanı kaplamaktadır (Konya İl Tarım Müdürlüğü, 2010).

1.3. ARAŞTIRMA ALANININ NÜFUSU VE EKONOMİK YAPISI

İlçenin nüfusu 2016 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre toplam 622.846'dır. Bunun 316.495'i kadın, 306.351'i ise erkektir. Selçuklu ilçesinin nüfusu genel Türkiye nüfusunun %28,82'sini oluşturmaktadır (TÜİK, 2016).

2014 yılında yapılan nüfus sayımına göre Selçuklu İlçesi'nin nüfusu 584.644 kişi iken 2015 yılında bu sayı 604.706 kişiye, 2016 yılında ise 622.846'ya yükselmiştir. İl ölçeğinde nüfus hareketi incelendiğinde en çok nüfus artışının yaşandığı ilçenin Selçuklu ilçesi olduğu söylenebilir.

Selçuklu, nüfus yoğunluğu bakımından Konya'nın en büyük ilçesidir. İlçede nüfus artışı çok hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bu nüfus artışı yeni doğumların yanı sıra çevre il ve ilçelerden göç edip yerleşenlerden oluşmaktadır.

Selçuklu'da halkın birçoğu genellikle ticaret ve sanayi ile geçimini sağlamaktadır. Ancak tarım ve hayvancılıkla uğraşan büyük bir kesim de bulunmaktadır. Toplam alan 630.256,00 hektardır. Burada tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekim alanı 488.318,00 ha; nadasa bırakılan alan 135.135,00 ha; sebze bahçelerinin alanı 3.600,00 ha; meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı ise 3.203,00 hektardır (TÜİK, 2016 verileri/ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı).

Selçuklu İlçesi'nin en önemli tarım ürünleri; buğday, arpa, mısır, patates ve şeker pancarıdır. En fazla üretimi yapılan ürünlerin başında 64.567 ton ile Arpa ve 45.493 ton ile buğday gelmektedir (TÜİK, 2016 Bitkisel Üretim İstatistikleri, Et.02.07.2017). İlçede yetiştirilen buğday ve arpa verileri Konya verimlerinden yüksektir. Şeker pancarı ve mısır verimleri ise, Konya verimlerinden düşüktür.

Tarım kadar hayvancılığın da gelişmekte olduğu ilçede yem bitkileri ekiliş alanı da oldukça fazladır. İlçede daha çok yonca ekimi yapılmaktadır. Yonca ekilen alanlar göz önüne alındığında Konya'nın %2,6'sını, bölgenin ise %2,1'ini oluşturduğunu görmekteyiz.

Tablo 2: TÜİK, 2016 Bitkisel Üretim İstatistikleri

Ürün Adı	Üretim
Buğday (Diğer)	45.493
Mısır (Dane)	2.872
Arpa (Diğer)	64.567
Yulaf (Dane)	1.374
Şeker Pancarı	90.756
Ayçiçeği (Yağlık)	5.640
Patates	8.815
Nohut	1.009
Fasulye (Taze)	4.043
Domates	5.070
Biber (Sivri)	1.257
Karpuz	900

Halkın büyük bir kesiminin geçim kaynaklarından biri de hayvancılıktır. Selçuklu İlçesi'nde büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvancılığının yanı sıra arıcılık da yapılmaktadır. Yaygın olarak büyükbaş hayvanlardan sığır; küçükbaş hayvanlardan koyun, keçi; kümes hayvanlarından tavuk, ördek, hindi ve kaz beslenmektedir. İlçede koyun ırkına bakıldığında

sadece yerli koyun yetiştiriciliği yapılırken keçi ırkından ise sadece kıl ve tiftik keçisi yetiştiriciliği yapılmaktadır.

İlçede 3 adet Organize Sanayi Bölgesi ve irili ufaklı sanayi siteleri bulunmaktadır. Bu sanayi alanlarında; otomotiv yan sanayi, ziraat alet ve makineleri imalat sanayi, makine ve yedek parça, döküm sanayi, kâğıt ve ambalaj sanayi, sondaj, boru ve sulama sistemleri, plastik, boya ve kimya sanayi, inşaat malzemeleri, karo mozaik ve mermer imali, deri tekstil ürünleri imalat sanayi, madeni eşya imalat sanayi ve hırdavat, değirmen makineleri imalat sanayi ve alüminyum sanayi ile ilgili faaliyetler yürütülmektedir (www.selcuklu.bel.tr, Et.02.07.2017).

Selçuklu'da kurulan enerji santralleri sayesinde ilçenin enerji ihtiyacı da büyük ölçüde karşılanmaktadır. İlçede 3 adet rüzgâr enerji santrali bulunuyor. Bunlar: Çaylaz Rüzgâr Enerji Santralleri, Ardışlı Rüzgâr Enerji Santrali ve Baylar Rüzgâr Enerji Santrali'dir. Bu santrallerin bölgede kurulmaya uygun olup olmadığı Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ) ve Selçuk Üniversitesi tarafından yapılan çalışmalarla belirlenmeye çalışılmıştır (www.konyadayatirim.gov.tr, Et.02.07.2017).

1.4. ARAŞTIRMA ALANININ SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

Selçuklu, 2 bucak, 20 köy ve 72 mahalleden oluşan bir ilçedir. Nüfusu ise 622.846'dır. Verilen rakamlardan da anlaşılacağı üzere Selçuklu Belediyesi, oldukça geniş bir alana hizmet götürmek zorundadır. Belediyecilik hizmetlerini gerçekleştirdiği alanların içerisinde 9 aile yaşam merkezi, 9 emekliler lokali, 1 gençlik merkezi, 10 engelli araç şarj istasyonu, 26 kütüphane, 472 oyun grubu, 465 park, 18 salonlu Selçuklu Kongre Merkezi, 12 spor salonu, 6 kortluk tenis kortu, 32 dairesel umut evi, 2 yarı olimpiik yüzme havuzu ve 22.000 m²'lik Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Merkezi bulunmaktadır (www.selcuklu.bel.tr, Et.02.07.2017).

Konya'da en fazla nüfus artışı yaşanan ilçe, Selçuklu ilçesidir. Bu nüfus artışına paralel olarak okul sayılarında da artış olmuştur. İlçede; 74 adet ilkokul, 7 adet anaokulu, 1 adet Uygulama Okulu, 1 adet Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 1 adet Halk Eğitim Merkezi, 1 adet Olgunlaşma Enstitüsü, 1 adet Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, 1 adet Anadolu Öğretmen Lisesi, 1 adet Mesleki Eğitim Merkezi, 1 adet Sağlık Meslek Lisesi, 4 adet Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, 1 adet Özel Eğitim Meslek Lisesi, 2 adet İmam Hatip Lisesi, 1 adet Kız Teknik ve Meslek Lisesi, 7 adet Anadolu Lisesi, 1 adet Ticaret Meslek Lisesi, 4 adet lise olmak üzere 109 Eğitim kurumu bulunmaktadır. (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı 2011-14)

Selçuklu, ulaşım açısından merkezi bir yerde bulunmaktadır. İlçe sınırları içerisinde Ankara Karayolu, İstanbul Karayolu ve Beyşehir Karayolu geçmektedir. Konya Havaalanı da ilçe sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Selçuklu, içerisinde birçok tarihi eser barındırması sebebiyle turizm açısından zengin bir ilçe sayılmaktadır. İlçede 3000 yıllık tarihi Sille Mahallesi, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi, Alaaddin Köşk, Saray kalıntıları, Ahşap Eserleri Müzesi, Sille Hamamı, Karatay Çini Eserler Müzesi, Aya-Elena Kilisesi, Alaeddin Camii ve Zazadin Hanı gibi birçok önemli tarihi eser yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

HALK İNANIŞLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

İnanmak: “Bir şeyi doğru olarak benimsemek. 2. Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek. 3. Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek. 4. Sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek.” (Türkçe Sözlük, 2009, s.965).

İnanç: “1. Bir düşünceye istekle gönülden bağlanma. 2. Allah’ın varlığına birliğine inanma; bir dine bağlanma, iman, itikat. 3. Güven, inanma duygusu. 4. İnanılan şey.” (Türkçe Sözlük, 2009, s.965).

Başka bir şekilde ifade edecek olursak inanç, bir kimsenin günlük yaşamını, davranışlarını etkileyen, başkalarından öğrenme yoluyla elde edilen düşünce ürünüdür (Eyüboğlu, 1998, s.37).

İnançlar genellikle iki türdür. Birincisi, somut varlıklara olan inançlar, öteki soyut varlıklara dayanan inançlardır. Somut varlıklara dayananlar doğa olayları ile ilgili olan inançlardır. Soyut varlıklarla ilgili inançlar ise birtakım düşüncelerin yorumundan, sanılardan ileri gelen inançlardır (Eyüboğlu, 1998, s.40).

Doğumdan ölüme kadar insanların yaşantısında yer alan maddi ve manevi bütün kültür öğelerini bilimsel olarak derleyen, değerlendiren ve bunların sistematik bir açıklamasını yaparak insanlığın kültür tarihini ve özellikle halk kültürünün genel gelişme kurallarını inceleyen, kültürler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleyip ortaya koyan, gerektiğinde de bu bilimsel sonuçları halkın yararına olacak şekilde düzenleyip halka aktaran ve hatta birtakım uygulamalarda bulunan bilim dalına folklor (halk bilimi) denir. (Örnek, 2000 s.26). Halk bilimi, toplumların kendine özgü yapılarını halka ait olan her şeyi en geniş boyutuyla inceler. Bu araştırma sırasında yazılı kaynaklar değil halkın efsaneleri, gelenek ve görenekleri yani geçmişten bugüne taşıdıkları inanışları ve uygulamaları inceler. Halk biliminin etnoloji, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, edebiyat, psikoloji, dilbilim, dinbilim, tarih, dinler tarihi, sanat tarihi, coğrafya, tıp, hukuk gibi birçok bilimle yakından ilişkisi vardır. Bu alanda sınırlar çizmek ve belirli alanların içine hapsetmek çok zordur. Çünkü saydığımız tüm bu alanlar halkın kimliğini tam anlamıyla ortaya koyan şeylerdir.

İnsanoğlu binlerce yıllık bir tarihe sahiptir. Yüzyıllar boyunca dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde hayatlarını devam ettirmişlerdir. Nitekim bu tarihi süreç içerisinde ticaret, savaş ve göç gibi sebeplerden ötürü birbirleriyle etkileşimde bulunmuşlardır. Sahip

oldukları kültür birikimi ile hem pek çok milleti etkilemiş hem de onlardan etkilenmişlerdir. Böylece yüzyıllardan günümüze zengin ve renkli bir kültür motifi ulaşmıştır.

İnsanoğlu zaman içerisinde bulunduğu yerden farklı yerlere göç etmiştir. Gittiği yerde kendi kültürünü yaşatmaya çalışmış ve yıllarca onu nesilden nesile aktarabilmiştir. Toplular hayatlarını derinlemesine etkileyen âdet, inanış ve geleneklerini yeni bir dine veya kültüre girdiklerinde bırakmazlar ve yeni dinin, kültürün özelliklerine eski âdet, inanış ve geleneklerini uydurmaya çalışırlar. Halk inanışları toplumsal hayatımızda teknik gelişmelerden evlenmeye, doğuma, ölüme, sosyal hayatımıza kadar her alanda yer almaktadır (Kılıç, 2001, s.415).

Dinin, halk inanışlarının büyük bir çoğunluğunun oluşmasında azımsanmayacak derecede önemli bir etkisi vardır (Şimşek, 2013, s.101). Din, her dönemde insan hayatı üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Bu güçlü etki neticesinde bazen ruhanilik taşıyan, kutsal öğeler barındıran inanışlar dinle karıştırılabilmektedir. Oysaki halk inanışları din, ahlak kuralları gibi kesinlik ve katılık taşımazlar aynı zamanda yerden yere, topluluktan topluluğa da farklılık gösterirler (Boratav, 1997, s.7).

Din ile halk inanışlarının ortak yönleri olduğu kadar ikisini birbirinden ayıran keskin çizgiler, önemli farklar bulunmaktadır. Örneğin; ilahi dinlerde yasak olan şeyler kesin bir dille peygamberler aracılığı ile bildirilmiştir. Asla zamana, mekâna veya kişiye göre değişmemektedir. Ancak halk inanışları zaman içerisinde ortaya çıkmıştır ve ilerleyen dönemlerde unutulabilmekte veya o anki duruma, kişiye göre değişiklik gösterebilmektedir. Bunun yanında dini inançların kesin bir kaynağı varken, halk inanışlarının kaynağı bilinmez, sadece halk tarafından bilinir ve söylenir. Örneğin; Herhangi bir inancı tatbik eden bir kişiye “Bunu niçin yapıyorsun? Bunun kaynağı nedir?” gibi sorular sorulduğunda “niçin” sorusuna söyleyecek bir şeyler bulmakla birlikte kaynağı konusunda kesin bir şey söyleyemeyecek, “Atalarımızdan, büyüklerimizden böyle gördük, onlar böyle yapardı.” diyeceklerdir (Eşmeli, 2006, s.10).

Yapılan çalışmalar neticesinde, Anadolu inanışlarının oluşumunda üç ayrı kaynağın bulunduğu belirtilmektedir. Bunlardan birincisi eskiçağ Anadolu dinleri, ikincisi Sümer, Akad, Mısır gibi komşu ulusların düşünce kalıntıları, üçüncüsü ise tek tanrılı dinlerin etkisidir. Yunan – Roma ve Fenike uygarlığı dönemlerinden kalan inanışlarda bu ulusların özelliklerini yansıtan izler bulunmaktadır (Eyüboğlu, 1998, s.48).

Türk halk inanışları incelendiğinde ise farklı birçok dine ait inanışların ve uygulamaların yer aldığını görmekteyiz. Bunun sebebi olarak Türklerin bugüne kadar çok

geniş bir alana göç etmiş olmalarını gösterebiliriz. Bazı Türk boyları Orta Asya'da iken bazıları Avrupa'ya kadar ilerlemiştir. Bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılmalarından dolayı çok farklı kültürlerle bir arada bulunmuşlardır. Bu kültürlerden ve dinlerden etkilenmiş ve bu neticede diğer kültürleri de etkilemişlerdir.

Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra kendi dinlerinden tamamen kopmamış, ona ait inanç ve uygulamalarını devam ettirmişlerdir. Bu şekilde dini inançlarını yaşamaya devam etmiş, onları yeni dinleri ile harmanlayarak günümüze kadar zengin bir kültürle ulaştırmayı başarmışlardır. Özellikle bugüne kadar kurmuş oldukları devletler ve imparatorluklar altında yaşayan farklı milletler sayesinde çok farklı, zengin ve renkli bir kültür mozağine sahip olmuşlardır.

İnsanların yaşayışlarında kökü çok eski çağlara dayanan farklı dini inanışlardan izlerle karşılaşmak mümkündür. İnanışların kişilerin birkaç kez yaşamış oldukları şeyleri inanç haline getirerek onu yıllar boyu sürdürmesiyle ortaya çıktıkları düşünülmektedir. Çoğu kez korktukları bir tabiat olayını olağanüstü bir şekilde düşünerek onun etrafında çeşitli inanışlar meydana getirmişlerdir. Bu inanışlar zamanla halk arasında yayılmış ve geleneksel bir bağlayıcı haline gelmiştir.

Bütün inançların özünde doğa olayları vardır ancak bu olaylar inancın doğruluğunu, kesinliğini, genel geçerliliğini gerektirmez. İnanç doğa olayları karşısında bir sanı olmaktan öteye geçemez. İncanın doğa olaylarından doğmasına karşılık, doğa olayı inancın yaşanan bir gerçekle bağlantılı olduğunu da göstermez. İnanç doğa olaylarının nedenini bilmeme yüzünden yapılan özel bir yorumdur. "Gece sokağa su atan çarpılır." diyen inancın doğuş nedeni, çok eski çağlarda böyle yapan bir kimsenin bir yerinin çarpılması olabilir. Ancak bu çarpılmanın nedeni bilinmediği için su atma olayına bağlandığı açıktır. Yoksa çarpılma korkudan, sinir bozukluğundan, gövdede başka bir hastalıktan oluşmuştur. İşte bu nedeni bilinmeyen çarpılma olayı zamanla dilden dile aktarıla aktarıla bir inanç kılığına bürünmüştür. Bu nedenle inanç, nedeni bilinmeyen bir olayın yorumu oluyor (Eyüboğlu, 1998, s.37).

Halk inanışları geleneksel olarak ele alındığında her ne kadar yere ve zamana göre değişiklik gösterse de kendine has bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler millilik, bağlayıcılık, değişmezlik ve süreklilik, ortaklık, meçhuliyet başlıkları altında toplanmaktadır.

2.1. Gökyüzü ve Astronomik Olaylarla İlgili Halk İnanışları

İslamiyet'ten önce eski Türkler birçok dini inanişaya mensup olmuştur. Bilinen en eski inanişalardan birisi de Gök Tanrı inancıdır. Bu inanç sistemine göre Tanrı en yüksek ve en değerli varlık olarak itikadın merkezinde yer almıştır. Gök Tanrı; can veren, yaşatan ve zamanı geldiğinde öldüren bir varlık olarak görülmektedir.

Göktürk yazıtlarına göre, hakanları tahta çıkaran, Türklere zafer kazandıran, felaketlerden koruyan Türk tanrısı Gök Tanrı'dır (Akman, 2013, s.137). Bu inanç sisteminde Gök Tanrı hiç kimse ile sohbet etmez, hiç kimse onunla iletişim kuramaz. Yani diğer bazı dinlerde olduğu gibi Şeyh-mürüt, peygamber-ümmet, öğretmen-öğrenci ilişkisi yoktur. Ancak tanrının doğada zuhur ettiği farklı formlar olduğuna inanılır. Bunlar tanrı diye nitelendirilmeler de tanrıdan olduğu noktasında inanişlar vardır. Onun gücünün başka türlü bir yansıması olduğuna inanılır. Bunların en bilineni Ay Dede, Yer Ana Umay, Toprak Ana, Ayaz Ata'dır.

Türk mitolojisinde gök/gökyüzü büyük bir öneme sahiptir. Türk halk inanişlarında karşılaşılan birçok olayın ruhani bir özelliği ve doğa ile bağlantısı olduğuna inanılır. İnsanlar başlarına gelen birçok olayın gökten geldiğini düşünür. Doğa olaylarının da Tanrı'nın kızıması sonucunda oluştuğuna inanan bir kesim de mevcuttur. Aslında tüm bunlar eski Gök Tanrı inancı ile de bağlantılı olarak gelişmektedir.

Selçuklu ilçesinde gökyüzü ile ilgili inanişlar ve uygulamalar şu şekildedir;

- Rahmetin de belanın da gökten geldiğine inanılır. (KK1, KK9, KK23, KK25, KK65, KK78)
- Gökyüzünün renginin (mavinin) kutsal olduğuna inanılır. (KK5, KK11, KK34, KK65, KK69)
- Gündüz vaktinde gökyüzü karanlık olursa kötü bir haber alınacağına inanılır. (KK24, KK48)

2.1.1. Ay ve Güneş İle İlgili Halk İnanışları

İhtişamlı gök cisimlerinden olan Ay ve Güneş, insanlar tarafından hep ilgi duyulan varlıklardan olmuşlardır. Ay, bazı göçebe ve yarı göçebe toplumlarda yaşamın ilk kaynağı olarak görülmüştür. Yaradılış Destanı, Oğuz Kağan Destanı, Köroğlu Destanı gibi birçok destanda ay ismi çokça kullanılmıştır.

Eski Türk inanışlarında Ay ve Güneş ile ilgili inanışlar birbirinden ayrılmaz, aksine hep birlikte zikredilir. Ay ve Güneş'in iki kardeş olduğuna inanılır. Ayrıca Güneş dişi, Ay erkeği; Güneş anayı, Ay babayı; Güneş sıcaklığı, Ay soğukluğu; Güneş güneyi, Ay kuzeyi sembolize eder (Ögel, 1995, s.187-188).

Ayın doğup batması eski Türklerde ölüm dirilme olarak algılanmıştır. Bu sebeple mitolojik bir simge olan “dolunay”, Türk halk inanışlarında yaşlanma, ölüm, “yeni doğan ay” yenilenme, gençleşme, dirilme, “hilal” de olgunlaşma gibi anlamlar kazanmıştır (Bayat, 2007, s.268).

Diğer yandan Altaylı Şamanistlerin Güneş ile and içtikleri bilinmektedir. Altaylılara göre Güneş ana, Ay atadır (İnan, 1976, s.29). Yerde ise Güneşi ateş temsil etmektedir.

Şamanistlerin inanışlarına göre, büyük kahramanlar Güneş ve Ayın korumasında bulunmaktaydılar. Güneş ve Ay kötü ruhlar ile mücadele ederler ve bazen yakalanıp kötü ruhların dünyasına sürüklenirler. Güneş ve Ay tutulmalarının da bu yüzden gerçekleştiğine inanılır. Güneş ve Ay tutulduğu zaman Şamanistlerin bunları kötü ruhun elinden kurtarmak için bağırıp çağırıp davul çalarak yani gürültü yaparak kötü ruhu korkuttuklarını düşünürler. (İnan, 1995, s.30) Günümüzde bu uygulamalar farklı şekillerde de olsa halen devam etmektedir. Ankara, Artvin gibi yörelerde Ay ve Güneş tutulması sırasında boş tenekeye vurulduğu ve silahla ateş açıldığı bilinmektedir.

Anadolu'da gerçekleştirilen ritüellere yönelik bir başka örnek ise Manavgat yöresinden verilebilir. “Manavgat yöresinde Ay ve Güneş tutulmasında teneke çalınır, silah atılır ve gürültü yapılır. Ay ve Güneş'in tutulmasında kötü ruhların etkisinin olduğu düşünülür. Kötü ruhların (şeytan, cin vb.) insanları aydınlıktan uzaklaştırarak, kötü işler yapmalarını sağlamak amacıyla böyle bir yol seçtiğine inanılır. Kötü ruhları uzaklaştırmak için sadece yukarıda saydığımız uygulamaların dışında, dualar (yedi tane Ayet-el Kürsi) okunur.” (Şimşek, 2013, s. 408).

Türk halk inanışlarına bakıldığında Ay ve Güneş ile ilgili farklı inanış ve uygulamaların olduğu görülmektedir. Anadolu'da insanların güneş doğmadan yataktan kalkması gerektiğine yönelik inanış yaygındır. Aynı şekilde güneşin batış saatlerinde de uyumak iyi değildir. Bu yüzden o saatlerde uyuyanlar uyandırılır. Anadolu'nun birçok yerinde güneş doğmadan iş yeri açmak, evin kapısını açmak ve işe başlamanın bereket getireceğine inanılır (Kalafat, 1995, s.38).

Uygur toplumunda da Ay ile ilgili birçok inanış bulunmaktadır. Uygurlar asla Ay'a bakıp tükürmezler ve Ay'ı parmakları ile işaret edip konuşmazlardı (Samire, 2013, s.85).

“Korkuteli’nde Ay ve Güneş tutulması kıyamet başlangıcı gibi algılanmaktadır. Güneş ve Ay tutulması gerçekleştiği zaman havanın aydınlanması için insanlar havaya silah atmaktadır. Ayrıca rengi siyah olan kaplara vurularak ses çıkarılmakta böylelikle Ay tutulmasının önleneneğine inanılmaktadır. Ay ve Güneş tutulmasında özellikle karakap çalınmasının sebebi ise karanlığın ortadan kalkmasını sağlamaktır.” (Gönenç, 2011, s.35).

“Urfa’da, ellerinde siğil bulunanlar yeni doğmuş Ay’a bakarak “Ay’ı gördüm hoş gördüm, siğilimin yerini boş gördüm” diyerek elini ovar ve tedavi olacağına inanır.” (İnan, 1972, s.37).

Selçuklu ilçesinde tarım ve hayvancılığın halkın birincil uğraşlarından olması hasebiyle ay ve güneşe dair bilgiler halkın dikkatini yönelttiği bir konu olmuştur. Ay hilal biçimindeyse kısa süre sonra yağmur yağacağı inanisında olduğu gibi yapılan bu hava tahminleri sayesinde halk meteorolojisinin doğduğu düşünölmektedir.

Selçuklu ilçesinde Ay ve Güneş ile ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Güneş’in doğuşu ile batışı esnasında uyumak ve uyurken Güneş ışığının kişinin üzerine vurması iyi karşılanmaz. Üzerine güneş vuran kişinin o günün bereketinden uzak kalacağına inanılır. (KK7, KK13, KK15, KK22, KK29, KK60, KK64, KK79)
- Tohum ekmek için Ay’ın yeni doğmuş ilk halinde olması gerektiğine inanılır. (KK29, KK42, KK66, KK69, KK93, KK96, KK99)
- Güneşte ısınan su ile banyo yapılmaz. Bu suyun insanlara iyi gelmeyeceğine inanılır. (KK7, KK56, KK59, KK67, KK79, KK83, KK86, KK101)
- Çocukların çamaşırlarının güneşte kurutulmaması gerekir. Güneşte kuruyan çamaşır çocuğa giydirilirse çocuğun hastalanacağına inanılır. (KK8, KK17, KK21, KK25, KK54)
- Güneş ya da Ay tutulması sırasında insanlar ellerine birer teneke alır ve gürültü çıkarırlar. Bu gürültü ile tutulmanın önüne geçileceğine inanılırdı. Çünkü bu tutulmaların kötülöklere yol açacağı yönünde inanışlar vardır. (KK8, KK25, KK30, KK32, KK45, KK47, KK50)
- Güneş’in kırmızı bir renk alması kıtlığın geleceğine işarettir. (KK10, KK35, KK39, KK40, KK45, KK47, KK55, KK59, KK74, KK90, KK98, KK103)
- Gece Ay’ın etrafında ışıklı bir daire görünür ise ertesi gün havanın yağmurlu olacağına inanılır. (KK10, KK13, KK28, KK35, KK77, KK85, KK94)
- Ay’ın yansımasının vurduğu su içilmemelidir. O suyu içenin başına kötü şeyler geleceğine inanılır. (KK10, KK38, KK41, KK54, KK59, KK63, KK69, KK72, KK99)

- Dolunayda doğan kızların ay gibi parlak ve güzel olacağına inanılır. (KK5, KK10, KK29, KK36, KK37, KK56, KK61, KK68, KK71, KK74, KK77, KK102)
- Güneş doğduktan sonra uyuyan kişinin nasibinin kapanacağına inanılır. Bu yüzden insanlar güneş doğmadan önce kalkmaya özen gösterirler. (K1, K8, K16, K65, K63, K79)
- İkinci güneşinin güzele vurduğuna inanılır. (KK,1 KK2, KK24, KK32, KK33, KK44, KK48, KK50, KK102)
- Sabah güneşinin sidikliye vurduğuna inanılır. (KK1, KK3 KK9, KK18, KK22, KK66, KK67, KK73)
- Ay görüldüğü zaman Amentü duası okunur. Yani “Ay gördüm Allah, Amentü billah,” denir. Bu şekilde kötülüklerden korunacağına inanılır. (KK7, KK13, KK15 KK17, KK24, KK72)
- Yörede dolunay görünce toprağa ayak basılması gerektiğine inanılır. Çünkü dolunayın etkisiyle insanlar olumsuz bir ruh haline bürünüyor. Toprak bu olumsuz elektriği aldığı için bu şekilde bir uygulamanın faydalı olduğuna inanılır. (KK2, KK15, KK18, KK19, KK35, KK38, KK40, KK59, KK61, KK63, KK 70, KK74)
- Dolunayda doğan çocuğun uğurlu olduğuna ve geleceğinin aydınlık olacağına inanılır. (KK4, KK6, KK19, KK20, KK33, KK68, KK104)
- Dolunayda doğan bebeklerin ay gibi parlak yüzlü olacağına inanılır. (KK3, KK20, KK29, KK33, KK36, KK40, KK74)
- Ay ışığının vurduğu suyu içen kimsenin hasta olacağına inanılır. (KK24, KK27, KK61, KK65)
- Gece gizlice ay ışığında yıkananların ay gibi parlak olacağına inanılır. (KK37, KK65, KK74, KK104)

2.1.2. Yıldızlarla İlgili Halk İnanışları

Diğer gök cisimlerine olduğu gibi yıldızlara yönelik de halk arasında yaygın inanışlar vardır. Bu inanışların temelinde Eski Türkler’in gökyüzünde bulunan varlıkları kutsal varlık olarak görmesi yatmaktadır.

Anadolu’da yıldızlara yönelik farklı inanışlar mevcuttur. İnsanlar, onlara parlaklığına, kayıp gitmesine ve boyutuna göre farklı anlamlar yüklemişlerdir. Halk arasında en yaygın olan ve önemli görülen iki anlam vardır. Bunlardan birincisi; insanların alın yazılarının yıldızların doğup batmasına, onların hareketlerine bağlı olduğuna inanmalarıdır. Diğeri ise

yıldızlarla bazı olayların daha önceden bilinebileceğine ve sonucunun tahmin edilebileceğine yönelik olan inanıştır. Yıldız falıyla, gelecekte gerçekleşecek birçok olayın önceden bilinebileceğine dair yaygın bir inanış vardır (Eyüboğlu, 1998, s.92).

Günümüzde hala insanların yıldız falına olan inancı ve merakı devam etmektedir. Yıldız falı Mısırlılar, Sümerliler, Asurlular, Hintliler, Akadlar, Hititliler, İranlılar, Çinliler, Romalılar, Grekler, Fenikeliler gibi pek çok yerde yaygın olarak görülen bir inanıştır. Kaynağı çok eskilere dayanmakta olup farklı şekillerde yorumlanmış ve değer kazanmıştır.

Anadolu inanışlarında karanlık, yıldızsız gecelerden sonra gelen günlerde ekin ekilip biçilmezmiş aksine daha çok aydınlık, parlak ve yıldızlı gecelerden sonra gelen günlerde yapılırmış. Çünkü böyle gecelerin uğur getirmediğine inanılır (Eyüboğlu, 1998, s.92). Ekinlerin bereketli olması için böyle şeylere çokça dikkat edilirdi.

Yıldızların hava durumunun belirlenmesinde de etkin rol oynadığına inanılır. Yağmurlu günlerden sonra gecenin yıldızlı ve parlak olması havanın açacağı ve ayaz olacağı yönünde yorumlanır (Eşmeli, 2014, C. 17, S.45, ss.202).

Yıldızlarla insanlar arasındaki bağlantı en eski Anadolu inanışlarında da mevcuttur. Bu eski inanç sistemlerinde her insanın bir yıldızı olduğuna inanılır. Bu yıldızlardan kiminki düşerse o kişinin öleceğine, kiminki parlarsa o kişinin yükseleceğine inanırlardı (Eyüboğlu, 1998, s.92). Aynı zamanda gökte herkesin bir yıldızı olduğuna inanan insanlar, bir yıldız kaydığını gördüklerinde o yıldızın sahibinin öldüğünü ya da yakın bir zamanda öleceğine inanırlar (Örnek, 1971, s.24).

Başka bir inanışa göre insanlar bu tür ölümlere bir nevi engel teşkil etmesi açısından farklı pratikler geliştirmişlerdir. Bazı yerlerde yıldız kaymasına tanık olan kişi kayan yıldızın kendi yıldızı olmaması ve ömrünün daha uzun olması için “Yıldızım yerinde” ya da “tu-tu-tu” diyerek karşılık vermiş (Kartal, 2011, s.43).

Çalışma alanımız Selçuklu ilçesinde yıldızlarla ilgili inanışlar diğer yöreler ile büyük oranda benzerlik taşımaktadır. Bu inanışlar;

- Yıldız kayarken tutulan dileklerin gerçek olacağına inanılır. (KK21, KK38, KK46, KK52, KK63, KK65, KK70)
- Gökyüzünde yıldız çok olduğu zaman ertesi gün havanın iyi olacağına inanılır. (KK11, KK17, KK21, KK30, KK45)
- Yıldız kaydığı zaman birinin öldüğüne inanılır. Bu inanış da her insanın bir yıldızı olduğuna inanılmasından ileri gelmektedir. (KK1, KK6, KK9, KK22, KK28, KK30, KK36, KK39, KK40, KK41, KK56, KK58, KK103)

2.1.3. Yıldırım, Şimşek, Gök Gürültüsü gibi Olaylarla İlgili Halk İnanışları

İnsanlar ilk çağlardan beri karşılaştıkları şeyleri anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmıştır. Özellikle doğada karşılaştıkları bazı şeyler karşısında çaresiz kalınca bazı inanışlar geliştirerek kendilerini korumaya çalışmış ve çeşitli tedbirler almışlardır.

Yıldırım, şimşek ve gök gürültüsünü Tanrıdan gelen bir öfke olarak nitelendiren toplumlar onun gazabından korunmak ve kızgınlığının geçmesi için farklı davranış ve inanış biçimleri geliştirmişlerdir. Kırgızlar ilkbaharda, ilk şimşek çaktığı ve gök gürlediği zaman çadırların dışına çıkıp süt, kımız ve ayran dolu kaplar dolaştırırlardı. Bu şekilde Tanrının hoşnutluğunu kazanıp gazabından korunacaklarını düşünerek bir nevi tören düzenliyorlardı (Ögel, 1995, s.280).

Eski Türkler ay, güneş ve yıldız gibi gök cisimlerine dair farklı inanışlar besledikleri kadar şimşek, yıldırım ve gök gürültüsü için de bu tarz inanışlara sahiptirler. Güneş ve Ayda olduğu gibi bunların da Tanrı'nın gücünün göstergesi olarak kabul ederler. Tanrı'nın bilinen diğer sıfatlarının yanında tufan koparan, yıldırım çaktıran gibi sıfatları da vardır. Ayrıca diğer tüm varlıklar gibi yel, rüzgâr ve yağmur da Tanrı'nın kontrolündedir. Ancak hepsinin bir iyisi vardır (Bayat, 2007, s.163).

Birçok inanç sisteminde yıldırım iyi ve uğurlu bir şey sayılıyordu. Özellikle Altaylı Türkler efsanelerinde kötü ruhların yıldırımlardan çok korktuğunu dile getirmişlerdir. Yıldırımların kötü ruhları kovduğuna inanmaktadırlar. Bu inanışa göre yıldırım düştüğü zaman kötü ruhlar ya bir ağaç kovduğuna ya da bir insanın içine girmektedir. Bazı rivayetlere göre kötü ruhlar yıldırımın çarpacağına hissettikleri anda bir sincap şekline girerler ve yıldırım sincabın içine düşerdi (Ögel, 1995, s.282).

Eski inanç sistemlerinde gök gürlemeye, şimşek çakmaya başladığı zaman insanlar hemen ellerine birer demir parçası alıp onu ısırmağa başlardı. Bu şekilde korkularına engel olduklarını düşünürlerdi. Aynı inanç sisteminde demirden yapılan her türlü malzemeyi ısırmağa uğurlu sayılmaktadır. Çünkü göklerin tanrısı Zeus'un öfkelenip fırlattığı yıldırımlara engel olan ateş tanrısı *Hephaistos* 'dur. İnsanlar demiri ısırarak korkularından ateşlere egemen olan demirci tanrı *Hephaistos* ' a sığınır. Gök gürlediğinde veya şimşek çaktığında demir ısırma inanışı hala günümüzde devam etmektedir. Bunun örnekleri Karadeniz Bölgesinde görülmektedir (Eyüboğlu, 1998, s.96 -97).

Eskiden değerli taşların ve madenlerin insanları yıldırımdan koruduğuna inanılırdı. Yağmurlu ve bulutlu havalarda insanlar yanlarında bıçak taşları ve bu şekilde yıldırımdan korunduklarını düşünürlerdi (Gökbel, 1998, s.126).

Eski Türklerde, yıldırımın düştüğü yerlerin insanlara ve hayvanlara pek faydalı olmadığına ve uğurlu gelmediğine inanılırdı. Bu yüzden insanlar, yıldırımın düştüğü yerlerde pek bulunmazlardı. Eğer hayvanları varsa onların da orada otlamasına izin vermezlerdi. O bölgede otlayan hayvanların hemen tüyleri dökülüyordu. İnsanlar yıldırımın düştüğü yere yıldırım çivisinin saplandığına inanıyorlardı. Şamanlar bu inanç etrafında çeşitli ritüeller gerçekleştirmişlerdir. Onlar, yıldırımın düştüğü yerde bir araya gelir kurban keser ve aynı yere gömerlerdi. Dualar okuduktan sonra ise savaşçılar atlarıyla beraber yıldırımın vurduğu yerin etrafında dönerlerdi (Ögel, 1995, s.284).

Günümüzde de şimşek, yıldırım ve gök gürültüsü ile ilgili inanışlar devam etmektedir. Bazı yerlerde şimşek çaktığında herhangi bir felaketin olmaması için dua edilir, gök gürlediğinde şehadet getirilir ve peygamber efendimize salavat getirilir.

Bazı yörelerde de şimşek çaktığı zaman daha çok yağmur yağması için çeşitli tekerlemeler ve maniler söylenir. Bunlara örnek verecek olursak;

Genellikle, “Yağ yağ yağmur
Teknede hamur, tarlada çamur
Ver Allah’ım sulu bir yağmur” denir.

(Güçlü, 1995, s.80).

Araştırma bölgemiz Selçuklu ilçesinde yıldırım, şimşek ve gök gürültüsü gibi olaylarla ilgili halk inanışları şu şekildedir;

- Baharın gelmesiyle gökteki ilk gürleme sesini duyan insanlar elleriyle, kol, bacak, sırt ve göğüs bölgelerini sıvazlarlar. Böylece vücutta hiçbir ağrı, acı, hastalık olmayacağına, vücudun dinç, kişinin sağlıklı bir yıl geçireceğine inanırlar. (KK3, KK4, KK13 KK17, KK20, KK21, KK27, KK59, KK105)
- Şimşek çaktığında yere bıçak saplanır. (KK8, KK10, KK19, KK20, KK65, KK73)
Burada da eski inanışların izlerini görmekteyiz. Yere bıçak saplanarak yıldırımdan korunmaya çalışılır.

Selçuklu yöresinde yaşayan halkın gök gürlemesi ve yıldırımını kutsal kabul ettiği ve bu doğa olaylarının gücünden korktuğu tespit edilmiştir. Allah’ın kendisine inanmayan ve

kendisini anmayı unutan kullarına bir uyarı olarak gök gürlemesi ve yıldırım verdiği inanılmaktadır.

2.1.4. Yağmur İle İlgili Halk İnanışları

Birçok kültürde yağmur büyük bir sevinç kaynağı olarak görülmektedir. Özellikle geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayanlar için bolluk, bereket, rahmet ve şifa olarak kabul edilir. Anadolu ağızlarında yağmur, düştüğü zamana göre farklı şekillerde isimlendirilir. “Mayıs ayında yağın şiddetli yağmur” için “ciğit sellemesi”, “Sonbahar yağmuru” için “güzlek”, “İlkbaharda yağın hafif yağmur” için “kargeyen”, “Yaz yağmuru” için “kay”, “Ekim ayında yağın yağmur” için “darus”, “kırk gün boyunca devamlı ikindi vaktinde yağın yağmurlar” için “kırkikindi yağmurları” gibi birçok ifade kullanılmaktadır.

Halk arasında yaygın olarak bilinen ve uğurlu sayılan yağmurlardan biri de nisan yağmurlarıdır. İnsanlar nisan ayında yağın yağmurlarda saçlarını ıslatır, çocuklarını yıkar, yüzlerini göğe kaldırır ve birkaç damla içerlermiş. Bu şekilde yağmurun bolluk bereket, mutluluk vereceğine, yağmur suyunda yıkanan çocukların uzun yaşayacağına ve hiç üzüntülü anlar yaşamayıp sıkıntı çekmeyeceğine inanılır (Eyüboğlu, 1998, s.129).

Yağmurun kutsal sayılması eski çağlara kadar dayanmaktadır. Eski inanç sistemlerinde yağmur yağmadığı zaman kuraklık baş göstereceğinden hemen halk bir araya gelir ve yağmur yağdırmak için bazı ritüeller gerçekleştirirdi. Bunlardan biri de eski Türklerin kullandıkları *yada taşı*'dir. Bu taşın her bir Türk boyunda bulunduğu inanılır. Bu taş sayesinde istedikleri zaman yağmur ve kar yağdırıp fırtına çıkarabilmektedirler. Bu taşı kullanan özel kişiler vardır ve *Yadacı* olarak isimlendirilirler. Bu kişiler ne kadar yağmur yağdıracağını, havanın nasıl olacağını kendileri ayarlayabilmekte yani dengeyi kendileri kurabilmektedirler. Bu yüzden Yada taşını kullanmak çok büyük maharet ve sorumluluk gerektirmektedir.

Yada taşı Yakut Türklerinin Culuruyar Nurgun Bootur destanlarında yeşil, yuvarlak ve birbirine sürtülünce yağmur yağacağına inanılan bir taş olarak nitelendirilir. Bu taş ile günlük güneşlik bir yaz gününü fırtınalı bir güne veya karlı boranlı bir kış gününü de bir bahar gününe çevirmenin mümkün olduğuna inanılır (Ersöz, 2010, s.109).

Eski Türklerde Yada taşı canlı bir varlık olarak kabul ediliyordu. Taşın kendine has bir ısı ve sesi vardır. Yağmur, kar hatta don olaylarını bile gerçekleştirebileceğine inanılmaktadır (Ögel, 1995, s.275).

Günümüzde bu inancın kalıntıları olarak görülen inanışlar da mevcuttur. Boyabat'ta gerçekleşen uygulamalarda 70.000 taş toplanıp yağmur yağması için suya atılmıştır (Başoğlu, (Temmuz 1981), ss.18-19). Taşlar suya bırakıldığı gibi toprağa da gömülmektedir. Şamanizm'de toprağa saçı sunma inancı vardır. Eğer toprağa bir hediye sunulursa toprağın da buna karşılık hasat vereceğine inanılır.

Yakutlara göre taşa yabancı birinin veya bir kadının gözü değdiğinde taş ölür. Eğer bu taşa sahip olan kişi uzun yola çıktığında taşı atın yelesinin veya kuyruğunun altına koyarsa atın terlemeyeceğine inanırlardı (İnan, 1986, s.163).

Araştırma alanımız Selçuklu İlçesi'ndeki inanışlar ise şöyledir;

- Nisan ayında yağın yağmurun saçları uzatacağına ve cildi güzelleştireceğine inanılır. (KK5, KK9, KK17, KK69, KK74)
- Yağmur yağması için “Yağmur yağmur yaş getir/ Kaşık kaşık bal getir/ Ak kız altın ister/ Kara kız mendil ister/ Arabada çamur/ Tekkede hamur/ Ver Allah'ım ver/ Sicim gibi yağmur” tekerlemesi söylenir. (KK1, KK6, KK16, KK18, KK55, KK57, KK58)
- Nisan yağmurunun saçı uzatacağına inanılır. (KK5, KK6, KK17, KK21, KK22, KK24, KK28, KK34, KK39, KK51, KK53, KK62) Bu nedenle yağmur yağdığı zamanlarda dışarıda bir süre dolaşırlar, saçlarının ıslanmasını sağlarlar.
- Nisan yağmuruna çıkıp ıslanmanın şifa vereceğine inanılır. (KK5, KK21, KK29, KK39, KK40, KK48, KK65)
- Nisan ayında yağın yağmurun şifalı ve bereketli olduğuna inanılır. Nisan ayında yağmur yağdığı zaman kap kacaklar yağmur ile doldurulup içilir ve vücuda sürülür. Aynı zamanda nisan yağmurunun hastalıklara iyi geldiğine inanılır. (KK1, KK3, KK5, KK10, KK12, KK24, KK30, KK32, K47, K69)
- Çocuk sahibi olamayan kadınların nisan ayında yağın yağmurdan içerek çocuk sahibi olabileceğine inanılır. (KK66, KK 89, KK101)
- Nisan yağmurunun uğurlu olduğuna inanılır. Zemzem suyu gibi olduğu kabul edilir. (KK5, KK36, KK65, KK73, KK105)
- Bir şehir ya da bölgede uzun süredir yağmur yağmıyorsa bu durumun o yerde çok günah işlendiği ve Allah hatırlanmadığı için Allah tarafından gönderilen bir ceza olduğuna inanılır. (KK6, KK28, KK51, KK70, KK73, KK80)

2.1.5. Gökkuşağı İle İlgili Halk İnanışları

Gökkuşağı, “düşmekte olan yağmur damlalarında güneş ışınlarının kırılması ile meydana gelen yedi renkli kemer biçimli görünüm” olarak tanımlanmaktadır (Çağbayır, Türkçe Sözlük, 2007, s.1740). Genellikle ilkbahar aylarında yağmur ve fırtınadan sonra ortaya çıkan gökkuşağı halk arasında farklı isimlerle anılmaktadır. Bunlar; alkım, ebekuşağı, ebemkuşağı, eleğimsağma, hacılarkuşağı, Meryem ana kuşağı, alaimisema gibi isimlerdir (TDK Güncel Türkçe Sözlük, E.t. /13.04.2017).

Gökkuşağı aslında bir meteoroloji olayıdır. Güneş ışınlarının yağmur ve sis bulutları üzerine yansması sonucu oluşur. Günümüzde bilimsel bir açıklaması olmasına rağmen eskiden bu durum açıklanamadığından dolayı üzerinde farklı inanışlar ortaya çıkmıştır. Bu inanışlar birçok farklı kültürde yer almaktadır.

Eski Anadolu – Grek mitolojisinde Gökkuşağının Gök tanrısı Zeus’un bir ulağı olduğuna inanılır. Bu ulağın ismi ise İris’tir. İris, ışık gibi çok hızlı ve yedi rengi olan bir varlıktır. Bütün bildirileri evrenin dört bir yanına ışık hızıyla yayar. İnanca göre yedi rengin kutsallığından dolayı 7 rengi vardır ve hepsi de uğurludur (Eyüboğlu, 1998, s.133).

Gökkuşağı, Türk toplumlarında göğü yere bağlayan bir tür köprü olarak görülür. Özellikle Tanrı’nın köprüsü olduğu düşünülür. Bundan dolayı insanlar fırtınadan sonra ortaya çıkan gökkuşağını Tanrı’nın öfkesinin geçmesi olarak yorumlarlar (Eliade, 1999,s.29). Tatar kabileleri ise gökkuşağını Fadime Ana Kuşağı olarak isimlendirmişlerdir (Çetin, 1996, ss.470-476).

Yağmurdan sonra ortaya çıkan gökkuşağının bir ucunun denizde öteki ucunun dağın arkasında olduğuna inanılır. Bu durum karşısında insanlar göğün ırmaktan su çektiğine ve ilerleyen zamanlarda tekrar yağmur yağacağına inanırlardı (Eyüboğlu, 1998, s.133). Bu döngünün sürekli olarak bu şekilde ilerlediği düşünülmektedir.

Gökkuşağının bir köprü görünümünde olması ve farklı renklerinin bulunması da insanlarda farklı inanışlara sebebiyet vermiştir. Gökkuşağının altından geçenlerin cinsiyet değiştirebileceğine inanılmaktadır (Gökbel, 1998, s.126). Bazı yörelerde gökkuşağını ilk gören çocuk hemen arkadaşına dönerek “yeşili benim kırmızı senin” diyerek yeşil rengi sahiplenmiştir. Yeşilin sahiplenilmesinin sebebi olarak da İslamiyet’te yeşilin cenneti simgeliyor olması düşünülmektedir. Bu şekilde yaparak cennete gideceğini düşünmektedirler. Kırmızı renk de cehennemi simgelediği için özellikle o rengi tercih etmezler.

Aynı zamanda Anadolu'nun farklı yerlerinde gökkuşağının renklerinden yola çıkarak kışın uzun süreceği, o yıl içerisinde çok fazla kız çocuğunun doğacağı veya düşmanların yenileceği gibi yorumlar yapılmaktadır (Özdemir, 1995, s.57). Renklerin de inanışlar üzerinde etkisi vardır. Bazı renkler iyiliği, güzelliği simgelerken bazıları da kötülüğü ve zararı temsil etmektedir. Bunun yanında Talişler gökkuşağının yere yakın olan kısmında altın bulunduğuna inanmaktadır (Kalafat, 2008, s.254). Bu inanış günümüzde de devam etmektedir. Bu inanış çerçevesinde bazı insanlar hazine avına çıkmış ancak sonunda başarısız olmuşlardır.

Farklı toplumlar tarafından gökkuşağı ile ilgili birçok inanış ve uygulamalar ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde farklı din ve mezheplerde de bununla ilgili inanışlar oluşmuştur. Buna Aleviler arasında gökkuşağının “Fatma Anamızın kuşağı” olarak tanımlanması örnek gösterilebilir (Eröz, 1977, s.386).

Selçuklu ilçesinde de gökkuşağı ile ilgili farklı inanışlar mevcuttur. Bunlar;

- Gökkuşağının altından geçenlerin cinsiyet değiştireceğine inanılır. Eğer gökkuşağının altından bir erkek geçerse kız, kız geçerse erkek olacağına inanılır. (KK10, KK17, KK19, KK29, KK35, KK58, KK61)
- Gökkuşağının altından geçen kişinin zengin olacağına inanılır. (KK1, KK15, KK25, KK29, KK37, KK40, KK65, KK66)
- Gökkuşağının altından geçen kişinin her türlü dileğinin gerçekleşeceğine inanılır. (KK3, KK5, KK11, KK12, KK15, KK20, KK23, KK65, KK69, KK70, KK71)
- Gökkuşağının bittiği yerde hazine olduğuna inanılır. (KK2, KK3, KK10, KK17, KK46, KK63)

2.1.6.Tabiat Olayları İle İlgili Halk İnanışları

İnsanoğlu ilk çağlardan beri karşılaştığı doğa olayları karşısında aciz kalmış ve bu olaylar etrafında çeşitli inanış ve uygulamalar geliştirmişlerdir. Bu tabiat olayları topluluklara ve bölgelere göre hatta aynı bölge içinde birbirinden farklı inanışlar yaratmıştır (Boratav, 1997, s.47). Günümüzde Anadolu'nun pek çok bölgesinde karşılaştığımız inanışlar da insanların doğaya karşı aciziyeti sonucu ortaya çıkmıştır. Bu korkuları yok etmek ve yıkıcı sonuçları bertaraf etmek için çeşitli uygulamalar geliştirmişlerdir.

Genel inanışlardan birisi de “cemre”nin düşmesiyle havaların ısınacağına inanılmasıdır. Arapça kökenli olup “kor, köz” anlamlarına gelen cemre kelimesinin tam olarak niteliği bilinmeyen sıcaklığı sağlayan bir madde olduğu düşünülmektedir. Bu inanışa

dayanılarak cemreler, birer hafta aralıkla 7 Şubatta havaya, 14 Şubatta suya, 21 Şubatta da toprağa düşer (Boratav, 1997, s.46-47).

Anadolu'nun bazı bölgelerinde gökyüzünün durumuna göre havaların nasıl olacağı hakkında fikir sahibi olunur. Özellikle gökyüzü ve yıldızlara bakarak fikirler yürütülür. Eğer gökyüzü açık ve yıldızlı ise ertesi günü havanın sıcak ve güneşli olacağına, bulutlu ise yağmurun yağacağına inanılır. Bulutlar yağmurlu havanın habercisi olarak kabul edilir. Şimşeklerin çakıp göğün gürlediği bir zaman diliminde yağmurun yaklaştığı anlaşılır. Pek çok yerde yağmur bir rahmet ve bereket olarak kabul edilse de şiddetli olduğu takdirde insanlarda bir korku uyandırır. Eski Türk inanç sisteminde gök gürültüsü ve şimşekler Tanrı'nın öfkelenişini gösterirdi. İnsanlar Tanrının kızdığını ve bu şekilde onları cezalandırdığını düşünürlerdi. Günümüzde insanlar bu korkularını bastırmak için ve yağmuru dindirmek için çeşitli uygulamalara başvururlar. Eğer yağmur dinmiyorsa olgun ve bilgili birisi ezan okuyarak yağmurun dinmesini bekler (Rayman, 2003, s.91).

Nisan yağmurlarının bereketli olduğu ve incilerin onun damlalarından meydana geldiği söylenmektedir. Bunun yanında büyük bir şifa kaynağı olduğuna inanılır. İnsanlar nisan yağmurlarından kaçmayıp özellikle ıslanmak için bir süre yağmur altında kalırlar. Çünkü bu yağmurların saçları güçlendirip, gürleşmesini sağladığı yönünde bir inanış vardır (Boratav, 1997, s.46-4).

Farklı bölgelerde yaşayan Yörükler, otlakta yaşayan hayvanlarının bir anda bir araya gelip toplanmasından, yemeklerinin hızlanmasından veya kuşların hep beraber hareket etmelerinden havanın bozacağını anlarlar (Artun, 2000, s.44). Bunun yanında "Koç Kavurma" zamanı koyunlar öğle sıcaklığında birbirlerine sokularak ve sıkışarak bir ağacın altında yatarlarsa o sene kışın çok şiddetli geçeceğine inanılır (Yalın, 1993, s.58).

Bazı yörelerde dolu ilk yağdığından ondan birkaç tane yemenin faydalı olacağına inanılır. Aynı şekilde kar yemenin de şifalı olduğu yönünde bir inanış vardır ancak yılın ilk karının havada var olan pislikleri yeryüzüne indirdiği düşünüldüğü için onun yenmemesi gerektiği söylenir. Dolunun şiddetli yağdığı dönemlerde bazı insanlar tencereyi ters çevrilmiş bir şekilde dışarıya koyarlar ve üzerine tuz dökerek çeşitli dualar okurlar. Bu sayede dolu yağışının duracağına ve zarar vermeyeceğine inanılır. Dolunun yağması bağa, bahçeye, hayvanlara zarar verdiğinden dolu başladığında önüne bir demir parçası atılır. Demir parçasının doluyu dindirip durduracağına inanılır. (KK5, KK15, KK92)

Selçuklu yöresindeki tabiat olayları ile ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Nisan ayında yağın yağmurun bolluk ve bereket getireceğine inanılır. (KK5, KK35, KK78, KK79, KK96)
- Nisan yağmurunun saçını uzatacağına inanılır. Nisan yağmurunda çıkıp ıslanmanın şifa vereceğine inanılır. (KK21, KK28, KK32, KK73)
- Nisan yağmurunun şifalı olduğuna inanılır. Kap kacaklar bu yağmur ile doldurulup içilir. (KK24, KK28, KK32, KK73)
- Dolunun yağması bağı, bahçeye, hayvanlara zarar verdiğiinden, dolu başladığında önüne bir demir parçası atılır. Demir parçasının doluyu dindirip durduracağına inanılır. (KK5, KK15, KK92)
- Dolunun yağma sebebinin Allah'ın azan (çok günah işleyen) kullarını cezalandırması olduğuna inanılır. (KK24, KK33, KK44, KK63, KK92, KK100)
- Dolu ilk yağdığında birkaç tane yemenin sağlığa iyi geldiğine inanılır. (KK73, KK79, KK80, KK81, KK96)
- Rüzgâr çok eserse kıtlık getireceğine inanılır. (KK16, KK21, KK32, KK53)
- Atın kulağını devamlı dik tutması yağmurun yağacağına işarettir. (KK20, KK31, KK63)
- Gökkuşağının altından geçen kişinin cinsiyetinin değişeceğine inanılır. (KK21, KK32, KK53, KK100)
- Gökyüzünde herkesin bir yıldızı olduğuna inanılır. (KK22, KK32, KK33, KK40, KK73)
- Yıldız kaydığında biri öldüğüne inanılır. (KK22, KK32, KK33, KK73)
- Gök gürlemesinden korkulur, şehadet kelimesi getirilir ve dua okunur. (KK49, KK51, KK73, KK76, KK92)
- Kışın havalar çok soğuk olduğunda yazın havanın çok sıcak olacağına inanılır. (KK27, KK29, KK33, KK92)
- Leyleklerin göçü erken başlarsa yaz mevsiminin erken geleceğine inanılır. (KK13, KK44, KK92, KK100)
- Havada leylek görüldüğünde müjdeli bir haber alınacağına inanılır. (KK20, KK31, KK39, KK60, KK83, KK97)
- Bahar ve yaz aylarında sabah havanın sisli olması o günün çok sıcak geçeceğinin işaretidir. (KK73, KK78, KK90, KK92, KK100, KK109)

- Cemre düşmesi ile kasım ayı günlerinden Hızır günlerine ulaşılacağına yani kıştan bahara geçileceğine inanılır. İnanışa göre cemre şubat ayında ilk olarak havaya sonra suya ve son olarak da toprağa düşmektedir. (KK22, KK37, KK90)

Türk kültürünün önemli inanç öğelerinden biri olan gökyüzü, bilinmezliği, sonsuzluğu ve büyüklüğü açısından insanların gözünde büyük bir merak uyandırır. Bu merak neticesinde gerçekleşen bazı olaylar da, bazen ürkütücü bulunan bazen de sırrına erişilmeye çalışılan bu büyük bilinmezliğe bağlandığı ve bunun etrafında çeşitli inanışlar geliştirildiği gözlenmektedir. Geçmişten günümüze bu inanışlar devam ettirilerek ulaştırıldığı anlaşılmıştır.

İnsanlar yaşadıkları iyi veya kötü olayın sebebini o zaman diliminde görülen ay veya güneşe bağlamışlardır. Çalışma alanımız Selçuklu yöresinde evin veya iş yerlerinin bereketli olup olmaması o gün doğan güneş ve insanlar arasındaki ilişkilere bağlanmıştır. Başka bir inanışta ise dolunayın yeni doğan çocuklar üzerinde etkisi olduğu düşünülerek onların güzellikleri veya şansları dolunaya bağlanmıştır. Yani kaynak kişilerimizin cümlelerinden de yola çıkarak söyleyebiliriz ki ay ve güneş yörede bazen olumlu bazen de olumsuz şeylerin habercisi olarak görülmüştür. Bunun akabinde bu inanışlar insanların yaşamlarını şekillendirmeye başlamıştır. Tıpkı çocuk çamaşırlarının, hastalanmasına sebep olacağı düşüncesiyle güneşte kurutulmadığı gibi.

Selçuklu yöresinde de eski Türk inanışlarında olduğu gibi yıldız ile ilgili çeşitli inanışların fazla olduğunu görmekteyiz. Bu inanışlardan birisi genellikle insanların bir yıldızı olduğu ve o yıldız kayınca sahibinin öldüğü yönünde bir inanıştır. Bu inanışın temeli eski Türklerde Tanrı'nın gökte olduğu anlayışı ile bağdaştırılabilir. Bunun yanında yıldızların gizemli varlıklardan biri olduğuna inanılır. Bu nedenle yıldız falı baktırarak bu çeşitli güçlere sahip olduğuna inanılan varlıklardan yararlanmaya ve geleceği görmeye çalışırlar. Eski zamanlardan beri devam eden bu inanış, yörede dini açıdan günah kabul edildiği için belli kesimlerce reddedilse de bazı kişiler bakmaya ve baktırmaya devam etmektedir. Yani gökyüzü varlıklarından biri olan yıldız hala insanlar için bir merak konusu olmaya devam etmektedir.

Eski Türklerde Tanrı'nın gökyüzünde olduğuna inanılırdı. Bu nedenle gökten gelen iyi veya kötü şeylerin tamamen Tanrı tarafından başlarına geldiği düşünülürdü. Doğa olaylarından olan yıldırım, şimşek ve gök gürültüsü ses ve görüntü açısından pek çok kişi tarafından korkutucu bulunmaktadır. Çeşitli zamanlarda şiddetinden dolayı zarar vermesiyle de insanlar bu olaylar etrafında çeşitli inanışlar geliştirmişler. Yaptıkları kötü şeylerin

karşılığı olarak Tanrı tarafından cezalandırıldıklarını düşünmektedirler. Bunlara engel olmak için de çeşitli ritüeller uygulamışlardır. Halen bir kısmı günümüzde, araştırma alanımız Selçuklu yöresinde devam ettiğini görmekteyiz. Bu inanışlar ve ritüeller aslında insanoğlunun korkusuna önce bir sebep bulup daha sonra onu bastırmak için farklı ritüeller gerçekleştirdiğini göstermektedir. Kimilerinin yanında bıçak taşıyarak korunmaya çalıştığını kimilerinin de dualar aracılığıyla yaradanına sığındığını görmekteyiz. Aslında doğrudan veya dolaylı bir şekilde korktukları Tanrı'ya bu şekilde sığınıp, ondan yardım istediklerini söyleyebiliriz. Bu da yine eski Türk inanışlarının günümüze taşınmış olduğunu göstermektedir.

Su hem göçebe hem de yerleşik yaşamda insanlar için büyük önem arz etmiştir. Özellikle tarımla uğraşan toplumlar için suyun önemi tartışılmaz. Selçuklu yöresinde özellikle yağmurun yağmaması sebebiyle kuraklık baş gösterince insanlar çaresizlikten yaradandan çeşitli ritüeller gerçekleştirerek yardım istemiştir. Bu ritüellerden birinin de yağmur duasına çıkmak olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında yağmur, insanlar için bolluk, bereket ve şifa anlamına gelmektedir. İnsanlar özellikle nisan ayında yağın yağmurda ıslanmanın küçük büyük herkese şifa getireceğine inanmaktadır. Bu şekilde insanoğlunun çaresizlik karşısında yeni ritüeller yarattığını ve ihtiyaç duyduğu bir takım manevi duyguları bu tarz olaylarla bağdaştırarak kendini hem tatmin ettiğini hem de açıklaması güç pek çok şeye kendince cevap bulduğunu görmekteyiz.

Geçmişten günümüze kadar pek çok toplum tarafından tanık olunan gökkuşağı zamanın bilim düzeyi de düşünülürse pek çok kişi tarafından sebebi asla açıklanamayan ve gizemli varsayılan bir varlık olduğu kabul edilebilir. İnsanlar tanık oldukları bu muazzam görüntü karşısında olumlu ve olumsuz inanışlar geliştirmişlerdir. Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de bu inanışların devamı olduğu düşünülen ritüellerin gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Var olma sebebini, aşamasını, olumlu veya olumsuz taraflarına yönelik bilgilere sahip olmayan halk, zaman içerisinde kendi yorumlarını getirerek bunun etrafında çeşitli ritüeller geliştirmişler ve yasaklamalar da bulunmuşlardır. Gökkuşağının renklerine anlamlar yüklemenin yanı sıra altından geçen kişilerin cinsiyet değiştireceğine ve göğün gökkuşağıyla yukarı doğru su çektiğine inanılması da bunlara örnek gösterilebilir.

Kırsal bir kesim olan Selçuklu'da halkın genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraştığı bilinmektedir. Bu nedenle hava olaylarının da halk için ne kadar önemli olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Hayvanların otlatılması, tarlanın ekilmesi veya hasat edilmesi tamamen hava olaylarıyla bağlantılıdır. Yağışlı günlerde halk ürünlerinin daha verimli olacağını düşünerek

sevinirken dolunun yağdığı dönemlerde ise zarar görmesinden dolayı üzüntü duymakta ve endişeye kapılmaktadır. Bu nedenle bu tür doğa olayları etrafında da çeşitli inanışlar geliştiğini görmekteyiz. Yağan doluyu dindirmek adına farklı ritüeller geliştirdiklerini görmekteyiz. Halk yağan doluyu dindirmek adına, dolunun yağdığı alana giderek altına demir atarlar. Eski zamanlarda demir kutsal sayıldığı için uygulanan pratiklerin devamı olduğu söylenebilir. Dolunun zararlı olduğunu düşünenlerin aksine birkaç tane dolu yemenin şifalı olduğuna inanan insanların varlığı da çevredeki inanış çeşitliliğini göstermektedir.

2.2. Zamanla İlgili Halk İnanışları

Zaman, kelime anlamı olarak “Bir işin, oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit; bu sürenin belirli bir parçası; belirlenmiş olan an; dönem, devir” gibi anlamlara gelmektedir (TDK, Türkçe Sözlük, Et.16.07.2017).

Zaman, birçok farklı dilde farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılsa da tam olarak doyurucu bir yanıtın olmadığı çeşitli düşünürlerce kabul edilmiştir. Eski birçok uygarlıkta vakit ve zamanın belirlenmesi önemli meselelerden biri olmuştur. Özellikle İslamiyet’te ibadet vakitlerinin belirlenmesi ve namazın tam vaktinde kılınması için Güneş, Ay ve Yıldızlardan yararlanılmıştır.

Eski çağlardan beri zaman insanların günlük hayatını devam ettirebilmesinde önemli rol oynamıştır. Bu yaşam çizgisi üzerinde bir olayın aynı zaman dilimlerinde birkaç kez yaşanması, gerçekleşen olayda zamanın etkisi olduğu inancını ortaya çıkarmıştır. Bu şekilde insanlar zamanın, günlerin, ayların hatta yılların bile olaylar üzerinde olumlu veya olumsuz etkisi olduğunu düşünmüşlerdir. Bu düşünceyle birçok inanç şekilleri ve uygulamaları ortaya çıkmıştır (Boyraz, 2010, s.152).

“Toplayıcı, avcı, çoban, çiftçi vb. gibi hangi çeşit ekonomiye sahip olursa olsun, her sosyal ünitenin, içinde yaşadığı doğanın coğrafi ve o toplumun ekonomik yapısına uygun kendine özgü bir takvimi vardır. Bu takvim, toplumun tek bir ferdi tarafından ve kısa bir zamanda meydana getirilmiş olmayıp, toplumun tüm üyelerinin müşterek bir eseridir. Böyle bir takvimin meydana gelmesinde, coğrafi, ekonomik, tarihsel, dinsel faktör ve unsurlar en önemli rolü oynar.” (Erginer, 1970 s. 18) Erginer, Uşak şehrinde yaşlılar arasında dinsel konulardan söz edilirken Hicrî takvimin, resmî konularda ve doğum tarihlerinde Rumî takvim sene, ay ve günlerinin esas alındığını belirtmektedir.

Geçmişten günümüze ulaşmış pek çok halk inancı içerisinde zamanla ilgili çeşitli inanışlar da önemli yer tutmaktadır. Özellikle halk bir şeyler yapacağı zaman güne, günün vakitlerine, aylara dikkat etmektedir. Pek çok kişi hala bu inanışlar doğrultusunda hayatını şekillendirmektedir.

İnsanlar günün bazı vakitlerinde çalışmanın, birbirlerinden bir şeyler alıp vermenin, tırnak kesmek, saç taramak gibi bazı davranışlarda bulunmanın iyi olmadığını düşünürler. (KK14, KK15, KK16, KK56) Geç vakitlerde özellikle karanlık çöktükten sonra bazı eylemlerin gerçekleştirilmesi hoş karşılanmaz. Bazen de bu durumun tam tersi olarak erken kalkılması, yapılacak işlerin sabah vakitleri halledilmesi gerektiğine inanırlar.

2.2.1. Günlerle İlgili Halk İnanışları

Günler, Anadolu'nun pek çok yerinde duruma veya olaya göre uğurlu-uğursuz veya iyi- kötü olarak nitelendirilmektedir. Halk bazı günlerde belirli işleri yapmamayı veya yiyip içmemeyi veya bazı günleri diğerlerinden daha önemli kabul edip o günü daha güzel geçirmeye çalışmayı uygun görmüştür. İnsanlar bu tarz uygulamaları inanış haline getirip yıllarca devam ettirmiştir. Bu uygulamaların benzerlerini Anadolu'nun farklı yerlerinde görmek mümkündür. Bu inanışların yayılma sebepleri ise daha önce bahsettiğimiz gibi göç, ticaret, evlenme gibi sebeplerdir (Veren, 2014, s.7).

Halk arasında kutsal kabul edilen gün, cuma günüdür. Bunun kaynağı ise İslam dinidir. Cuma namazının o gün olmasının da etkisiyle tüm Müslümanlar cuma gününü bayram kabul ederler. O günü dinlenmeye ve ibadete ayırırlar. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'deki "Ey iman edenler, Cuma günü namaz için ezan okunduğu zaman Allah'ı anmaya koşun. Alışverişi bırakın. Bilseniz bu sizin için daha iyidir. Namaz bitince yeryüzüne dağılın. Allah'ın lütfundan rızık isteyin Allah'ı çok anın ki mutluluğa erişesiniz." (Cuma 9-10) ayetinden ötürü de dini açıdan önem arz etmektedir.

Cumartesi günü Yahudiler, pazar ise Hristiyanlar açısından önemli bir gündür. Onlar da tıpkı Müslümanlar gibi o günü en güzel şekilde geçirmeye çalışırlar. Farklı inanç kesiminden insanların bir arada yaşadığı dönemlerde insanlar birbirlerinden bu konuda da etkilenmiştir. Uğursuz olarak görülen günlerin başında ise salı günü gelmektedir. Bu inanış ise bizlere Hristiyanlardan aktarılmıştır. Hristiyanlar için önemli bir yer olan İstanbul, Türkler tarafından ele geçirilince o günü kara bir gün olarak nitelendirip salıyı uğursuz olarak kabul etmişlerdir (Eyüboğlu, 1998, s.75).

Anadolu'nun pek çok yerinde buna benzer inanışlar mevcuttur. Erzincan ve çevresinde pazartesi günleri çamaşır yıkamayı doğru bulmazlar. Yeni bir işe başlarken özellikle salı gününü tercih etmezler. Cuma günü iş yapan kişinin kısmetinin az olacağına inanırlar. (Küçük, 1987,s.244) Cuma günlerinin kutsal olduğuna inanıldığı için bu günlerde insanlar bol bol ibadet etmeyi tercih ederler. Bu sayede bereketlerinin artacağını düşünürler. Bu nedenle ibadetin dışında yapılan şeylerin kısmet kapatacağına ve iyi gelmeyeceğine inanılır.

Araştırma alanımız Selçuklu yöresindeki zamanla ilgili inanışlar ise şu şekildedir;

- Arife günleri dikiş dikmenin, temizlik yapmanın iyi olmadığına inanılır. Bu nedenle arife günü bu tür işlerden özellikle kaçınılır. (KK16, KK22, KK25, KK36, KK69)
- Arife günü dikiş dikmek için eline iğne alan kadının, ölmüş çocuğu varsa iğnenin ona saplanacağına inanılır. (KK16, KK23, KK28, KK38, KK52, KK80) Bu inanışın yine o gün herhangi bir işin yapılmasının uğursuz sayılmasından ileri gelmektedir.
- Arife günü gündüzünde uyumak doğru değildir. Uyuyan kişinin kıyamete kadar uyuyacağına inanılır. (KK20, KK48, KK51, KK52)
- Arife ve bayram günü ağaç kesilmesi uğursuzluk sayılır. (KK22, KK23)
- Mübarek günlerde ölülerin evlerini ziyaret edeceğine inanılır bu nedenle ev ahalisi bu günlerde ışıkları sabaha kadar söndürmezler. (KK16, KK77)
- Arife günü iş yapılmaz. (KK23, KK58, KK105)
- Arife günü sabun kullanılmaz. (KK23, KK29, KK34, KK41)
- Cuma günleri tırnak kesilmez. (KK17, KK19, KK22, KK23, KK70, KK105)
- Çok ağlayan çocuğun ağzına cuma günü ezanla sela arasında vurulur ve babasının ayakkabısı çocuğun arkasına atılır. (KK17, KK19)
- Cuma günü dikiş dikilmez. (KK17, KK19, KK25, KK26, KK63, KK70)
- Cuma günü öğlene kadar ev süpürülmez. (KK17, KK19, KK20)
- Cuma günü çamaşır yıkanmaz. (KK17, KK18, KK70, KK105)
- Cuma günü badana yapılmaz. (KK17, KK21, KK32)
- Cuma günü örümcek alınmaz. (KK17, KK20, KK61)
- Cuma günleri ev işi yapılmaz. (KK20, KK28, KK35, KK58, KK105)
- Cuma günü ev süpürülürse, evin bereketinin de o süpürülenler ile birlikte süpürüldüğüne inanılır. (KK20, KK22, KK62, KK67, KK78)
- Cuma günü ev süpürülürse, meleklerin kanadının kırılacağına inanılır. (KK21, KK22, KK27)

- Tırnaklar Perşembe günü kesildiğinde malın çoğalacağına inanılır. (KK22, KK62)
- Salı günü düğün yapılmaz. (KK23, KK27, KK45, KK46)
- Pazartesi başlanan bir işin ağır/ yavaş ilerleyeceğine inanılır. (KK12, KK23)
- Cumartesi günü çamaşır yıkanmaz. (KK23, KK24)
- Çarşamba günü ev satın almanın hayır getirmeyeceğine inanılır. (KK2, KK23, KK31)
- Ağustosun 7 sinde tarlaya giren kişinin çarpılacağına inanılır. (KK23, KK29, KK30)
- Pazar günü çalışmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK23, KK24, KK35, KK37)
- Perşembe günü çamaşır yıkayan kişinin zengin olacağına inanılır. (KK23, KK25)
- Çarşamba günü süt içmenin hayır getirmeyeceğine inanılır. (KK23, KK31)
- Salı günü doğan çocukların kan dökücü olacağına inanılır. (KK23, KK30)
- Cuma günleri dışarı toz dökülmez, işe gidilmez. (KK23, KK24)
- Cuma günü namaz vaktine kadar ağaç kesilmez. (KK23, KK29, KK31)
- Cuma günü anne rahmine düşen çocuğun bilgili olacağına inanılır. (KK51, KK55, KK69)
- Salı ve cuma günü hiçbir işe başlanmaz. (KK23, KK40, KK41)
- Salı günü yola çıkmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK46, KK55)
- Yeni alınan kıyafet ilk kez cuma günü giyildiğinde kıyafetin hiç eskimeyeceğine inanılır. (KK23, KK24)
- Kızlar evlenirken baba evinden perşembe ya da cuma günleri çıkmalıdır. Başka bir gün çıkması uğursuzluk getirir. (KK24, KK65, KK66, KK72)
- Çocuk çok ağladığı zaman babasının ağzına cuma günü kilit vurulur. (KK32, KK36, KK58, KK59, KK61)
- Salı günü başlanan işin bitmeyeceğine inanılır. (KK46, KK49, KK52)
- Pazar günü çalışmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK46, KK66)
- Bir işe pazartesi başlanırsa çok yavaş ilerleyeceğine inanılır. (KK51, KK55)
- Perşembe gecesini cumaya bağlayan gece doğan çocuğun hayırlı evlat olacağına inanılır. (KK67, KK72, KK76, KK105)
- İki bayram arası düğün yapmak iyi değildir. (KK27, KK36)

2.2.2. Gece ve Gündüz İle İlgili Halk İnanışları

Eski insanlar, günü vakitlere ve saatlere ayırmışlardır. Çok eski çağlardan günümüze kadar farklı amaçlarla farklı zaman dilimlerine ayrılan gün, aslında yapaydır. Çinliler 1 günü 20 parçaya bölerken Hintliler 60 parçaya bölmüşlerdir. İnsanlar gündüzü şafak, *sabah*, *öğle*, *öğleden sonra* ve *gece* olarak belli bölümlere ayırmıştır (Unat, 2004, s.16).

Halk zaman içerisinde yaşadığı olayları günün belli vakitlerine bağlayarak farklı inanış şekilleri ortaya çıkarmışlardır. Özellikle gece ile ilgili inanışlar oldukça fazladır. Gecenin korkutucu olması insanlarda tabii bir ürpertiye sebep olmaktadır. Bazen bu korkular çeşitli inanışların ve bunun beraberinde farklı uygulamaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Anadolu'nun farklı yörelerinde günün kısımlarıyla ilgili farklı inanışlar vardır. Bunlardan bazıları; akşam sakızın çiğnenmeyeceği, gece bir kapla dışarıya su döken kişiyi perilerin çarpacağı gibi inanışlardır (Eyüboğlu, 1998, ss.188- 193).

Araştırma alanımız Selçuklu ilçesindeki halk inanışları ise şu şekildedir;

- Seher vakti uyanıp evin pencereleri ve perdeleri açılırsa eve bereket dolacağına inanılır. (KK6, KK7, KK24, KK25)
- Yatağın üzerine güneş doğmadan uyanmak gerekir. Bereket sabah erken yağar. (KK16, KK19)
- Uyanıldığında kapı ve pencerelerin açılması gerekir. Bereketin içeri gireceğine inanılır. (KK12, KK15, KK16, KK29)
- Güneş doğduktan sonra uyuyan kişinin nasibinin kapanacağına inanılır. (KK16, KK22)
- Sabahları yanlış ayağa yanlış ayakkabı giyen kişinin bütün gün işlerinin ters gideceğine inanılır. (KK65, KK67, KK68)
- Sabah uyanınca yatağın sağ tarafından kalkan kimsenin o günkü bütün işlerinin olumlu geçeceğine inanılır. (KK60, KK65)
- Sabah uyanınca yatağın sol tarafından kalkan kimsenin o günkü bütün işlerinin olumsuz geçeceğine inanılır. (KK60, KK65, KK69)
- Uyandığı vakit yatağının üstünü bir örtü ile örtmeyen kimseyi şeytan çarpacağına inanılır. (KK40, KK50)
- Bayram sabahlarında erkenden kalkıp kapı pencere açılırsa içeri rahmet gireceğine inanılır. (KK16, KK19, KK28, KK29, KK30, KK39)
- Bayram günü ikindi vakti uyuyan kişinin kürk büründüğüne inanılır. (KK21, KK34)

- Akşam soğan yenen bir eve meleklerin girmeyeceğine inanılır. (KK36, KK42)
- Akşam vakti dışarı çıkmanın uygun olmadığına inanılır. (KK45, KK46)
- Akşamüstü elişi yapılmaması gerektiğine ve yapan kişinin kısmetinin kapanacağına inanılır. (KK53, KK54, KK60)
- Akşam vaktinde dışarı kaynar su döküldüğünde, şeytanın musallat olacağına inanılır. (KK16, KK32, KK33, KK39, KK56)
- Akşam evden dışarı ateş verilmez. (KK25, KK27, KK38, KK46)
- Gece aynaya bakan kişinin delireceğine veya ömrünün kısılacağına inanılır. (KK1, KK14, KK27, KK28, KK30, KK31)
- Gece dışarı kül dökülürse kötü ruhların musallat olacağına inanılır. (KK2, KK4, KK17, KK25, KK26)
- Elinde siğil çıkan kişinin birbirini takip eden 3 çarşamba gecesini gökteki aya bakıp elinin üzerindeki siğilleri sıvazlarsa siğillerin yok olacağına inanılır. (KK9, KK27)
- Gece aynaya bakmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK13, KK27, KK32)
- Gece tırnak kesilmemesi gerektiğine inanılır. (KK14, KK15, KK16, KK56)
- Geceleri çöplerin olduğu yerden geçmemek, küllüğe basmamak gerekir. (KK15, KK16)
- Gece vakti çocukları yıkamamak gerektiğine inanılır. Yıkamak zorunda kalınırsa da çocuğun yıkandığı leğenin içindeki su banyoya dökülmez, bu suyun içine birkaç tane kibrit yakılıp atılırdı. Bu şekilde su sabaha kadar bekletilir (Birkaç aylık bebekler için uygulanır.) (KK15, KK27, KK32).
- Gece ıslık çalınca şeytanların başına toplanacağına inanılır. (KK17, KK21, KK22, KK23, KK29, KK34)
- Geceleri dışarı kaynar su döken kişiye cinlerin musallat olacağına inanılır. (KK17, KK20, KK21, KK33)
- Gece geç vakitte tırnak kesenin ömrünün kısa olacağına inanılır. (KK17, KK21, KK24, KK33)
- Geceleri yiyecek ve içeceklerin üzeri açık bırakılmaz, cinlerin bu yiyeceklerden yiyeceğine inanılır. Yılda bir gün bu üzeri açık kalan yiyeceklere zehir bulaştığına ve bu zehrinde insanlara hastalık saçacağına inanılır. (KK17, KK21, KK23, KK25)
- Gece sakız çiğneyen kişinin ölü eti çiğnediğine inanılır. (KK9, KK22, KK24, KK31, KK32, KK40)

- Gece ıslık çalmanın günah olduğuna inanılır. (KK24, KK26, KK40)
- Gece göle girmek iyi değildir. Geceleri cinler ve peri kızları gölde yıkanır. Göle gece girenlerin ruhlarını periler çalar. (KK20, KK26, KK32)
- Geceleri su üzerinden atlanmaz, su birikintilerinin cinlerin ve perilerin mekanı olduğuna inanılır. (KK26, KK29, KK33, KK37)
- Gece kül dökmenin evin bereketini kaçırdığına inanılır. (KK27, KK28, KK39)
- Gece külün yanından geçilmez ve üstünden atlanmaz, atlanırsa şeytanın geleceğine inanılır. (KK27, KK28)
- Gece aynaya bakan kişinin ağzının eğrileşeceğine inanılır. (KK56, KK60, KK63)
- Geceleri ay ışığının vurduğu su birikintilerine ayak basılırsa cin çarpacağına inanılır. (KK61, KK65, KK72)
- Gece aynaya bakmanın ömrü kısalttığına inanılır. (KK69, KK74)

Selçuklu yöresinde zaman kavramının önemi araştırmalar neticesinde görülmüştür. Halkın büyük bir kesimi tarafından perşembe günü uğurlu sayılıp yapılan pek çok iş o gün halledilirken salı ve cumartesi günleri uğursuz kabul edilmektedir. Yöre insanı yapacağı işleri bu günlere göre ayarlamaktadır. Cuma günü İslam dininde kutsal kabul edildiği için daha fazla hassas davranıldığı ve bunun neticesinde, bu gün etrafında çeşitli inanışlar geliştiği düşünülmektedir. Cuma günleri evden dışarı toz dökülmesi, işe gidilmesi, ağaç ve tırnak kesilmesi gibi durumlar halk tarafından uygun karşılanmamaktadır. Cuma günü daha çok ibadet etmek gerektiğine inanan halk, Arife günü de çeşitli davranışlarda bulunmanın uğursuzluk getireceğine inanmaktadır. Bu yüzden Arife günü sabun kullanmak, temizlik yapmak ve Arife sabahı uyumak uygun karşılanmayıp uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

Günlerle ilgili inanışların yanı sıra vakitlere dair pek çok olumlu ve olumsuz inanışlar olduğunu görülmektedir. Özellikle akşam ve gece vakti halk tarafından uğursuz kabul edilirken sabah vakti bereketli sayılmaktadır. Halk, sabah erken kalkmaya çok önem vermektedir. Bu vakitte gerçekleşen şeylerin hayırla sonuçlanacağına inanılmaktadır. Bu nedenle insanlar sabahları erkenden kalkıp, evlerini temizleyip pek çok işini bu vakitte halletmektedir. Sabahın uğurlu ve bereketli sayılmasının aksine akşam ve gecenin uğursuz olarak kabul edildiği gözlemlenmiştir. Bu vakitlerde dışarı çıkmak, birine bir şey vermek, yere su dökmek gibi şeyler kesinlikle hoş karşılanmamaktadır. Bu inanışların semavi

dinlerden önceki tabiat dinlerinden süregelen inanışlardan olduğu düşünülmektedir. Karanlıktan korkup ışığa sığınarak korunmaya çalışıldığı görülmektedir.

2.3. Hayvanlarla İlgili Halk İnanışları

İnsan hayatının doğumdan ölüme ve ölümden sonraki safhasına dair çeşitli inanmalar ve uygulamalar vardır. İnsan hayatında her alanda pek çok şeye olduğu gibi hayvanlara yönelik de inanmalar mevcuttur.

Hayvanlarla ilgili inanışların ortaya çıkmasında elbette ki yaşanan coğrafya ve bu coğrafyaya bağlı olarak gelişen hayat tarzı göz ardı edilemez bir gerçektir. Konargöçer bir toplum olan Türkler, yerleşik hayata geçmeden önce avcılık ve hayvancılıkla uğraşmıştır. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde geçim kaynakları atçılık (hayvancılık), akıncılık ve avcılık olan bir milletin ekonomi ayaklarının ikisinin hayvanlarla ilgili olduğunu görürüz. Yerleşik hayata geçen Türkler bu kez tarım ve ticaretle uğraşmıştır. Tarımda hayvan gücünü fazlasıyla kullanan insanlar onlarla sıkı bir ilişki kurmuştur. Bu ilişki neticesinde hayvanlara dair farklı inanışlar ortaya çıkmıştır. Propp (2001, s.54)' a göre "Hayvan ile insan arasındaki dostluk, eski totem inanışının daha sonraki çiftçilik dönemlerinde aldığı yeni bir şekildir."

İslamiyet'ten önce Şamanist inanca sahip olan Türkler bu inanç sisteminde hayvanlara farklı bir kutsiyet atfetmişlerdir. Ayinlerinde hayvanları ve hayvanlardan yapılan ürünleri kutsal kabul etmişlerdir. Daha sonraki inançlarında da bu kutsallığı devam ettirip günümüze kadar taşımışlardır. Her geçen gün yaşayış ve inanç sistemleri değişmesine rağmen hayvanlar insan hayatındaki önemini korumaya devam etmiştir. İnsanlar için bu kadar büyük bir önem arz eden hayvanlar genellikle son derece iyi bilinen, günlük hayatta rol oynayan ya da tuhaf özellikleri olan ve eşine az rastlanan türlerden olmuştur.

Dünyanın farklı yerlerinde yapılan kazılarda eski dönemlere ait duvar resimleri, farklı nesnelere üzerine yapılmış av tasvirleri hayvanların Türklerin hayatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. En önemli kültürel ürünlerden biri olan Manas Destanı'nda avcılık kültürü ile ilgili izlere rastlamak mümkündür. Destanlarda avın kutsallığı, av hayvanları ve onlarla ilgili uygulamalara dair pek çok şey bulunmaktadır. Kaplan, pars, ayı gibi birçok hayvan kahramanların gücünün, kuvvetinin ve cesaretinin bir sembolü niteliğinde benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

İnsanların eski çağlardan beri birlikte yaşadıkları hayvanların etrafında pek çok inanış ortaya çıkmıştır. Bu inanışlar bölgedeki hayvan türleriyle doğru orantılı olarak gelişmiştir. Anadolu'da büyük ve küçükbaş hayvanlar; kümes hayvanları; kuşlar; kurt ve domuz gibi

yabani hayvanlar, nesli tükenmiş veya tükenmekte olan, türüne az rastlanan hayvanlarla ilgili inanışlar mevcuttur.

Selçuklu'da hayvanların çeşitli yerleri (kaplumbağa kabuğu, koç, köpek-at kafası, devetüyü gibi nesnelere) hastalıkların giderilmesinde kullanılmaktadır. (KK24, KK30, KK56)

2.3.1. Kurt İle İlgili Halk İnanışları

Türkler için hayvanlar büyük bir öneme sahiptir. Bu kadar önemli olmasındaki en büyük etken hayvanların soyundan geldiğine inanmalarıdır. En çok saygı duyulan sevilen hayvanlardan biri de kurttur. Kurt, Türkler tarafından kutsal sayılmış ve Türklüğün bir simgesi olarak kabul edilmiştir. Türklerin atası olarak kabul görmüş, bazen yol gösterici bir lider bazen de kurtarıcı olarak sembolize edilmiştir (Durmuş, 2009, s.103).

Türkler, kurda “Kök Böri” yani “Gök Kurt” ismini vermişlerdir. Genellikle renklerine göre farklı isimler de almıştır. Bunlar; Bozkurt, *Gök Böri*, *Ak Kurt*, *Kızıl Kurt*; Türk bayrak ve efsanelerinde ise *Böri*, *Börte*, *Börcü*, *Asena*, *Sina*, *Cina*, *Cine*, *Cino*, *Yaşka* olarak adlandırılmışlardır (Uraz, 1994, s.143). Türkler atalarının boz renkli bir kurt olduğuna inanırlar. Aynı zamanda koruyucu bir özelliği olduğunu düşündüklerinden dolayı adına törenler düzenleyip, adaklar adarları. Günümüzde hala yapılan kurtağzı bağlama uygulaması da kurdun bu özelliği olduğuna inanılmasından ileri gelmektedir.

Kurt cesaretinden, güçlü ve çevik olmasından dolayı bir ata, bir Tanrı elçisi olarak kabul edilmiş ve günümüzde dahi birçok devlet tarafından bayraklarda, bayrak gönderlerinde ve forslarda kullanılmıştır. Türkler eski zamanlarda otağlarının başına kurt başı dikerlermiş. Şamanizm'de ise Şamanlar atalarının ruhlarının kurt şeklinde görüldüğünü söylerler. Aynı zamanda ayinlerde kurt gibi uluyarak kurt biçimindeki yardımcı ruhları çağırırlar. Giydikleri kıyafetlere kurt pençesi ve kurt dişi takarlar (Yıldırım, 2004, s.183).

Kurt çok farklı özelliklere sahip olması hasebiyle geçmişten günümüze çok farklı dönemlerde farklı inanışlar ortaya çıkmıştır. Kurt bazen bir hayvan ata bazen de bir hayvan baba olarak karşımıza çıkar. Destanlara, çeşitli efsanelere bile konu olmuştur. Bu sözlü edebiyat ürünleri incelendiğinde, Göktürklerin “Türeyiş” efsanesinde kurt, ana olarak karşımıza çıkar. Uygur Türklerine ait olan Türeyiş Destanı'nda ise kurdun baba sıfatıyla karşılaşmaktayız. Bu destanda anlatıldığına göre Hun beylerinden birinin iki tane çok güzel kızı vardır. Bu bey, kızlarını sadece tanrılarla evlendirmek ister ve şehrin çok uzak bir yerinde kule yaptırır. İki kız da burada yaşamaya başlar. Hanın yalvarmalarına dayanamayan tanrı

Bozkurt şeklinde gelir ve bu kızlarla evlenir. Bu evlilik neticesinde Dokuz Oğuz – On Uygur çocuğu doğar. Doğan çocukların sesleri ise bozkurt sesine benzer (Banarlı, 1971, s.28).

Kurdun yer aldığı inanışlar değişik efsanelerle karşımıza çıkmaktadır. Ancak en çok bilineni Göktürklerin en büyük destanlarından biri olan Ergenekon Destanı'dır. Bu destana göre Göktürkler düşmanları tarafından tuzağa düşürülüp kılıçtan geçirilirler. İlhan'ın oğulları Tokuz ile Kıyan esir edildikleri yerden eşleriyle birlikte kaçarak daha sonra Ergenekon adını verdikleri bir vadiye gelirler. Burada Tokuzlar ve Kayatlar çoğalırlar. Dört yüzyıl sonra demir dağı eriterek vadiden çıkarlar. Bu sırada Türklerin kağanı ise Börte Çenedir. Börte Çene Moğolca'da Bozkurt demektir. (Banarlı, 1971, s.28).

Eskiden olduğu gibi Anadolu'da hala sürdürülen kurtla ilgili inanışlar vardır. Doğumda, ölümden, hastalık tedavisinde, doğum öncesi ve doğum sonrası uygulamalarda kurt ile ilgili pek çok şeye rastlamak mümkündür. Örneğin; Kastamonu yöresinde tüyleri çıkmayan bir kurt, kaplıcaların bulunduğu kaynağı eşeleyerek su çıkarır ve bu suda yıkanır. Yıkanmasının ardından kurdun tüyleri çıkar. Yöre halkı da hasta insanların bu suda yıkandıkları takdirde şifa bulacaklarına inanırlar. Aynı zamanda kurdun peygamberlerden geldiğine dair bir inanış da vardır (Sakaoğlu, 2004, s.179).

Araştırma alanımızda kurt ile ilgili inanışlar şöyledir;

- Kurt ulduğunda kar yağacağına veya havanın ayaz olacağına inanılır. (KK1, KK50, KK54)
- Kurtlar uluyunca inekleri yememeleri için gökten ağızlarına yiyecek düştüğüne inanılır. (KK50, KK55, KK69, KK73)
- Kurt kafasının koruyucu etkisinin olduğuna inanılır. (KK44, KK100)

2.3.2. Yılan İle İlgili Halk İnanışları

Yılan, pek çok inanç sisteminde olumlu veya olumsuz özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Kimi insanlar tarafından korkutucu olarak görülse de kimileri tarafından da yol gösterici, şifa verici bir hayvan olarak kabul edilmektedir.

İlk çağlardan beri bazen uğurlu bazen de uğursuz bir hayvan olarak kabul edilen yılan çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Yılanlar ilk yazılı kaynaklarda, mağara resimlerinde ölümsüzlüğün, kötülüğün, tekrar dünyaya gelmenin sembolü olarak yer almıştır (Seyidoğlu, 1998, s.86).

Yılan kelimesinin etimolojik kökenine indiğimizde Çince'deki "lung" kelimesinden Türkçe'ye geçtiğini görmüş oluruz. Eski Türkçe'de "lu yılı" olarak kullanılmıştır. Yılan için sanat tarihinde de "luu, ejder, ejderha, nek, mar, büke, soğulcan, evran (evren), dragon" gibi çok farklı isimler kullanılmıştır. Ejderhanın yılanın daha büyük hali olduğu düşünülmektedir ve Osmanlı kaynaklarında da "Evren" sözcüğü büyük yılan için kullanılmıştır. Ayrıca ejderha Türklere Çin'den gelen bir motiftir ve Hunlar başkentlerine "*Ejderha Şehri*" adını vermişlerdir (Ögel, 2002; s.566- 567).

Anadolu'da ise yılan "Babaköş, kıvrık, çapar, emecem, yüğrük, mersin, uzun kız" gibi isimlerle adlandırılmıştır (Çağatay, 1974, s.67).

Afyonkarahisar yöresinde yılan "boz yörük" ve "sarı yörük" şeklinde isimlendirilmiştir.

Şamanistlerde de yılanın ayrı bir yeri vardır. Şaman'a yardım eden koruyucu hayvan ruhlarından biri olarak görülür. Şaman'ının yer altındaki ve gökyüzündeki seyahatlerinde ona yardım eder. Çünkü yılanın kutsal güçlerin bulunduğu esrarengiz âlemlerde bulunduğunu ve oraları çok iyi bildiğine inanırlar. Altay şamanları yer altına ve gökyüzüne yapmış oldukları seyahatler sırasında üzerinde yılan resimleri bulunan kaftanlar giyerler. Bu yılanlar üç başlı büyük ağızlı yılanlardır (Seyidoğlu, 1998, s.87).

Yılan hakkındaki inanışlar ilk insanın yaratıldığı Hz. Âdem ve Hz. Havva'ya kadar dayanmaktadır. Yılan cennetteki ebedi hayatın temsili olan elmayı Havva'nın yemesini sağlayarak ona analık vasfının verilmesine sebep olmuştur. Karanlık ülkesi olarak kabul gören yer altında kış boyunca uyur ve ilkbaharda tekrar yeryüzüne çıkar. Yeryüzüne çıktıktan sonra gömlek değiştirir. Bu halleriyle, sürekli dönüşüm halinde olmasıyla ölüp yeniden dirilme düşüncesini temsil etmektedir. Yılanların birbirlerine dolaşmış halleri ise üremeyi temsil eder. Düzgün halka şeklindeki çöreklenmiş haliyle ise derisindeki halkaların yanı sıra hep açık duran gözünün içindeki halkalar da büyüleyici bir iz bırakır (Beğenç, 1974, ss.72-73).

Farklı zaman dilimlerinde yılanla ilgili değişik inanışlar ortaya çıkmıştır. Selçuklu yöresindeki halk inanışları ise şöyledir;

- Yılan öldürülüp suya atıldığında eğer bu suda kaybolursa o yıl yağmurun çok yağacağına, sel olacağına inanılır. (KK29, KK36, KK50, KK58)
- Yılan canlı canlı ateşe atılırsa yağmur yağacağına inanılır. (KK50, KK68, KK75)
- Yılan görmenin uğur getireceğine inanılır. (KK50, KK68, KK70)
- Sağlıklı olmak için yılan kanı içilmesi gerektiğine inanılır. (KK93, KK102)

2.3.3. Köpek İle İlgili Halk İnanışları

Köpek, insanlar için bazen olumlu bazen de olumsuz şeyler ifade edebilmektedir. Bazı insanlar için sadık, güvenilir, koruyucu olarak nitelendirilirken bazıları tarafından hırçınlığı ve saldırganlığı sebebiyle sevilmemektedir.

Anadolu'da "it" olarak bilinse de mitolojide ve efsanelerde kimi zaman "*Barak*" olarak geçmektedir. Sümerliler tarafından kutsal kabul edilen bu köpeğin tüyleri gür ve uzundur. Çeşitli efsanelerde ve destanlarda köpeklerle ilgili pek çok şey bulunmaktadır. Oğuz destanlarında Barak isminde bir çoban köpeğinden bahsedilmektedir. Kırgız Türklerinde köpeklerin ulu beyi Kumayık ve Kıtımir'den bahsedilmektedir. Kıtımir Eshab-ı Kehf'in köpeğidir. Kumayık ise çok yırtıcı bir hayvandır. Elinden asla hiçbir hayvan kurtulamaz. Efsaneye göre Kırgızlar kırmızı bir köpek ile bir tatar prensesinden türemiştir. Kırgız- Türk mitolojisinde ise köpeklerin hakanı olarak Sırttan (sırtlan) gösterilmektedir. Günümüzde bile hala cesur kişiler için sırtlan benzetmesi yapılır.

Eski zamanlarda kurt daha güçlü insanları temsil ederken köpek daha zayıf kişileri ifade etmek için kullanılırdı. Şamanlarda ayinler sırasında güçlü olanlar kurt, kartal gibi hayvanların biçimine gireirken daha zayıf olan şamanlar kendileri gibi zayıf olarak nitelendirilen köpeklerin şekline bürünürlerdi. Pek çok kaynakta bahsedildiği üzere diğer hayvanlara olduğu gibi köpeğe tapan proto- Bulgarlar benzer birçok eski Türk topluluklarının olduğunu görmekteyiz. Karakırgızlar ya da Çin'in kuzeyindeki eski Türk kavimleri gibi bazı kavimler de köpektan türediklerine inanmaktadırlar. Ancak köpeğin bir tanrı, ata veya türeme simgesi olarak görülmesi daha çok Moğol, Tibet ve Çin kültürleri ile ilgilidir (Çoruhlu, 2010, s.176).

Türklerin İslamiyet'e girmesinden sonra köpeğin önemi artmıştır. Bu ava verilen önem ve avın soylular arasında itibar gören bir spora dönüşmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak bazı köpek cinslerinin avcı olarak önem kazanmasından dolayı onunla ilgili olumsuz düşünceler devam etmiştir. Av köpeği dostluğun ve sadakatin simgesidir, ayrıca sabrın ve tevekkülün de bir amblemi olarak kabul görmüştür.

Türk mitolojisinde ve çeşitli destanlarda bu kadar yer verilen köpekle ilgili Selçuklu yöresinde de çeşitli inanışlar vardır. Bunlar;

- Köpek ulduğunda evdeki terlikler ters çevrilir. (KK1, KK49, KK54, KK68, KK70)
- Köpeklerin gece havlaması kötü şeylerin habercisi olarak kabul edilir. (KK8, KK36, KK71, KK74)

- Köpek uluması ölüme işarettir. (KK12, KK35, KK40)
- Bir göz rahatsızlığı olan “arpacık” halk arasında it dirseği adı ile bilinmektedir. Gözünde it dirseği çıkan kişinin gözü bir köpek tarafından yalattılırsa iyileşeceğine inanılır. (KK50, KK76, KK84)
- Köpeğin ezan okunurken uluması kötüdür, uğursuzluktur. (KK16, KK20, KK30, KK32, KK65, KK70)
- Köpeklerin depremi hissettikleri için çok uluduklarına inanılır. (KK13, KK16, KK20, KK23, KK39, KK36, KK41, KK42, KK72)
- Köpek beslenen eve melek girmeyeceğine inanılır. (KK16, KK36, KK38, KK41) Bu nedenle köpek bulunan eve pek çok kişi girmez ve o evde pişen yemeği dahi yemezler.
- Yaralara köpek işeyince geçeceğine inanılır. (KK17, KK20, KK21, KK35, KK42)
- Köpek uluduğunda Allah’ı zikrettiğine inanılır. (KK36, KK37, KK65, KK69, KK70)
- Köpeklerin gözlerinde perde olmadığına inanılır. (KK36, KK40)
- Köpeğin vakitsiz havlaması kötü habere işaret eder. (KK49, KK54, KK70)
- Köpek ulumasının ezan vaktinin geldiğini gösterdiğine inanılır. (KK50, KK56, KK57, KK62)

2.3.4. Kedi İle İlgili Halk İnanışları

Kedi ile ilgili inanışlar çok eskiye dayanmaktadır. Bazı kesimlerce dokunulmazlığı olan aynı zamanda uğurlu sayılan bir varlıkken bazı kesimlerce uğursuz ve sakınılması gereken bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Bazı insanlar da duruma göre hem olumlu hem de olumsuz vasıflar üstlendiğini savunmuştur.

Kedi de yırtıcı hayvanlardan biriyken zaman içerisinde insanlar tarafından evcilleştirilmiştir. Aslan, kaplan gibi yırtıcı ve korkutucu bir hayvan olmaktan çıkıp uysal sevimli bir varlığa dönüşmüştür. İnsana daha yakın olup dokunulmaz, canı yakılmaz bir hayvan olmuştur. İnsanlar tarafından kedi hakkında çelişkili düşüncelere sahip olunmasının sebebi de aslında budur. Evcilleştirilmeden önceki kediye duyulan inanışlar ile evcilleştirildikten sonraki yumuşak huylu kediye duyulan inanış farklılığıdır. Kedi hem nankör hem de zararsız yumuşak huylu bir hayvan olarak kabul edilir. Hititliler ve Urartular da kediye değerli bir hayvan olarak görüp sevip korumaya çalışmışlardır (Eyüboğlu, 1998, s.164 - 165).

Altaylarda Pazırık Kurganlarında (M.Ö. 3-1. yy) bulunan at koşumu süslerinde kedi veya kedi başı heykelcikleri bulunmaktadır. Bu heykellerden yola çıkarak kedinin Türkler için de çok eski zamanlardan beri önem arz ettiğini söylemek mümkündür. Kedilerin bazı özellikleri aslana ve kaplana benzetilirken bu yırtıcı hayvanların kimi özellikleri de kedilere sembolik olarak atfediliyordu. Mısırlılarda ise kutsal bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Firavunların mezarlarında yapılan kazılarda kedi mumyalarına rastlanılmıştır. Bu da kedilerin Mısırlılar için ne kadar kutsal olduğunun bir göstergesi sayılmaktadır (Eyüboğlu, 1998, s.166).

İslam'da ve Arap kültüründe de kedinin önemli bir yeri vardır. Rivayetlere göre kedinin yaratılışı Nuh Tufanı ile ilişkilendirilmektedir. Hz. Muhammed'in *Müezza* adında bir kedisi vardır. Karamel rengi, kısa tüylü bir Habeş kedisi olan Müezza'yı Peygamberimiz çok sevmektedir. Rivayete göre Peygamberimiz bir gün sedirde otururken giysisinin ucuna oturan kedi uyuya kalınca onu uyandırmamak için giysisini kesip yerinden kalkmıştır. Diğer bir rivayete göre bir yılan Hz. Muhammed'i sokmaya çalışırken kedi sayesinde kurtulur. Ve bu olay sonrasında da peygamberimiz kedinin sırtını okşar. Bundan dolayı da kedinin asla sırt üstü düşmediğine inanılır. Halk arasında çok şanslı olduğu düşünülen kişiler için "kedi gibi dört ayağının üstüne düşmek" deyiimi kullanılır. Bu deyim Göklerliler arasında sıkça kullanılmıştır (Albayrak, Çarpıcıoğlu, Cilt: 8, s. 24, ss.121).

Çalışma alanımız Selçuklu ilçesinde de kedinin olumlu ve olumsuz özelliklerinden yola çıkarak çok farklı inanışlar ortaya çıkmıştır.

- Birinin önünden kedinin geçmesi uğursuzluk kabul edilir. (KK2, KK5, KK19)
- Kedi bulunan bir evde yatan kişinin ömrünün kısılacacağına inanılır. (KK2, KK14, KK71)
- Su içerken arkasından kedi geçen kişiye uğursuzluk geleceğine inanılır. (KK8, KK11, KK64)
- Bir kimsenin önünden kara kedi geçmesi uğursuzluktur. (KK13, KK45, KK46, KK50)
- Hamile kadının bahçesine bir kedi sürekli gelirse, o kedinin onu beklediğine, kadını kötü ruhlardan koruduğuna inanılır. Kedi kadın doğum yapınca da bir daha gözükmez, gözden kaybolur. (KK15, KK19, KK25)
- Kara kedi uğursuz bir hayvandır. (KK16, KK13, KK44, KK45, KK50)
- İki kişi arasından kara kedi geçerse aralarında küslük olacağına inanılır. (KK13, KK16, KK33, KK36)

- İki kişi arasından kara kedi geçerse, o iki kişinin kıyamete kadar küs kalacağına inanılır. (KK8, KK10, KK13, KK14, KK43, KK48)
- Mart ayında kedilerin çiftleşeceğine inanılır. (KK31, KK21, KK35)
- Kedi ile aynı yerde uyumanın ömrü kısalttığına, kedinin insan ruhunu çaldığına inanılır. (KK49, KK53, KK70)
- Kedinin kendini yalması misafirin geleceğine işarettir. (KK80)
- Kedilerin hiçbir zaman sırtüstü düşmeyeceğine inanılır. Bu inanışın sebebi Hz. Ali'nin kediyi sıvazlamış (okşamış) olmasıdır. (KK11, KK68, KK69, KK87)

2.3.5. Koyun ve Kuzu İle İlgili Halk İnanışları

Türkler geçimlerini genellikle tarım ve hayvancılık üzerinden sağlamışlardır. Büyük ve küçükbaş hayvancılık yapan insanlar genellikle koyun ve keçi gibi hayvanları beslemişlerdir. Bu hayvanların etinden, sütünden, yününden yararlanmışlardır. Yünlerinden çadır, yapıp barınma ihtiyaçlarını gidermişler ya da çul, halı dokuyarak evlerinde kullanmışlardır. Hayvanlarına yeterli otlatma alanı sağlayabilmek adına yazın yaylalara çıkmış yılın bir dönemini orada geçirmişlerdir. Ekonomik ve sosyal hayatlarında bu kadar önemli rol oynayan hayvanlara yönelik farklı inanışlarda zaman içerisinde gelişmiştir.

Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz Han ülkesini altı oğluna da paylaştırmaktadır. Bu paylaşımı da Uluğ Türk'ün gördüğü rüyaya dayanarak yapmaktadır. Paylaşım sırasında şöyle bir uygulamaya başvurmuştur.

*“Kırk kulaçlık bir direk, saga dikip sağladı,
Direğin üzerine, altın bir tavuk koyup,
Direğin altına da, bir ak koyun bağladı.
Kırk kulaç bir direk de, sola dikip solladı,
Direğin altına da, kara koyun bağladı...”*

(Ögel, 1998, s.127).

Burada dikkat çeken şey sağ tarafa ak koyunun koyulmasıdır. Sağ taraf Oğuzlarda çok büyük önem taşır. Oğuz Han sağ tarafında gök ile ilgili isimleri olan üç oğlu yani bozoklar bulunur. Burada sağ tarafta ak koyunun bulunması renklerinin beyaz olduğunu gösterir. Yani bu taraftakilerin soyluluk ve üstünlüklerine işaret etmektedir (Ögel, 1998, s.289).

Koyun diğer hayvanlara göre daha uysal, zararsız bir hayvandır. Bu özelliğinden dolayı bazı insanlarca melaike olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden şeytanın onun şekline bürünemeyeceğine dair bir inanış vardır.

Diğer hayvanlar gibi koyunun da kutsal kabul edildiği toplumlar mevcuttur. Bazı destanlara da konu olan koyunla ilgili şöyle bir efsane vardır. Bu efsanede Şamanın tüm bilgilerinin bulunduğu bir kitabın olduğu ve bu kitabın koyun tarafından yenildiği anlatılmaktadır. Kitaptaki bütün bilgiler koyunun kürek kemiğine aks etmiştir. Bu inanıştan dolayı kemikle fal bakma âdeti ortaya çıkmıştır (Zaripova, 2010, s.101).

Selçuklu ilçesinde bu konuyla ilgili inanışlar ise şu şekildedir;

- Hamile bir kadın koyunun karaciğerini yerse ve elini vücudunun herhangi bir yerine değdirirse bebeğin orasında leke oluşur. Aynı şekilde zeytin, elma, çilek de bebeğin vücudunda çıkar. (KK20, KK25, KK29)
- Her insanda bir hayvan sıfatının olduğuna inanılır. Ve kalp gözü açık olan kişilerin insanlardaki bu hayvan sıfatlarını gördüğüne inanılır. En iyi hayvan sıfatının koyun olduğuna inanılır. Koyunun melek olduğuna keçinin ise şeytan olduğuna inanılır. (KK35, KK38, KK41)
- Kuzuların erkek doğması için koçların üstüne erkek çocuğu, dişi doğması için ise kız çocuğu bindirilir. (KK78, KK100)

2.3.6. İnek İle İlgili Halk İnanışları

Pek çok hayvan gibi büyükbaş hayvanlardan olan inek hakkında da geçmişten günümüze uzanan çeşitli inanışlar vardır. İnekler sütü, eti, derisi gibi pek çok yönden insan hayatı için önem taşıyan bir hayvandır. İnsanlar zaman içerisinde bu durumlara yönelik çeşitli inanışlar geliştirmişlerdir.

Yöremizdeki bu inanışlardan bazıları şu şekildedir;

- Kurtlar uluyunca inekleri yememeleri için gökten ağızlarına yiyecek düştüğüne inanılır. (KK50, KK55, KK69, KK73)
- İneğin üstünden atlamanın ineğin sütünü keseceğine inanılır. (KK8, KK11, KK12)
- İnek doğurduğu zaman eve ağır bir şey alınırsa ineğin sütünün kesileceğine inanılır. (KK13, KK29)
- İneğin ilk yavrusunu doğurduğundaki ilk sütü evden çıkarılmaz ve satılmaz. Satılırsa ineğin sütünün kesileceğine inanılır. Evden çıkarılması gerekiyorsa içine kömür atılıp öyle çıkarılır. (KK29, KK31, KK39)
- İneğin sütünü yere sağımak iyi değildir. Süt yere sağılırsa hayvanın hastalanacağına inanılır. (KK29, KK37, KK38, KK49)

- Hamile ineğin altına insanın çıkan dişi bırakıldığında, yeni doğacak yavru ineğin dişi (doğurgan) olacağına inanılır. (KK36, KK40, KK53, KK55, KK57)
- Yeni doğum yapan ineğin sütü üç ay dışarıya verilmez ve satılmaz. Verilirse nazar olacağına inanılır. (KK36, KK37, KK42)
- İneğin sütü bolsa bunu kimseye söylemezler. Söylenirse bereketinin kaçacağına ve hayvana nazar degeceğine inanılır. (KK36, KK70)
- İnek sütünü sağdırmıyor, huysuzluk ediyorsa biraz tuz alınır, üç Kulhu, bir Elham okunup tuza üflenir, tuz ineğin ve sütünün üstüne serpilir. (KK10, KK73, KK95)

2.3.7. Kuşlar İle İlgili Halk İnanışları

Halk inanışlarında yer alan kuş türü ilgili bilgiler bu bölümde bir bütün halinde verilecektir. Kuşlarla ilgili genel inanışların ardından sırasıyla karga, güvercin ve leylekle ilgili inanışlara değinilecektir.

Diğer hayvanlarda olduğu gibi kuş türüyle ilgili de birçok halk inancı mevcuttur. Kuşlarla ilgili inanış ve uygulamalar çok eskilere dayanmaktadır. Geçmişten günümüze çeşitli şekillerde aktarılan inanışlar bugünkü halini almıştır. Tarih boyunca mitolojik figür, sanat esini, barış, güç ve bilgelik sembolü olarak sözlü yazılı edebiyat ürünlerinde, halk danslarında, kıyafetlerde, deyim ve atasözlerinde kullanılmıştır.

Kuş, Türklerde Gök Tanrı'nın idaresindeki bir varlık olarak kabul edilir bu yüzden çok kutsaldır. Aynı zamanda uğurlu sayılır ve insana yardım, iyilik sağlayan bir tarafı olduğu düşünülür. Şamanizm inancında ise kuşun farklı bir yanı vardır. Ölen kişinin ruhunun kuş olduğuna inanılır. Bu inanç Türklerde oldukça yaygın bir inanıştır (Ögel, 1995, s.129).

Kuşlara birçok toplum tarafından büyük önem verilmiş ve kutsal sayılmıştır. Orta ve İç Asya'da yapılan kazılar sırasında çeşitli sanat eserleri bulunmuştur. Bu sanat eserlerinin üzerinde kaz, ördek, kuğu gibi kuş türlerinin tasvirleri yer almaktadır (Çoruhlu, 2000, s.152).

Kuğu ve kaz gibi bazı kuşlar Orta Asya ve Çin'de eski zamanlardan beri kutsal kabul edilmiş ve bazı şeylerin sembolü olarak görülmüştür. Örneğin; bildircin yiğitliğin; sülün güzellik ve iyi şansın; saksağan iyi haberin; turna ölümsüzlüğün ve uzun hayatın; altın ya da kırmızı karga güneşin; kara karga şeytanın ve kötülüğün; ördek, mutluluk ve refahın; tavus kuşu güzellik, itibar ve şeref; güvercin uzun hayatın; kaz erkekliğin, evliliğin ve başarının simgesi olmuştur. Bunun yanında kaz ve kuğu gibi kuş türleri de kut ve beylik timsali olarak görülmüştür (Çoruhlu, 2000, ss.152 -153).

Karga ile ilgili inanışlar genellikle olumsuzdur. İnsanların çoğu onun uğursuzluk getirdiğine dair bir inanış taşımaktadır. Bu yüzden de pek sevilmemektedir. Aslında geçmişte karga ile ilgili pek çok olumlu inanış vardı. Birçok destanda kargalar kutsal kurt ile birlikte onun yardımcısı olarak yer alır (Özbaş, 2010, s.58-60).

Zaman içerisinde kargaya yönelik bu olumlu inanışlar İslamiyet'in kabulü ile olumsuzla dönüşmüştür. Özellikle karganın renginin siyah olması bu noktada çok önemli rol oynamıştır. Siyah, ölümün, kötülüğün, olumsuzluğun, kuzeyin, soğğun rengidir. Kara karga da şeytanın ve kötülüğün sembolü olarak görülüyor (Çoruhlu, 2010, s.175-205). Bunun yanında İslami gelenekte halk arasında yaygın olan bir efsane vardır. Hz. Muhammed düşmanlarından kaçarken bir mağaraya sığınır. Orada onu beyaz bir karga fark eder. Hz. Muhammed'in orda olduğunu düşmanlarına haber vermek için Gar! Gar! yani Mağara! Mağara! diye bağırır. Ancak düşmanlar onu anlamadığı için mağaraya hiç uğramadan geçip giderler. Peygamberimiz mağaradan çıkınca kargayı lanetler ve onu siyah renge dönüştürür. O günden sonra karga hep Gar! Gar! şeklinde bağtırmaya devam etmiştir (Sax, 2006, s.64).

Karga gibi uğursuz olarak kabul edilen diğeri bir hayvanda baykuştur. Onun uğursuzluğu da çok eskilere dayanmaktadır. Yunan Roma mitolojisinden Hititlere kadar pek çok yerde uğursuz olarak kabul edilmiştir. İran edebiyatında, Türk Halk ve Divan şiirlerinde sıklıkla bu özelliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Halk arasında *uhu kuşu*, *puhu kuşu* diye de anılmaktadır. Baykuş genellikle ıssız yerlerde, yıkıntılarda karaağaçlarda, servilerde veya buna benzer yüksek yerlerde yaşamaktadır. Baykuş öttüğü zaman birinin öleceğine dair inanış çok yaygındır. Onun ötüşünü duyan insanlar hemen kulaklarını kapatırlar, okuyup üfleyip dua ederler (Eyüboğlu, 1998, s.118-119).

Güvercin, barışın ve sevginin sembolü olarak kullanılmaktadır. Özellikle Müslümanlar için büyük bir önem arz etmektedir. Zamanında Hz. Muhammed Sevr Dağı'ndaki mağarada saklandığı sırada bir güvercin buraya yuva yapar ve düşmanların Hz. Muhammed'in orada olmadığını düşünmelerine sebebiyet verir. Orada olsaydı güvercin korkarak yuvadan uçup giderdi düşüncesiyle mağaraya sadece uzaktan bakmakla yetinip gitmişlerdir. Bu yüzden güvercinlerin kurtarıcı bir rolü olduğu düşünülmektedir (Sinmez, Aslım, Yıl: 17, Sayı 81, s.211).

Leylekler sürekli göç eden bir hayvan olmasından dolayı yolculuğun bir simgesi olarak görülür. Müslümanlar her yıl göç eden leyleklerin hac için gidilen Mekke' den geçmesi nedeniyle bu kuşlara saygı duyarlar. Anadolu'da bu nedenle leylekler için "hacı leylek" ve "hacı baba" gibi farklı isimler de kullanılır. Leylek kutsal toprakların kutsallığını

getirdiklerine inandıkları için büyük bir sevinçle karşılarlar. Anadolu'da evinin çatısına leylek konanların yakın zamanda ev sahibi olacağına yönelik bir inanış vardır. Aynı zamanda “leyleği havada gören gezer, karada gören evinde oturur” şeklinde bir söylem de vardır.

Farklı toplumlarda ve farklı zaman dilimlerinde genellikle uğursuz kabul edilen bir Baykuş da araştırma alanımızda fazlasıyla inanışa sahiptir. Baykuş genellikle gözleriyle dikkat çekmektedir ve pek çok alanda motiflerde, süslemelerde, giysi ve aksesuarlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Pek çok farklı türü olmasına rağmen hepsi için kapsayıcı bir isim olarak baykuş kelimesi kullanılmaktadır. Anadolu'nun farklı yerlerinde baykuşa olumsuz anlamlar yüklenirken Kıbrıs Türkleri baykuşun ötüşünü iyi ve kötü bir haberin gelişi olarak yorumlamaktadır (Akalin, 1993, s.77).

Selçuklu yöresinde kuşlarla ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Sağsan yani karga gören kişinin başına uğursuz bir iş geleceğine inanılır. (KK36, KK42, KK46, KK60)
- Karganın öttüğünü duyan kişinin başına kötü bir olay geleceğine inanılır. (KK31, KK37)
- Karga görünce “Hayırlıysan carkla hayır değilsen çatla” denir. (KK36, KK37, KK42, KK48)
- Bir evin önünde karga öterse o eve kısa süre içinde bir haber geleceğine inanılır. (KK29, KK49, KK72)
- Güvercin, leylek ve kırlangıç öldürmenin büyük günah olduğuna inanılır. (KK29, KK32, KK35)
- Leylek havada görüldüğü zaman şu tekerleme söylenir: “Leylek leylek lakırdak/ Hani bana çekirdek/ Çekirdeğin içi yok/ Gül Fatma'nın suçu yok” (KK16, KK21, KK22)
- Leylek ilk havada görüldüğü zaman, kim görürse ona haber getireceğine inanılır. (KK16, KK17, KK20)
- Leyleği gören kız çocuklar saçlarını tutup “Leylek saçımı uzat.” derse saçlarının uzayacağına inanılır. (KK16, KK58)
- Bahar ayında leyleği görenler şu tekerlemeyi söyler: “Leylek leylek havada/ yumurtası tavada/ gel bizim hayata/ hayat kapısı kilitli/ leylek uçu gitti.” (KK16, KK17, KK23)
- Bir evin başında baykuş öterse, o evden birinin öleceğine ya da bir yıkım olacağına inanılır. (KK2, KK8, KK17, KK19, KK36, KK49, KK54, KK70, KK72)
- Baykuşun ötmesi uğursuzluk getirir. (KK16, KK56)
- Baykuş ve yarasanın uğursuz olduğuna inanılır. (KK20, KK45)

- Bir evin önünde karga öterse o eve kötü bir haber ulaşacağına inanılır. (KK2, KK13, KK16)
- Bir evin başında baykuş öterse, o evin dağılacağına inanılır. (KK22, KK23)
- Baykuş bir evin başında öterse o evden birinin öleceğine inanılır. (KK8, KK12, KK22)
- Baykuş görmek uğursuzluk sayılır. Yarasa da uğursuzluk getirdiğine inanılan bir kuştur. İnsanların gözlerinde bir perde vardır. Bu perdenin köpeklerin gözünde olmadığına inanılır. (KK16, KK20, KK24, KK25)
- Baykuş öttüğünde yanan bir odun alınıp ona atılmaz ise baykuşun uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK29, KK33)
- Yakınında 3 kere baykuş öten bir yerde ölüm olacağına inanılır. (KK56, KK59, KK60, KK64)
- Turna, uğur ve bereketin sembolü bir kuştur. (KK20, KK69)
- Turnayı yolundan şaşırtmanın günah olduğuna inanılır. (KK44)
- Turna kuşunu öldüren kişinin başına büyük bir felaket geleceğine inanılır. (KK44, KK81)
- Kuşlar havada toplu halde ötüşürse yağmur yağacağına inanılır. (KK67, KK83)
- Yarasanın görülmesi kötü bir haber duyulacağına işaret eder. (KK16, KK17, KK19, KK21, KK35, KK37)
- Evin çatısında öten yarasanın kötü bir haber getireceğine inanılır. (KK16, KK18, KK20)
- Bir kuşun kişinin başına pislemesinin o kişiye şans getireceğine inanılır. (KK18, KK19, KK50, KK53, KK67, KK74, KK91, KK102)
- Güvercinin şans getiren ve uğurlu bir kuş olduğuna inanılır. Penceresine güvercin konan evdeki ailenin bol kazanç sağlayacağına inanılır. (KK74, KK77, KK103)
- Hayvanların durmadan ötmesi, Allah'ı zikretmelerinden kaynaklanmaktadır. (KK16, KK32)

2.3.8. Diğer Hayvanlar İle İlgili Halk İnanışları

Yukarıda açıkladığımız hayvanların dışında Selçuklu ilçesinde kirpi, kaplumbağa, kurt ve tavuk gibi hayvanlarla ilgili inanışlar da mevcuttur.

- Kirpi gören kişinin 3 defa sol tarafına tükürmesi gerekir. (KK8, KK9)
- Kaplumbağa kabuğu eve asılırsa nazar değmeyeceğine inanılır. (KK16, KK19)

- Aynanın önüne nazar boncuklu, kaplumbağa kabuğu asılırdı. (KK16, KK23, KK27)
- Yolculuk esnasında arabanın önünden tilkinin geçmesi kötü sayılır. Kurt çıkması ise hayır sayılır. (KK16, KK18, KK23)
- Ağaçlara nazar değmesin diye ölmüş kaplumbağanın kabuğu veya bir parçası ağaçlara bağlanır. (KK16, KK18)
- Hayvanın sütü bereketli, bol ise bu etrafta kimseye söylenmez. Söylenirse bereketinin azalacağına inanılır. (KK16, KK28, KK29, KK32)
- Horoz gibi öten tavuğun kesilmesi gerekir, uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK16, KK17, KK20)
- Tavuk yumurtaları toplanırken bir tanesi kümeste bırakılır, alınmaz. O yumurtaya folluk adı verilir. Folluk yumurtasının bırakılmazsa tavukların tekrar yumurtlamayacağına inanılır. Tavuğun folluk yumurtası kimseye verilmez, verilirse evin bereketinin kaçacağına inanılır. (KK9, KK14, KK50, KK57, KK71)

Selçuklu yöresinde hayvanların çok sevildiği ve değer verildiği görülmektedir. Bunun yanında hayvanlar etrafında mitolojik öğelerin de etkisiyle farklı inanışlar gelişmiştir. Bazı hayvanlar uğurlu sayılıp daima insanların etrafında bulunurken bazıları uğursuz kabul edilip uzak durulması gerektiğine inanılmıştır. Bunun yanında hayvanların bazı davranış ve durumlarına göre de inanış ve pratikler gelişmiştir. Örneğin köpek havladığında evdeki terlikler ters çevrilir. Özellikle köpeklerin gece havlaması kötü şeylerin habercisi olarak kabul edildiği için halk, içinde bulunulan durumdan bu şekilde korunacağını düşünmektedir.

Yörede kedi genellikle uğursuz bir hayvan olarak kabul edilmektedir. Yöre halkı tarafından sevilip beslenmesine rağmen uğursuz bir yönü olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden kedinin birinin önünden geçmesi veya kedi olan evde uyumak hoş karşılanmaz. Kişinin başına bir şey geleceğine inanılır.

Koyun genellikle iyi huylu, zararsız bir hayvan olarak kabul edilmektedir. Her insanın bir hayvan sıfatına sahip olduğuna inanan insanlar kalp gözü açık olan kişilerin bu hayvanları gördüğüne inanır. Ve inanışa göre koyunlar melek keçiler ise şeytan kabul edilir. Bu inanışın aslının eski Türklere dayandığını görülmektedir. Eski inanışlarda koyunlar bir melek olarak kabul edilir ve asla şeytanın onun kılığına bürünemeyeceği düşünülür. Bu inancın yöre halkı tarafından günümüze kadar taşındığını görülmektedir.

İnekle ilgili olan inanışlar genellikle gerçekleşen çeşitli davranışlar neticesinde ineğin sütünün kesileceği yönünde inanışlardır. Yörenin geçim kaynaklarından olan hayvancılıktan

dolayı inek de halk için önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle yapılan her harekette daha dikkatli davranılması gerektiği düşünülmektedir.

Selçuklu'da kuşların görülmesi veya ötüşünün duyulması üzerine oluşmuş pek çok inanış olduğu gözlemlenmiştir. Yörede karga ve baykuş en fazla uğursuz sayılan hayvanlardandır. Karganın siyah renginin, baykuşun ise gözlerinin büyük olması bu inanışın ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu hayvanların bulunduğu yerden uzaklaştıkları ve öttüğünü duydukları anda susturmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bunun yanında kaplumbağa yöre halkı tarafından sevilen ve uğurlu sayılan hayvanlardandır. Arabalara veya evlerin belirli bölümlerine kaplumbağa kabuğu asarak şans getireceğine inanırlar.

2.4. Cansız Maddeler ve Eşyalarla İlgili Halk İnanışları

Eski çağlarda insanlar hayvanların, bitkilerin, dağların, kayaların, ırmakların, yıldızların kısacası çevrelerinde gördükleri her şeyin bir ruhu olduğuna inanıyorlardı. Bu inanca göre ruh bedene veya bedenın bazı bölümlerine bağlıdır. Ruhun canlı olduğu ve bedenın dışında olsa dahi onu etkileyebileceğini düşünüyorlar (Artun, 2000, s.2).

Eski Türkler doğada gizli güçlerin var olduğuna inanırlardı. Kâinattaki tüm varlıkların birer ruhu olduğuna ve kâinatın tamamen ruhlarla dolu bir alem olduğunu dair bir takım inanışlar vardı. Bu inanç sisteminde "izi" ya da "iye" olarak isimlendirilen koruyucu ruhlar vardır ve bu koruyucu ruhlar Türkler için büyük bir önem taşımaktadır (Memedov, 2002, s.330-337).

Eski Türkler kâinattaki tüm varlıkların, eşyaların bir ruhu olduğuna inandıkları için o varlıklardan yapılan aletleri de büyük bir dikkatle kullanmaya çalışmışlardır. Özellikle taş, ağaç, demir gibi maddelerin bir iyesi olduğuna inanıyorlardı. Bu maddelerden üretilen herhangi bir eşyanın da uğur veya uğursuzluk getirebileceğini düşünüyorlardı.

Selçuklu yöresinde cansız maddeler ve eşyalar ilgili halk inanışları şu şekildedir;

- Yeni alınan ayakkabılar masanın üzerine bırakılır. (KK1, KK27, KK35)
- Süpürge ile vurulan kişinin tembel olacağına inanılır. (KK1, KK3)
- Elden ele sabun verilmez. (KK4, KK14, KK78)
- Ayakkabının ters çevrilmesi hastalığa işaret eder. (KK4, KK38, KK48)
- Yemekten sonra kaşığıın ağzı ters çevrilir. (KK4, KK54)
- Bıçak, iğne ve makası birisine verirken yere bırakmak gerekir. Karşıdaki kişi bırakılan yerden almalıdır. Çünkü elden ele verilen kesici aletin o iki insanın arasını bozacağına inanılır. (KK15, KK19, KK31, KK32)

- Kişi birine bıçak, makas gibi kesici bir alet verecekse tükürerek verir. Küslük olmasın diye. (KK15, KK19, KK32)
- Cam kırıldığında bir kazayı savdığına inanılır. (KK20, KK67)
- Cam bir eşya kırıldığı zaman üçlemek (iki tane daha cam eşya kırmak) gerektiğine inanılır. Kırmadıkları takdirde kötü bir şey olacağına ya da kötü bir haber alınacağına inanılır. (KK20, KK66)
- Kıyafet üzerindeki söküğünü dikenlere iftira atılacağına inanılır. (KK31, KK34)
- Havale geçiren çocukların başında oklava kırılınca çocuğun iyileşeceğine inanılır. (KK34, KK71)
- Taşa oturan kadınların çocuğunun olmayacağına inanılır. (KK34, KK40)
- Çay bardağının içine yanlışlıkla iki çay kaşığı koyulan kişinin iki kere evleneceğine inanılır. (KK36, KK51)

Selçuklu yöresinde cansız maddeler ve eşyalar etrafında olumlu ve olumsuz çeşitli inanışlar oluştuğu gözlemlenmiştir. Eşyaların da uğur ve uğursuzluk getireceğine dair bazı inanışlar vardır. Camın kırılması durumunda kötü bir şeyi def ettiğine inanılırken elden ele kesici ve delici aletlerin verilmesi hoş karşılanmaz. Bu inanışların bazılarının ise evlilik gibi iyi şeylere delalet ettiğine inanılmaktadır. Araştırma alanımızda cansız maddeler ve eşyalar ile ilgili karşılaştığımız durumların eski Türklerden aktarılmış olan inanışlar olduğu saptanmıştır. Eski Türklerde kâinatta bulunan her varlığın bir iyisi olduğuna inanıldığından cansız varlıkların da bir gücü olduğuna inanılmaktadır. Yörede karşılaştığımız bu durumun iye inancının izlerini taşıdığını söyleyebiliriz.

2.5. Besinlerle İlgili Halk İnanışları

Yiyecek ve içecekler, kültürlerin önemli bir parçasıdır. Toplumların yaşam tarzları, beslenme kültürlerini yansıtır. Her toplumun sahip olduğu kültürel değerler birbirinden farklı olduğu için beslenme alışkanlıkları da farklıdır. Türklerin, tarihi süreç içerisinde oluşturdukları kültürleri sayesinde diğer toplumlardan farklı yiyecek ve içecek alışkanlığı oluşmuştur. Türklerin beslenme alışkanlıklarında at ve koyun eti ön plandaydı. Etini yedikleri hayvanların sütünden kaymak ve tereyağı imal ederler ve yine süttten yoğurt, ayran, peynir üretirlerdi. Günümüzde olduğu gibi buğdaydan üretilen ekmeğin temel besin kaynakları arasındaydı. Bazı meyveler Türklerde simgesel anlamlar taşımaktaydı. Özellikle elma, Türk

atasözleri, masal, destan ve hikâyelerinde oldukça fazla yer almaktaydı. Türklerde özellikle doğum ve ölüm törenlerinde verilen ziyafetlerde et yemekleri önemli bir yer tutmaktadır. Bazı törenlerin ayrılmaz parçası, un ve yağın kavrulmasıyla oluşan helvaydı. Ölümden sonra cenaze sahipleri bu tatlıdan yapardı.

Eski Türkler dünden bugüne besinler konusunda çok dikkatli davranmıştır. Çünkü besinlerin de bir ruhu olduğuna ve uğur veya uğursuzlukla sonuçlanabilecek farklı olayların ortaya çıkabileceğine dair düşünceler besliyorlar. Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra da besine duydukları saygı devam etmiştir. Çünkü Allah tarafından verilen her şey nimet olarak kabul edilir. Bu yüzden yiyeceklere büyük bir saygı duyulur, israf edilmemesi gerektiği emredilir.

Konya’da doğum, sünnet ve ölüm gibi insanların bir araya geldiği zamanlarda yemekli küçük törenler yapılır. “Pilav dökme” adı verilen bu törenlerde pilav üzeri et kavurma ikram edilir. Düğün yemeklerinde ise genel olarak tirit, kavurma, bulgur pilavı, yoğurt çorbası veya banya çorbası, lahana sarması, kuru fasulye ve hoşaf bulunur.

Selçuklu yöresinde besinlerle ilgili halk inanışları da şu şekildedir;

- Ekmek kırıntısına basanların çarpılacağına inanılır. (KK19, KK22, KK27, KK31, KK52, KK72, KK78)
- Hamile kadının canının çektiği yiyeceği tatması gerektiğine inanılır. O yiyeceği yiyemediği takdirde çocuğunun düşeceği veya bir uzvunun eksik olacağına inanılır. (KK25, KK49, KK71, KK84, KK93, KK105)
- Hamile kadının aşerdiği (canının çektiği) yiyeceği yiyemediği zaman avucunun içini yalarsa o yiyeceği yemiş gibi olacağına inanılır. (KK49, KK50, KK93)
- İçtiği çayı bardağında yarım bırakan kadının dul kalacağına inanılır. (KK1, KK31, KK51, KK72, K76)
- Yoğurt yaparken mezardan toplanan çalı çırpı kaynayan sütün altına atılırsa yoğurdun güzel olacağına inanılır. (KK12, KK24, KK62)
- Adaçayı bitkisinin her derde deva olduğuna inanılır. Bahçesinde adaçayı bitkisini yetiştiren kişinin ömrünün çok uzun olacağına inanılır. (KK28, KK50)
- Ekmeğin el ile bölünmesi gerektiğine, bıçak ile kesilirse bereketinin kaçacağına inanılır. (KK19, KK20, KK22, KK32, KK78)
- Ekmek kırıntılarını çöpe atanların ekmeği kesileceğine (geliri azalacağına) evinin bereketinin kaçacağına inanılır. (KK20, KK31, KK32, KK52, KK72, KK78)

- Yemeğin bir kısmını tabakta bırakan kişilerin nasibinin tabakta kaldığına inanılır. (KK22, KK31)
- Yemek yarım bırakılmamalıdır, tabakta kalan yemeğin, yemeği bırakan kişinin arkasından ağlayacağına inanılır. (KK22, KK27, KK63)
- Kahve falı bakarken fincanı kapatıp dışa doğru çevirince insanın içindekilerin dışa yansıyacağına inanılır. (KK31, KK32)
- Kahve falı soğuyana kadar üzerine yüzüğünü koyan evli kişilerin falında eşi ile ilgili şeyler olacağına inanılır. (KK31, KK45)
- Birinin bardakta yarım bıraktığı suya su doldurup içen kişinin kötü bir kader yaşayacağına inanılır. (KK34, KK38)
- Demreğe çıkan yere soğan sürülür ve üzerine tükürülürse iyileşeceğine inanılır. (KK34)
- İkram edilen bir şeyden alırken tabağın ortasından alan kişinin kısmetinin açılacağına inanılır. (KK40, KK44, KK53)
- Ayvanın bol olduğu sene kış mevsiminin çetin geçeceğine inanılır. (KK40, KK41)
- Tabakta kalan son kırıntıları yerken: Bir gılman iki gılman denir. (KK40, KK41)
- Acı yiyeceklerin dışarıya yani komşuya verilmemesi gerektiğine inanılır. (KK42)
- Evladı uzakta (başka şehirde) olan annenin yemek yerken boğazına bir şey takılırsa evladı uzak memlekette aç olduğu için takıldığına ve anneye malum olduğuna inanılır. (KK50, KK59)
- Değirmenden gelen ilk unla yapılan ilk ekmeği yiyen kişinin karısının öleceğine inanılır. (KK52, KK59)
- Besmele çekmeden yemek yiyen kişinin doymayacağına inanılır. Besmele çekmeyen kişinin yemeğine şeytanın da eşlik edeceğine inanılır. (KK52, KK55, KK71, KK83, KK85)
- Zemzem suyu kutsal kabul edilir ve yere bırakılmaz. (KK56, KK72, KK76)
- Yemeğin etlerini yiyip gerisini bırakmanın kötülük göstergesi olduğuna inanılır. (KK56, KK59)
- Sofra duasından sonra ilk önce yemekten bir lokma alan kişiye cennetten bir kapı açılacağına inanılır. (KK56, KK59)
- Tabağındaki yemeği bitirmeyen kızın kocasının pinti (cimri) olacağına inanılır. (KK63, KK67)

- Kazanın dibini sıyırıp yiyen kişinin düğününün kış günü olacağına inanılır. (KK63, KK64)
- Tencerenin dibini sıyırıp yiyen kişinin nişanlısının güzel olacağı söylenir. (KK63, KK65, KK72)
- Kapakla su içen kişinin nasibinin kapanacağına inanılır. (KK66, KK67)
- Ekmek kutsal sayıldığı için bel altında tutulmamalı ve yere konulmamalıdır. (KK60)

Araştırma alanımızda besinler konusunda ağırlıklı olarak ekme, kahve falı ve yemeğin tam olarak bitirilmeden bir kısmının tabakta bırakılmasıyla ilgili inanışlar olduğu tespit edilmiştir. Ekmek ile ilgili inanışlar İslam dininin etkisiyle şekil kazanmıştır. Ekmek kırıntılarının yere dökülmesi, çöpe atılması veya bıçakla kesilmesi sonucunda kötü sonuçlarla karşılaşılacağına inanılır. Bu nedenle ekme konusunda çok hassas davranılmaktadır.

Kahve falına bakma veya baktırma durumu çok eski zamanlardan beri devam eden bir durumdur. Bu durum pek çok kimse tarafından hoş karşılanmayıp dini inanışlar gereği reddedilmesine rağmen bazı kimselerce bakıldığı görülmektedir. Kimileri merak kimileri de geleceğe dair bir şeyler öğrenme amacıyla baktırmaktadır. Fal baktırmanın öncesinde ve bakma sırasında gerçekleşen durumlarla ilgili inanışlar olduğu bilinmektedir. Evli kişiler tarafından kahve fincanının üzerine yüzük konulunca falda eşiyile ilgili şeyler söyleneceğine dair inanışlar mevcuttur.

Temel ihtiyaçlardan biri olan beslenme konusunda yöre halkının hassas ve dikkatli olduğu gözlenmiştir. Özellikle yemek yerken dikkatli olunması, yenen yemeğin tamamen bitirilmesi, tabağın sıyırılması ve yemeğin tabakta bırakılmaması gerektiğine inanılır. Eğer tabakta yemek bırakılırsa arkasından ağlayacağına ve tabağındaki yemeği sıyırmayan kızın kocasının pinti olacağına inanılmaktadır. Başka bir inanışa göre ise yemek yemeğe besmele çekmeden başlayan kişinin doymayacağına ve onunla birlikte şeytanın da yemek yediğine inanılır. Bu örnekten yola çıkarak söyleyebiliriz ki yöremizde halk inanışlarının oluşmasında dini inançların oldukça etkisi vardır.

2.6. Uğur, Uğursuzluk ve Bereketle İlgili Halk İnanışları

Uğur, günümüzde iyilik kaynağı olduğuna inanılan şey olarak kabul edilmektedir. Bir nesnenin, bir kişinin veya bir olayın kişiye uğur getireceğine inanılır. Eğer bu bir nesne ise sürekli yanında taşımak ister insanlar veya önemli olaylarda onunla güç bulurlar, kötü şeylerin üstesinden o nesne ile gelebileceklerini düşünürler.

Bu uğur anlayışı çok eski zamanlardan beri var olan bir şeydir. Özellikle eski Anadolu dinlerinde kavramdan ziyade bir görev, eylem olarak yerini almıştır. Eskiden çok dinli olan Babil, büyücülere çeşitli fallar baktırarak gelecek hakkında bilgi sahibi olmaya ve gerçekleştirilmesi planlanan olayın iyi mi yoksa kötü mü sonuç vereceğine karar vermeye çalışırlardı. Anadolu'da bulunan birçok kaya kabartmasında özellikle Hititlilere ait olanlarda bir takım yazılı belgelerde Tanrılardan uğur dileme geleneklerinin olduğunu anlamaktayız. Tanrılarına, uğur getirmeleri için sürekli adak adamaktadırlar (Eyüboğlu,1998, s.155).

Geçmişten günümüze çeşitli şekillerde ulaşan bu uğur anlayışının birçok toplumda var olduğunu görmekteyiz. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, çeşitli eşyalar gibi aslında kâinatta var olan pek çok varlığın uğurlu veya uğursuz bir yanının olduğu yönünde inanışlar vardır. Bu bazen zaman ve şekil olarak bazen de renklerle kendini göstermektedir. Mesela ak renkli olanlar uğurlu sayılırken kara renkli olanlar uğursuz sayılmaktadır.

İnsanların kara renge karşı çok keskin bir görüşü vardır. Kara olan her ne olursa olsun insanlarda olumsuz duygular uyandırmaktadır. Özellikle hayvanlarda bu durumlarla çok fazla karşılaşmaktayız. Aslında bunun sebebi insanların bilinçaltında yer alan karanlığın bilinmeyen, korkutucu taraflarının olması ve ölenlerin karanlık bir evrende çok farklı acılarla karşı karşıya kalacağına düşünülmesidir (Eyüboğlu, 1998, s.124).

Bereket inancı aslında çok eski çağlardan beri var olan bir inanıştır. Birçok toplumda bu inanışla ilgili çeşitli uygulamalar görmek de mümkündür. Uğur ve uğursuzluk konularında olduğu gibi bazı nesnelere, eylemlere veya olayların bereket getirdiğine de inanılmaktadır. Özellikle yağmur gibi doğa olayları birer bereket sayılmaktadır. O asla sırrına eremedikleri gökyüzünden süzülen yağmur tanelerin toprağa hayat vermesi, bitkileri yeşertip canlılık katması insanların bunu bereket olarak nitelendirmesine sebep olmuştur. Bazen güneş bazen ay bazen toprak insanlar tarafından bereket kaynağı olarak nitelendirilmiştir.

Halk arasında güneş doğmadan önce yataktan kalkılması gerektiğine dair yaygın bir inanış vardır. Bunun sebebi meleklerin sabah ezanıyla o vakitte uyanık olanların evine bereket dağıttığına inanılmasıdır. Aynı zamanda sabah erkenden kalkıldığında hemen kapı pencereler açılır. Bu şekilde eve bereket gireceğine inanılır.

Anadolu'nun bazı yerlerinde kapıya üzerlik, kuru başak, kuru mısır gibi şeyler asılır bereket getirmesi için. Bazı yörelerde erkek evladın bereket olduğuna yönelik inanışlar da devam etmektedir. Bunun yanında zeytin, iğde ağaçları, Karaçalı, çörek otu, gibi bazı ağaç ve bitki türlerinin de bolluk bereket getirdiğine dair yaygın bir inanış devam etmektedir.

Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de uğur, uğursuzluk ve bereketle ilgili çeşitli inanışlar vardır. Bunlar;

- Fırtınalı havada saç kesmenin uğur getireceğine inanılır. (KK1, KK3, KK19)
- Birinin önünden kedinin geçmesi uğursuzluk kabul edilir. (KK2, KK21, KK22, KK37)
- Yeni bir eve taşınırken eski evin süpürgesi götürülmez. Bu uğursuzluk kabul edilir. (KK3, KK5, KK28)
- Suyu, denize taş atmanın kötü şans getireceğine inanılır. (KK3, KK7, KK9)
- Sönmüş ocağın altını yakmanın uğursuzluk getirdiğine inanılır. (KK4, KK11)
- Uğursuzluk, kaza ve belanın def edilmesi için kan akıtılması (tavuk horoz gibi bir hayvan kesilmesi) gerektiğine inanılır. (KK60, KK67, KK89, KK94)
- El yıkanırken önce sağ elden başlanmalı, sol elden başlamak uğursuzluk getirir. (KK9, KK54, KK59)
- Yolculukta arabanın önüne tilki geçmesi uğursuzluk sayılır. (KK19, KK20)
- Gelinliğin düğünden önce yakınlarla gösterilmesinin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK46, KK60, KK67)
- Merdivenin altından geçilmez, bunun uğursuzluk olduğuna inanılır. (KK34, KK57, KK60, KK65)
- Ateşe sövmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK25, KK26, KK30, KK33)
- Ayna kırmanın 7 yıl uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK27, KK38, KK42, KK58, KK70)
- Ateşe tırnak atmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (K33, K37, K44, K49, K67)
- Suyu tükürmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK38, KK40)
- 13 rakamının uğursuzluk getirdiğine inanılır. (KK38, KK42, KK43, KK79)
- Arife günü dikiş dikmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK46, KK62)
- Kapı eşiğinde oturmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK4, KK22, KK30, KK53, KK57, KK59)
- Nisan ayında yağın yağmurun bolluk ve bereket getireceğine inanılır. (KK5, KK8, KK65)
- Sağ elle yiyip içmenin bereketi artıracığına inanılır. (KK6, KK11, KK14, KK66)
- Düğünde oynayanların başından para çevrilirse evlenen çiftlerin bereketli bir ömürleri olacağına inanılır. (KK34, KK35)
- Odanın ışığını evin erkeği yakarsa o ev daima nur içerisinde ve bereketli olacağına inanılır. (KK51, KK58, KK91)

- Gelinin yeni evine girerken etrafa saçtığı buğdaylardan kendisine isabet eden bekâr kızların kısmetinin açılacağına inanılır. (KK51, KK62)
- Gelinin arkasından buğday ve şeker atıldığında evinin bereketli olacağına inanılır. (KK20, KK27, KK29, KK67, KK93)
- Evde karınca olursa, o evin bereketinin artacağına inanılır. (KK41, KK51, KK53)
- Dışarıya yoğurt mayası vermenin evin bereketini artırdığına inanılır. (KK55, KK58, KK72)
- Yalan söyleyen kişinin evinin bereketinin kaçacağına inanılır. (KK6, KK11, KK13)
- Sol elle yapılan işin bereketli olmayacağına inanılır. (KK69, KK71)
- Tarla abdestsiz sürülürse ürünlerin bereketinin olmayacağına inanılır. (KK6, KK7, KK12, KK78)
- Para sayılırsa bereketinin kaçacağına inanılır. (KK19, KK58, KK77)
- Ekmek bıçakla kesilirse bereketinin kaçacağına inanılır. (KK19, KK20, KK22, KK32, KK78)
- Ekmek kırıntılarını yere atmanın evin bereketini kaçırdığını inanılır. (KK58, KK60, KK94)

İnsanlar günlük hayatta karşılaştıkları olayları bazı durumlara göre uğurlu veya uğursuz olarak nitelendirmektedirler. Olaylar dışında var olan pek çok konuda da bu düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Bir hayvanın renginden davranışına, kişilerin nesnelere olan ilişkilerinden zaman ve vakit ile ilgili durumlara kadar farklı birçok konuda uğurlu-uğursuz kavramına rastlanılmaktadır. Kara kedinin görülmesi kötü şeylerin habercisi olarak sayılırken karıncanın varlığı iyiye yorulmaktadır. Suya tükürmek veya 13 rakamının uğursuz sayılması da eski Türk geleneklerinin halen devam ettirildiğini gösteren bir örnektir. İnsanların bu konuda çok farklı inanışlara sahip olduğunu görmekteyiz.

Yörede gerçekleştirilen bazı durumlar neticesinde bereket ve bolluk elde edileceğine bazı durumlarda ise bundan mahrum kalınacağına inanılmaktadır. Bu yüzden bereket getireceğine inanılan işler özellikle yapılmaya çalışılırken bereketsizlik getirecek işlerden ise kaçınılır. Bunlar bazen bir davranış bazen bir cisim bazen de bir sözle gerçekleştirilmektedir. Bereket konusunun yörede oldukça önem taşıdığı görülmektedir. Sağ elle yemek yemenin bereket, sol elle yemenin ise bereketsizlik getireceğine inanılır. Evde karınca bulunması bereket, tarlanın abdestsiz sürülmesi ise bereketsizlik getireceğine dair bir inanış olarak kabul edilmektedir.

2.7. Dini Günler, Bayramlar ve Törenler İle İlgili Halk İnanışları

İslam dünyasının en önemli bayramları Ramazan ve Kurban Bayramıdır. Bu bayramlarda en akrabalar, komşular birbirlerini ziyaret ederler, bayramlaşırlar. Küçükler, büyüklerin ellerini öper, onların dualarını alır. Büyükler de küçüklere para, mendil ya da küçük hediyeler verirler. Aile büyükleri evlerinden çıkmaz; onların ziyaretine gelecek olan evlat ve torunlarını beklerler. Ziyarete gelenlere şeker ikram edildiği için Ramazan bayramına şeker bayramı da denir. Günümüzde, şeker Kurban Bayramında da ikram edilmektedir.

Dini günler ve bayramlar eski çağlardan beri insanlar için büyük önem arz etmiştir. Farklı coğrafyalarda çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır. Her topluluğun sahip olduğu inanca göre bu kutlamalar değişiklik göstermektedir. Genellikle bu özel günlerde insanlar bir araya gelirler, inançlarını tazeleyecek uygulamalarda bulunurlar. Geçmişte farklı dinlere mensup olmuş olan Türkler de diğer milletler gibi bu özel günlerde çeşitli dini ritüeller gerçekleştirmişlerdir.

Türklerin kutladığı bayramlardan biri de Uraz bayramlarıydı. Bu bayramlar, salgın hastalıklar, kıtlıklar, büyük depremler sona erdiğinde, savaşların sonunda büyük zafer elde edildiğinde, sığır denilen avlar başarıyla sonuçlandığında, yılbaşlarında, meyve mevsimlerinde ve halkı da ilgilendiren büyük büyüler bozulduğunda yapılmaktadır (Uraz, 1994, s.238).

Altay Türklerinde ise tanrıları adına yaptıkları bayramların en büyüğü olan Ayzıt bayramı vardır. Bu bayram yaz ve kış olmak üzere sadece iki mevsimde kutlanır. Yazın gerçekleştirilen bayram törenini ak şamanlar idare ederken kışın yapılan töreni kara şamanlar idare etmektedir. Bu törenler sırasında şamanlar eğer mevsim yaz ise beyaz, kış ise siyah elbise giyerlerdi. Yazın olan bayrama kadınlar katılmaz ancak kışın bayram törenleri evde gerçekleştirildiği için buna kadınlar da katılabiliyordu (Uraz, 1994, s.239).

Eski Türklerde ayine giderken herkes yeni ve beyaz elbiseler giyinirdi. Hep birlikte belirli bir dağa gitmek için yola çıkar ve giderken bir mezarlığa uğrarlardı. Burada bulunan mezarların üzerine rakı dökerlerdi. Dağa ulaştıktan sonra da insanlar iki ateş yakardı (Yörükan, 2009, s.68-89).

İnsanlar genellikle öldükten sonra ruhun bedenden ayrılıp başka bir âleme gideceğine veya ruhun başka bir bedenine girerek tekrar dünyaya geleceğine inanırlardı. Bu inanış doğrultusunda ölümler için çok çeşitli törenler düzenlerlerdi. Bir kişi öldükten sonra eşyaları, silahları, atı ve en yakın dostlarıyla gömülürdü. Yakutlar ölen kişiye en güzel elbiseleri

giydirip yanına çakı, bir çakmak taşı, kav, yağ ve et koyarak gömerlerdi. Ölen kişinin öteki tarafta bunlara ihtiyaç duyacağına inanılırdı.

Eski Türkler tanrıları için çeşitli ayinler düzenleyerek bu ayinlerde kurban keserlerdi. Özellikle Şamanist Türkler yaptıkları törenlerden önce mutlaka kurban kesip kanlı veya kansız kurban sunulmadan asla ayin veya tören yapmazlardı. Bu kurbanların en önemlisi at kurban etmektir. Daha sonra koyun gelir. Sığır ise sadece kazakların ve Kırgızların destanlarında bahsedilmektedir (İnan, 1986, s.100).

Türlerde herhangi bir sebeple kurban verme geleneği de vardır. Bu gelenek çok eski devirlerden beri devam etmektedir. Doğum, ölüm, savaş, yağmur duası, düğün, bereket ve diğer ayinler için kurban keserler. Yapılan çalışmalara göre kurbanlar kanlı, kansız ve ıdık/ızuk olarak üç farklı yolla yapılmaktadır (Çay, 1983, s.51). Törelere kesilen bu kurbanların kemikleri asla kırılmaz veya köpeklere verilmezdi. Kemikler ateşte yakılır veya yere gömülürdü. At kurbanlarının ise kafatası bir sıruk üzerine konulurdu. Kurbanın eti kemikler kırılmadan ayıklanır ve kazancı olarak isimlendirilen kişiler tarafından pişirilirdi. Kam, et suyundan alıp tösleri efsunlayıp, dualar okuyup saçı yapardı (İnan, 2006, ss.97-105).

Sümerliler bir insan ölünce ruhunun uçup yeryüzünde dolaştığına inanırlar. Bu ruh Edumnu olarak isimlendiriliyordu. Eğer ölü geç gömülürse hortlayabilir düşüncesiyle ölüyü hemen gömerlerdi (Uraz, 1994, ss.226-227).

2.7.1. Ramazan ve Kurban Bayramı İle İlgili Halk İnanışları

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslami inanç ve esasları yerine getirmeye başlamışlardır. İslamiyet'te Ramazan ve Kurban bayramı kutlanmaktadır. Bu bayramların içerikleri, kuralları gelenek tarafından belirlenmektedir.

Dini bayramların günleri Kameri Takvimi'ne göre hesaplandığı için her yıl güneş takviminin aynı günlerine denk gelmez. Yaklaşık olarak her yıl on gün geriye gider. Bu on gün geriye gitme durumundan dolayı zamanla mevsimleri de değişir.

Ramazan bayramı Şevval ayının ilk üç gününde gerçekleşir, Kurban bayramı ise Zilhicce ayının onundan başlayıp dört gün sürer. Ramazan bayramında insanlar, bir ay boyunca tutulan oruç ile Allah'ın rızasını kazanmanın vermiş olduğu büyük bir mutluluğu barındırırlar içlerinde. Bayramlar ile ilgili adet ve inanmalar incelendiğinde İslami kültürden kopmadığını görmekteyiz. Bayramlarda bayram namazına gitme, namazdan sonra bayramlaşma, Kurban bayramında kurbanların kesilmesi ve sonrasında etlerin üç parçaya

ayrıldıktan sonra dağıtılması, bayram ziyaretleri tamamen İslamiyet'in gereğindedir (Artun, 1995, s.204).

Bayramlar dargınların barışmasına ve uzun zamandır görüşülme yen kişilerle görüşmek için bir vesile olarak görülür. Bayramlarda herkes en güzel elbiselerini giyer, ilk gün ailenin erkekleri bayram namazını kılmak için camiye giderler. Camiden döndükten sonra küçükler büyüklerin ellerini öper ve bayramlaşırlar. Sonra aile büyükleri akraba ve komşularla bayramlaşmaya gider.

Ramazan ve Kurban Bayramlarının en önemli özelliklerinden biri de dostların, akrabaların karşılıklı gerçekleştirdikleri bayram ziyaretleridir. Gençler yaşlıların ellerini öper, onların hayır dualarını alır. Büyükler ise çocuklara bayram harçlığı veya ufak hediyeler verirler. Bu da bayram adetlerinden biridir. Çok yaşlı olan kişiler evlerinden çıkmazlar onların ziyarete gitmesi beklenmez aksine herkes onların elini öpmeye, ziyarete giderler.

İslami kaynaklara göre Hz. İbrahim'in gördüğü bir rüya üzerine oğlunu Allah'a kurban etmek ister. Tam o sırada gökten Allah'ın emriyle bir koç iner ve Allah onu oğlunun yerine kesmesini emreder. Ondan sonra da kurban İslamiyet'te yerini almıştır. Kurban Bayramının ilk günü Mekke'de bulunan Mina'da hacılar kurban keserler. Kurbanın kesilmesinde de dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Bunların bir kısmı dinin koymuş olduğu kurallarken bazıları da geleneklere bağlı olarak bölgelere göre değişmektedir. Bazı bölgelerde kurbanlık koçlara kına yakılır, gelin telleri ile süslenir. Bunlar geçmişten günümüze aktarılan göreneklerdir, İslam dininde yer alan şeyler değildir. Kurbanlık hayvanların kınalanması olayına Yahudilerde de rastlanmaktadır. Tellerle süslenme olayı ise Orta Asya'dan kalma bir gelenektir. Nahıl geleneği (ağaç süsleme sanatı) buna bir örneğidir. Tanrı'ya adanan kurbanlara hep kurdeleler bağlanırmış. Kurban kesildikten sonra üçe bölünerek bir kısmı evde yenmek için ayrılır, ikinci kısmı komşulara hısım akrabaya gönderilir, üçüncü kısmı ise fakirlere dağıtılır. Bazı bölgelerde kurbanlık hayvanlar kesilirken gözleri bağlanır. Bu da Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmek için yatırdığında gözlerini bağlamasından ileri geldiği düşünülmektedir (Boratav, 1973, s.253-254).

Dini bayramlardan hemen önceki gün arife günü olarak kabul edilir. Bu önemli günde bayram için çeşitli hazırlıklar yapılır. Bayram günü tüketilmesi için çeşitli yiyecekler hazırlanır. Özellikle misafirlere ikram etmek için börek, çörek, baklava gibi çeşitli hamur işleri yapılır.

Selçuklu yöresinde Arife günü, Ramazan ve Kurban Bayramı ile ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Mübarek günlerde ölümlerin evlerini ziyaret edeceğine inanılır bu nedenle ev ahalisi bu günlerde ışıkları sabaha kadar söndürmezler. (KK16, KK77)
- Arife ve bayram günü ağaç kesilmesi uğursuzluk sayılır. (KK22, KK23, KK34)
- Arife günleri dikiş dikmenin, temizlik yapmanın iyi olmadığına inanılır. Bu nedenle arife günü bu tür işlerden özellikle kaçınılır. (KK16, KK22, KK25, KK36, KK69)
- Arife günü dikiş dikmek için eline iğne alan kadının, ölmüş çocuğu varsa iğnenin ona saplanacağına inanılır. (KK16, KK23, KK28, KK38, KK52, KK80) Bu inanış yine o gün herhangi bir işin yapılmasının uğursuz sayılmasından ileri gelmektedir.
- Arife günü gündüzünde uyumak doğru değildir. Uyuyan kişinin kıyamete kadar uyuyacağına inanılır. (KK20, KK48, KK51, KK52)
- Arife günü iş yapılmaz. (KK23, KK58)
- Arife günü sabun kullanılmaz. (KK23, KK29, KK34, KK41)
- Bayram günü tıraş olunmaz. (KK23)
- İki bayram arası düğün yapılmaması gerektiğine inanılır. (KK34, KK60, KK61, KK64, KK69)
- Erkekler bayram namazına gider ve namazdan sonra cami önünde tüm cemaat bayramlaşır. (KK36, KK40, KK42)
- Bayramda aile büyükleri, akrabalar ve komşular ziyaret edilip bayramlaşılır. (KK37, KK40, KK42, KK54, KK64)
- Bayramlaşırken büyükler küçüklere bayram harçlığı ve şeker, çikolata verirler. (KK42, KK43, KK48, KK64)
- Ramazan bayramında gündüz vakti uyuyan kişinin üzerine kürk örtülür. Kurban bayramında gündüz uyuyan kişiye öküz güttürülür. (KK19, KK20, KK94, KK98)
- Kurban kesilirken hayvan dilin dışarı çıkarırsa kurban sahibinin o sene öleceğine inanılır. (KK31, KK62, KK67, KK82, KK95)
- Kurban bayramında genelde inek, öküz, dana gibi büyükbaş hayvanlar kesilir. Bunların dışında koyun ve keçi kesenler de vardır. (KK54, KK57, KK61)
- Kurbanı kesen kestirene üç defa “Vekâletini verdin mi?” der, o da üç defa “Verdim” der. Ondan sonra Besmele çekilip kurban kesilir. (KK54, KK62, KK64, KK71, KK77)
- Kurban kesilmeden önce hayvanın gözü bağlanır ve acı çektirmeden bir anda kesilir. Bu iş genellikle işinin ehli kişilere bırakılır. (KK54, KK55, KK61)

- Kurban eti kurban kesmemiş yedi aileye dağıtılır. (KK61, KK62, KK64, KK90)

2.7.2. Milli Bayramlar İle İlgili Halk İnanışları

Her ülkenin kendisi için büyük önem taşıyan özel günleri vardır. Bunlar bağımsızlığın ilan edildiği veya büyük bir zaferin kazanıldığı günler olabilir. Böyle günler bayram ilan edilerek o günü eğlenerek, çeşitli aktivitelere, ülkenin dört bir yanında düzenlenen törenlere katılarak geçirirler. Ulusça kutlanan bu bayramlar birlik ve beraberliği pekiştiren günlerdir. Bu bayramlarda her millet atalarını ve onlar için yapılan tüm fedakârlıkları hatırlayarak bugün sahip oldukları her şey için atalarına saygı ve minnettarlıklarını iletirler. Bu yüzden milli bayramlarda resmi tatil ilan edilir, herkesin rahatça o törenlere katılması sağlanır.

Türkiye'deki Milli Bayramlar şehir ve kasabalarda tam bir şenlik havası içerisinde kutlanır. Bu ulusal bayramlarda (Zafer bayramı, Cumhuriyet bayramı, kurtuluş bayramları), askeri geçitler, fener alayları düzenlenir. Törenlere seğmenler, zeybekler vb. gibi bugün artık yaşamayan eski kuruluş temsilcilerinin özel kıyafetleriyle katılırlar. Resmi törenler bittikten sonra insanlar farklı yerlerde bir araya gelerek bu eğlenceli havayı gece geç vakitlere kadar devam ettirirler. İnsanlar bayram yeri diye nitelendirebileceğimiz çayırlarda güreşler, koşular yapıp çeşitli yarışmalar düzenlerler (Boratav, 1984, s.256- 257).

Selçuklu yöresinde milli bayramlar yöre halkının katılımıyla resmi törenlerle kutlanır. Bu kutlamalara yönelik inanışlara rastlanmamıştır.

2.7.3. Kandiller ile İlgili Halk İnanışları

İslamiyet'te Miraç, Berat, Mevlit, Regaip gibi kutsal kabul edilen birçok gece vardır. Halk arasında kandil olarak isimlendirilen bu geceler tüm Müslümanlar tarafından en iyi şekilde ihya edilmeye çalışılır. Kandil, Osmanlı padişahlarından II. Selim zamanında kutsal kabul edilen bu gecelerde tüm minarelerde kandiller yakılır ve halka duyurulurdu. Bu yüzden kandil ismiyle geçmişten günümüze taşınmıştır (Bozkurt, 2001, s.300).

Ülkemizde kandil geceleri takvim sıralamasına göre; Rebiulevvel ayının 12. gecesini Mevlid, Recep ayının ilk cuma gecesini Regâib, yine Recep ayının 27. gecesini Miraç, Şaban ayının 15. gecesini Berat ve Ramazan ayının 27. gecesini olan gece Kadir gecesidir (Şenol, 2015, Sayı: 9, s.18-22).

Mevlid kandili, ilk kez hicretten üç yıl sonra Mısır'da Fatimiler devrinde kutlanmıştır. Miraç, Regaip ve Berat kandilleri de dört yüzyıl sonra Kudüs'te kutlanmaya başlanmıştır. O

günlerde insanlar camilerde bir araya gelip topluca ibadet ederlerdi. Bu kutlama geçmişten günümüze gelenekselleşerek gelmiş ve tüm İslam coğrafyasına yayılmıştır.

Kur-an'ı Kerim'de sadece Kadir gecesinin kutsallığına yönelik bilgi olmakla beraber diğer geceler hakkında herhangi bir şey yer almamaktadır. Hadislerde de sadece Beraat gecesi için yönlendirme ve bilgilendirmeler bulunmaktadır. Bu nedenle bazı kişiler bu kutlamalara karşı çıkmaktadır. Ancak halkın büyük bir kesimi tarafından halen büyük bir heyecanla ihya edilmektedir. Bir gelenek gibi geçmişten günümüze taşınmış ve nesiller arasında bağ kurmuştur.

Konya'ya özgü bir gelenek olan şivlilik, Konya'da Hicri takvime göre üç ayların başlangıcı olan recep ayının ilk perşembesini cumaya bağlayan gecede ve Regaip Kandili sabahı çocuklar tarafından yapılan kandil kutlama geleneğidir. Konya'da bu güne "ilk namaz" adı da verilmektedir. Kandilden bir hafta önce çocuklar, gece sokağa çıkarak bu günün geleceğini, trampetlerle, fenerlerle mahalle mahalle dolaşarak haber verirler. Fenerini alan çocuk sokağa çıkar, yol ortasına gerilen ipe fenerini asar, bütün dükkânlar rengârenk fenerlerle, mumlarla donatılır. Çocuklar yakılan ateşin etrafında halka olur ve fener alayına katılırlar. (<http://aregem.kulturturizm.gov.tr>, Et.05.10.2017) Kandil günü geldiğinde sabahtan çocuklar ellerine birer torba alır ve kapı kapı dolaşır ev sahiplerinden şeker, çikolata, leblebi, çörek, çerez gibi hediyeler toplarlar. Ev sahipleri çocukları gülümseyerek karşılar ve karşılıklı kandil tebriklerinde bulunurlar.

Araştırma alanımızda kandillerle ilgili inanışlar;

- Kandillerde büyükler ziyaret edilerek veya aranarak kandilleri kutlanır. (KK1, KK4, KK72, KK99)
- Herkes kandil günlerini ibadet etmeye ayırır ve önemli olmadıkça farklı işlerle uğraşmaz. (KK4, KK7, KK25)
- Kandil günlerinde edilen duaların geri çevrilmeyeceğine inanılır. (KK19, KK22, KK80)
- Kandil günlerinde daima gökyüzünün berrak ve havanın temiz olduğuna inanılır. Bu günlerde insanı yakan ya da üşüten bir hava olmayacağına yani havanın ılık olacağına inanılır. (KK10, KK37, KK81)
- Kandillerde kandil simidi yapılır ve ikram edilir. (KK39, KK55, KK96, KK100)
- Şivlilik'te çocukların kapı kapı dolaşırken söyledikleri tekerlemelerden bir tanesi şöyledir:

“Şivli şivli şişirmiş,

Erken kalkan pişirmiş,
İki çörek bir börek,
Bize namazlık gerek. Şivlililiik...” (KK43, KK46, KK81, KK83)

- Kandillerde hemen her evde, yağda kızartılmış mayalı hamurdan “bişi” yapılır ve komşulara dağıtılır. İkrâm etmenin bereket getireceğine inanılır. (KK30, KK58, KK64, KK70, KK101)

Selçuklu yöresinde hazırlıklar bayramdan günler önce yapılmaya başlanmaktadır. Evde hummalı bir temizlik yapıldıktan sonra bayram günü ikram edilmek üzere çeşitli tatlılar yapılır. Yörede özellikle arife gününe herhangi bir iş bırakılmamaya özen gösterildiği görülmektedir. Arife günü yapılan işlerin uğursuzluk getirdiğine inanıldığı için bu gün temizlik gibi işler yapılmaz. Erken kalkmaya da dikkat edilir.

Bayram sabahı ailenin tüm fertleri erken kalkar ve erkekler bayram namazı için camiye giderken kadınlar evde kahvaltı için hazırlıklar yapılır. Namaz dönüşü küçükler büyüklerin ellerini öper, büyükler ise küçüklere harçlık veya küçük hediyeler verir. Kurban bayramında ise işin ehli bir kişi kurbanı keser ve etler dağıtılır. Tüm bunlardan sonra akrabalar, komşular ve arkadaşlar arasında ziyaretler başlar. Bazı kişiler mezarlıklara yakınlarını ziyarete giderler. Mezar başlarında Kur’an okuyup dualar ederler. Bu şekilde birlik beraberlik duyguları güçlendirilir, akrabalık bağları daha kuvvetli hale getirilmeye çalışılır.

Yörede milli bayramlar tüm yurttaki kutlandığı şekilde büyük bir coşku ve heyecanla kutlanır. 23 Nisan ve 19 Mayıs gibi kutlamalarda öğrenciler okulları süsleyip, bayram günü tiyatro oyunu sergilerler ya da şiirler okuyup şarkılar söylerler. Günün anlam ve önemine binaen konuşmalar yapılır. Bu şekilde milli duygular nesilden nesile aktarılmış olur.

Selçuklu yöresinde bayramlar dışında önemli kabul edilen kandil günleri de vardır. Bu günlerde halk daha çok ibadet etmeye ve hayır işlemeye dikkat etmektedir. Özellikle kandil gecelerinin daha hayırlı olduğu düşünüldüğü için gece vakitlerinde daha çok ibadet edilmektedir. Gündüz vakitleri ise akrabalar aile büyükleri ziyaret edilir ve bugüne özel yapılan kandil simitleri ikram edilir.

2.7.4. Hıdırellez İle İlgili Halk İnanışları

Hıdırellez, Hızır ve İlyas’ın her yıl buluştuğuna inanılan gün için kullanılan bir isimdir. Bu günün 6 Mayıs olduğuna inanılmaktadır. Aynı zaman da halk bu güne Hızır ve İlyas günü de demektedir. İslamiyet’ten önce Türkler her yıl bahar bayramı ve yılbaşı bayramlarını kutlamaktaydı. İslamiyet’e geçişten sonra bu bayramlar Hızır ve İlyas’ın

şahsında dini bir hale bürünmüştür. Zamanla Hıdırellez ismini almıştır. Hıdırellez; sadece Türkiye’de değil Azerbaycan, Kırım, Kerkük, Musul, Suriye, Balkanlar, Mısır, Lübnan, Cezayir, Fas ve İran’da da kutlanmaktadır. Hemen hemen tüm Türk boyları arasında Hızır ile İlyas’ın bulunduğu gün olarak bilinmektedir (Enver, 2002, ss.39-54).

Hıdırellez baharın gelmesi, tabiatın uyanmasını ifade eden bir bayramdır. Halk bugün ile birlikte artık kışın bittiğini baharın geldiğini kabul eder. Çetin geçen kış mevsimini atlattıktan sonra bahar müjdesiyle çeşitli kutlamalar yapar. Türkler Maveraünnehir’den beri Hızır ve İlyas’ın birleştiği bu günü kutlamaktadır. Sadece Anadolu Türkleri değil Balkanlarda ve kısmen de olsa Irak– Suriye civarında yaşayan Türklerce de bu merasimler düzenlenmektedir. Türk milli benliğini kuvvetlendiren, birlik ve beraberliği geçmişten günümüze taşımaya yardımcı olan çeşitli bayramlardan biri olmuştur. Kültürel mirasın yapı taşlarından bir haline gelmiştir.

Etimolojik açıdan incelediğimizde günümüzde kullandığımız Hıdırellez kelimesinin yakın tarihlerde bazı eserlerde bugün kullandığımız şekliyle yer aldığını görmekteyiz. Aynı zamanda Türk kültür coğrafyasına bakıldığında pek çok yerde Hızır– İlyas ismiyle Hıdırellez’in kutlandığı ve Hıdırlık adı verilen mekânlara da Hızır– İlyaslık denildiği dikkat çekmektedir (Arslan, 2012, s.208). Hıdırellez “Hızır- İlyas” birleşik isminin halk ağzında şekil bulmuş halidir. Hızır ve İlyas Müslüman inanışlarına dayalı iki efsanevi varlıktır.

Hıdırellez’in başlangıcına dair birçok efsane de mevcuttur. Bunlardan biri de Karabük’ün Safranbolu ilçesine bağlı Çilekli köyünde anlatılmaktadır. Köyde kıtlık yaşandığı bir zamanda Hızır’ın köye gelişi ile kıtlık sona erer ve bolluk bereket başlar. Bu nedenle on yedi haneli çilekli köyünde her yıl hem baharın gelişini hem de Hızır’ın bolluk getirmesini kutlamak amacıyla Hıdırellez kutlanır. (Oğuz– Kasımoğlu, 2006, s.68).

Her şey olduğu gibi Hıdırellez’in de kutlanma zamanı vardır. Yer yer tarihleri değişse de Miladi takvime göre 6 Mayıs’ta, Rumi takvime göre ise 23 Nisan’da kutlamalar yapılmaktadır (Ocak, 2007. s.145). Türkler halk takvimine göre yılı, “hıdırellez” ve “kasım” diye iki parçaya böler. 6 Mayıs’tan 8 Kasım’a kadar geçen süreyi “Hızır/Hızır/yeşer günleri” adıyla yaz mevsimini oluşturduğunu 8 Kasım’dan 6 Mayıs’a kadar olan 179 günlük süreyi de “kasım/bölen günleri” adıyla kış mevsimi olarak kabul etmektedir.

Hıdırellez ile ilgili çok farklı inanışlar mevcuttur. Bu inanışlar her geçen gün efsane, menkıbe ve benzeri şekillerde artarak yayılmaktadır. Kimi inanışlara göre Hızır ve İlyas yılda bir kez bir araya gelerek görüşürler. Ancak bugünün tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Aynı zamanda Hıdırellez’in kutlanmasıyla ilgili zaman farklılıkları da göze çarpmaktadır. Bazı

bölgelerde kutlanma tarihi ile süreleri ve uygulamaları birbirinden farklılık gösterir. Örneğin; Malatya'nın Hekimhan ilçesinde Hıdırellez için Hızır ayı ya da Hızır haftası ismi kullanılmaktadır. Şubat'ın ikinci haftası da "Hızır Haftası" olarak kutlanmaktadır. Ayrıca Türkiye'deki Aleviler ve İran'daki Kızılbaş Karakoyunlu Türkmenleri de şubat ayı ortalarında küçük çilenin son üç günü (17- 20 Şubat) "Hızır Nebi Bayramı" adıyla oruçla geçirilen farklı bir bayram daha kutlarlar. Bu bayram Nevruz'dan 6 hafta önce kutlanır ve eski on iki hayvanlı Türk takvimindeki yılbaşına denk gelmektedir (Ocak, 1998, ss.313- 314).

Hıdırellez'in kutlanma alanları olarak eskiden genellikle ev veya kutsal olduğuna inanılan yerler tercih edilirdi. Bunun yanında şehre yakın yerlerde bulunan yeşillik, sulak ve verimli alanlar ve Hıdırlık adı verilen mesire alanları da kullanılmaktaydı. Aynı zamanda halk tarafından kutsal kabul edilen alanlar da seçilirdi. Zamanla Hıdırellez kutlamaları değişim göstererek rahatça çeşitli etkinliklerin yapıldığı, sahne ve ses sistemlerinin kullanılabilirdiği ve seyircilerin rahat edebildiği alanlara taşınmaya başlandı.

Hıdırellez kutlamaları için hazırlıklar birkaç gün ile bir hafta arasında değişen bir süreçte yapılmaktadır. Bireysel ve toplu hazırlıklar yapılır. Bu hazırlıklar ev temizliği, giyim kuşam hazırlığı yiyecek– içeceklerle ilgili hazırlıklardır. Organizasyonlar ise bir heyetin denetimi altında titizlikle yürütülmektedir. Bunun yanında Hıdırellez günü sunulacak yemekler için de hazırlıklar el birliği ile yapılır. O gün herkes davet edilir. Hatta İstanbul'da bir hafta öncesinden eşe dosta davetiyeler gönderilir (Cingöz, 2003, s.65).

Hıdırellez günü için yapılan yemek bölgeden bölgeye kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Yapılan yemekler özellikle faydalı olacak türde yiyeceklerden seçilmeye özen gösterilir. Aynı zamanda yemeklerin bir kısmı fakir fukaraya dağıtılır, onları da o kutlamalara davet ederek toplumun birlik beraberlik ruhunu güçlendirmeye ve dayanışma ortamı yaratmaya öncelik verilir

Hıdırellez günü yapılanlar bölgeden bölgeye farklılık gösterse de genel olarak şöyle sıralamak mümkündür.

O gün oğlak ve kuzular kesilir. Kutlama yerinde ip atlanır, salıncak yapılıp sallanılır. Toplu bir şekilde yemek yenir. Türküler, maniler söylenir, halaylar çekilir. Çeşitli seyirlik oyunlar oynanır. Bazı yerlerde genç kızlar kısmeti açılınsın diye nişanlıların peşinden koşar. Onlardan şeker yiyip bastığı yere basarlar. Aynı zamanda yeni gelinlerin çeyizlik şalvarlarını giyerler. Bu şekilde kısmetlerinin açılacağına inanırlar (Artun, E.16.08.2017).

Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de Hıdırellez ile ilgili çeşitli inanışlar mevcuttur. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Hıdırellez’de Hızır Aleyhisselam’ın geleceğine ve evlere bereket dağıtacağına inanılır. (KK14, KK17)
- Hıdırellezin 18. gününde bir yıldızın etkisiyle hayvanların hastalanacağına, bu yıldızı gören hayvanların öleceği, etlerinin bile yenilemeyeceğine inanılır. (KK24, KK77, KK90)
- Hıdırellez günü sabah soğanın dalının üst kısmı kesilirdi. İki tane dalına ip bağlanırdı. Birisi cefa birisi sefa diye belirlenirdi. Ertesi gün bakıldığında hangi dal uzadıysa o yıl içerisinde o kişinin yaşamında en çok cefa/sefa çekeceğine inanılırdı. (Sefan mı uzayacak cefan mı derlerdi.) (KK14, KK18, KK19)
- Hıdırellez günü bulgur, şeker, un gibi yiyeceklerin ağzı açık bırakılırdı. Hızır’ın o gün bu yiyeceklere el basacağına ve bereketinin, bolluğunun artacağına inanılırdı. (KK14, KK33, KK34, KK49, KK101)
- Hıdırellez günü sabah erkenden kapı ve pencereler açılırdı. İçeri bereket dolacağına inanılırdı. (KK14, KK15, KK22)
- Hıdırellez günü ev işi yapılmayacağına inanılır. (KK14, KK71)
- Hıdırellez günü çocuklar için yumurta boyanırdı. O gün çoluk çocuk herkes dışarı çıkar, eğlenir, pilav pişirir yerler. (KK14, KK21)
- Hıdırellez’de dilekler bir kâğıda yazılır ya da istenilen şeyin resmi çizilir. Bu kâğıt gül dalına bağlanır ya da gül dalı yoksa toprağa gömülür. Ertesi gün sabah ezanından önce alınıp denize atılır ya da akan bir suya bırakılır. Dileklerin gerçek olacağına inanılır. (KK14, KK17, KK38, KK59, KK60)
- Hıdırellez günü erkenden kalkılıp suya gidilir. O gün suların bereketli olacağına inanılır. (KK17, KK45, KK52, KK59)
- Hıdırellez günü erken kalkılırdı. Kırmızı bir keseye bozuk para koyup gül dalına asılırdı. Kese sabaha kadar asılı kalırdı. Sabah alınıp suya bırakıldığında zengin olunacağına inanılırdı. (KK18, KK19, KK21)
- Hıdırellez’de ateşin üzerinden atlanıldığında günahların ateşe dökülüp gideceğine inanılır. (KK17, KK18, KK21) Burada ateşin günahları yok edeceğine dair bir inanış da mevcuttur.
- Hıdırellez günü temizlik yapılmaz. (KK33, KK71, KK73)
- Hıdırellez günü akşam ve yatsı arasında bir vaktin olduğuna ve o vakitte yapılan işten hayır gelmeyeceğine inanılır. Bu vakitte temizlik yapılırsa hemen ardından temizlik

yapılan yer kokar ve böceklenir. Bu nedenle bu vakitte hiçbir iş yapılmaz. (KK33, KK65, KK66, KK67)

- Hıdırellez günü ekmek yapılırsa mayasının kokacağına, badana yapılırsa badananın tutmayacağına, ev süpürülürse evin böcekleneyeceğine inanılır. (KK33, KK56, KK65)
- Hıdırellez’de bulgur pişirilir, toplanılır ve davetlilerle yenir. Birlikte yenilen bulgurun bereketleneceğine, o yıl eve bereket getireceğine ve bereketin bu bulgurdan yiyen kişilere de yayılacağına inanılır. (KK33, KK36, KK37)
- Hızır’ın Hıdırellez’de mahalle mahalle dolaşıp bereket dağıttığına inanılır. (KK36, KK37, KK40, KK41)
- Hıdırellez günü gün doğmadan eve mutlaka bir testi su getirilmelidir. Bu suyun, içen kişiye şifa vereceğine inanılır. (KK38, KK39, KK40, KK44)

2.7.5. Nevruz İle İlgili Halk İnanışları

Nevruz ülkemizde olduğu gibi dünyanın farklı yerlerinde kutlanan bahar bayramıdır. Anadolu’da ve Türk kültürünün yayıldığı her yerde son derece köklü ve zengin bir geçmişe sahiptir.

Nevruz kelimesini etimolojik açıdan incelediğimizde Nev (yeni) ve ruz (gün) kelimelerinin birleşiminden meydana geldiğini görürüz. Yeni gün anlamını taşıyan bu bayram Eski Türkler’den günümüze kadar çeşitli Türk topluluklarında farklı adlarla adlandırılmıştır. Bunlar; Nevruz, Noruz, Navrız, Newroz, Naurus, Ergenekon, Bozkurt, Çağan gibi adlardır. Orta Asya’dan Anadolu’ya, Balkanlar Türklerine kadar geniş bir yelpazede farklı gelenekler ve törenlerle eşliğinde kutlanmaktadır (Turan, Yıl: 12, Sayı: 45, s.68).

Geçmişten günümüze nevrüz; bahar ve bereketi, yeni yıl ve yılın başlangıcını çağırır. Türk kültüründe baharı, yaşama sevincini, su ve kutsal arınmayı, yenilenmeyi, uyanan doğa ile birlikte bolluk-bereket ve üreme gibi pek çok şeyi simgelemektedir (Artun, Et.16.08.2017).

Bazı topluluklar bu günü Tanrı’nın dünyayı yarattığı gün olarak kabul ederken bazıları Nuh Peygamberin yere ayak bastığı ilk gün veya ilk insanın yaratıldığı gün olarak kabul eder.

Nevruz, Sasaniler Abbasiler, Büyük Selçuklular, Moğollar, Safeviler ve Osmanlılar tarafından İran’dan Mısır’a kadar bütün Ön Asya’da kutlanmış ve bu hafta bayram haftası ilan edilmiştir (Unat, 2004, s.15- 24).

Anadolu'da cemre düşmesi baharın gelmesi olarak yorumlanır. Cemre havaya, toprağa ve suya düşer. Son cemre ise nevrurdur. İlkbaharda açan nevruz çiçeği veya kardelen de baharı müjdelir.

Bugün gerçek bir bayram havasında kutlanır. Adetler bölgeden bölgeye farklılık gösterse de ortak olan şey büyük bir coşkuyla kardeşlik dostluk duyguları içerisinde eğlenerek geçirilmesidir. Bazı bölgelerde çocuklar ev ev dolaşarak fındık, fıstık ve şeker toplarlar. Bugüne özel pişiler pişirilir ve dağıtılır. En güzel kıyafetler giyilir ve mezar ziyaretleri yapılır (Önal, 2006, s.28-31). Bu özel günde dargınlar barıştırılır, fakirlere, kimsesizlere maddi-manevi yardım edilir.

Su ve ateş Türk topluluklarında eskiden beri büyük bir önem taşımaktadır. Bu bayramda da Nevruz ateşi yakılır ve iyi dileklerde bulunarak üzerinden atlanır. Yöresel kıyafetler giyilir ve danslar edilir. Komşu ve akrabalar akşama kadar birlikte eğlenir. Gençler tarafından şarkılar türküler söylenir, çeşitli oyunlar oynanır. Nevruz ile ilgili çeşitli inanışlar da vardır. Bazı bölgelerde bugün insanların yıllık rızkının ve mukadderatının belirlendiğine dair bir inanışlar yaygındır. Aile reisi fertleri sayısınca evin bacasına taş toplayıp dizer. Ertesi günü o taşların altına bakılır. Kimin taşının altına kırmızı renkli böcek gelmişse o yıl ona uğurlu geleceğine inanılır (Önal, 2006, s.28-31). Bazıları da o kişi sayesinde Tanrı'nın kendilerini rızıklandıracağına inanırlar.

İnceleme alanımız olan Selçuklu yöresindeki inanışlar şu şekildedir;

- Nevruzla birlikte baharın başlayacağına inanılır. (KK29, KK60, KK65)
- Nevruz törenlerinde ateş yakılır halay çekilir, eğlenilir. Nevruz töreni coşku içinde kutlanılır. (KK1, KK7, KK42, KK61)
- Nevruz ateşinin üstünden atlayan insan ya da hayvanın bir yıl boyunca hiç hastalanmayacağına inanılır. (KK21, KK29, KK32, KK60, KK100)
- Nevruz ateşinin üzerinden atlayan genç veya yaşlı kişilerin kalan ömürlerinin uzun olacağına inanılır. (KK30, KK55, KK59, KK61, KK65)
- Nevruz bayramında demir dövmenin şans getireceğine inanılır. (KK32, KK83, KK100, KK101)
- Kutlamalarda yiyecek ve içecekler ikram edilir. (KK1, KK16, KK94, KK100)
- Bölgesel ve yöresel kültürel zenginlikler sergilenir. (KK7, KK16, KK61, KK100)
- Gelenek ve göreneklerde yer alan oyunlar oynanır. (KK22, KK82, KK83)
- İnsanlar dualar eder, dilekler tutar. (KK47, KK65, KK66, KK69, KK94, KK100)

Yörede Hıdırellez ile ilgili pek çok inanış olduğu gözlemlenmiştir. Bu inanışlardan en yaygını Hıdırellez günü, Hıdır'ın gelip bereket dağıtmasıdır. Bu nedenle evdeki çeşitli yiyeceklerin üzeri açık bırakılır ki Hıdır geldiğinde elini onların üzerine koyarak bereketlendirebilsin. O gün, yapılan işlerin kötü sonuçlanacağına inanıldığı için pek çok iş yapılmaz ve yapanlar da hoş karşılanmaz.

Yörede inanışlar gereği yapılan bazı ritüeller olduğu da görülmektedir. Bu ritüellerden en yaygın olanı dileklerin kâğıda yazılıp gül dalına asılmasıdır. Çeşitli dilekleri olan kişiler bunları kâğıtlara yazarak veya çizerek gül dalına asarlar. Gül dalı yoksa toprağa gömerler. Sabah ezanı ile bu kâğıdı suya bırakırlar. Bu şekilde dileklerinin gerçekleşeceğini düşünürler. Bu uygulamanın da çok eski zamanlardan beri devam ettirildiğini ve bir gelenek haline geldiğini söyleyebiliriz.

Yörede nevruz kutlamaları da gerçekleştirilmektedir. Bu kutlamalarda halk bir araya gelerek kültürel oyunlar, danslar oynanır. Bu güne özel yiyecekler içecekler hazırlanır, dualar edilir ve dileklerde bulunulur.

2.8. Yağmur Duası İle İlgili Halk İnanışları

Birçok toplum tarafından su hayatın ve bereketin kaynağı olarak kabul edilmektedir. Suyun, yağmurun olmadığı zamanlarda büyük felaketler yaşanmış, insanlar kıtlıkla karşı karşıya kalmıştır. Bu yüzden suyun kıymetini iyi bilen kişiler yağmur yağmadığı zamanlarda farklı ritüeller deneyerek yağmur yağdırmaya çalışmışlardır.

Eski zamanlardan beri süre gelen bu ritüeller farklı şekillerde kendini göstermektedir. Yağmur yağdırma törenleri için doğaüstü güçlerle ilişkisi olduğu düşünülen kişiler seçilmiştir. Bu şekilde doğrudan yada bu güçlere yakın olduğu düşünülen güçler aracılığıyla dolaylı bir biçimde ilişki kurarak yağmur yağdırmaları için büyüsel bir ritüel gerçekleştirilmiş olur (Enginer, 1997, s.221).

Yağmur yağdırmak için yapılan törenler büyü, taklit, kılık değiştirme, kurban sunma, toplu yemek yeme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Şamanist toplumlarda ise *Yada* adı verilen taş kullanılarak gerekli durumlarda yağmur, kar, dolu yağdırılmıştır. Bu taşı da sadece Yadacı olarak isimlendirilen kişiler kullanabilmiştir. Yada Taşı ile ilgili birçok hikaye anlatılmaktadır. Ancak en çok bilineni, bu taşın Türklere Tanrıları tarafından verildiği yönündedir. Türkler bu taş ile kar, dolu, yağmur yağdırabildikleri gibi savaş anında

kullandıklarında düşmanlarının olduğu yöne kar yağdırıp fırtına estirerek savaşı kazanabiliyorlar (İnan, 1995, s.160-161).

Günümüzde İslami bir kimlikle karşımıza çıksa da bahsettiğimiz gibi aslında tarihi çok eski çağlara dayanmaktadır. Kabaca yağmur duasını tanımlayacak olursak;

Yağmur duası: Daha çok yapay sulama teknolojisinin ulaşmadığı yöre ve toplumlarda görülen, kuraklık dönemlerinde kuraklığı gidermek için doğaüstü güçlere doğrudan ya da doğaüstü güçlere yakınlığı tasarımlanan güçler aracılığı ile dolaylı bir biçimde ilişki kurma ve onlardan yağmur yağdırmaları isteğine yönelik olarak uygulanan dinsel, büyüsel ritüellerin bütünüdür (Erginer, 1997, s.221).

Şu an hala farklı bölgelerde devam ettirilen yağmur yağdırma törenleri geçmişten günümüze aktarılmış olup daha çok İslamiyet'in etkisi altında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu törenlere değişik isimler verilse de genel olarak “yağmur duası” olarak bilinmektedir (Acıpayamlı, 1963, s.1-39).

Günümüzde yağmur yağdırma törenleri bir hocanın önderliğinde yapılmaktadır. Tüm köy halkı bu törene katılır ve hocanın ardı sıra herkes yağmur duasına çıkar. Böylece kendi gücüyle üstesinden gelemediği bir konuda büyüye başvurmuş olur. Bu törenlerdeki en önemli şey taklittir. Kollar uzatılır, avuç yere doğru çevrilir ve parmaklar aşağıya doğru uzatılarak sallanır. Böylece yağmur yağışı taklit edilmiş olur (Artun, 2000, s.40). Taklit unsurunun temelinde aslında benzerlik yatmaktadır. Benzerlik yasası, benzer benzeri yaratır, benzer benzeri etkiler ilkesi üzerine kuruludur (Mauss, 2005, s.118).

“Hemen hemen bütün toplumlarda rastlanılan yaygın büyü çeşidi taklit yoluyla istenilen sonucu meydana getirme; benzer işlemlerle istenilen şeyi ya da olayı öne alma, böylece o olayın yakın bir gelecekte gerçekleşmesini zorlama denemesidir. Bunu yaparken ‘benzer benzeri yaratır’ ilkesinden hareket edilmiştir.” (Örnek, 1988, s.146)

Yağmur törenlerinin bazıları yetişkinler tarafından gerçekleştirilirken bazıları da çocuklar tarafından bir oyun niyetine oynanarak gerçekleştirilir. Bu törenlere çocukların dâhil edilmesinin sebebi çocukların masumiyetidir. Temiz ve günahsız sayılan çocukların dualarının Tanrı tarafından daha çabuk kabul edileceğine dair bir inanış vardır.

Bazı bölgelerde yağmur yağdırma için kerametlerinin olduğuna inanılan çeşitli ziyaret yerlerine gidilerek kurban kesilir. Örneğin; Adana'da yağmurun yağmasını sağlamak için büyük saygı duyulan, kerametlerinin olduğuna inanılan “Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede” gibi ziyaret yerlerinde yağmur duası yapıp kurban kesilir (Artun, 2000, s.40-59).

Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de kurak geçen zamanlarda yağmur yağdırmak için çeşitli ritüeller yapılmıştır. Bu ritüeller ve bunlarla ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Yağmur duası yapılmadan önce sadaka verilmesi, günahlara tövbe edilmesi gerektiğine inanılır. (KK1, KK15, KK21)
- Yağmur duasını yapacak olan kişinin oruçlu olmasının daha uygun olduğuna inanılır. (KK37, KK38, KK71, KK75)
- Yağmur duasına çıkacakken cami hocaları at kafasına dua okuyup onu gömerlerdi. (KK9, KK23, KK36, KK71)
- Yağmur duası yapacak olan müminlerin iki rekat namaz kılmaları da gerekmektedir. Cemaatle kılınan namaz daha etkili olacağı düşünülür. (KK37, KK38, KK65)
- Yağmur duasına kadın erkek fark etmeksizin herkes çıkar ve dua eder. Ellerini, avuçlarını aşağı gelecek şekilde tutarlar ve yağmur isterler. Daha sonra pilav dökülür ve hep beraberce yenir. (KK2, KK12, KK14, KK16, KK26, KK38, KK41, KK49, KK52, KK73)
- Yağmur duası için çıkanlar, kapı kapı dolaşip yağ, ekmek, un, bulgur toplarlar ve yüksek bir harman yerine çıkıp yağmur duası ederler. O gün toplanılan erzakları erkekler pişirir. Daha sonra onu gece yerler ve orada yatarlar. Sabahleyin erkenden hoca gelir ve duasını okur. Koyun ile kuzuyu karıştırırlar. Ellerini avuç içi yere gelecek şekilde açarlar ve dua ederler. (KK4, KK8, KK9, KK20, KK31, KK33, KK46, KK53, KK69, KK79)
- Yağmur duasına çıkıldığında, annesinin ilk çocuğu olan birine beyaz bir kıyafet giydirilir. O kişi yağmur duası sırasında hocanın da önünde (en önde) yürürdü. Her evden bir tas su alınıp o çocuğun başından aşağıya dökülür. Ev ev dolaşip bahşiş toplanır. Evlerden o çocuğa yumurta, yağ, bulgur, tereyağı verilirdi. Erkekler bu topladıkları yiyeceklerle yemek pişirir ve tüm halk beraberce yerdi. (KK7, KK16, KK20, KK22, KK29, KK38, KK47, KK48)

Karasal bir iklimi sahip olan Selçuklu ilçesinde tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Tarım için en önemli şeylerden biri olan suya ulaşmak yağmurun yağmadığı zamanlarda çeşitli sıkıntılara sebep olmuştur. Halkın böyle durumlarda farklı ritüeller gerçekleştirerek yağmur yağdırmaya çalıştığı görülmüştür. İslamiyet'ten önce gerçekleştirilen bu pratiklerin İslamiyet'ten sonra dini bir kimlik kazandığı görülmektedir.

2.9. Sağaltma Yöntemleri ve Ocaklarla İle İlgili Halk İnanışları

İnsanlar, bazı sebeplerden dolayı doktora gitmeyince veya gidemeyince çeşitli hastalıkların tanımı ve tedavisi için ortaya atılan yöntem ve işlemlerin tamamına “halk hekimliği” denmiştir. Günümüzde halk hekimliği olarak bilinse de ilk yazılı eserlerimiz *Divanü Lugâti't Türk ve Kutadgu Bilig*'de “em, emhane, emci” gibi kavramlarla anılmaktadır. *Em* ilaç anlamına gelmekteyken, *emci* eczane anlamına gelmektedir. Şu an hala ülkemizin farklı yörelerinde eczane yerine *em ve emhane* kelimeleri kullanılmaktadır. Bunun yanında *Kutadgu Bilig*'de de ilaç yerine *em*, hekim yerine *emçi* kelimelerinin kullanıldığını görmekteyiz.

Halk hekimliği uygulaması binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. İnsanlık tarihi ne kadar eski olan bu uygulamalar atalarımızın tabiat olayları gibi karşılaştıkları her şeyi anlama ve anlamlandırma çabalarının yanı sıra etkisinde kaldıkları olay ve durumlara karşı tepki gösterme ve toplumsal yaşam içerisindeki çeşitli etkileşimler neticesinde ortaya çıkmıştır (Sever, 2004, s.84).

İnsanlık tarihi boyunca çeşitli halk hekimliği uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalar geçmişten günümüze deneme - yanılma yöntemleri sonucu elde edilerek ulaşılmış ve nesilden nesile aktarılmıştır. Türk halk kültürü içerisinde önemli bir yere sahip olan halk hekimliği ve uygulamaları Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan kültürümüzün temel yapı taşlarından biridir.

İnsanlar karşılaştıkları çeşitli hastalıklarla, geliştirmiş oldukları kendi yöntemleri ile başa çıkmaya çalışmıştır. Bazen bitkilerden ilaç yapmış, bazen bazı ziyaret yerlerine giderek muska yazıp çaput bağlamış bazen de ocaklı olarak isimlendirilen kişilerden şifa beklemişlerdir. Bu yöntemler tıbbın gelişmediği zamanlarda ortaya çıkmış olmasına rağmen günümüzde hala devam ettirilmektedir. Bazen modern tıbbın yerine bazen de modern tıbbın çare bulamadığı durumlarda tercih edilmektedir. Bunun sebebi de inanışlardaki değişimin çok yavaş gerçekleşmesidir.

Eski zamanlarda insanlar, başlarına gelen hastalığı Tanrı'nın veya doğaüstü güçlerin bir cezası olarak görüp ondan kurtulmak için büyü veya dua yoluna başvuruyorlardı. Bu yöntemlerle Tanrı'yı veya doğaüstü güçleri memnun ederek onların gazabından kurtulacaklarına inanıyorlardı.

Eski Türklerde de farklı isimlerle isimlendirilse de halk hekimliğine yönelik inanışlar ve uygulamalar vardır. Şamanlarda dünyanın iyi ve kötü ruhların etkisi altında olduğuna dair bir inanış vardır. Kötü ruhlarla iletişim kuran, onların nasıl bir yapısı olduğunu bilen ve

yapacakları kötülükler karşısında hangi kurbanların verilmesi gerektiği, tanrıların ne tür kurbanlardan memnun kaldıklarını saptayan tek kişi Şaman'dır. Şaman da bunları ata ve akraba ruhlardan aldığı ilham ile bilebilir. Onun dışındaki hiç kimse bu bilgilere sahip olamaz. Bu yüzden Şaman sahip olduğu bu bilgiler ile iyi ruhların insanlar için olumlu etkilerini devam ettirmeye, kötü ruhların da verdiği zararları önlemeye çalışmaktadır (Buluç, 1997, s.13-43).

Şamanların en önemli görevlerinden biri de çeşitli şekillerde hastaların içine girmiş olan kötü ruhları ve cinleri dualar ve ayinler yoluyla kovarak hastayı iyileştirebilmektir. Bazı hastalıklarda ruhun kaybolduğuna veya kaçırıldığına inanılır. Şaman bu ruhu arar, yakalar ve tekrar hasta kişinin bedenine gönderir (Eliade, 2003, s.27). Çünkü Şamanlarda hastalığın meydana gelme noktasında iki farklı görüş vardır. Ya hasta kişinin ruhu kaybolmuştur veya kaçırılmıştır ya da bu kişinin içine kötü ruh girmiştir. Bu sebeplerden dolayı hasta olduğuna inanmaktadırlar.

Eski zamanlarda Şamanların yapmış olduğu bu uygulamalar günümüzde *ocak* olarak tabir edilen kişiler tarafından yapılmaktadır. Ocak, “belirli bir veya birkaç hastalığı iyileştirme gücünde olan bir işte uzmanlık edinmiş bir kimseyi gösterir.” “Ocaklı kimseler hastalıkları sağaltma yöntemlerinde genellikle büyü işlemlerini kullanırlar; bunun yanında hastaya belirli şeyleri yedirip içirmek, vücudun ağrıyan yerlerine çeşitli maddeler sürmek, bağlamak gibi ilaçları kullanırlar.” (Boratav, 1997, s.113-114).

Diğer bir deyişle, sağaltma ocağı kavramı; herhangi bir hastalığı, genellikle sihri yollarla tedavi eden ve kendine ait sağaltma yöntemleri kullanan kişiyi ifade etmektedir. Tarsus ve çevresinde “ocak veya ocaklı olma”, sülaleye bağlı olarak ve “el verme” yöntemiyle gerçekleşmektedir. Bir kimsenin sağaltma ocağı olabilmesi için aynı sülaleden bir kişinin, “ocak” olması ve o kişiye el vermesi gerekmektedir. “El verme” ise; ocak olan kimsenin aynı sülaleden geleneği devam ettirebilecek olan bir erkek veya kadına, bu sağaltma uygulamasını sürdürmesi konusunda icazet vermesidir. El verme geleneği, ocak olan kişinin avucundan un, tuz ve kül yalama veya geleneği devam ettirecek kişinin ağzına tükürme gibi uygulamalarla gerçekleşmektedir (Öger, 2010).

El verme geleneğinde gerçekleştirilen bu tür ritüeller dinsel ve büyüsel bir temele bağlanmaktadır. El verme geleneği, ocak olan kişinin avucundan un, tuz ve kül yalama veya geleneği devam ettirecek kişinin ağzına tükürme gibi uygulamalarla el veren kişi kendisinde mevcut olan ruhani gücü karşı taraf vermektedir.

Türk halk kültüründe bir kişinin ocaklı sayılabilmesi için işi bilen birinden el alması gerekmektedir (Akman, 2007, s.396). El verme, yöreden yöreye farklılık da gösterebilmektedir. Bazı ocaklar kendi kaidelerine göre sadece kan bağı bulunan çocuklarına el verirken bazıları kan bağı göz ardı edip gelin ve damada da el vermektedir. Ocaklı sayılma durumu birden bire, sürpriz bir şekilde olabileceği gibi soyaçekim, yedinci oğulun yedinci oğlu olma ve bir halk hekiminin yanında bir nevi çırak olarak çalışma olarak da gerçekleşebilir (Hufford, 2007, s.79).

Ocak olarak nitelendirilen kişiler sadece bir işte değil birden fazla işte de uzman olabilirler. Kadın veya erkek olması noktasında bir fark yoktur. Her ikisi de olabilir. Ocaklar, genellikle tedavisi yapılan hastalıklara göre “Sarılık Ocağı”, “Fıtık Ocağı”, “Termiye Ocağı” gibi adlarla isimlendirilmektedir.

Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de ocaklar bulunmakta ve çeşitli sağaltma yöntemleri kullanılmaktadır. Bunlar;

- Ocak denilen kişilerin olduğuna inanılır. (KK34, KK36, KK41, KK55, KK59, KK70)
- Ocakların el verdiğiğine inanılır. (KK34, KK35, KK41, KK52, KK55, KK56)
- Ocak kadınların, ağrıyan yeri sıvazladığında hemen iyileşeceğine inanılır. (KK12, KK14, KK21, KK36)
- Ocaklı kişilerin ağrılı bölgeyi ayaklarıyla çiğnediklerinde ağrının geçeceğine inanılır. (KK12, KK17, KK21, KK35)
- Sırtı ağrıyan kişiye masaj yapan kimsenin “Benim elim Fatma anamızın eli.” diyerek sırtı ovalarsa o el hastaya şifa olur ve ağrı geçer. (KK14, KK32, KK36)
- Gözünde it dirseği çıkan kişi, bu hastalığın tedavisini yapan ocağa gider, ocak kadın kolunun dirseği ile o bölgeyi sıvazlar. (KK51, KK77)
- Selçuklu yöresinde birçok ocak kadınlar vardır. Baş ağrıyan, çocuğu olmayan, vücudunda ezik, bere, kırık, çıkık olan kişiler bu kadınlara giderler. Kaynak kişinin aktarımına göre; İhsaniye’de Yılcık Ocağı diye bir yerde ocak kadın bulunuyor. Yörede vücudunda yılcık olmayan birine yılcık taşının yapışmayacağına inanılırdı. Ocak kişi, baş ağrıyan kimsenin başında bu taşı gezdirmiş. Eğer başında yılcıkla alakalı bir şey varsa taş başına yapışıyor yoksa yapışmıyormuş. Bu şekilde rahatsızlığının iyileşeceğine inanılır. Bir diğer aktarıma göre ise; Ocak kadın yılcık taşlarını bir torbaya koyup üzerine un döküyor. Unlar yayıldıktan bir süre sonra uçup gitmiş ve sadece kepek kalmıştır. Bu kişi hacdan getirdiğini iddia ettiği taşlar eğer

vücuda yapışırsa bir başkasının çekmesine gerek kalmadan kendi kendine düşüyormuş. (KK15, KK17, KK30, KK32)

- Ocak kişi, bıçak ile hastalığı keserse hastanın iyileşeceğine inanılır. Ağrıyan yerlere bıçak sürerek “Ne kesiyorsun, ne kesiyorsun, yılcık kesiyorum.” der. Bu şekilde ağrının kesileceğine inanılır. (KK15, KK17, KK32)
- Ocak kişiler dua okuyup ağrıyan yeri sıvazladığında veya tükürdüğünde ağrının kesileceğine inanılır. (KK15, KK17, KK21, KK34)
- Ocak kişiler yılcık ilacı yaparlar, bu ilaç ile yılcığı tedavi ederler. (KK17, KK32, KK43)
- Kabakulak olan çocuğun ısıtılan bir tahta kaşık ile şişkin yerlerine bastırıldığında hastalığın geçeceğine inanılır. (KK32, KK55, KK59)
- Elinde siğil çıkan kişinin birbirini takip eden 3 çarşamba gecesini gökteki Ay’a bakıp elinin üzerindeki siğilleri sıvazlarsa siğillerin yok olacağına inanılır. (KK9, KK11, KK15, KK20)
- Çocuğu olmayan kadınlar ocak kişiye giderler. Ocak kişi çocuğu olmayan kadını kasıklarına bir masaj yapar ve beline sabun koyup bir bez ile sarar. Kadın o bez sarılıken kocasıyla birlikte olursa hamile kalacağına inanılır. (KK33, KK36, KK41, KK55, KK56, KK59)
- Uçuk tedavisi için tahta kaşık ısıtılıp uçuk olan bölgeye sürülürse iyileşeceğine inanılır. (KK34, KK36, KK55, KK70)

Araştırma alanımızda ocak adı verilen kişilerle ilgili inanışlar ve uygulamalar oldukça yaygındır. Halk eskiden beri tıpa alternatif olarak bu kişilerden yardım talep etmektedir. Hastalandıklarında, özellikle vücudunun çeşitli yerlerinde ağrı hissettiklerinde bu kişilere giderek iyileşmeyi umut ettikleri görülmektedir. Ocak kişi ağrıyan yerleri dualar eşliğinde eliyle sıvazlayarak veya çeşitli ilaçlar yaparak tedavi etmeye çalışır. Bölgede çok eski zamanlarda tıp alanının pek fazla gelişmediği ve hekimlerin her yere ulaşamadığı zamanları düşünürsek halkın bu tarz alternatif yollara başvurmaya kaçınılmazdır.

Ocak kişilerin el verme geleneği vardır. Herkesin ocak kişi olmadığını sadece aileden birine veya ocaklı kişilerin uygun gördüğü kişilere el verildiği gözlemlenmiştir.

2.10. Nazar ve Nazardan Korunma İle İlgili Halk İnanışları

Eskiden beri var olan halk inanışlarından biri de nazardır. Geçmişten günümüze dek başımıza gelen bazı kötü olayların, hastalıkların sebebi nazar olarak gösterilmiştir.

Arapça olan “nazar” kelimesi göz anlamına gelmektedir. Halk arasında “gözler kalbin aynasıdır” derler. Gerçekten de kişinin o an hissettiği duyguları en iyi yansıtan organ gözdür. Gözlerimizle zevklerimiz, ihtiraslarımız, hasisliğimiz, dostluğumuz, cimriliğimiz, güzel veya çirkin davranışlar karşısında göz ve çevresindeki mimiklerimiz her zaman bir anlam ifade etmiştir (Akpınarlı, 1996, s.162).

Nazar kelimesi sözlük anlamı olarak; bakma, bakış, göz atma anlamlarına gelmektedir (Doğan, 1999, s.534). Nazarlık ise: Nazarı etkisiz duruma getirdiğine inanılan kumaş parçası mavi boncuk, kurşun, dua yazılı kâğıt, muska vb. şeylerdir (TDK, Ank., 2005, s.1459-1460).

Halk arasında da yaygın olan tanımıyla nazar, toplum içindeki bazı kişilerin bakışlarında var olan bir güçtür. Ve insanlar bu güçle bir kişiye, hayvana veya bir nesneye baktığında, canlı varlıklar üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm; cansız varlıklar üzerinde ise kırılma, bozulma gibi olumsuz sonuçlar meydana getirir (Boratav, 1997, s.126-127).

Nazarın daha çok güzellikleri ve yetenekleri ile dikkat çekenlere; mal mülk sahiplerine; güzel, tombul, renkli gözlü bebeklere; derslerinde başarılı, akıllı uslu çocuklara; güzel ev işi yapan, fiziksel özellikleri güzel olan genç kızlara; hamile ve yeni doğum yapan kadınlara; yeni alınan çeşitli eşyalara; iyi ürün veren bağa bahçeye, tarlaya; hayvanlara, degeceğine inanılır. Bağlar, bahçeler verimsizleştiğinde, hayvanlar hastalandığında ya da onlardan elde edilen ürünlerde azalma olduğunda insanlar hemen “nazar değdi” diyerek durumu yorumlarlar. Nazar değdiği için hasta olduğuna inanılan hayvanlara dua edilip üflenen tuz yedirilir.

Nazarı degen kişilerin, sahip oldukları kıskançlık gibi kötü duygulardan dolayı böyle şeylerin meydana geldiğine inanılır. Kendisinde var olmayan bir şeyi başkasında görmeye tahammül edemeyen kişilerin nazarı degebilmektedir. Bunun yanında nazar, sadece olumsuz duygulardan değil kişinin yakınına veya bir başkasına duyduğu aşırı sevgi ve ilgiden dolayı da ortaya çıkabilir. Özellikle çocuğuna çok düşkün olan anne ve babaların enerjisinden çocukların hemen olumsuz etkilenebileceğine ve nazarın çocuklara tesiri olabileceğine inanılır. Bu yüzden halk arasında anne ve babanın çocuklarına çok fazla düşkün olması iyi karşılanmaz. Ebeveynler çocuklarını severken güzel sözler söylemek yerine esprili bir şekilde “çirkin“ gibi kötü kelimeler kullanırlar.

Olumlu veya olumsuz düşüncelerden dolayı kendisine nazar değen kişi bunu nasıl anlar? diye sorulduğunda Altanoğlu, (1999, s.21) bunu *Düşüncenin Enerjiye Dönüşümü* adlı kitabında özetle şu şekilde açıklıyor. Kişi, yoğun bakışlara maruz kaldığında bu durum onu rahatsız eder ve cesaretini kırabilir. Kişiye eleştirel bir gözle bakılması onun dengesini kaybetmesine neden olabileceği gibi korku ve ürperme de meydana gelebilir. Halk arasında ise birisi sürekli esnediğinde, başı ağrıdığında veya birden bire hasta olduğunda ona nazar değdiğine inanılır.

Halk arasında mavi gözlü kişilerin her zaman nazarının değdiğine dair bir inanış vardır. Bazı kişilerin doğaüstü güçleri olduğu ve bu kişinin bir insana, hayvana veya herhangi bir varlığa baktığında ona zarar verebileceğine, bu bakışın onun başına olumsuz şeyler getirebileceğine yönelik düşünceler hâkimdir. Bu kişiler de özellikle mavi gözlü, sarı saçlı kişiler olduğu düşünülmektedir.

Her ne kadar halk arasında bu özelliklere sahip kişilerin kötü enerjilerinin olduğu ve nazarlarının değebileceğine dair yaygın bir inanış olsa da bu durumun sebebini tam olarak açıklayamamaktadırlar. Ancak genel olarak Türk halkına bakıldığında kara kaşlı, kara gözlü esmer insanlardan oluştuğunu görmekteyiz. Ne yazık ki birçok durumda olduğu gibi farklı özelliklere sahip insanlar yani bu çizginin dışında kalan insanlar yadırganarak, bu kimselere karşı dikkatli olunması gerektiğine karar verilmiş ve gerçekleşen olumsuz olaylar bu kişilere bağlanmıştır. Bu yüzden sarı saçlı, mavi gözlü kişiler nazar sebebi olarak görülmüştür (Örnek, 1966, s.122).

Nazardan korunmak için insanlar eskiden beri farklı yöntemlere başvurumaktadırlar. En yaygın olanları ise nazar duası okumak veya bu duanın yazılı olduğu bir kâğıdı yanında taşımak, muska yapmak, nazarlık takmak, kurşun dökmek, evde tütsü yakmak gibi birçok uygulamalardır. Yapılan bu çeşitli ritüellerin insanları, evi veya korumak istenilen herhangi bir eşyayı kötü düşüncelere, bakışlara, kötü ruhlara karşı koruduğuna inanmaktadırlar.

İnsanlar nazarın olumsuz etkilerinden korunmak için bazı önlemler almışlardır. Bu önlemler sayesinde korunacaklarını düşünmektedirler. Bazı insanlar inançları gereği Kur'an-ı Kerim'de yer alan nazar duasının nazardan koruduğuna inanmaktadır. Bu yüzden bu duayı sıklıkla okurlar veya duanın yazılı olduğu kâğıdı bir mekâna veya üzerlerine asarlar.

Nazardan korunmak için yapılan dini uygulamalardan bir diğeri ise afsunlamadır. Nazar değeceğine inanılan kişi halk arasında nefesi güçlü diye tabir edilen, dini ağırlığı bulunan birine götürülerek afsunlatılır. Bu kişi tarafından çeşitli dualar okunur ve nazar değeceğine inanılan kimsenin yüzüne üflenir.

Anadolu'da büyük bir kesimin hastalıktan veya kötülöklere karşı kendini korumak amacıyla taşıdığı, genellikle üçgen biçiminde meşin, teneke, gümüş, altın kaplara konarak boyuna ya da kola takılan, İslam Dünyası'nda dört köşeli veya kalp biçiminde kaplara konan muskalar yaygın olarak kullanılmaktadır (Kömürcü, 2005, s.85). Bu nazar muskaları bir hocaya veya din adamına hazırlatılır. İçerisinde birkaç sure veya çeşitli dualar yazıldıktan sonra yedi kat muşambaya sarılarak her türlü dış etkenlere karşı korumaya alınır. Selçuklu yöresinde sadece insanlara değil hayvanlara ve çeşitli mekânlara da asılabilmektedir. (KK14)

Nazar muskasının yedi kat muşambaya sarılma işlemi de yine halk kültürümüzde 3,5,7 vb. sayıların uğurlu, hayırlı sayılmasından ileri gelmektedir. İslamiyet öncesinde olduğu gibi sonrasında da bu sayılar halk gözünde önemli sayılmıştır. Pek çok yerde olduğu gibi burada da bu sayıların önemiyle karşılaşmaktayız. Muska genellikle sağ tarafa takılmaktadır. Bu durumdaki inanış ise sağ tarafta iyi amelleri yazan meleğin sol tarafta ise kötü amelleri yazan meleğin bulunmasına dayanmaktadır. Sağ taraf kötü güçlerin etkisine maruz kalma ihtimali bulunduğundan muska o tarafa takılmaktadır (Çıplak, 2004, s.5).

İnsanların nazardan korunmak için nazarlık adı verilen çeşitli nesnelere de kullanılmaktadır. Nazarlık, nazarı uzaklaştırdığına ve etkisini kırdığına inanılan mavi boncuk, yedi delikli boncuk, kendiliğinden delinmiş taş, sarımsak, kartal pençesi, hurma çekirdeği, yumurta kabuğu, geyik boynuzu, kurban gözü, kuru karanfil, çörek otu ve üzerlik gibi nesnelere verilmiş genel bir isimdir (Akalin, 1993, s.247). Bahsi geçen bu nesnelere bazıları evlere, bağa-bahçeye asılmakta, bazıları üstte taşınmakta bazıları ise hayvanlara takılmaktadır.

Nazarlık denince akla gelen ilk şey nazar boncuğudur. Halk arasında yaygın bir şekilde kullanılan mavi renkli, üzerinde göz şekilleri bulunan nesnelere nazarı koruduğuna inanılmaktadır. Bu inancın temelinde benzeşim kanunu yatmaktadır. Daha öncede bahsedildiği gibi insanlar korktukları şeyleri başlarından defedebilmek için kötü şeylerin aynısını veya benzerini kullanırlar. Nazar konusunda da halk, mavi gözlü kişilerin nazarının değdiğine inandığı için benzeşim kanunundan yola çıkarak böyle bir şey yarattığı düşünölmektedir.

Bir diğer nazardan korunma şekli ise üzerlik biçimindeki nazarlıklardır. Anadolu'da oldukça yaygındır. Üzerlik bitkileri bir ipe dizilerek evin duvarlarına asılır veya tütsülemekte kullanılır.

“Bolvadin ilçesi Ortakarabağ köyünde, Üzerlik otu “üzerlik üzerlik üzersin, kapı kapı gezersin, nazarları bozarsın” denilerek çocuğun üzerinde yakıldığında nazarın bozulacağına inanılmaktadır.”(Aday, 2017, s.235).

İnsanlar nazar değmemesi için çeşitli tedbirler alsalar da buna her zaman engel olamamaktadırlar. Bu yüzden nazar değdikten sonra ne yapılacağı konusunda da bazı uygulamalar geliştirmişlerdir. Bunlardan en yaygın olanı kurşun döktürmek ve çeşitli ziyaret yerlerine giderek nazarın ortadan kalkması için bazı ritüeller gerçekleştirilir. Ziyaret yerlerine götürülen kişilerin hem dileklerinin gerçekleşeceğine hem de hayatında var olan olumsuzlukların giderileceğine inanılır.

Anadolu’da yaygın olarak yapılan uygulamalardan biri kurşun döktürmektir. Selçuklu yöresinde kurşun dökme işi ocaklı olarak nitelendirilen işinin ehli insanlar tarafından yapılmaktadır. Öncelikle kurşun bir kepçenin veya küçük bir tavanın içine konularak ateşte eritilir. Bu sırada nazar değdiğine inanılan kişi diz üstü oturtulur ve başına bir tülbent veya çarşaf örtülür. Kurşun eritildikten sonra bir kaba da su konulur ve ocaklı bu ikisini eline alarak nazar değen kişinin yanına gelir. Eritilen kurşun çeşitli dualar ve sözler eşliğinde kişinin başının üstünde su dolu kabın içine dökülür. Kurşunun kabın içinde aldığı şekillerden yola çıkarak kimin nazarı değdiğini, bu kişinin hangi özelliklere sahip olduğu söylenir. Bunun yanında kurşunda oluşan delikler ne kadar nazar değdiğini de göstermektedir. İşlem bittikten sonra da kurşun dökülen suyu nazar değen kişiye içirirler, eline ve yüzüne bu sudan sürerler. (KK36) İğne şekli çıkarsa hakkında dedikodu olduğuna inanılır. (KK15)

Selçuklu yöresinde nazar ve nazardan korunma yöntemleri ile ilgili çeşitli inanışlar mevcuttur. Bu inanışları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Nazar değmesin diye eve göz boncuğu denilen mavi boncuk takılır. İğde dalı asılır. Üzerlik tütürülür. (KK14, KK17, KK20, KK36)
- Eve nazar değmesin diye eşikliğine kurşun dökülür. (KK15, KK20, KK36, KK37, KK52)
- Evlere bereket getirsin, nazar değmesin diye üzerlik tohumları ve buğday başaklarından yapılmış kolyeler asılır. (KK18, KK20, KK36)
- Eve nazar değmesin diye hayvan kellesi (başı) asılırdı. (KK14, KK36, KK43, KK52)
- Yeni yapılan evlere nal, nazar boncuğu, kafatası gibi objeler asıldığında kem gözlerden korunacağına inanılır. (KK31, KK33, KK56, KK78)
- Evi nazardan korumak için soğan kabuğu, üzerlik otu ve tuz yakılır ve yapılan tütsü evde gezdirilir. (KK32, KK36, KK52, KK70, KK74)

- Bir evin temeli atılırken at kafası asıldığında, o eve kimsenin nazarının değmeyeceğine inanılır. (KK20, KK21, KK37, KK43)
- Nazar değen kişiye kurşun dökülür. (KK14, KK36, KK43, KK98)
- Hayvanları nazardan korumak için boyunlarına boncuk takılır. (KK14, KK16, KK17, KK36)
- Bebeğe nazar değmesin diye 40 gün kimseye gösterilmemesi gerektiğine inanılır. (KK14, KK36, KK52, KK70, KK71)
- Kurşun dökmenin kişiye hafiflik (yinlilik) vereceğine, nazarı def edeceğine inanılır. (KK20, KK36)
- Kurşun herkese dökülmez, ocak kişiler tarafından dökülmelidir. (KK15, KK23, KK52)
- Kurşun dökülürken bir tavada yağ kızdırılır, kurşun içine atılır, eritilir. Eriyen kurşun soğuk suya dökülür ve oluşan şekil yorumlanır. Göz şekli çıkarsa kişide göz olduğuna ve ona nazar değdiğine inanılır. İğne şekli çıkarsa hakkında dedikodu olduğuna inanılır. (KK15, KK46, KK63)
- Kurşun döküldüğünde kişiye ne kadar tesir ettiyse, kurşuna su döküldüğünde o kadar gözenek oluşur. (KK17, KK36, KK54)
- Kurşun dökülen sudan nazar değen kişiye 3 yudum içirilir ya da yüzüne bu sudan serpilir. (KK15, KK17, KK36, KK70, KK71, KK78)
- Nazar olan çocuğa üzerlik tütürülür. Üzerlik otu evlere asıldığında nazar olmayacağına inanılır. (KK16, KK20, KK37, KK43)
- Ağaçlara nazar değmemesi için ölmüş kaplumbağanın kabuğu veya bir parçası ağaçlara bağlanır. (KK18, KK56, KK59, KK70)
- Kişilere nazar değmesin diye çörek otunun her tanesi ayrı ayrı okunur, bir bezin içine sarılır ve nazar değmemesi istenilen kişinin giysisinin bir yerine dikilir. (KK18, KK26, KK29)
- Yedi eşikten gizlice parça alınır ve hasta olan, nazar değdiğine inanılan kişiye tütsü yapılır. (KK18, KK21, KK30, KK78)
- Nazardan kurtulmak için şunlar yapılır: Nazar değen kimseye kurşun dökülme işlemi yapılır, bu işlemde kullanılan su o kişiye içirilir. Üzerlik yakılarak dumanının üzerinden atlanır; baş, kol ve ayaklar bu dumanın üzerinde biraz tutulur. Kur'an'dan ayetler; nas, felâk, üç ihlâs ve Fatıha okunur. (KK18, KK20, KK39, KK78)

- Küçük çocuklara nazar değmesin diye nazar boncuğu, mavi boncuk, iğde dalı, muska takılır. (KK20, KK22, KK32)
- Renkli gözlülerin ve kıskanç insanların daha fazla nazarı degeceğine inanılır. (KK20)
- Büyük taşlı (mavi) takılar takıldığında nazarin önlendiğine inanılır. Takının nazarı kişinin üzerinden aldığına inanılır. (KK21, KK57, KK66, KK69)
- Nazar değdiği düşünölen çocuğu yıkanır. Suyun nazarı temizlediğine inanılır. (KK21, KK78)
- Nazardan korunmak için bebeklere delikli boncuk takarlar. (KK22, KK32, KK33)
- Doğumdan 40 gün sonra bebeğe kırk çıkarma işleml yapılır. Bebek ve anne aynı su ile 40 kere yıkanır. Bu suyun bebeğin ve annenin üzerindeki nazarı akıtacağına inanılır. Bu işleme kır uçurma adı da verilir. (KK22, KK23, KK24)
- Nazardan korunmak için tütsü yakılır. Özellikle düğünden önce gelinlere yakılır. (KK35, KK36, KK37, KK42, KK57, KK66)
- Nazardan koruması için evin girişine mavi boncuk asılır. (KK37, KK57, KK70, KK78)
- İyi giyinildiğinde birinin nazarinın degeceğine inanılır. (KK37, KK43)
- Nazar değen bir kişiden nazarin etkisini yok etmek için ayna kırılır. (KK37, KK56, KK59)
- Takdire değer bir davranış gösteren kişinin başının üzerinde kibrit çöpü kırılırsa bu davranışından dolayı o kişiye nazar değmeyeceğine yani kibrit çöpü kırmanın nazarı önleyeceğine inanılır. (KK40, KK45, KK46, KK72, KK77)
- Bebeğe nazar değmemesi için bebeği önce severler sonra da ağlatırlar. (KK40, KK43, KK48, KK55)
- Nazar değmesin diye bağ bahçeye ya da eve yumurta kabuğu asılır. (KK43, KK58)
- Eve, dükkâna at nalı asılırsa nazar değmeyeceğine inanılır. (KK43, KK66, KK68, KK70)
- Nazar değmesin diye kişinin eline ve boynuna siyah beyaz ip bağlanır. (KK43, KK56)
- Nazar değmiş olan bir insana nazarı değenin giysisi kesilip tütsü yapılır. Nazarin etkisinin böyle yok edileceğine inanılır. (KK43, KK70, KK78)
- Nazar değdiğine inanıldığı anda tahtaya vurulduğunda nazarin etkisinin kırıldığına inanılır. (KK48, KK55, KK56, KK75)

- Nazar boncuğu takan kişilere nazar değmeyeceğine inanılır. (KK29, KK50, KK58, KK73, K77)

Yıllardır süre gelen inanışlardan biri de nazardır. Bir başkasının kötü düşüncelerinin kişiye veya eşyalara yansımaları olarak düşünülen nazardan insanlar çok fazla korkmaktadır. Selçuklu yöresinde nazardan korunmak için çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Kimileri evini korumak için sarımsak, at nalı, üzerlik gibi şeyler asarken kimileri de at kafası ve nazarlık asmaktadır. Bazen evin içinde üzerlik yakılıp gezdirilir. Bu şekilde evdeki tüm kötü enerjinin gideceğine ve nazar değmeyeceğine inanılır.

Nazar boncuğunun nazar değmesine engel olacağına dair inancın yaygın olduğu görülmektedir. Bu nedenle pek çok evde bu boncuktan irili ufaklı bulunmaktadır. Bunun yanında insanlar ziynet eşyası olarak da kullanılmaktadır. En yaygın ritüellerden birisi ise kurşun döktürmektir. Nazar değdiğine inanılan kişi hemen işin ehli olduğuna inanılan hocaya giderek kurşun döktürür. Bu şekilde nazardan kurtulacağına inanır. Bu ritüelin yıllardan beri devam ettiği ve pek çok kişi tarafından yaptırıldığı bilinmektedir.

2.11. Sihir ve Büyü İle İlgili Halk İnanışları

Eski zamanlardan beri insanlar doğaüstü güçlerin var olduğuna ve bu güçlerin hayatlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceğine inanmaktadırlar. Geçmişten günümüze pek çok topluluk bu güçleri kendi hayatlarında bazı durumlarda iyi veya kötü rollerde kullanmaya çalışmışlardır. Bazen zarar vermek bazen de istedikleri şeyler üzerinde iyi etkiler yaratabilmek adına bu güçlerden faydalanmışlardır. Bu faydalanma yöntemlerinden biri de büyüdür.

Büyü, kelime anlamı olarak tabiatüstü gizli güçlerle ilişki kurularak veya gizli güçler içerdiğine inanılan bazı tabii nesnelere kullanılarak belli birtakım amaçları gerçekleştirme niyetiyle yapılan davranışlar olarak tanımlanmıştır (Develioğlu, 2013, s.644).

Pertev Naili Boratav, 100 Soruda Türk Folkloru adlı kitabında büyüü *“İyi veya kötü bir sonuç almak için tabiat öğelerini, yasaklarını etkilemek ve olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin topuna birden büyü diyoruz.”* şeklinde açıklarken (Boratav, 2003, s. 136) Sedat Veyis Örnek ise 100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane adlı eserinde *“Bilinen yollarla sağlanamayan şeyleri elde etmek, birine zarar vermek ya da zarardan korunmak için bir takım gizli güçleri kullanarak doğayı ve doğa yasalarını*

zorla etkileme amacını güden işlemlerin tümüne büyü denir” diye ifade etmiştir (Örnek, 1971, s.135).

Arapça’da kullanılan sihir sözcüğünün Türkçe karşılığı olan büyü kelimesi gözbağcılık, efsun olarak adlandırılmıştır. İslam kaynaklarında ise Mecus, Mecusi olarak kullanılan bu kelimeler, tabiattaki bazı varlık ve olayları yönettiği, gaipten haber verdiği, büyücülük yoluyla bazı işleri gerçekleştirdiği kabul edilen sınıf için de kullanıldığı ileri sürülmüştür (Tanyu, 1992, ss.501). Yani insanlar büyü ile maddi dünyanın dışına çıkılarak gizemli dış güçler aracılığı iyi veya kötü olarak çeşitli şeylerin gerçekleştirileceğine inanmaktadırlar.

Sihir ise köken olarak Arapça bir kelimedir. Olmayan bir şeyi varmış gibi göstermek, aldatmak, gerçeği olduğundan çok daha farklı göstermek, bir şeyin aslını değiştirmek anlamlarına gelmektedir. Sihir ve büyü kelimeleri her ne kadar halk arasında birbirinin yerine kullanılsa da bu işi yapanlar için kullanılan büyücü ve sihirbaz kelimeleri farklı anlamlara gelmektedir. Büyücü, iyi veya kötü ruhların, doğüstü varlıkların yardımını alıp muskalar, iksirler kullanırken, sihirbazlıkta hokkabazlık, el çabukluğu hâkimdir ve göz aldatmacası, hipnoz, terapi, manyetizma, illüzyonizm gibi teknikler kullanılır (Tanyu, 2007, s.501).

Büyü dünyanın her tarafında var olan bir inanıştır. Araştırmacılar bu alanda yıllar süren araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar sonucunda büyüünün ne zaman başladığına dair kesin bilgiler bulunamamıştır. Bunun nedeni ise ilkel insanların hayatında büyü ile diğer alanların iç içe geçmiş olması gösterilmektedir (Campbell, 1995, s.129). Bu alandaki araştırmacılarından biri olan Frazer, büyüünün dayandığı temel düşüncelerin iki gruba ayrıldığını iddia etmiştir. Bunlar; “Benzer benzeri meydana getirir ilkesi” ve “Varlıklar, fiziksel temas ortadan kalktıktan sonra da uzaktan birbirlerini etkileyebilirler ilkesi” dir. Birinci ilke “homeopatik” ya da “taklit büyü” , ikincisi ise “kontajiyöz” ya da “temas büyü” olarak anılmaktadır (Örnek, 1966, s.34).

Büyü temelinde yatan düşüncelere göre farklı kollara ayrılmıştır. İnsanlar dünyada karşılaştıkları her türlü sorunu ortadan kaldırmak veya elde etmek istediği herhangi bir şeye ulaşmak için büyüü kullanmıştır. Bunlar da büyüünün konusunu oluşturan temel şeyler olmuştur. Başlıca büyüler; taklit büyü, temas büyü, ak büyü, kara büyü, aktif büyü, pasif büyü, av büyü vb.’dir.

Taklit büyü ve Temas büyü, Sempatik büyüünün altında yer alan bir başlıktır. Taklit büyü; bir şeyin benzeri ile taklidi arasında hiçbir farkın olmadığı inancına dayalıdır. Hem iyi hem de kötü amaçlarla kullanılabilen bu büyü genellikle hastalıkların tedavisi için

kullanılmaktadır. Bu büyüün gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan şey, büyü yapılacak kişiye ait bir fotoğraf bulunmasıdır. Bu fotoğraf yakılarak istenilen sonuca ulaşılabileceğine inanılır. Taklit büyüünde sıklıkla kullanılan malzemeler; büyü yapılması planlanan kişinin fotoğrafı, tırnağı, saçı, kirpiği, kaşı veya ağaçtan, çamurdan veya bal mumundan yapılmış bir figürdür (Örnek, 1966, s.34).

Temas büyüü ise, birinin saçına, tırnağına, kirpiğine, dişine ya da elbiselerinden bir parçasına sahip olan bir kişinin, o kimse üzerinde olumlu veya olumsuz herhangi bir etki bırakma gücüne sahip olabileceğine inanılan büyü çeşididir (Örnek, 1966, s.37). Bu büyüün temelinde, zamanında bir bütün olan nesnelere daha sonra ayrılırlar dahi birbirlerini olumlu veya olumsuz olarak etkileyebileceklerine dair bir inanış yatmaktadır.

Ak büyü ise genellikle sonunda iyi şeyler elde edilmesi planlanan şeyler için kullanılmaktadır. Hastalık, ölüm, felaket gibi şeyleri önlemek için kullanıldığı gibi savunmasız çocuklar ve hayvanları korumak için de yapılmaktadır. Bu büyü çeşidinde genellikle dinden, din adamından ve dinin kutsal kabul ettiği şeylerden yararlanılır. Duaya ve kurbanı başvurulur. Çünkü ak büyü faydalı ve iyi şeyleri kendi alanına çekmeye çalışmaktadır. Kara büyü, bir kişinin malına, mülküne veya kendisine zarar vermek için yapılan bir büyüdür. Evli çiftleri birbirinden ayırmak, cinsel kudreti, konuşma yeteneğini ve uykuyu bağlamak, insanları hasta etmek gibi durumlarda kullanılan büyü kara büyüdür. Yani ak büyüünün tam tersidir. Bu büyü çeşidinde din tamamen olumsuz yönde kullanılmaktadır. Dinin yasaklamış olduğu şeyleri kullanarak özellikle cin, şeytan gibi varlıkları da dâhil ederek bu büyü yapılmaktadır. Bu yüzden bu büyüü yapanlar günahkâr kabul edilir ve onlara toplum içinde iyi gözle bakılmaz. Aktif büyü, büyücülerin doğüstü güçler yardımıyla tabiat olaylarını değiştirebildiğine ve istediği şekilde onlara yön verebildiğine inanılan bir büyüdür. Pasif büyü ise zararlı şeylerden kaçınmak ve onlara karşı bir savunma oluşturabilmek adına yapılan büyüdür. Halk arasında yaygın olan pasif büyü kötü etkenlerden uzaklaşabilmek adına takılan muskalar, nazarlıklar veya uğur getireceğine inanılan uğurlu eşyalar ile kendini göstermektedir (Örnek, 1995, s.141-146).

Bütün milletlerde olduğu gibi eski Türkler'in hayatında da büyü ve sihir önemli bir yere sahiptir. Şamanizm'de tanrıların öfkesinden ve gazabından korunma, onun rızasını almak için çeşitli ritüeller yapılırdı. Bunu yapanlar ise şamanlardı. Şamanların en önemli görevleri arasında cin çarpmasını tedavi etmek ve büyü yapmak vardır. İslamiyet'ten önce eski Türkler çeşitli afet, bela ve musibetlerden korunmak için muska ve tılsımlı şeyler kullanırlardı. Bu

bilgiler günümüzde halen devam eden bu tür inanışların çok eskilere dayandığını göstermektedir.

İslamiyet'ten sonra da halk arasında yayılan bu gelenekler devam ettirilmiş ve zaman içerisinde yapılan birçok şey din ile karıştırılmaya başlanmıştır. Özellikle büyü ile ilgili olan inanışların birçoğunun temeli din gibi gösterilse de aslında batılın ötesine geçmemektedir. Büyü yaptığını iddia eden kişiler İslam dininin tüm güzelliklerini suistimal ederek Allah, peygamber, din gibi kavramları çarpıtarak bunlara çok farklı anlamlar yüklemiş ve insanları kandırmak için kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmıştır. Büyücüler her zaman Allah'ın isteği dışındaki işleri başarabileceğini iddia etmişlerdir. Ancak onların her şeyi bilebileceklerini iddia etmeleri İslam dini ile asla bağdaşmamaktadır (Tanyu, 1995, s.506). Bunun yanında büyü yaptırmak İslam dininde haram sayılmaktadır. Yapan ve yaptıranların büyük bir günaha girdiğine inanılır. Ancak birçok kişi dinin bütün yasaklamalarına rağmen istediklerini elde etmek için büyü yapmaya ve yaptırmaya devam etmektedir.

Günümüzde hala Anadolu'nun pek çok yerinde büyü inancı ve uygulamaları devam etmektedir. Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de büyü ile ilgili çeşitli inanışlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Büyü yapmanın da yaptırmmanın da çok günah olduğuna inanılır. (KK20, KK22, KK28, KK36, KK37, KK40)
- Büyücüye inanan kimsenin cennete giremeyeceğine inanılır. (KK33, KK35, KK50, KK56)
- Karı kocayı ayırmak için muska yapıldığına ve bu muskanın etkisinin olduğuna inanılır. (KK22, KK25, KK30, KK56)
- Karı kocanın arası bozursa, odalarına üzerlik tütürülür. (KK16, KK18)
- Elinde siğil çıkan kişinin birbirini takip eden 3 çarşamba gecesini gökteki aya bakıp elinin üzerindeki siğilleri sıvazlarsa siğillerin yok olacağına inanılır. (KK9, KK10, KK11)
- Ayın yansımasının vurduğu su içilmemelidir. O suyu içenin başına kötü şeyler geleceğine inanılır. (KK10, KK12)
- Kabakulak olan çocuğun ısıtılan bir tahta kaşık ile şişkin yerlerine bastırıldığında hastalığın geçeceğine inanılır. (KK16, KK18, KK29)
- Kötü amaçlı büyülerin yanı sıra iyi niyetlerle yapılan büyüler de vardır. Baht açmak veya çocuk sahibi olmak için de büyüler yapılmaktadır. (KK33, KK39, KK50, KK52, KK53, KK72, KK74)

- Büyü bazı insanlar tarafından sadece nazar, rızık, kayıpları bulma ve hastalıkları iyileştirme gibi sebeplerden dolayı yaptırılmaktadır. (KK54, KK58, KK60, KK66, KK79)
- Kötülüklerden koruyacağı inancı ile bir hocaya muska yaptırılır. Bu muskayı insanlar üzerlerinde taşıyabildikleri suya atabilir veya toprağa gömebilirler. Genellikle hoca ne tavsiye etmişse o uygulanır. (KK66, KK69, KK70, KK72, KK73, KK82, KK83, KK85, KK87)
- Kişileri birbirinden ayırmak için ölü büyü yapılr. Bir mezardan alınan ölü toprağı ayrılması istenen kişilerin yatağına serpilir. Toprak serpilirken bazı dualar okunur. Bu şekilde kişilerin ayrılacağına inanılır. (KK70, KK72, KK90, KK97)
- Yörede kısmet açmak için bir bakır levha üzerine Allah'ın sıfatları yazılır ve yüksek bir yere asılır. Her gün seher vaktinde erkenden kalkarak bu bakıra bakılır ve istenen kişi için dua edilir. Böylece o kişinin geleceğine ve bakır orda durduğu sürece gitmeyeceğine inanılır. (KK68, KK69, KK73, KK75, KK88)
- Sevilen kişinin herhangi bir eşyası alınarak büyü yapıldığına inanılır. Eğer geri dönmesi veya kendisine âşık olması istenen biri varsa onun özellikle tenine değen eşyalarından biri alınarak bir parçası yırtılır. Yırtıldıktan sonra Tuncina duası okunup ateşe atılır. Böylece sevilen kişinin kendisinin olacağına veya ayrılmış ise geri döneceğine inanılır. (KK75, KK79, KK88)
- Kendisine büyü yapılan kişilerin insanlardan uzaklaştığı, duygusal anlamda zayıf oldukları ve küçük olaylar karşısında bile çok güçsüz kaldıkları görülür. (KK78, KK79, KK92, KK98)
- Bir kişiye büyü yapıldığında sabuna yedi iğne batırılıp suya atılır. Sabun eridikçe büyü yapılan kişi de eriyip biter. (KK80, KK81, KK87)
- Su ve toprak üzerine farklı desenler çizerek büyü yapıldığına inanılır. Bu şekilde istenilen her şeye büyü yapılabildiği düşünülür. (KK30, KK35, KK40, KK44, KK49, KK56)
- Yapılan büyüü bozmak için mutlaka bir hocaya gidilmesi gerekir. (KK39, KK40, KK56)
- Büyü bozdurmak için hocaya gidilir ve hoca aynaya veya suya bakarak her şeyi görür. (KK66, KK69, KK74, KK78, KK80)

- Bir büyüün bozulabilmesi için yine hocalara başvurulur ya da bulunan büyü suya atılır. Böylece büyüün olumlu ya da olumsuz durumunun geçeceğine inanılır. (KK35, KK36, KK40, KK43, KK44, KK53, KK59)
- Karı kocanın bağlanması (yüzük döndürülerek yapılan bir büyü) büyüünü çözmek için yeni ölen birinin kefeninin bağına çözmek gerektiğine inanılır. (KK18)

Selçuklu yöresinde büyü ve sihir konusuna yönelik ciddi inanışlar olduğu görülmüştür. Büyünün varlığına ve insanlar üzerinde büyük bir etkisi olduğuna inanılmaktadır. Dini açıdan büyü yapan ve yaptıran kişilerin büyük bir günahkâr olduğu inancı yaygındır. Buna rağmen hoca diye adlandırılan bazı kişiler büyü yapmaktadır. İnsanlar arasında büyü yaptırmak günah olmanın yanı sıra ayıp olarak da karşılandığı için büyü yaptırmak isteyen kişiler bunu gizli bir şekilde yaptırırlar ve karşılığında belli bir ücret öderler.

Yöredeki inanişaya göre iyi ve kötü olmak üzere iki tür büyü vardır. İyi büyü olarak nitelendirilen büyü çeşidi genellikle kısmet açmak, bereketi olmayan eve bereket kazandırmak, çocuk sahibi olmak, kaybolan eşyayı bulmak veya arası bozuk olan karı kocayı barıştırmak için yapılmaktadır. Bazı insanlar karı kocanın arasını açmak için de kötü büyülere başvurmaktadır. Büyü yaptırmak için öncelikle o kişiye ait saç teli gibi çeşitli şeylere ihtiyaç duyulmaktadır. Hoca diye adlandırılan kişi büyü yaparken bu eşyaları kullanır ve yaptıran kişiye uygulaması gereken şeyleri sıralar. Eğer harfi harfine yaparsa büyüünün gerçekleşeceğine inanılır.

Kendisine büyü yapıldığına inanan kişiler bu büyüü bozmak için yine hocalara başvururlar ve onlardan yardım isterler. Bu kişiler genellikle bir kap suyun içine veya aynaya bakarak o kişiye yapılan büyü hakkında bir takım bilgiler vermektedir. Bunun yanında büyüü bozmaya gelen kişiye yapması gereken bazı şeyleri söyler. Bunları yaptığı takdirde büyüünün bozulacağına inanılır.

Selçuklu yöresinde bu konu hakkında konuşmak iyi karşılanmasa da büyü yapan ve yaptıran kişilerin varlığı bilinmektedir.

2.12. Ateş ve Ocak Kültü İle İlgili Halk İnanışları

Kült, yüce ve kutsal olarak kabul edilen varlıklara karşı gösterilen saygı ve onlara tapınma anlamına gelmektedir. Bu saygı ve tapınış akabinde dua, kurban, dinsel törenler gibi belirli bazı ritüeller getirmektedir. Tapınaklar, toplantı evleri, kutsal olarak bilinen mağaralar, tepeler, nehirler kült olarak kabul edilmiş ve kullanılmıştır. Kültün uygulanacağı bayram ve

törenler için belirli zamanlar seçilir ve kült araçları o zaman diliminde orada bulundurulur. Kültün bir başkanı olur ve o topluluğu yönetir (Artun, 2011, s.20).

Ateş, insan hayatında önemli yer edinen şeylerden biridir. İnsanlar beslenme, ısınma, barınma gibi doğal ihtiyaçlarını gidermek için ateşe ihtiyaç duyarlar. Bunun yanında onun yakıcılığı ve yok ediciliğinden de korku duyarlar.

Eski Türkler için ateş büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda kutsal kabul edilip büyük saygı gösterilmesi gereken nesnelere arasına girmektedir. Türkler ateşin kötülükleri kovduğuna ve saf cevhere ulaşmak için maddeyi kirlerinden temizlediğine inanmaktadırlar. Bunun için hala Anadolu'da devam etmekte olan bazı inanışlar vardır. Ateşe tükürmek, sövmek, üzerine tırnak atmak, su dökmek gibi şeyler uğursuz sayılmaktadır. Selçuklu yöresinde olduğu gibi birçok yörede evden başkasına ateş verilmesi de o ev için uğursuzluk olarak kabul edilir ve evin ocağının söneceğine inanılır

Ateş kelimesinin kökeni konusunda “ot/ od “ kelimesinden geldiğine yönelik görüşler olduğu gibi “ ocak “ kelimesinin kökeni olduğu yönünde de yorumlar yapılmaktadır. Ocak kavramı ise ev, yurt anlamlarında kullanıldığı gibi ateş yakmaya yarayan yer; aile, soy; bazı hastalıkları iyi ettiğine inanılan aile; yer üstünde veya yer altında cevher çıkarılan yer gibi pek çok anlama gelmektedir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005, s.1488).

Boratav (1999, s. 113)' a göre,

“Ocak kelimesinin, bildiğimiz anlamından türeme üç anlamı daha var: Birincisi, “ocağın batsın” deyiminde olduğu gibi, soy. İkincisi, “Hasan Dede ocağı”, “Narlıdere ocağı” deyimlerinde görüldüğü gibi, Anadolu'da Alevi-Kızılbaş topluluklarının, bölge bölge, bağlı buldukları kutlu merkezler; ocak, bu deyimlerde, aynı zamanda, o yerlerde oturan tarikat ulularının soyu anlamına gelir; genel olarak bu ocakların önderlik görevi babadan oğula geçer; nitekim ocak ulusunun soyundan olan kimselere “ocakzade” derler. Kelime, üçüncü anlamı ile belirli bir veya birkaç hastalığı sağaltma gücünde olan, bu işin yöntemlerini bilen, bunu uzmanlık edinmiş kimseyi gösterir: “sarılık ocağı, “fitik ocağı”, vb. gibi. Bu son halde, “ocak” ve “ocaklı” deyimleri eş anlamda kullanılır.

Ocak kavramı kültürümüze o kadar işlemiş ki bu kelimenin içinde bulunduğu farklı anlamlar ifade eden çeşitli deyimler ve atasözleri ortaya çıkmıştır. Anadolu'nun hemen hemen her yerinde “*Ocağı söndü, ocağına incir ağacı dikti, ocağı tütmez oldu, ocak sahibi olmak, ot ocak şenletmek, ocak tüttürmek*” ifadeleri kullanılır. Ocak kavramı Türklerde öylesine

önemlidir ki birinin ocağına sövmesi, ocağını kirletmek veya öç almak için ocağına işemenin bile büyük bir suç sayıldığı bilinmektedir.

İnsanlar temel ihtiyaçlarını karşılamada ateşi sıklıkla kullanmışlardır bu yüzden onu canlı bir varlık olarak kabul edip diğer canlılara davrandıkları gibi davranmışlardır. Bunun altında yatan en temel sebep ise “ateş” ve “ocak”ın kutsal bir iyeye sahip olduğuna inanılmasıdır. Diğer varlıklarda olduğu gibi insanların üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler yaratabileceğine yönelik inanışlar vardır. Altay Türklerinde ateş, insanlar, ruhlar ve tanrılar arasında birleştirici bir güç sayılmaktadır. Bu yüzden insanlar isteklerini ateşe bildirir ateş de diğer ruhlara ve tanrıya iletir (Kayıpov, 2002, s.171). Bu iyeler insanlar ve yaratıcılar arasında bir nevi aracı vazifesi görürler. Aynı zamanda insanlar için koruyucu ve kutsal bir varlıktır. Bunun yanında ateş ve ocak iyesinin olağanüstü güçlerinin olduğuna inanılmaktadır. Çocukları ve hayvanları musibetlerden korumaktadır. Bazı hastalıkların iyileştirilmesinde tuz yakma, köz söndürme, kül kullanma gibi yöntemler kullanılmaktadır. Altay Türklerinde ateşin hakimi olduğuna inanılan kişi odun yer, külde uyur. Aynı zamanda harlı kömürden yastığı ve ince küllerden yorganı vardır. Duman da onun nefesidir (Kırcı, 1998, s.400).

Türk kültüründe her evin, her yurdun ocak iyesi ayrıdır. Bu ocak iyesi o evi ve evin içinde yaşayan insanları, hayvanları kötülüklerden, belalardan, hastalıklardan korur. Eve bolluk ve bereket getirir. Bu yüzden her evde “ocak”a ve “ocak iyesi”ne hürmet edilir, saygıda kusur edilmez. Zira böyle bire şey yapıldığında bu iye ne kadar iyiliksever bir ruh olsa da, yapılan kötü muamelenin karşılığını vererek cezalandırır. Böylelikle ateş iyesini memnun etmek ve gücendirip kızdırmamak için ateşin ve ocağın etrafında bir takım kurallar ve tabular oluşmuştur. Mesela ateş yanarken ocağın taşlarına ve kerpiçlerine dokunulmaz; ateşe tükürmek, kül silmek, keskin eşyalarla ona dokunmak, çöp atmak, ayağı ocağa doğru uzatıp oturmak, aile ateşinin sahibini tahkir etmek, ocağı mundarlamak anlamına gelmektedir; ava çıkmadan önce veya sonra ateş iyesine kurban sunmak gerekir ya da her gün yağ ve et parçaları atarak ateşi beslemek gerekir gibi inanışlar vardır (Kumartaşlıoğlu, 2014, s.181).

Ateş iyesi Türklerde genellikle kadın olarak tasvir edilmiştir. Altay Türkleri, beyaz ve parlak genç bir kız gibi betimlerken Moğollar “ut anne” olarak nitelendirmişlerdir (Erdem, 2000, s.116). Bu şekilde olmasının temel sebebi olarak da kadının ilk çağlardan beri ateş ve ocak ile daha yakın bir ilişkide olması gösterilmektedir. Çünkü bir zamanların avcılık hayatında erkekler vahşi doğada hayvanları avlayıp getiriyor kadın ise onları pişirmek için uğraşıyordu. Kadın ateşle uğraşırken onun özelliklerini ve alışkanlıklarını da öğreniyordu. Ateşin neden kızdığını, çatırdağını ve nasıl kıvılcımlar çıkardığını anlıyor ve zamanla ona

yönelik batıl inanışlar ortaya çıkarıyordu (Tokarev, 2006, s.259). Bunun yanında kadının aile içerisindeki konumu ve aldığı sorumluluklar da bu konuda etkili olduğu düşünülmektedir. Aile anlayışının temeli bilindiği üzere anaerkil bir temele dayanmaktadır.

Şamanlarda aile ocağı kültü ile ateş kültü birbirinden ayırt edilmez. Bununla birlikte ocak kültü ile atalar kültü arasında sıkı bir bağ vardır (İnan, 2006, s.68). Büyük ata ile büyük ananın ruhlarının aile ocağında sürekli var olduğuna inanıldığı için ateşi asla söndürmezler.

Ateşin kutsal sayılması çok eski zamanlara dayanmaktadır. Türkler bu inancı yıllar boyu devam ettirmişlerdir. İslam dinini kabul ettikten sonra da bu inancın ve bazı uygulamaların devam ettiğini görmekteyiz. Bektaşilerde, Ahilerde, Mevlevilerde ateş ve ateşin bulunduğu ocak kutsal sayılmaktadır. Bütün bu eski çağ dinlerinin özünde ateşin tanrı olarak kabul edildiği ve tapınıldığı dönemlerden kalma izler vardır (Eyüboğlu, 1998, s.83). Bunun yanında eski Türk Şamanlar incelendiğinde şamanların sahip olduğu birçok özelliğin veli olarak isimlendirdiğimiz kişilerin özelliklerine çokça benzediğini görürüz. Onlar da gelecekte haber vermek, felaketlerin önüne geçmek, hastalıkları iyileştirmek, hava şartlarını değiştirmek, göğe çıkıp uçmak ve ateşte yanmamak gibi pek çok olağan dışı özelliklere sahiptirler (Ocak, 1992, s.11). Bu nedenle veli anlayışının temellerinin kamlık dönemine kadar dayandığı söylenebilir. Türkler İslam dinine girdikten sonra diğer pek çok geleneklerinde ve inanışlarında olduğu gibi veli kültü de zamanla İslami kisveye bürünmüştür diyebiliriz.

Eski Türklerde olduğu gibi günümüzde de ateş ve ocak kültü ile ilgili pek çok inanış ve uygulama mevcuttur. Bu inanış ve uygulamalar şunlardır.

- Sönmüş ocağın altını yakmanın uğursuzluk getirdiğine inanılır. (KK5, KK43, KK46, KK76)
- Ateş yakıldığında su ile değil toprak ile söndürülmesi gerektiğine inanılır. Su ile söndürülürse şeytan çarpacağı düşünülüyor. (KK10, KK17, KK55, KK76, KK90, KK93)
- Ateşe yaklaşan, ateşle oynayan çocukların altına idrar kaçıracağına inanılır, bu nedenle çocuklar ateşe yaklaştırılmaz. (KK11, KK34, KK37, KK38, KK82, KK84, KK87, KK88, KK91, KK97, KK99)
- Ateş külüne basıldığında şeytan çarpacağına inanılır. (KK11, KK50, KK57, KK90, KK91, KK93)
- Küllüklerin olduğu yerlerde şeytanlar bulunduğu için besmele çekerek oradan geçilmeli ve küllerin üzerine basılmamalıdır. (KK16, KK65, KK70, KK92)

- Hıdırellez’de ateşin üzerinden atlanıldığında günahların ateşe dökülüp gideceğine inanılır. (KK17, KK18, KK21)
- Çok ağlayan çocuğu küllük başında bir çuvala koyup, babasının sağ ayakkabısıyla döverlerdi. (KK23, KK25, KK29, KK59, KK88, KK93)
- Ateşe tükürmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK25, KK29, KK56, KK60, KK61)
- Ateşe sövmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK25, KK26, KK30, KK33)
- Ateşe tırnak atmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK33, KK37, KK44, KK49, KK67)
- Ateşe su dökmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. Bunun kötü ruhların musallat olmasına sebep olacağına inanılır. (KK37, KK39, KK42, KK47, KK94, KK99)
- Ateş yanan yere cinlerin girmeyeceğine inanılır. (KK5, KK7, KK12, KK39, KK40, KK44, KK65, KK66, KK80, KK93)
- Sabahları evden başka bir eve ateş veren kişinin ocağının söneceğine yani ailesinin dağılacağına inanılır. (KK39, KK44, KK45, KK51, KK91)
- Ateş söndüğünde cinler ve perilerin ocak başına toplandığına inanılır. (KK45, KK49, KK77, KK78, KK93)
- Yanan ocağın üstünü boş bırakmanın uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK63, KK67, KK69, KK97, KK98)
- Akşam evden dışarı ateş verilmez. (KK64, KK65, KK72, KK76, KK77, KK78, KK81, KK84, KK97)
- Külün üzerine su dökülmez ve işenmez. (KK70, KK73, KK79, KK80, KK91)
- Sönmüş ocağın yanında yatmanın günah olduğuna inanılır. (KK70, KK73, KK79)
- İnsan ve hayvan pisliğinin üstüne kül dökülmez. (KK74, KK48, KK80, KK99)
- Gece kül dökmenin evin bereketini kaçırdığına inanılır. (KK74, KK77, KK79, KK80, KK86, KK93, KK97, KK98, KK99)
- Gece külün yanından geçilmez ve üstünden atlanmaz, atlanırsa şeytanın geleceğine inanılır. (KK74, KK76, KK85, KK88, KK89)
- Ateşin çıkardığı ses, ateşi yakan kişi hakkında dedikodu yapıldığına işarettir. (KK74, KK80, KK81, KK84, KK96, KK98)
- Kaynatılan süt ocağın üzerine taşarsa o ineğin süttten kesileceğine inanılır. (KK82, KK85, KK87, KK92)

Selçuklu yöresinde ateş ile ilgili inanışların yaygın olduğu görülmektedir. Ateşe su dökmenin veya üzerinden atlamanın çeşitli uğursuzluklara sebep olacağına dair inanışlar mevcuttur. İnsanların birbirlerine ateş vermesi de hoş karşılanmamaktadır.

Ateş yanan yere giremeyen cinlerin söndükten sonra ocağın etrafında toplandığına inanılmaktadır. Halkın bu inanışlarında, ateş ve 3 harfliler olarak nitelendirdikleri bu varlıkları korkuları etrafında farklı inanışlarla birleştirdikleri görülmektedir. Ateşin külüne basıldığında şeytanın çarpacağına dair inanış yaygındır. Bu nedenle ateşin yakıldığı yerlerde çok dikkatli davranılmaktadır.

Farklı zaman dilimlerinde yemek pişirmek gibi çeşitli sebeplerle yakılan ateşlerin üzerine tükürmek, tırnak atmak veya ateşe sövmek tamamen uğursuzluk olarak kabul edilmektedir. Burada ateşin gücünden ve kendilerine zarar vermesinden korkulduğu görülmektedir.

2.13. Su İle İlgili Halk İnanışları

İnsanoğlu yüzyıllardan beri çeşitli dinlerin ve kültürlerin etkisi altında yaşamını devam ettirmiştir. Binlerce yıllık tarihinde halk inanışlarını yaşatmayı ve günümüze kadar ulaştırmayı becerebilmiştir. Bu inanışlar kültürel düzeyi ne olursa olsun birçok kişinin inandığı bir gerçektir. Bu inanışlar genellikle korku duyulan bir doğa olayının etrafında oluşmuş ve insanlar tarafından olağanüstü bir özellik kazandırılmıştır. İnsanoğlu için her zaman inanmanın mantığından ziyade onun verdiği mutluluk ön planda olmuştur. Bu inanışlar birçok varlık etrafında gelişmiştir.

Su, insanlık tarihinde her zaman hayat kaynağı olarak kabul edilmiştir. Tabiatın en değerli unsurlarından birini oluşturur. Özellikle göçebe bir hayatı benimseyen topluluklar için büyük önem arz eden su her zaman kutsal sayılmıştır. İnsanlar göçebe hayattan yerleşik düzene geçtikleri zaman evlerini hep su kenarlarına kurmuşlardır. Hayatlarını devam ettirme noktasında önem taşıyan bu değerli kaynak, insanların gözünde hayat verici, arındırıcı özellikleri, bolluk ve bereketi temsil etmesi nedeniyle kutsiyet kazanmıştır.

Ünlü düşünür Thales her şeyin ilk sebebinin su olduğunu düşünmektedir. Thales (Çağlar, 2008,s.75)'e göre var olan her şeyin kaynağı sudur, her şey sudan türemiştir ve yine en sonunda suya dönüşecektir. Bu düşünce Tasavvufta da vardır.

Eski Türklerin sahip olduğu pek çok yazılı kaynakta su ve ateş motifine ilişkin örnekler bulunmaktadır. Bu örnekler suyun temiz tutulması, korunması veya çeşitli yasaklamalara dayanmaktadır. Örneğin; Orhun Yazıtları'nda sıklıkla kutsal su kaynaklarından

bahsedilir. Bu sayede insanlar suları kirletmekten kaçınmaktadır. Bunun yanında Çağataylarda gündüz vakti akan suya girmek yasaklanmıştır. Cengiz Han, suya saygı duymayı yasal hale getirmiştir. Bu suya saygı kavramı Anadolu boylarında da devam etmiştir (Avcıoğlu, 1995, s.356).

Pek çok şeyde olduğu gibi suyun da iyi ve kötü ruhlarının bulunduğu inanılmaktadır. Şamanlar, isteklerinin gerçekleşmesi veya onları memnun edip gazaplarından korunmak için su iyeleri adına kanlı veya kansız kurban sunarlar. Ayinlerinde her zaman ırmak adlarını anarlar ve ayinlerde söyledikleri ilahilerde Yenisey, Abakan, Kem, Tam, ırmaklarının adlarına yer verirler (İnan, 1976, s. 41). Bu inanış ve ritüellerin sadece Şamanlarda değil diğer eski Türk inanışlarında da olduğunu görmekteyiz. Yer-su iyeleri genellikle koruyucu ve merhametli olarak kabul edildikleri için kutsal sayılmaktadır. Bu nedenle su kavramı içine akıntılı olan bütün sular dereler, ırmaklar ve pınarlar girmektedir. Özellikle Nil, Fırat, Ganj ve Dicle gibi hem efsanelerde hem de gerçek hayatta önemli, büyük anlamların yüklendiği nehirler de yer almaktadır. Bu sular dini ve büyüsel pratiklerde, adet ve inanışlarda önemli bir araç olarak kullanılmışlardır (Örnek, 1995, s.103-104).

İnsanlar su iyelerinden çeşitli konularda faydalanmak için çaba sarf etmişlerdir, onlardan yardım istemişlerdir. Kötülüklerden, nazardan arınmak için suyu kullanmışlardır. Geçmişten günümüze kadar süre gelmiş adet ve inanmalardan biri de kırklama'dır. Anadolu'da suyun koruyucu gücü sayesinde kırklama yoluyla arınmaya, temizlenmeye çalışılır. Bu uygulama esnasında bir kabın içerisine her gün bir kaşık su konur, bu su kırk gün biriktirilir. Kırk gün biriken su annesinin kucağında çıplak halde duran çocuğun başına kırkıncı günü dökülür. Selçuklu yöresinde ise bebeğin kırkı çıkarılırken suyun içine 40 tane taş atılır, bebek ve annenin üzerinden kırk delikli kevgir (süzgeç) ile su dökülür. (KK9, KK10, KK19, KK22, KK34, KK71, KK72)

Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de su ile ilgili çeşitli inanışlar ve uygulamalar mevcuttur. Bunlar;

- Suyu, denize taş atmanın kötü şans getireceğine inanılır. (KK3, KK9, KK14, KK20, KK21, KK38, KK56, KK61, KK64, KK66)
- Bebeğin kırkı çıkarılırken, bebek ve annenin üzerinden kırk delikli kevgir (süzgeç) ile su dökülür. (KK9, KK10, KK19, KK22, KK34, KK71, KK72)
- Bebeğin kırkı çıkarılırken suyun içine 40 tane taş atılır. (KK9, KK11, KK27, KK44, KK48, KK83, KK84, KK86, KK97)

- Çeşme başında uyunmaz, uyuyanın yanına şeytanın geleceğine inanılır. (KK26, KK27, KK38)
- Büyük bir bölümü (kökü) denizde olan kayanın üzerinde uyunmaz. (KK26, KK31, KK32, KK67)
- Giden yolcunun arkasından su dökülürse yolculuğun su gibi akacağına (kolay olacağına) ve yolcunun çabuk döneceğine inanılır. (KK26, KK53, KK54, KK59)
- Tencerede su boşu boşuna kaynarsa düşmanların artacağına inanılır. (KK26, KK38, KK54, KK66, KK78, KK79)
- Kaynayan suya bıçak sokulmaz. (KK38, KK39, KK60, KK63, KK66, KK76)
- Zemzem suyu kutsal kabul edilir ve yere bırakılmaz. (KK56, KK57, KK58, KK80, KK82, KK84, KK90, KK92)
- Hamama gidip kırklanınca tüm günahların akıp gideceğine inanılır. (KK73, KK87, KK88, KK91, KK99)
- Suyu ayakta içen kişinin bereketsizlik getireceğine inanılır. (KK73, KK74, KK80, KK84)
- Bazı suların şifalı olduğuna ve bu suların insan sağlığına iyi geldiğine, hastalıkları tedavi ettiğine inanılır. (KK81, KK82, KK86, KK99, KK100)
- Suyun berraklığı, saflığı simgelediğine inanılır. (KK83, KK85, KK91, KK92, KK97, KK100)

Yörede suyun iyileştirici bir gücü olduğuna inanılmaktadır. Su saflığı ve berraklığı simgelemektedir. Bu nedenle bazı hastalıkların tedavisinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında kutsal kabul edilen zemzem suyu da şifa niyetine tüketilir.

Suya karşı büyük bir saygı duyulmasının yanı sıra eski inanç sistemlerinin devamı olduğu düşünülen çeşitli konularda da korku duyulmaktadır. Kaynayan suya asla bıçak sokulmaması ve denize taş atılmaması gerektiğine aksi takdirde bunların uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

Bebeklerin kırkı çıkarılırken su ile yapılan uygulamalarda su iyelerinin gücünden faydalanmaya çalıştıkları söylenebilir.

2.14. Yatırlar, Kutsal Yerler ve Ziyaret Yerleri İle İlgili Halk İnanışları

Göçebe bir hayat süren Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya gelirken birçok yeni kültürle tanışmıştır. Çeşitli etkileşimler neticesinde oluşturulan kültür birikimi Anadolu'ya

taşınmıştır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte bu zengin kültür birikimine yenileri eklenmiştir. Türkler gelenek, görenek ve inançlarını günümüze kadar ulaştırmayı başarmışlardır. Ancak bu birikim taşınırken farklı sebeplerden dolayı bazı adet ve uygulamalar değişime veya yok olmaya maruz kalabiliyor. Bazıları ise bu değişimi adım adım yaşayarak atlatıyor. Eski Türklerin inanç sistemlerinde yer alan birçok ritüel İslamiyet ile birlikte yeni kimlikler kazanmış ancak tamamen yok olmamıştır.

Bu, İslam'ın kabul etmediği din dışı uygulamaların halen insanlar tarafından devam ettiriliyor olmasındaki temel sebep onları belli noktalarda doyuma ulaştırması ve manevi haz vermesi olarak düşünülmektedir. İnsanları böylesi bir manevi doyuma ulaştıran uygulamalar terk edilmeyip bazen İslami bir görünüm altında da olsa canlılığını korumaya devam etmiştir. Bu inanç sistemi içerisinde yatırlar, ziyaret yerleri ve bunlar etrafında oluşan çeşitli ritüeller önemli bir yere sahiptir. İnanç esasına dayanan bu yerler halkın yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Özkuş Çobanoğlu, yatırlarla ilgili benimsenen inanışları şöyle ifade etmektedir:

“Yatır, evliya ve şehitler darda kalmış insanlara görünür ve onlara yardım ederler. Yatır, evliya ve şehitlerin mezarlarına geceleri nur iner, temiz kalpli insanlar bunu görebilir. Rahatsız edilen yatır, evliya ve şehitler insanlara kendilerini rahatsız ettiklerini belirtir ve bunu bir daha yapmamalarını ihtar ederler ve cezalandırırlar. Yatır, evliya ve şehitler yakınlarında bulunan ağaç, koru ve benzeri nesnelere sahiplenerek insanların zarar vermesinden korurlar. Zarar verenlerin cezalandırıldığına inanılır” (Çobanoğlu, 2003,165-166).

Yatır kelimesi sözlükte “Belli bir yerde yattığına inanılan mezarı belli ölü, evliya” olarak geçmektedir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005, s.2146). Bunun yanında Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'nde “Öldükten sonra da mucizeler, kerametler gösterdiğine, insanlara yardım ettiğine inanılan ermiş; onun mezarı, evliya olarak tanımlanırken (Arıklı, Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi 1986, s.12455) Hasan Köksal, (1987, ss.227-239) “Sağlıklarında zühd, takvâ, ibâdet, muhabbetle birlikte vatani, milleti uğrunda şahâdet mertebesine ulaşan, Tanrı'nın sevgili kulları arasında kabul edilen kimseler olduğu gibi, Tanrı katında yüksek hatıralarının kırılmayacağı inancı ile dilek kapısı olarak değerlendirilen, kült haline gelmiş veliler” şeklinde tanımlamıştır.

İnsanlar istedikleri şeylerin gerçekleşmesi için çeşitli uygulamalara başvurmaktadırlar. Nazar, büyü gibi ritüellerin yanı sıra dileklerinin en kısa sürede gerçekleşmesi için büyüklüğüne inandıkları şahısların kabirlerinden medet umarlar. Bu büyük zatların geçmişi ile ilgili anlatılan olaylardan yola çıkarak onların fayda sağlayacağına inanmaktadırlar. Bu kişileri Allah ile aralarına bir nevi aracı koymaktadırlar. Dileklerini yine Allah'tan isteyip o zatın yüzü suyu hürmetine dualar edip çeşitli ritüeller gerçekleştirmektedirler.

Yatırların olduğu yerlere dua etmek için giden insanlar onun etrafında zamanla çeşitli uygulama ve inanışlar da geliştirmişlerdir. Bu uygulamaların esasını dini dayanaklar olsa da temeli aslında eski Türk inanç sistemine dayanmaktadır. Yatırları ziyarete gelen insanlar burada adak adıyor, mevlit okutuyor, bazı yerlerde ise yatıra bez, çaput ya da ip bağlıyorlar, gerçekleşmesi istenilen şeyin resmi bir kâğıda çizilip ağaç dalına asılıyor. Bu uygulamalar esnasında o zatın vesilesiyle dileklerinin veya çözüm bulamadıkları sorunlarının çözümünde Allah'a dua ederler. Bu kişilerin aracı kılınmasındaki en büyük sebep öldükten sonra da kerametlerinin devam ettiğine ve Allah katında isteklerinin geri çevrilmeyeceğine olan inanıştır. Onlardan bir şeylerin istenmesi Tanrı'ya şirk koşmaktır. Çünkü yaratılan sadece Yaradan'ından bir şeyler isteyebilir. Ama bu zatlara, Tanrı yolunda harcamış oldukları emeğin karşılığı olarak kendilerine ödül niyetine "keramet" verildiğine inanılır. İstekler gerçekleştikten sonra insanlar yatırım olduğu yerde tatlı dağıtıp onun hayrını yatır sahibine bağışlarlar.

Anadolu kültüründe adak kavramı yaygındır. Bir isteğin gerçekleşmesi, hastanın şifa bulması, çocuğu olmayanın çocuk sahibi olması veya kısmeti kapalı olanın evlenmesi gibi birçok dileğin gerçekleşmesi için bu zatların mezarlarına adaklar adanır. Kesilen adak kurbanları o şahsa değil o şahsın makamında Allah'a adanarak kesilir. Adaklar ikiye ayrılır. Kan akıtılarak gerçekleştirilenlere kanlı kurban; süt, içki, kımız gibi içeceklerin serpilmesi veya yatır ağaç gibi yerlere ip, bez veya çaput bağlama suretiyle gerçekleştirilenlere ise kansız kurban denir (Erginer, 1997, s.139-140). Anadolu'da iki tür de yaygın olarak gerçekleştirilmektedir. Yatıra gidenler genellikle yatır sahibi kişi için öncelikle dua eder. Namaz kılmak isteyenler namaz kılmayı adar. Bez adağı olanlar yatırım bulunduğu yerdeki demir parmaklıklara veya ağaçların dallarına çeşitli dualar ederek bez bağlarlar. Bazı insanlar yanlarında getirdikleri ve yatırım ayakucunda duran su kaplarındaki suyu kabre dökerler. En yaygın olanı ise kabirlerde mum yakmaktır. Mum yakarak yatırım demir parmaklıklarla çevrili kapı ve pencerelerine konulur.

Dinler kadar eski olan adak kültürü birçok farklı dine ve toplulukta görülmektedir. Yahudilik ve Hristiyanlıkta insanlar bağlılıklarının bir göstergesi olarak ya da Allah'ın yardımını istemek için yaptıkları veya terk ettikleri çeşitli şeyleri ifade etmektedir.

Yatırların bulunduğu yerler dikkate alındığında genellikle bir tepe, dağ veya farklı bir yükselti üzerinde bulunduğunu görmekteyiz. Bu durumun da Türklerin Gök tanrı inancı ile ilgili olan dağ kültürüyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu kültürün etkileri yoğun bir şekilde o dönemde yaşanmış ve günümüze de yansımıştır (Boratav, 2003, s.51-52).

Eski Türk İnanç sisteminde insanlar hayatını kaybeden atalarının yeteneklerinin onlardan sonra etkisini yitirmediğini düşünmektedirler. Bu yüzden belirli zamanlarda bu kişiler adına adaklar adanıp kurbanlar kesilerek törenler düzenlenmiştir. Bir nevi gönüllerini hoş tutarak gazabından korunacaklarına ve onların topluma fayda sağlayacağına inanmışlardı. Çeşitli adaklar yoluyla anarak bitkilerin, hayvanların çoğalmasını sağlamak mümkündür (Örnek, 1995, s.94-95). Atalardan farklı konularda yardım istemek için çeşitli ritüeller gerçekleştirildiği gibi zarar gelmesinden korktukları için de bu ata mezarlarına saygısızlık yapmaktan her zaman çekinmişlerdir.

Eski Türklerde atalara duyulan saygıdan ve onların öldükten sonra da devam ettiğine inanılan yeteneklerinden yararlanmak için yapılan çeşitli şeyler İslamiyet'ten sonra da devam etmiştir. Türklerin eski dini inançlarında bahsedilen bu ata kavramı İslamiyet'in kabulü ile veli kültü olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. Bu kültürün gelişim sürecinde tarikatların ortaya çıkması da önemli rol oynamıştır (Ocak, 1984, s.6). Veli inancının yaygınlaşması ile birlikte birçok noktada türbeler ortaya çıkmış, çeşitli uygulama ve ritüeller artmaya başlamıştır.

Ermış, eren, evliya sözcükleriyle eş anlamlı olan veli kelimesini Sezgin, (1998, s. 457) "Ermış, iyi yetişmiş, nefsin terbiye etmiş, Allah dostu, gönül eri, darda kalmışın, bunalmışın yardımcısı, hak dostu, olacakları önceden bilen ilim sahibi, hastalara şifa dağıtan, yolda kalmışları koruyan keramet sahibi, Allah'a daha yakın olan kimse, vasıl olan, kâmil insan" cümleleriyle açıklamıştır. Velilerin kabirlerinin bulunduğu inanılan yerlere de insanlar tarafından çeşitli ziyaretler düzenlenmektedirler. Günümüzde her ne kadar evliyalar, erenler insanların gözünde bir efsane havasına bürünmüş olsa da din ve ahlak değerleriyle, saygı ve sevgi ile karşılanan kendilerine büyük saygı duyulan insanlar olarak kabul edilmeye devam etmektedir. Anadolu'nun pek çok yerinde mezar ve türbeleri ziyaret edilmekte ve adaklar adanmaktadır. İslam inanışlarına göre bu gibi yerlerden herhangi bir şey istenmez, onlardan

medet umulamaz ancak insanlar onlara kalplerinin bir köşesinde gizledikleri sırlarını açarlar ve onları vesile kılarak Allah'a yalvarıp ondan yardım dilerler (Köksal, 1987, s.228).

Her türlü dilek ve adaklar için ziyaret edilen türbe, ziyaret yerleri, yatırlar ve kutsal mekânların kendinden sakındırma ve korkutma özelliği bulunmaktadır. Yatır, türbe, ziyaret yerleri ve diğer kutsal sayılan mekânlardan ağaç kesmek, taş, odun ya da kozalak götürmek, dal kesmek kaçınılması gereken durumlar olarak bilinir. Bu mekânlardan odun alan ve dal kesen kişilerin başlarına felaketler geldiği yönünde menkıbeler de vardır. (Aday, 2013, s.170)

Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Selçuklu yöresinde de yatırlara, türbelere ziyaretler genellikle İslamiyet'te kutsal kabul edilen cuma günleri yapılmaktadır. Cuma günleri mübarek bir gün olarak görüldüğü için o gün yapılan duaların ve dileklerin kabul olacağına inanılır. (KK37, KK39, KK60, KK64, KK69, KK81) Bazı kişiler ziyaret saatlerinin perşembe günü ikindi vakti ile akşam arasında olmasının daha doğru olduğunu söylerler. (KK17, KK31, KK32, KK55, KK47) Bu ziyaret yerlerine girip çıkarken de bazı ritüelleri gerçekleştirirler. İçeri girerken sağ ayakla girilir. Hemen ardından besmele çekilir ve dualar edilir. Çıkarken de geri geri giderek eşikten önce sol ayağı atmak suretiyle oradan çıkılır. Geri geri giderek çıkmanın sebebi ise türbede yatan kişiye arkasını dönmenin günah olduğuna inanılmasıdır. (KK11, KK19, KK33, KK34, KK55, KK61, KK77)

Selçuklu yöresinde de halkın kutsal saydığı mezar, yatır, türbe gibi çeşitli ziyaret yerleri ve bunlara dair inanışlar bulunmaktadır. Bu inanışlar;

- Ziyaret yerlerindeki ve mezarlıklardaki ağaçları kesenlerin çarpılacağına inanılır. (KK12, KK31, KK34, KK35, KK48)
- Mezarlıktan taş, toprak alınmaz. (KK12, KK56, KK48, KK49)
- Türbelerden bir eşya alınmamalı hatta taş bile yerinden oynatılmamalıdır. Oynatılırsa orada bulunan yatırın rahatsız olacağına inanılır. (KK34, KK35, KK44, KK47, KK48)
- Mezara ağaç dikilmesi iyidir. Rüzgârın etkisiyle sallandıkça ölen kişinin günahlarının döküleceğine inanılır. (KK34, KK35, KK29, KK40, KK44, KK47, KK98)
- Mezarlıkta yatmanın ve mezarlıkta sigara içmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK35, KK41, KK46, KK54, KK61, KK62)
- Bazı kişiler ziyaret saatlerinin perşembe günü ikindi vakti ile akşam arasında olmasının daha doğru olduğunu söylerler. (KK17, KK31, KK32, KK55, KK47, KK96)
- Ziyaretlerin cuma günleri yapılması halinde duaların daha çabuk kabul edileceğine inanılır. (KK37, KK39, KK60, KK64, KK69, KK81)

- Türbe ziyaretleri sırasında içeri girerken sağ ayakla girilir. Hemen ardından besmele çekilir ve dualar edilir. Çıkarken de geri geri giderek eşikten önce sol ayağı atmak suretiyle oradan çıkılır. Geri geri giderek çıkmanın sebebi ise türbede yatan kişiye arkasını dönmenin günah olduğuna inanılmasıdır. (KK11, KK19, KK33, KK34, KK55, KK61, KK77, KK94)
- Selçuklu yöresinde bulunan Ateşbaz Veli Türbesi, Mevlana'nın aşçısı olarak bilinen öğrencisine aittir. Asıl adının Yusuf Bin İzzeddin olduğu bilinmektedir. Anlatılanlara göre yemek pişireceği sırada hiç odun olmadığını görmesi üzerine Mevlana'nın yanına gider ve durumu anlatır. Mevlana da latife yaparak “ayaklarını kazanın altına sokarak kaynat”, der. Bunun üzerine Yusuf bin İzzed denileni yapar ve gerçekten de ayaklarından ateş çıkararak yemeği pişirir. Bu olaydan sonra 'ateşle oynayan' anlamına gelen Farsça 'Ateşbaz' adıyla anılmaya başlar. Ateşbaz Veli'nin türbesinde şifalı olduğuna inanılan “tuz” ikram edilir. Şifa bulmak isteyen insanlar ülkenin dört bir yanından Selçuklu mimarisi ile yapılmış bu türbeyi ziyarete gelir. İçerisinde bulunan kaptan alınan tuzun sofraya bereket getireceğine inanılır. Bunun yanında adak adayan kişiler de türbeye tuz getirirler. Bu inanışın nereye dayandığına dair farklı görüşler vardır. Ancak en yaygın olanı Hz. Mevlana ile Ateşbaz arasında geçen konuşmadır. Rivayete göre Hz. Mevlana Ateşbaz-ı Velî' ye “Tuzunu alanlar huzur bulsun, ziyaret edenlerin her derdi iyi olsun. Aşları artsın, eksilmesin, taşsın dökülmesin.” demiştir. (KK17, KK19, KK51, KK76, KK80, KK91, KK92, KK97, KK100)
- Yörede bulunan diğer önemli türbe de Yatağan Şeyh Ahmed-i Mürsel' e ait türbedir. Şeyh Ahmet'in 15. yüzyılda Horasan'dan gelip buraya yerleştiğine ve iki kızını da burada evlendirdiğine inanılmaktadır. Keramet sahibi kişilerden birisidir. Şeyh Ahmet hakkında anlatılan pek çok menkıbe vardır. Onlardan birinde; erenlerden meydana gelen bir grubun Horasan'dan yola çıkarak bazen yürüyerek bazı zamanlar da uçarak Konya'ya kadar geldiklerinden bahsedilir. Yatağan bölgesine geldiklerinde Şeyh Ahmed buraya iner ve yerleşir. Hayatını burada devam ettirir, dokumacılık yapar ve çeşitli kerametler gösterir. Hayatını kaybettikten sonra buraya gömülür. Halk arasında çocuğu olmayan kadınların burayı ziyaret ettikleri ve adaklar adadıkları takdirde çocuklarının olacağına dair bir inanış vardır. (KK44, KK48, KK50, KK51, KK29, KK63, KK73, KK87, KK88, KK89, KK97, KK99, KK100)

Yörede ölüm ve mezarlık, türbe gibi ziyaret yerleri ile ilgili çeşitli inanışlar olduğu görülmüştür. Bu inanışlar ziyaret yerinde yapılması ve kaçınılması gereken davranışlardan ziyaret günlerine kadar pek çok bakımdan farklılık göstermektedir. Ziyaretler genellikle cuma günleri gerçekleştirilmektedir. Bu günlerin daha çok sevap kazandırdığına inanılmaktadır. Bu inanışta, İslam dininde cumanın kutsal kabul edilmesinin etkisi görülmektedir.

Türbe ziyaretleri sırasında içeriye giriş ve çıkış sırasında da ritüeller gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Kişiler ziyaret yerlerinden içeri girerken sağ ayakla girer, çıkarken ise saygısızlık olmaması amacıyla türbeye sırtlarını dönmeden sol ayakla çıkarlar.

Yörede ermiş, veli olarak kabul edilen kişilere çok büyük saygı duyulmaktadır. Şehir içinden ve dışından gelen pek çok kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Bu ziyaretlerin bazıları türbeler aracılığıyla Allah'a çeşitli dileklerini iletmektir. Özellikle Yatağan Şeyh Ahmed-i Mürsel türbesine çocuğu olmayan kişiler gelerek adaklar adamaktadır.

2.15. Cin, Şeytan ve Meleklerle İlgili Halk İnanışları

Anadolu kültüründe görünmeyen varlıklar etrafında da çeşitli inanışlar ortaya çıkmıştır. Cin, melek, şeytan gibi olağanüstü nitelikler taşıyan gizli güçlerle ilgili pek detaylı bilgi bulunmasa da bu konu hakkında çeşitli anlatılar mevcuttur. İnsanlar hem Doğu hem de Batı geleneklerinde yer alan bu varlıklar hakkında konuşmak istemezler. Özellikle cin ve şeytandan çokça bahsedildiğinde bundan rahatsızlık duyup kendilerine zarar vereceklerine inanırlar.

2.15.1. Cin İle İlgili Halk İnanışları

Cin, Arapça bir kelime olup “örttü, gizledi ve gölgeledi” anlamına gelen “*cenne*” fiilinden türetilmiştir (Kılavuz, 2006, s.334). Cinler, duyu organları ile algılanamayan ancak insanlar gibi şuur ve iradeye sahip olduğuna inanılan varlıklardır. Onlar da tıpkı insanlar gibi ilahi emir ve yasaklara uyarlar. Ancak topraktan değil ateşten yaratılmışlardır.

Halk arasında farklı isimlerle de anılan cinlerin insanların hayatlarını etkileyebilecek olağanüstü güçlere sahip olduklarına ve farklı gizemli olaylar yaratabildiklerine inanılmaktadır. Bu yüzden her zaman halkın gözünde korku duyulan varlıklar arasında yer almışlardır. İnsanlar başlarına gelen bazı olumsuz olayların sebebi olarak onları göstermektedirler. Aynı zamanda onların hoşlanmadığı şeyler yapıldığında insanlara zarar verecekleri düşünülmektedir. Bu varlıkların insanlara verdiği zararlar genellikle çarpılmak olarak isimlendirilir.

Cin çarpması olarak nitelendirilen olay sonucunda insanın ağzının çarpılması, eğrilmesi, dilinin tutulması, kolunun çolak olması, kendini kaybedip çırpınması, sayıklaması, yürürken dengesini kaybetmesi, ayaklarının aniden tutmaması, yıkanmak istememesi, kirli, pis, saçlı sakallı dolaşması, mevsime uymayan kıyafetler giymesi (Hulusi, 1972, s.94) gibi belirtiler gösterilmektedir.

Cinlerin genellikle tuvalet, çöplük, ulu ağaçların dipleri, saçak altları, bulaşık sularının birikintileri, izbe, ürkütücü, korkunç yerler, mezarlıklar, ıssız dere yatakları, terkedilmiş değirmenler, küllükler, kuyu başları, pınar kenarları, nehir yatakları, denizlerin kirli bölgeleri (Sabri, 1933,s.143) gibi kirli yerlerde yaşadıklarına inanılır. Bu yüzden böyle yerlerde çok fazla bulunmanın iyi olmadığı, kişilerin başına her an bir musibet geleceği düşünülmektedir. Bu varlıkların hepsi iğne, bıçak, makas, orak gibi metalden yapılmış araçlardan, duadan, Kur'an'dan, gürültüden korkarlar. Bu nedenle insanlar yeni bir işe başlarken "besmele " ile başlarlar. Onlardan korunmak için İhlas ve Ayet el-Kürsi okurlar. Evlerinin farklı yerlerinde veya yastıklarının altında bu tür araçlar bulundurlar. Bunun yanında korunmak için içerisinde dualar yazan cevher benzeri kolyeler takarlar. Bu tür yöntemlere rağmen cin çarptığına inanılan kişiler nefesi kuvvetli olduğuna inanılan hocalara götürülür. Hoca tarafından yapılan çeşitli ritüeller sonunda kişinin iyileşeceğine inanılır.

İslamiyet'ten önce de ruhlar âleminde iyi ve faydalı olanlar melek, kötü ve zararlı olanlar ise şeytan ve cin olarak kabul ediliyordu. Günümüzde olduğu gibi eski zamanlarda da cinlerle iletişim kurduğunu, onları istediği şekilde kullandığını iddia eden kişiler bulunmaktaydı. Bu kişiler daha çok büyü işlerinde karşımıza çıkmaktadırlar.

Selçuklu yöresindeki inanışlar ise şöyledir;

- Kırkı çıkmadan anne ve bebeğin giysileri dışarı serilmez. Serilirse cinlerin, perilerin musallat olacağına inanılır. (KK14, KK15, KK20, KK29)
- Dışarı sıcak su döken kişiye cinlerin musallat olacağına inanılır. (KK15, KK19, KK20, KK97, KK100, KK105)
- Gece göle girmek iyi değildir. Geceleri cinler, peri kızları gölde yıkanır. Girenlerin ruhlarını periler çalar. (KK26, KK27, KK31)
- Gece dışarı su dökülmemelidir, döken kişiyi perilerin çarpacağına inanılır. (KK26, KK76, KK78, KK79, KK94)
- Geceleri su üzerinden atlanmaz, su birikintilerinin cinlerin ve perilerin mekânı olduğuna inanılır. (KK26, KK76, KK77, KK79, KK86)
- Ateş yanan yere cinlerin girmeyeceğine inanılır. (KK28, KK39, KK40)

- Ateş söndüğünde cinler ve perilerin ocak başına toplandığına inanılır. (KK28, KK29, KK93, KK99, KK100)

2.15.2 Şeytan ve Melek İle İlgili Halk İnanışları

Terim olarak şeytan, gözle görülmeyen fakat varlığı kesin olan, azgınlık ve kötülükte çok ileri giden, kibirli, asi, insanları saptırmaya çalışan cinlerin genel adı olarak kullanılmaktadır. (Kılavuz, 2006, s.1868) Ayetleri incelediğimizde Kur'an'ın şeytanı kötülüğün temsilcisi olarak gösterdiğini görmekteyiz. Onu, insanları kötülük yapmaya iten, kalbinde ve zihninde sürekli kötülük adına vesvese veren bir varlık olarak betimlemektedir. İnsanların sürekli kendi içinde bir çatışma yaşamasındaki temel sebeplerden biri budur.

Melek, nurdan yaratılan, görünmeyen varlıklar için kullanılan bir isimdir. Kur'an'da meleklerin özelliklerine ve görevlerine yönelik pek çok bilgi bulunmaktadır. İnsanların sahip oldukları bilgilerin bir kısmı buraya dayanırken bir kısmı da geçmişten günümüze taşınmış oldukları inanç sistemlerine dayanmaktadır. Melekler son derece hızlı, güçlü ve kuvvetli varlıklardır. (el-Fatır 35/1), iri cüsseli ve çok güçlüdürler. (Necm, 53/5; Tahrîm, 66/6; Tekvîr, 81/20) Bunun yanında uyumak, yorulmak, usanmak, gençlik, ihtiyarlık gibi fiillerden ve özelliklerden arındırılmış varlıklardır (Enbiyâ, 21/19–20). Allah'ın emir ve izniyle Cebrail'in Hz. Meryem'e bir insan suretinde görünmesi gibi çeşitli şekil ve kılıklara bürünebilirler. (Meryem 19/16-17) Melekler, her zaman Allah'ı yüceltip (A'râf, 7/206) O'na secde ederler ve emirlerini yerine getirirler. (Nahl, 16/49–50; Tahrîm, 66/6). Allah'ın izniyle kişilere şefaate edebilirler. (Necm, 53/26; Enbiyâ, 21/28)

Selçuklu yöresinde her insanda bir hayvan sıfatının olduğuna inanılır. Ve kalp gözü açık olan kişilerin insanlardaki bu hayvan sıfatlarını gördüğünü düşünürler. En iyi hayvan sıfatının da koyun olduğuna inanırlar. Aynı zamanda koyunun melek, keçinin ise şeytan olduğuna inanılır. (KK33, KK34, KK49)

İnsanlar gözle görülmeyen ancak var olduğuna inandığı bu varlıklar hakkında birçok farklı inancı sahiptirler. Şeytan insanın içinde hâlihazırda var olan kötü duyguları ortaya çıkarmak için içgüdülerini kontrol altına alıp insani taraflarını yıkıma uğratmaktadır. Şeytanın en güçlü olduğu anlar aslında kişinin hem psikolojik olarak hem de manevi olarak zayıf olduğu anlardır. Şeytan bu zayıf anlardan yararlanarak insanların gerçek ile sahte arasındaki ayrımı yapamadığı anlardan istifade eder. Bu denge kaybı aslında insanın şeytani tarafının en aktif halde bulunduğunu da göstermektedir. Bu nedenle insanlar onun vesveselerinden ve kötülüklerinden korunmak için çeşitli uygulamalar geliştirmişlerdir. Çeşitli ritüeller vasıtasıyla ondan korunacaklarını düşünmektedirler.

Türk inanç sisteminde sadece insanların değil hayatta var olan her şeyin bir ruhu olduğuna inanılır. Var olan bu iyi ve kötü ruhlar günümüzde devam etmekte olan inanış ve uygulamaların dayanaklarıdır. Melek, şeytan ve cin gibi görünmeyen varlıklarla ilgili ortaya çıkan inanışların kimi Kur'an esaslıyken kimileri de bu tür eski inanış kalıntılarının günümüze taşınmış halidir. İnsanların gayb âlemiyle ilgili bilgilerinin yetersizliği bu konu hakkında çeşitli batıl inanışlar çıkmasına sebep olmuştur. Duyulan korku ve buna yönelik korunma ihtiyacı da bazı pratikleri beraberinde getirmiştir.

Araştırma alanımız Selçuklu ilçesinde de çeşitli inanışlar mevcuttur:

- Şeytanların eşiklikte olduğuna inanılır. (KK1, KK14, KK20, KK33, KK41)
- Eşikliğe yatınca şeytan çarpacağına inanılır. (KK14, KK20, KK21, KK32)
- Akşam vaktinde dışarı kaynar su döküldüğünde, şeytanın musallat olacağına inanılır. (KK15, KK16, KK33, KK66)
- Çocuklar kuyuya sarkarsa şeytanın onları çekeceğine inanılır. (KK16, KK21, KK28, KK88)
- Kişi yüksek bir yerden aşağı sarkarsa, şeytanın onu aşağı iteceğine inanılır. (KK16, KK23, KK40, KK41, KK51)
- Yeni doğan bebeklere kırkı çıkana kadar su içirmezlerdi, meleklerin içirdiğine inanılırdı. (KK16, KK19, KK23)
- Geceleri çöp atmak iyi değildir, çöplüklerin olduğu yerde şeytanların barındığına inanılır. (KK16, KK17, KK19, KK23)
- Islık çalınca şeytanların başına toplanacağına inanılır. (KK17, KK21, KK51, KK79, KK81)
- Ekmek kırıntısı dökülen yerde uyunursa şeytanların gece uykusunda o kişiyle uğraştığına inanılır. (KK20, KK27, KK30, KK32, KK90)
- Küllüklerin olduğu yerlerde şeytanlar bulunduğu için besmele çekerek oradan geçilmeli ve küllerin üzerine basılmamalıdır. (KK20, KK21, KK29, KK105)
- Çeşme başında uyumaz, uyuyanın yanına şeytanın geleceğine inanılır. (KK26, KK66, KK67, KK70)
- Çamaşır yıkanan suyun üzerinden geçilmez, bu suda şeytan olacağına inanılır. (KK26, KK38, KK76, KK80, KK81, KK87)
- Sacayağı boş bırakılırsa orada şeytanların yemek pişirdiğine inanılır. (KK28, KK29, KK33, KK69)

- Sofra ortada açık kalırsa eve melekler girmeyeceğine inanılır. (KK30, KK31, KK48, KK49, KK50, KK82)
- Evde duvara fotoğraf, resim asılırsa o eve meleklerin girmeyeceğine inanılır. (KK30, KK32, KK33, KK61, KK67, KK75, KK76, KK80)
- Her insanda bir hayvan sıfatının olduğuna inanılır. Ve kalp gözü açık olan kişilerin insanlardaki bu hayvan sıfatlarını gördüğünü düşünürler. En iyi hayvan sıfatının da koyun olduğuna inanırlar. Aynı zamanda koyunun melek, keçinin ise şeytan olduğuna inanılır. (KK33, KK34, KK49)
- Kötü ruhların musallat olmaması için kırk günlük olana kadar bebeğin altına bir bıçak saklanır. Aynı şekilde annenin yanına da bıçak ya da iğne konulur. (KK36, KK37, KK42)
- Kötü ruhların hamile kadınlara çocukları düşün diye musallat olduklarına inanılır. (K36, K59, K60, K63, KK105)
- Uyandığı vakit yatağın üstünü örtmeyen kimseyi şeytan çarpacağına inanılır. (KK41, KK43, KK72, KK73, KK78)
- Akşam soğan yenen bir eve meleklerin girmeyeceğine inanılır. (KK41, KK47, KK49, KK56, KK,96, KK97, KK100)
- Duvarda hayvan resmi ya da insan fotoğrafı asılı olan bir eve meleklerin girmeyeceğine inanılır. (KK41, KK60, KK64, KK71, KK74, KK75, KK89, KK92, KK94, KK105)
- Merdiven altından yürüyen kişiyi şeytan çarpacağına inanılır. (KK48, KK91, KK92, KK97, KK100)
- Şeytanın sol elle yemek yediğine ve bu yüzden sol elle yemek yemenin günah olduğuna inanılır. (KK50, KK69, KK80, KK84, KK97)
- Besmele çekmeden yemek yiyen kişinin doymayacağına ve şeytanın da onunla birlikte yiyeceğine inanılır. (KK69, KK72, KK76, KK90, KK94, KK100, KK105)

Selçuklu yöresinde tabiatüstü varlıkların olduğuna dair inanışların yaygın olduğu görülmektedir. Halk, cinlerin isimlerini telaffuz etmekten çekindiği için genellikle 3 harfliler olarak nitelendirmektedir. Cinlerin ve perilerin göllerde veya su birikintilerinde yaşadığına inanıldığı için gece vakitlerinde bu alanlardan uzak durulması ve üzerinden atlanmaması gerektiğine inanılır. Aksi takdirde cinler ve periler onlara zarar verecektir. İnsanlar

korktuklarından dolayı bu konu hakkında konuşmayı pek sevmezler. Onların adını çok fazla andıklarında kendilerine musallat olacağına inanılır.

İnsanlar meleği iyi ve güzel olarak tanımlarken şeytanı insana zarar veren, kötülük yapan bir varlık olarak tanımlamaktadırlar. Bu nedenle onu rahatsız edecek şeyler yapıldığında insanları çarpacağına inanılır. Eşikte oturmamaktan, gece yere su dökmemeye kadar pek çok davranışı gerçekleştirmekten kaçınmalarının temelinde bu inanış yatmaktadır. Bazı gerçekleşen iyi olayların temelini de meleklerin varlığına bağlamaktadırlar.

2.16. İnsan Vücudu ve İnsan Davranışlarıyla İlgili Halk İnanışları

İnsan, var olduğu ilk günden beri çevresinde bulunan her şeyi doğadaki ve toplumsal yaşamdaki değişimleri, belirsizlikleri ve tehlikelerle dolu bir hayatı anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmıştır. Bilgi eksikliğinden dolayı ortaya çıkan bazı belirsizlikler ve hayatta var olan pek çok şeye karşı duyulan güvensizlik duygusu ve korkular beraberinde farklı inanışları da getirmiştir. Bu inanışlar çerçevesinde insan davranışları gelişmiş ve günümüze kadar şekillenerek ulaşmıştır.

Bazı durumlara karşı geliştirilen uygulamalar veya davranışlar insanın yetiştiği kültürel ortamda öğrenilmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Günümüzde halen devam ettirilen pek çok inanışın eski inanç sistemlerinin kalıntıları olduğunu görmekteyiz. Kişi gündelik hayatta anlam veremediği veya çözemediği pek çok sorun karşısında geliştirdiği bu davranışları hayatının her noktasına yerleştirmiş bulunmaktadır. Bunun yanında bazı inanışlar da kişinin davranışlarının yanı sıra vücudunun belli kısımlarına yapılan işlem sonucu tüm vücudu etkilemesiyle ortaya çıkmaktadır. Tıpkı sağ avuç kaşınırsa bir yerden para geleceğine, sol avuç kaşınırsa elden para çıkacağına inanılması gibi. (KK1, KK11, KK12, KK50, KK99) Selçuklu ilçesinde insan vücuduyla ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Sağ avuç kaşınırsa bir yerden para geleceğine sol avuç kaşınırsa elden para çıkacağına inanılır. (KK1, KK11, KK12, KK50, KK99, KK102)
- Saç taranırken dökülenleri yerde bırakmak doğru değildir, bunlar toplanıp ölünce o kişinin kabrine koyulmalıdır. Bu saçların kıyamet gününde tekrar biteceğine inanılır. (KK9, KK17, KK21)
- Diş düşürülünce o diş kimsenin görmeyeceği bir yere saklanmalı ya da gömülmelidir. (KK9, KK32, KK39)
- Parmakların çıtırdaması iyidir. Bu insanın sağlıklı olduğunu gösterir. (KK9, KK39, KK48, KK50, KK91)

- El yıkanırken önce sağ elden başlanmalı, sol elden başlamak uğursuzluk getirir. (KK9, KK54, KK59)
- Akma, tıkanma, işitme yavaşlığı gibi kulak sorunları yaşayan kişilerin kulağına anne sütü damlatıldığında iyileşeceğine inanılır. (KK20, KK49, KK61, KK105)
- Saç teli yere atılmaz, biri ayak basarsa saç telinin sahibinin başının ağrıyacağına inanılır. (K17, KK40, KK56)
- Kişinin ayağı kaşınırsa yola gideceğine inanılır. (KK20, KK32, KK36, KK39, KK105)
- Birinin sol avucu kaşınırsa o kişiden para çıkacağına, sağ avucu kaşınırsa o kişiye para geleceğine inanılır. (KK20, KK36, KK38, KK71, KK103)
- Sol gözü seğiren kişinin birisi tarafından kötü anıldığına inanılır. (KK20, KK36, KK39, KK63)
- Sağ gözü seğiren kişinin birisi tarafından iyi anıldığına inanılır. (KK20, KK36, KK39, KK63)
- Kişide iki tane saç döngüsü varsa yaşamı boyunca iki kere evleneceğine inanılır. (KK20, KK21, KK105)
- Kişinin sol kulağı çınlarsa hakkında dedikodu yapıldığına (kötü konuşulduğuna) inanılır. (KK24, KK27, KK91, KK97, KK100, KK102)
- Sağ kulağı çınlayan kişinin başkaları tarafından hakkında güzel şeyler konuşulduğuna inanılır. (KK24, KK27, KK91, KK97, KK100, KK102)
- Gözü seğiren kişiyi o sırada birilerinin andığına inanılır. (KK24, KK29, KK98)
- Sol elle yapılan işin bereketli olmayacağına inanılır. (KK69, KK71)

Selçuklu ilçesinde insan davranışlarıyla ilgili inanışlar şu şekildedir;

- İçtiği çayı yarım bırakan kadının dul kalacağına inanılır. (KK1, KK31, KK51, KK72, KK76)
- Süpürge ile vurulan kişinin tembel olacağına inanılır. (KK1, KK3)
- Kollarını bağlayarak oturan kişinin kısmetinin kapanacağına (kesileceğine) inanılır. (KK6, KK10, KK22, KK34, KK48)
- Sağ elle yiyip içmenin bereketi artıracığına inanılır. (KK6, KK11, KK13)
- Tokalaşırken veya birisine bir şey verirken sağ el kullanılmalıdır. Sol elin kullanılması uğursuzluktur. (KK9, KK11, KK48)

- Bir kişi yerde otururken onun üzerinden elden ele bir şey alıp verilmemelidir. (KK14, KK14, KK28)
- Bıçak, iğne ve makası birisine verirken yere bırakmak gerekir. Karşıdaki kişi bırakılan yerden almalıdır. Çünkü elden ele verilen kesici aletin o iki insanın arasını bozacağına inanılır. (KK15, KK19, KK31, KK32)
- Bir kıyafet ya da ayakkabı giyerken önce sağ ayaktan başlanırsa o kıyafetin eskimeyeceğine inanılır. (KK23, KK81, KK87, KK97)
- Bir mekâna girerken önce sağ ayakla girmenin bereket getireceğine inanılır. (K23, KK29, KK58, KK99)
- Yatan bir kişinin üzerinden atlanırsa o kişinin boyu uzamaz. (KK23, KK34)
- Birinin bardakta yarım bıraktığı suya su doldurup içen kişinin kötü bir kader yaşayacağına inanılır. (KK32, KK36, KK59, KK98, KK100)
- Ayağını titreten kişinin evlenmek istediğine inanılır. (KK34, KK36, KK65, KK97, KK98)
- Peş peşe üç kere hapşırın kişinin cennete gideceğine inanılır. (KK63, KK69, KK87)

Selçuklu yöresinde insanlar sağ elle yemek yemenin veya iş yapmanın daha iyi olduğunu düşünürken sol elle yapılan işleri hoş karşılamazlar. Sağ kulağı çınlayan kişinin hakkında iyi, sol kulağı çınlayan kişinin ise hakkında kötü şeyler konuşulduğuna inanılır. Burada yine uğur ve uğursuzluk kavramlarının bu kez insan vücudu üzerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun yanında sağ ve sol tarafın iyi veya kötü şeylerin habercisi sayılması ise İslam dininde omuzlarda bulunan meleklerden sağdakinin iyi amelleri soldakinin ise kötü amelleri yazdığı yönündeki inanca dayandığı bilinmektedir.

İnsanların sergilediği bazı davranışlar üzerine de inanışlar geliştiği görülmektedir. Çayını yarım bırakan veya kollarını bağlayarak oturan kişilerin başına kötü şeyler geleceğine inanılır. Ayağını sallayan kişinin ise evlenmek istediğini ima ettiği düşünülür. İnsanların başkalarının davranışlarından yola çıkarak sonucunun olumlu ve olumsuz olacağına veya çeşitli düşünceler ima ettiklerine inandıkları gözlemlenmiştir.

2.17. Rüya İle İlgili Halk İnanışları

Rüya, insanlık tarihi boyunca insanlar için hep gizemli, büyü ve bilinmezliklerle dolu psikolojik bir tecrübe olarak görülmüştür. Bu nedenle geçmişten günümüze insanlar tarafından rüyalar etrafında da çeşitli inanışlar ortaya çıkmıştır. Günümüze kadar farklı

anımlar yüklenerek gelen rüyalar sadece Anadolu'da değil pek çok kültür ve medeniyette önem verilen konulardan biri olmuştur.

Rüya, uyku durumunda zihinde ortaya çıkan ve hem belirginlik hem de bulanıklık özelliği taşıyan imgelerin tümüne verilen bir isimdir (G.B.A, 1987, C.2, s.7516).

Yapılan araştırmalara göre her insan her gece çeşitli rüyalar görmektedir. Bazı insanlar rüya görmediklerini iddia etseler de bu araştırmalara göre rüya görmemek değil rüyanın hatırlanmaması gibi bir durum söz konusudur. Rüyalar, uyku sırasında zihinde ortaya çıkar ve bunların bir kısmı belleğe kaydolur. Bu yüzden uyandığımızda sadece bir kısmını hatırlayabiliriz. Gerçek hayatta yaşanıldığı takdirde günlerce sürebilecek olaylar rüyada saniyeler sürmektedir. Bunun yanında rüyada görülen her Şey tamamen bilincin ve iradenin dışında gerçekleşmektedir. İnsanın bedenen uykuyu yaşadığı ve zihnen uyanık olduğu bir zaman dilimidir. Kişi, gün içerisinde biriktirdiği pek çok Şeyi uyku sırasında bir Şekilde hissederek ve düşünerek uykusuna aktarmaktadır. Bu yüzden genellikle bilinçaltında var olan Şeylerin etkisinin rüyalarda görüldüğü ne sürülmektedir. Yani rüyaların gerçek hayatla ilişkisi vardır ve bu ilişki bazen gerçek hayatta da devam etmektedir. İbn-i Haldun rüya görmenin insan nefsinin doğal bir özelliği olup bunun tüm insanlarda geçerli olduğunu ileri sürer. İnsanların rüyalarında gördükleri Şeylerin gerçek hayatta gerçekleştiği olmuştur. Bundan nefsin uykudayken gaybı idrak etmekte olduğu sonucu da çıkarılmaktadır (Haldun, 2004, s.141).

İlk ağlardan beri insanlar gördükleri rüyaları anlamlandırma çabasına girmiştir. Bu çaba her zaman ve her çağda önemli olmuştur. Bu nedenle insanlar rüya bilgeleri olarak adlandırdıkları "rüya tabircilerini" ziyaret etmekteydiler. Tarihte bilinen ilk rüya tabircisi Milattan 700 yıl önce yaşadığı tahmin edilen Yalvaç'tır. Alvarez, "remil" denilen falın ve rüya yorumlama tarzının onun tarafından bulunduğunu ileri sürmektedir. Bunun yanında Mezopotamya'da ortaya çıkan tarihteki ilk yazılı destan Gılgamış Destanı'nda pek çok rüya anlatımı bulunmaktadır (Alvarez, 2001, s.112).

Günümüzde rüya tabircisi olarak tanımlanan kişiler olmasa da insanlar gördükleri rüyaları genellikle temiz kalpli olduğuna inandıkları kişilere anlatarak onların yorumlamasını isterler. Genellikle görülen rüyalardan çeşitli anlamlar çıkarılarak geleceğe dair yorumlar yapılır. Kişilerin rüyalarında görmüş oldukları pek çok Şeyin bir anlamı olduğuna inanılır. Mesela; rüyada beyaz ve yeşil görünce sevinilir, siyah renkte ise üzüntü duyulur. Rüyada yılan gören kişinin, düşmanından kötülük göreceğine, iplik görünce ise yola gidileceğine

inanılır. Rüyada kız çocuğu görmek kötü haber, erkek çocuğu görmek iyi haber duyulacağına işarettir (Artun, 2005, s.297).

Selçuklu yöresinde rüya ile ilgili inanışlar şunlardır:

- Rüyada temiz suya giren kişinin bahtının açılacağına inanılır. (KK11, KK29, KK71, KK81)
- Kötü rüyalar birine anlatılmamalıdır. Anlatılan kötü rüyanın gerçekleşeceğine inanılır. (KK11, KK13, KK31, KK80, KK81, KK100)
- Rüyada asker gören kadının oğlu, altın gören kadının kızı olacağına inanılır. (KK11, KK13, KK29, KK54,)
- Rüyada minare görmek sevinçli bir haber alınacağına işarettir. (KK11, KK13, KK29, KK31, KK80, KK81)
- Rüyada yumurta görmek kötü söze ve dedikoduya işarettir. (KK11, KK13, KK27, KK29)
- Rüyada asıldığını görmek ulu kişilerden gelecek yardıma işarettir. (KK11, KK12, KK29, KK30, KK31, KK100)
- Rüyasında al at gören kişinin muradına ereceğine inanılır. (KK11, KK31, KK54, KK76, KK80, KK81, KK82, KK100)
- Rüyada erkek çocuğu gören kişinin sevinçli bir haber alacağına inanılır. (KK11, KK13, KK17, KK28)
- Rüyada kız çocuğu gören kişinin sıkıntılı bir haber alacağına inanılır. (KK11, KK25, KK27, KK29)
- Rüyada eline altın alan kişinin çok para kazanacağına inanılır. (KK11, KK25, KK27, KK28, KK31)
- Rüyada beyaz koyun görmek kışa ve yağacak kara işarettir. (KK11, KK13, KK32, KK52, KK54)
- Rüyada ölü görmenin diri getireceğine inanılır. (KK25, KK48, KK52)
- Rüyada yağmur yağdığını görmenin büyük bir kısmet getireceğine inanılır. (KK25, KK28, KK29, KK54)
- Rüyada deniz görmek iyiye, mutluluğa, kazanca, nimete yorumlanır. (KK25, KK31, KK98, KK100)
- Rüyada ölü görmek diriye işarettir, rüyasında ölü gören kişiye misafir geleceğine ya da yakınlarından birinin evlat sahibi olacağına inanılır. (KK25, KK48, KK72)

- Rüyasında ağladığını görenin sevineceğine inanılır. (KK48, KK52, KK54)
- Rüyada ay ışığı görmek aydınlığa ve hayra işarettir. (KK48, KK76, KK78, KK100)
- Rüyasında suya girenin paraya kavuşacağına inanılır. (KK66, KK72, KK78)
- Rüyasında ip gören kişinin yola gideceğine inanılır. (KK66, KK76, KK78, KK92)
- Rüyada ayakkabı gören kişinin varlığa kavuşacağına inanılır. (KK71, KK72, KK80, KK81)
- Rüyada koyun görüldüğünde hayra, keçi görüldüğünde şerre işaret ettiğine inanılır. (KK71, KK72, KK78, KK93, KK96, KK100)

Rüyaların gelecekte haber veren bir takım işaretler olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle görülen şeylerin bir anlamı olduğu düşünülmektedir. Yağmurun bereket, suya girmenin paraya kavuşma, denizin iyi ve mutlu şeylerin habercisi olarak kabul edilmesi İslamiyet öncesi eski Türk inancındaki su kültürünün izleri olduğu görülmektedir. Minare görmenin sevinçli bir habere işaret etmesi ise İslam dini ile şekillenen inanışlardan biri olduğu söylenebilir. Rüyada görülen kız çocuğunun sıkıntılı, erkek çocuğunun ise sevinçli bir habere işaret ettiğine inanılması ise cinsiyete bakış açısını yansıtmaktadır.

Rüyaların anlatılma aşamasında ise kötü rüyalar ya suya ya da olumlu yorumlayacağına inanılan kişiye anlatılır. Burada hem su kültürünün izi hem de düşünce gücünün etkisine inanıldığı görülmektedir.

Rüyaların gücüne inanan kişilerin bu konuda yazılan kitapları okuyarak gördükleri şeyleri anlamlandırmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir.

2.18. Selçuklu Yöresinde Geçiş Dönemi İle İlgili Halk İnanışları

Bu bölümde araştırma alanımız Selçuklu yöresinde geçiş dönemi ile ilgili inanışlara yer verdik. Geçiş dönemi diye adlandırdığımız bu kısım, insan yaşamının en önemli üç bölümü olan doğum, evlenme ve ölüm bölümlerinden oluşmaktadır. Bu ana başlıklar kendi içinde çeşitli alt başlıklara ayrılmaktadır. İnsanoğlu doğumdan ölüme kadar kendisine verilmiş olan süre zarfında çok çeşitli olaylarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu olaylar neticesinde çeşitli inanış, adet, tutum ve davranışlar meydana gelmiştir. Bu inanmalar da geçmişten geleceğe aktarılarak şimdiki halini almıştır.

2.18.1. Doğum İle İlgili Halk İnanışları

Geçiş dönemlerinin ilki olan doğum insanoğlunun dünyaya geliş vesilesidir. Bu olay tüm toplumlar tarafından sevinçle karşılanmıştır. Çünkü insanoğlu için soy devamı çok önemlidir. Eski zamanlarda olduğu gibi günümüzde halen pek çok yerde çocuk sayısı gücün ve saygınlığın bir ifadesi sayılmaktadır. Bu doğum döneminin öncesi yani hamilelik dönemi ve sonrasında yaşanan olaylara dayanarak bebeğin doğumu, kırklanması, emzirme dönemi, annenin loğusalık dönemi gibi pek çok şey üzerine farklı inanışlar ortaya çıkmıştır. Özellikle doğum sırasında kadının kolay doğum yapmasını sağlamak için birtakım uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Bu uygulamaların pek çoğu dinsel büyüsel içerikte olup doğumun rahat bir şekilde, bir çırpıda gerçekleşmesi için uygulanır. Doğumdan sonra ise hem bebek hem de anne için çeşitli uygulamalar gerçekleştirilir. Al basmasını diye kırmızı kurdele bağlanması, eski Türklerde kutsal kabul edilen madenlerden biri olan demirin yastık altına konulması bunlardan bazılarıdır. Al karısının demirden ve demirciden korkacağına inanılır. Eğer loğusa döneminde hastalık başlarsa ocaklara başvurulur (Öztelli, 1966, s.4262).

Türk Kültürüne ait bazı inanışların Özbek Türklerinde de var olduğunu görmekteyiz. Örneğin soğuk suya sık girmenin ve ekşiyi çok yemenin gebeliği engellediği düşüncesiyle gebe kalmak isteyen kadınlara bunları yapmaması tavsiye edilir. Ad verme geleneği de Özbek Türklerinde halen yaşatılan bir gelenektir ki bebek doğduktan sonra üç gün içerisinde bebeğe isim konulması gerekir. Aksi halde bebeğin kötü talihli olacağına inanılır. (Solmaz, 2018 s.131-133).

Selçuklu yöresinde doğumla ilgili inanışlar ise şöyledir;

- Hamile kadın aşerdiği sırada neye bakarsa doğacak çocuğun ona benzeyeceğine inanılır. (KK9, KK30, KK72)
- Hamile kadın ayva yerse çocuğun gamzeli olacağına inanılır. (KK15, KK21, KK22, KK78)
- Hamile bir kadın en çok kime bakarsa çocuğun o kişiye benzeyeceğine inanılır. (KK15, KK35, KK39, KK42, KK46, KK78, KK91)
- Hamile bir kadın nar aşerirse çocuğun al yanaklı ve güzel olacağına inanılır. (KK44, KK71) (Aşermek: “hamile kadının kimi yiyecekleri canı çekerek tat almak istemesi, tatmaktan kendini alamaması” anlamına gelir (Boratav, 1994, s.146).

- Hamile bir kadın aya bakarsa doğacak çocuğunun ay gibi parlak ve güzel olacağına inanılır. (KK10) Yeni doğan çocuğun yalnız bırakılmaması gerektiğine inanılır. (KK14, KK17)
- Hamilelik döneminde önceki dönemlere göre güzelleşen kadının erkek çocuğu, çirkinleşen kadının ise kız çocuğu dünyaya getireceğine inanılır. (KK21, KK46, KK78)
- Hamileyken saç kesilmez, kesilirse doğacak çocuğun ömrünün kısa olacağına inanılır. (KK18, KK35, KK71, KK92)
- Hamile bir kadının bebeğinin cinsiyetini anlamak için kadın görmeden bir minderin altına makas, diğerine bıçak koyulur. Hamile bayan bu minderlerden altında makas olanına oturursa bebeğinin kız, bıçak olanına oturursa erkek olacağına inanılır. (KK21)
- Hamile kadının kalça ve karın kısmı geniş ise kız çocuğu, kalça kısmı fazla belli değil ise erkek çocuğu dünyaya getireceğine inanılır. (KK39, KK42, KK43)
- Çocuğu olmayan bir kadın deve eti yer ya da deve sütü içerse çocuğunun olacağına inanılır. (KK36)
- Çocuk istemeyen kadınların rahme tuz koyarak gebeliklerini engelleyebileceklerine inanılır. (KK10, KK14, KK29)
- Yeni doğan çocuğun yanına süpürge koyulursa kırk basmayacağına inanılır. (KK14, KK36)
- Yeni doğan bebekleri sağlıklı bir bebek olması için toprağa belerlerdi. (KK16)
- Bebek doğduğunda tuzla yıkanırsa terinin yaşamı boyunca kokmayacağına inanılır. (KK14, KK21, KK27)
- Bir ortamda sessizlik olunca yakın bir hanede kız çocuğu dünyaya geldiğine inanılır. (KK36, KK40, KK44)
- Yeni doğum yapmış kadınlara karın bölgesinin yumuşak kalması için yağlı yiyecekler yedirilmesi gerektiğine inanılır. (KK17, KK70)
- Bebeğe nazar değmesin diye doğumundan itibaren ilk 40 gün kimseye gösterilmemesi gerektiğine inanılır. (KK14, KK19, KK21)
- Bebeğin göbeği düştüğünde camiye gömülürse büyüdüğünde dindar olacağına inanılır. (Camiden yana gidecek, oraya yönelecek, derler.) (KK14, KK17, KK21, KK35)

- Kız bebeklerin göbeği evin eşığının iç tarafına gömülürse evden çıkmayacağına, gözü dışarda olmayacağına inanılır. (KK14, KK21)
- Bebeğin ilk kakası odanın eşikliğine bırakılır, içeri girenler üzerinden atladığı için bebeğe nazarları değmeyeceğine inanılır. (KK14)
- Kırkı çıkmayan bebek ve annenin dışarı çıkması doğru değildir. Çıkarlarsa onları kırk basacağına inanılır. (KK15, KK27, KK35)
- Kırkı çıkmadan anne ve bebeğin giysileri dışarı serilmez. Serilirse cinlerin, perilerin musallat olacağına inanılır. (KK15, KK17, KK35, KK78)
- Grip bir annenin bebeğini emzirmemesi gerektiğine inanılır. (KK21, KK32)
- Yeni doğan bebeğe “*ad koyma*” merasimi yapılır. İmam ya da dindar bir kişi bebeğin sağ kulağına ezan okuduktan sonra kulağına 3 defa ismini söyler. Daha sonra sol kulağına kamet okur ve ardından yine 3 kere ismini söyler. (KK14, KK29, KK42)
- 40 günlük bebeği 40 taşla yıkarlar. Aynı su ile anne de yıkanır. Bu suyun bebeğe ve anneye hafiflik ve ferahlık vereceğine üzerlerindeki nazarı akıtacağına inanılır. Bu işleme kır uçurma, kır çıkarma isimleri verilir. (KK22, KK23, KK24)
- Çocuk kırklanırken yıkandığı suyun içine gül yaprakları konulursa çocuğun bir ömür mis gibi kokacağına inanılır. (KK78)
- Loğusa kadınlar kırk basmasın diye yakalarına iğne takarlar, başlarına kırmızı kurdele takarlar ve yataklarına bıçak koyarlar. (KK14, KK19, KK21)
- Alkarısı ya da albastı olarak bilinen ruhun lohusa kadınlara ve yeni doğmuş çocuklara musallat olduğuna inanılır. (KK2, KK7, KK21)
- Lohusa kadının üzerine bir iğne takılırsa ve yatağının kenarına çuvaldız konulursa albastının zarar vermeyeceğine inanılır. Lohusa kadınlar başucundaki iğne ya da çuvaldızı alkarısına saptamazsa kendisinin ve çocuğunun ciğerinin albastı tarafından sökülüp kaçırılacağına inanılır. (KK2)
- İki loğusa bayanın birbirini görmemesine özen gösterilir, görürlerse kırk basacağına inanılır. (KK18, KK19)
- Çocuğu ilk dişi çıktığında diş göllesi (diş bulguru) kaynatılır ve dağıtılır. Diş göllesi kaynatılan çocuğun gelecekteki yaşamında bahtının açık olacağına ve başkaları tarafından çok dua alacağına inanılır. (KK21, KK105)
- Diş göllesi merasiminde yeni diş çıkaran çocuk bir çarşafa oturtulur ve etrafına kitap, makas, tespih, kalem, yiyecek gibi birtakım objeler bırakılır. Bebek bu

objelerden hangisini elini alırsa o obje ile ilgili bir meslek ile uğraşacağına inanılır. Mesela kalem alırsa, okuyacağına; altın ve para alırsa, kuyumcu, tüccar olacağına; ayna, tarak alırsa, berber olacağına; bıçak alırsa, kasap olacağına inanılır. (KK21, KK31, KK35)

- Kadın ilk çocuğu için kırklama yapar. Kırklama davetinde hısım akraba toplanır, hediyeler getirirler, dua edilir, yemek yenir. Bu ziyaretin gerçekleşmesiyle çocuğun yaşının uzun olacağına, analı babalı büyüyeceğine, bereketli bir hayat süreceğine inanılır. (KK36, KK105)

Yörede hamile bir kadının doğumdan önce bazı durumlardan sakınması gerektiğine inanılır. Eğer saçını keserse doğacak çocuğun ömrünün kısa olacağına inanılması insan vücudu ile ilgili olan inanışlardandır. Hamile kadınların aşerdiği sırada veya farklı bir zaman diliminde kime-neye bakarsa ona benzeyeceğine dair inanışların taklit büyüğü ile ilgili inanışlar olduğu söylenebilir. Aya bakarsa ay gibi güzel ve parlak olacağına inanılmasında eski Türk inancındaki gök cisimlerinin gücü ve kutsallığının etkisi olduğu görülmektedir.

Yörede yeni doğan çocuk tuzlanırsa terinin asla kokmayacağına inanılır. Bu inancın kaynağında kutsal kabul edilen tuzun, tuzlama gibi büyüsel bir işlemde kullanıldığı görülmektedir.

Bebek doğduktan sonra çeşitli ritüellerin devam ettiği görülmektedir. Bunlardan biri de bebeğin göbek bağının gömülmesidir. Göbek bağı insanın bir parçası olduğu için onun gibi canlı kabul edildiğinden dolayı gömülmesi gerektiğine inanılmaktadır. Nereye gömülürse gelecekte o yerle ilgili bir işte çalışacağına veya caminin bahçesine gömülürse dindar olacağına inanılması da bu düşüncelerin büyüsel inanış izleri taşıdığını göstermektedir. Olması istenilen şeyler bebeğe ait bir parçayla temas ettirilirse gerçekleşeceğine inanılmasından ileri gelmektedir.

Lohusa olarak nitelendirilen yeni doğum yapmış kadınların davranışlarına dikkat etmesi, bazı durumlardan sakınması gerektiğine inanılır. Kadınların ve bebeklerinin kırkı çıkmadan dışarı çıkmaması gerekir. Çıkarlarsa onları kırk basacağına inanılır. Bebeklerin kırkı çıkmadan elbiselerinin dışarı serilmemesi gerektiğine olan inanış da yine cinlerin ve şeytanların onlara musallat olacağına inanılmasından ileri gelmektedir. Çocuğunun kırklanırken banyo suyunun içine gül yaprakları koyulursa ömür boyu mis kokacağı düşüncesi temas büyüünün, lohusa kadınların yakalarına iğne takıp yataklarının altına bıçak koymaları ise demir kültürünün izleri olduğunu göstermektedir. Lohusa kadınların kırmızı

kurdele bağlaması ise eski Türk inanç sistemindeki kırmızı rengin koruyucu özelliğinin devamı olduğu görülmektedir.

2.18.2. Evlenme İle İlgili Halk İnanışları

Geçiş dönemlerinden ikincisi olan evlenme yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Toplumun temel yapı taşı olan aileyi oluşturmaya yönelik atılan ilk adımdır. Bu aile oluşumu farklı kültürlerin, toplum kurallarının, örf ve adetlerin gerektirdiği şekilde gerçekleşir.

Bir kadın ve erkeğin aile kurma amacıyla birleşmeleri olarak tanımlanabilecek evlilik, hem kız tarafı hem de erkek tarafı için yeni bir hayata başlangıcın ilk adımı olarak kabul edilir. İki tarafın da bu yeni hayata kolay adapte olması ve toplum tarafından kabul görmesi amacıyla törenler yapılmaktadır (Cingöz, 1992, s.9).

Bazı toplumlarda kız ve erkeğin arkadaşlık yaptıktan sonra anlaşarak evlilik kararı almasına pek iyi bir gözle bakılmamaktadır. Görücü usulü dediğimiz ailelerin karar vermesi sonucunda gerçekleştirilen evliliklerin olması daha uygun karşılanmaktadır. Günümüzde halen bu tip evliliklerin olduğu bilinmektedir.

Türk toplumunda evlilik, görücü usulü, kız kaçırma, berdel ve beşik kertme gibi çeşitli yollarla gerçekleşmektedir. Anadolu'nun pek çok yöresinde evlilik kararı alındıktan sonra adım adım kız isteme, söz, nişan ve düğünün gerçekleştirildiği bilinmektedir. Yöreden yöreye farklılık gösterse de kızın istendiği günden düğünün gerçekleşeceği güne kadar farklı uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar evlilik nikâh ile sağlanmış olsa da düğün yapma geleneği kaçınılmazdır. Gelinin baba evinden alınıp kendi evine gidene kadar ki süreçte pek çok uygulama gerçekleştirilir (Özcan, 2016, s.265).

Evlendikten sonra da farklı inanışlar etrafında gerçekleşen uygulamalar devam etmekte ve aile hayatını da etkilemektedir.

Selçuklu yöresinde evlilik ile ilgili inanışlar şunlardır;

- Evlenmek isteyip de söyleyemeyen oğlan babasının ayakkabısına çivi çakar veya pilava kaşık saplardı. (KK36, KK105)
- Nişan töreninde kesilen kurdeleden bir parça yutan genç kızların kısmetinin açılacağına inanılır. Bir genç kız kurdeleden bir parça alıp uyurken yastığının altına koyarsa rüyasında evleneceği kişiyi göreceğine inanılır. (KK24)
- Kısmeti kapalı olan kızlar düğünde masadan bir kaşık çalarak oturduğu evin damına atarsa yakın zamanda evleneceklerine inanılır. (KK36, KK73)

- Gelinin mutlu bir hayat sürmesi için 40 ayrı evden toplanan bez parçaları ile 40 yamalı bohça hazırlanıp, çeyiz bu bohçaya sarılır. (KK31, KK105)
- Gelin hamamlarına gidilirken kız evi bir teneke boncuklu tülbent, erkek evi de bir kelter (büyük sepet) terlik getiriyorlar. Yemekler hazırlanır, hamama gidiliyor. Banyodan çıkınca erkek evi kız evinin ayağına terlik giydiriyor, kız evi de oğlan evinin başına boncuklu tülbent verir. (KK16, KK57, KK78, KK79)
- Başıbozuk bir kişi (boşanmış) nikâh şahitliği yaparsa o evliliğin iyi gitmeyeceğine inanılır. (KK29, KK43)
- İmam nikâhı kıyılırken yüzüğü parmağında sağa ve sola döndürmek iyi değildir. Karı kocanın o gece bağlı kalacaklarına inanılır. (KK32)
- Düğünde oynayanların başından para çevrilirse evlenen çiftlerin bereketli bir ömürleri olacağına inanılır. (KK36)
- Düğün yemeklerinde çorbaya ya da sütlaca kaynana adayları kendi oğulları için birer boncuk atarlar. Evlenecek çağdaki kızların oturduğu sofraya bu boncuklu çorba ya da sütlac koyulur. Hangi boncuk hangi kıza çıkarsa o boncuğu atan kaynana adayının oğlu ile evleneceğine inanılır. (KK31, KK35)
- Yeni evli çiftler (gelin ve damat) camiye ziyaret edip, 3 kere etrafını dolaşmazsa çocuklarının olmayacağına inanılır. (KK16, KK70, KK91)
- Gelinin eline iki testi verilir ve bu su dolu testileri eve kadar çıkarması beklenir. (KK14, KK17, KK21)
- Yeni gelin el öptüğü vakit ona para (harçlık) verilir. (KK36)
- Gelin yeni evine girmeden önce hamur teknesinin üzerine çıkartılır ve boyuna posuna bakılır. Kızgın sacın üzerinden geçirilir. Bereketli olsun diye başından aşağı buğday ve şeker atılır, başında ekmek bölünür. Evin kapısından geçerken gelin tatlı dilli olsun diye kapının üzerine bal sürülür. (KK36)
- Damat gelini kapının eşiğine kadar taşır. (KK36)
- Yeni gelin eve girerken sacın üzerinden geçirilirse evine bağlı olacağına inanılır. (KK18, KK67, KK80)
- Yeni gelin eve girerken duvarda yumurta kırılır. (KK18)
- Gelin evine girerken eşiğe konulan tahta kaşığa ayağını basıp kaşığı kırarsa evine bolluk ve bereket geleceğine inanılır. (KK6)
- Gelin eve girerken testi kırdığında kaynanasından korkacağına inanılır. (KK14)

- Evlendikleri ilk gece gelin ve damattan hangisi kıyafetini eşininkinin üzerine asarsa evde onun sözünün geçeceğine inanılır. (KK32)
- Yeni evli çiftin yatağında erkek çocuk yuvarlanırsa çiftin erkek çocuğu olacağına inanılır. (KK16, KK19)
- Yeni evlilerin evine çivi çakıldığında iyi geçineceklerine ve o çivi gibi çakılı kalacaklarına inanılır. (KK21)
- Yeni gelinleri evlendiği ilk kırk gün kırk basabilir. (KK18)
- İki yeni gelin bir araya geldiği zaman kırk basmasın diye birbirlerinin yakasına iğne iliştirirlerdi. (KK18, KK91, KK100)
- Yeni evlenen kıza ayna gösterildiğinde, geleceğinin aydınlık olacağına inanılır. (KK31)
- Eve yeni giren geline kaynanası ve kayınbabasının eli ve ayağı öptürülür. Böylece onların sözünden çıkmayacağına inanılır. (KK14, KK17)
- Yeni gelinler sesini yükselterek konuşmazlar, kayınbabaları gelinlere bir şey (bilezik, koyun gibi) bağışladıkları zaman sesli konuşurlar. (KK12, KK14)
- Dolaşan bir ipliği uğraşıp açabilen kişinin sabırlı bir insan olduğuna inanılır. Bu yüzden de kaynanasına sabreder ve onunla iyi geçinir denilir. (KK16, KK19, KK30)
- Düğünden önceki son gece genç kızların gelin ile birlikte yatarlarsa kısmetlerinin açılacağına inanılır. (KK15, KK62, KK73)
- Kayınpeder ve kaynana doyar, yemek kalırsa gelin kalanı yer. Kaynana ve kayınpederin yatağını yapmadan gelin yatamaz. Onlar uyuyunca uyur. Bu şekilde davranan gelinin onların rızasını aldığı için mutlu bir evliliği olacağına inanılır. (KK17, KK21)
- Yeni evlilerin anne-baba yanında kendi çocuğunu sevmesi, öpmesi ayıp karşılanır. (KK31)

Evlilikle ilgili inanışların başında evlilik çağına geldiği halde evlenemeyen kişilerin kısmetinin kapalı olduğu inancı gelir. Eğer bir kişi yaşı geldiği halde evlenmemişse kısmetini açtırmak için çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Nişanda kesilen kırmızı kurdelenin yutulması eski Türk inanç sistemindeki kırmızının uğurlu olduğuna inanılmasından dolayı gerçekleştirilmektedir. Bu kurdeleyi yutan kişilerin hemen kısmeti açılacağına inanılır. Eğer evlenmek isteyip de söyleyemeyen erkekler de çeşitli pratikler gerçekleştirir.

Nikâh şahitliği yapacak kişilerin özellikle başıbozuk diye tabir edilen boşanmış kişilerden olmamasına dikkat edilir. Bu kişilerin mutsuzluğunun, yaşadığı olumsuz şeylerin gelin ve damada geçeceğine inanılır. Bu durumun, büyüün temas ilkesiyle ilgili olduğu söylenebilir. Dini nikâhın gerçekleştiği sırada yüzüğün sağa sola çevrilmesi iyi karşılanmaz. Bu şekilde gelin ve damadın çeşitli büyüsel etkenlerle o gece bağlanacağına inanılır.

Gelinin eve getirilme sürecinde gerçekleştirilen ritüellerden birisi de bereketli olsun diye gelinin başından aşağıya buğday ve şeker atılmasıdır. Bu uygulamaya eski Türk inanç sistemindeki kansız kurban kültüründe rastlanmaktadır. Amaç ruhları memnun etmektir. Gelinin sacın üzerinden geçirilmesi de aynı amaçla yapılan uygulamalardandır. Gelinin ağzına bal sürülmesinde ise taklit büyüünün etkileri olduğu söylenebilir. Gelinin tatlı dilli olması için bal yedirilir.

Düğün sonrasında eve gelen çiftin yatağında erkek çocuğu yuvarlanırsa gelinin, erkek çocuk doğuracağına inanılır. Bu uygulama da büyü temelli yapılan uygulamalardan biri olduğu açıktır. Çocuğun yuvarlanmasıyla durum taklit edilmiş olmaktadır.

2.18.3. Ölüm İle İlgili Halk İnanışları

Geçiş dönemlerinin sonuncusu ise ölümdür. Doğum ile başlayan insanoğlunun hayatı ölüm ile son bulmaktadır. İnsanlar yüzyıllardır ölümsüzlüğün formülünü bulmaya çalışmaktadır. Ancak ölüm her canlı için kaçınılmaz bir sonudur. Anadolu'da ölüm etrafında nitelik kazanmış pek çok adet ve inanmalar mevcuttur.

Ölüm insanlar için gerçekleşmesi muhakkak bir durum olsa da pek çok kişinin nazarında korku uyandırmaktadır. Kimileri tarafından ölüm anı kimileri tarafından da ölümden sonra olduğuna inanılan hayattan dolayı korku duymaktadır. Korkunun yanında merak ve dini inancı gereği yaratana kavuşma arzusu duyan insanlar da vardır.

Pek çok toplumda benzerlik göstermekle beraber araştırma alanımız Selçuklu yöresinde de ölümlle ilgili inanışlar vardır. Ölüm anında, defin sırasında ve sonrasında gerçekleşen bu ritüellerin bazıları dini temellere dayansa da pek çoğu zaman içerisinde halk tarafından oluşturulmuş inanışlardır. Ölüm gerçekleştikten sonra yıkanması, kefenlenmesi gibi olaylar da inanışlar doğrultusunda ilerlemektedir. Kadınları kadın, erkekleri ise erkekler yıkamaktadır. Bu işle görevli kişilere ' yıkayıcı' denmektedir. Büyük kentlerde bu işler gasilhanelerde yapılırken küçük yerlerde insanlar bazen belli bir ücret karşılığı bazen de Allah rızası için sevabına yapmaktadır. Bunun yanında ölü sahipleri yıkayıcıya para ya da ölen kişinin kıyafetlerini vererek memnun etmeye çalışmaktadır (Örnek, 1997, s. 215-216).

Selçuklu yöresinde ölümle ilgili inanışlar şu şekildedir;

- Kişiyi aniden bir titreme geldiğinde Azrail'in o kişiyi yokladığına inanılır. (KK30)
- Öleceği düşünülen çocuklar için kırk evden kırk ayrı bez parçası alınarak bir kıyafet dikilir ve çocuğa giydirilir. (KK21, KK33)
- Cenaze üzerine yağmur yağarsa ölen kişinin rahmetiyle öldüğüne ve ölen kişinin cennete gideceğine inanılır. (KK36)
- Cenaze namazında saflar sıkıysa ölen adamın iyi bir insan olduğuna inanılır. (KK44, KK52)
- Cenazenin 7. 40. Ve 50. Gecesi ile ölüm yıldönümünde hatim ve mevlid-i şerif okutmak gerektiğine inanılır. (KK52)
- Ölü gömülene kadar ev süpürülmez, çamaşır yıkanmaz, eve su getirilmez. (KK12, KK13)
- Ölünün yıkandığı evde üç gün ışık yanar. (KK12)
- Yeni ölen kişinin evinde ışıklar sabaha kadar yanık bırakılır. (KK14, KK35, KK78)
- Ölen kişinin evinin kapısının önüne ayakkabısı, yatağına ölümünün ilk gecesi bir tabak un ve bir bardak su bırakılır. O kimsenin o gece evini ziyaret edeceğine, konulan sudan içip una elini batıracağına inanılır. (KK36)
- Bir kişi gömüldükten sonra ruhu yedi gün evi ziyaret eder. (KK12)
- Ölünün elbiseleri ölüyü yıkayanlara verilir. (KK36)
- Ölen birinin elbiselerini giyen kişinin ömrünün uzayacağına inanılır. (KK12)
- Mezar genişletilirse ölü sayısının artacağına inanılır. (KK12)
- Mezarlıktan taş, toprak alınmaz. (KK12, KK44)
- Mezar taşı okumak unutkanlık yapar. (KK36)
- Mezarlıktan ağaç kesilmemesi gerektiğine inanılır. (KK44)
- Mezarlıkta yatılmaz. (KK44)
- Mezar kazıcısına para verilmezse ölünün rahatsız olacağına inanılır. (KK44)
- Mezarlıkta yürürken yumuşak bir yere basan kişinin öleceğine inanılır. (KK44)
- Kişinin mezarlığa her gidişinde tanımadığı birinin mezarı gözüne çarpıyorsa o mezar sahibinin kötü biri olduğuna inanılır. (KK44, KK50)
- Mezarlıktayken okuyacağı duaları her seferinde unutan kişinin iyi bir insan olduğuna inanılır. (KK44)

- Mezarlığa girdiğinde gözü kararan ve çok ağlayan kişinin çok iyi biri olduğuna inanılır. (KK44)
- Mezara ağaç dikilmesi iyidir. Rüzgârın etkisiyle sallandıkça ölen kişinin günahlarının döküleceğine inanılır. (KK35)
- Birbirini çok seven insanların birbiri ardına öleceğine inanılır. (KK23, KK84, KK89, KK91, KK104)

Ölü ve cenaze ile ilgili durumlarda hem İslamiyet hem de İslamiyet öncesi Türk inanç sisteminden kalma uygulamaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Birisi öldüğünde gömülene kadar ev süpürmek, çamaşır yıkamak gibi çeşitli işlerin yapılması uygun karşılanmaz. Bunlar bir nevi yas evi olduğunun işaretidir.

Ölünün, gömüldükten sonra evini ziyarete geldiğine inanıldığı için günlerce evin ışıkları açık bırakılır. Ölümünün ilk gecesi ise yatağının başına su ve un bırakılır. Geldiğinde su içip una elini batıracağına inanılır. Bu durumun İslamiyet öncesi atalar kültürüyle ilgili olduğu söylenebilir. Cenazenin yıkanması ile ilgili kuralların bazıları dini kurallar iken bazıları İslamiyet öncesine dayanmaktadır. Ölümün 7., 40. ve 50. gecelerinde hatim ve mevlid-şerif okutmak da dinin gerekliliği olarak düşünülür.

Cenazeden sonra ölünün geriye kalan eşyalarını evde tutmanın doğru olmadığına, uğursuzluk getireceğine inanıldığı için başkalarına verilir. Genellikle ölü yıkayıcılara verilir.

Yörede sıklıkla mezarlıklar ziyaret edilir. Özellikle özel günlerde pek çok kişi mezarlığa giderek yakınlarını ziyaret ederler. Bu ziyaretler sırasında dualar edilir, Kur'an okunur, mezarlar temizlenir ve diğer ziyaretçilerin alması için mezarların üzerine şeker bırakılır. Bu uygulamada Şamanist inançtaki kansız kurban inancının uzantısıdır. Kur'an okumak, dua etmek ise İslam dininde yapılması gerekli görülen uygulamalardandır.

Mezarlara ağaç dikilmesi ve orada bulunan ağaçların kesilmemesi gerektiğine dair inanışlar ağaç kültürünün günümüze ulaşmış şeklidir.

2.19. Selçuklu Yöresindeki Diğer İnanışlar

Araştırma alanımız Selçuklu yöresinde talih, renk, hastalık gibi çeşitli konularda da inanışlar vardır. Bu inanışlar 'diğer inanışlar' başlığı altında toplanmıştır.

- Kişinin bitlenmesi öleceğine işarettir. (KK12)

- Peş peşe üç kere hapşıran kişinin cennete gideceğine inanılır. (KK63, KK69, KK87)
- Çocuk yürümeye başladığında çok düştüğü için köstek keserler. Kösteği kesilen çocuğun artık düşmeyeceğine inanılır. (KK16, KK18)
- Çocuk çok düşerse eli ve ayağı bağlanır. Biri sağından biri solundan iki çocuk ipleri kopartır. İlk koparan çocuğa hediyeler verilir. Bu uygulamaya köstek kesme denir. (KK18, KK22, KK27, KK54)
- Torununun torununu görece kadar yaşayan kişinin cennete gireceğine inanılır. (KK18)
- Anne babaya eziyet eden kişiye yapılan intizarın tutacağına inanılır. (KK18)
- Kötü bir durumun gerçekleşmesini önlemek için tahtaya vurulur. Kötülüğün tesirinden böylece korunacağına inanılır. (KK21)
- Aynı isime sahip olan iki kişinin arasında dilek tutulduğunda, o dileğin gerçek olacağına inanılır. (KK21)
- Başladığı bir işi tam yapmayan, yarım bırakan kişinin başına yarım ağrının gireceğine inanılır. (KK21)
- Kulağı sancıyan kişinin kulağına emzikli bir kadının sütü damlatıldığında sancının geçeceğine inanılır. (KK21)
- Dilek dileyip küçük havuzlara para atılırsa, dileğin gerçek olacağına inanılır. (KK26)
- Kökü bir yerden çalınarak dikilen çiçeğin iyi tutacağına ve sağlıklı büyüyeceğine inanılır. (KK30, KK31)
- Kıyafet üzerindeyken, bir yerindeki söküğünü dikenlere iftira atılacağına inanılır. (KK31)
- İnsanların isimlerinin anlamının, kişilikleri üzerinde etkili olduğuna inanılır. (KK21)
- Kahve falı bakarken fincanı kapatıp dışa doğru çevirince insanın içindekilerin dışa yansıyacağına inanılır. (KK21)
- Kahve falı soğuyana kadar üzerine yüzüğünü koyan evli kişilerin falında eşi ile ilgili şeyler olacağına inanılır. (KK31)
- Aradığı bir şeyi bulamayan kişinin Ayete'l Kürsi'yi okuduğunda bulacağına inanılır. (KK31)
- Kaybolan bir şey olduğunda 'Şeytan aldı götürdü, satamadan getirdi.' denildiğinde bulunacağına inanılır. (KK31, KK55)

- Bir kadın adet gününde (abdestsiz) bir camiye girdiyse o caminin yıkılıp tekrar inşa edilmesi gerektiğine inanılır. (KK32)
- Misafir olarak gittiği eve götürdüğü tatlıdan yiyen kişinin zengin olacağına inanılır. (KK31, KK40)
- Bir çocuk bir hanede huzursuz oluyor ve sürekli ağlıyorsa o evden birinin öleceğine inanılır. (KK36)
- Taşa oturan kadınların çocuğunun olmayacağına inanılır. (KK36)
- Biri rahatsızlık (havale) geçirirse odanın tabanına bir çivi çakılır. (KK36)
- Bir şeyi kırk defa söyleyen kişinin o sözünün gerçek olacağına inanılır. (KK36)
- Çatıya testi koymak evde bekâr bir kızın olduğunu bildirmek demektir. O evin kızı evlendikten sonra bu testi kırıyordu. (KK36)
- Dua okunduktan sonra bir kişiye ya da bir yere üflenirse duanın ona tesir edeceğine inanılır. (KK36)
- Sarılık olan çocuğa sarı tülbent örtülür ve sarı renk yelek giydirilir. Sarı rengin sarılık hastalığını iyileştirici etkisinin olduğuna inanılır. (KK36)
- Erkek askere giderken ayna kırılır. Ayna kıran askerin başına kötülük gelmeyeceğine inanılır. (KK36)
- Tencerede suyun boşu boşuna kaynamasının düşmanları çoğaltacağına inanılır. (KK36)
- Evlilik yüzüğü (alyans) nün sol elin sondan bir önceki parmağa takılması gerektiğine inanılır. Yüzük bu parmağa takılırsa eşlerin birbirine daha bağlı olacağına inanılır. (KK36)
- Bir sözü aynı anda söyleyen kişilerin hangisi daha önce diğerinin saçını tutup asılırsa onun kocasının diğerinden daha yakışıklı olacağına inanılır. (KK36)
- Yel giren yere metalle 3 kere vurulursa o yer iyileşir. (KK36)
- Sarı rengin hastalık ve solgunluk rengi olduğuna inanılır. Sarı giyen kişinin hasta olacağına inanılır. (KK36)
- İnsanların çift yaratıldığına yani dünyada bir benzerinin olduğuna inanılır. (KK40)
- Annenin başına ağrı girerse aynı şekilde evladının hasta ya da bir sıkıntıda olduğuna inanılır. (KK44)
- Değirmenden gelen ilk unla yapılan ilk ekmeği yiyen kişinin karısının öleceğine inanılır. (KK52)

- Çorap örmeye boğazından başlanmazsa o çorabın dayanıksız olacağına inanılır.
- Kürek kemiğinin kırılmasının bahtı açacağına inanılır. (KK52, KK55)
- Sofra duasından sonra ilk önce yemekten bir lokma alan kişiye cennetten bir kapı açılacağına inanılır. (KK56)
- Eğer kişinin adı Arapça olmazsa öbür dünyada meleklerin onu tanımayacağına ve o kişinin cehenneme gireceğine inanılır. (KK56)
- Yeni yürümeye başlayan çocukların her yeri deniz gibi gördüklerine ve bunun için yürümekten korktuklarına inanılır. (KK56)
- Yolda paslanmış bir çivi bulmanın ve onu saklamanın şans getireceğine inanılır. (KK56, KK65)
- Ensesi kalın olanın kendi işini kendi yapacağına inanılır. (KK56, KK67)
- Süt dişler değiştiği zaman gömülmesi gerektiğine inanılır. Gömülürken de şu tekerleme söylenir. ‘Al sana süt dişi, ver bana it dişi.’ Bu mani okunduğunda yeni çıkacak dişlerin köpeklerin dişleri kadar sağlam olacağına inanılır. (KK68)
- Duvar dibinde uyuyan kişinin çarpılacağına inanılır. (KK68)
- Hamama gidip kırklanınca tüm günahların akıp gideceğine inanılır. (KK73)
- Kötü talihin ve iyi talihin dünyanın hareketlerine bağlı oluştuğuna inanılır. (KK74)
- Bir yolcu veya asker uğurlanırken arkasından su dökülürse o kişinin tez gidip tez geri döneceğine inanılır. (KK75)
- Yolcunun ardından bir tas su dökülürse yolculuğunun hızlı ve kazasız belasız geçeceğine inanılır. (KK75)

SONUÇ

Kültür, kişinin yaşadığı toplumda sahip olduğu her türlü maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Bu değerler bütünü geçmişten günümüze değişerek ve gelişerek ulaşmıştır. Bireyler aracılığı ile nesilden nesile aktarılmıştır. İnsanların eseri olan kültür, bütün toplumların tarihsel sürecinde aktif rol oynamıştır. İlk çağlardan beri var olup, zaman içerisinde farklı aşamalardan geçmiştir. Bu esnada insanların, bazen etkileyen bazen de etkilenen konumda olduğu görülmektedir. İnsan, bu etkileşim esnasında dili, davranışları, bilgisi ve ürettikleriyle kültüre katkı sağlamaktadır.

Bir toplumun kültürünü oluşturan en önemli yapı taşlarından birisi geçmişten günümüze aktarılan birikimlerdir. Tarihsel süreç içerisinde edinilen her türlü âdet ve inanmalar kuşaktan kuşağa aktarılarak zengin bir kültür birikimi oluşturulur. Her toplumun kendine has böyle bir birikimi vardır. Çeşitli sebeplerden dolayı toplumlar birbiri ile etkileşime geçmiş ve kültürü oluşturan bazı özellikler diğer toplumlara aktarılmış. Doğal olarak onlara has özellikler bu sayede dünyanın dört bir yanına yayılmıştır.

Kültürü oluşturan en önemli öğelerden biri halk inanışlarıdır. Bu inanışlar bir ayna misali toplumu pek çok açıdan yansıttasının yanı sıra onu anlama ve algılama adına hayatımızda önemli bir yer edinir. Çalışma alanımız Selçuklu ilçesinde yaptığımız araştırmalarda gökyüzü ve astronomik olaylar, zaman, hayvanlar ve cansız maddeler gibi pek çok inanma ve bu inanmalarla ilgili uygulamalara rastlanılmıştır. Bu inanmaların temel dayanakları incelendiğinde çok eski zamanlara özellikle eski Türklerin inanma ve yaşamlarına dayandığını görülmektedir. Günümüzde Selçuklu ilçesinde rastlanan inanmalar açıklanırken bu temel dayanaklara da değinilmiştir.

Araştırma sırasında yazılı kaynaklardan olduğu gibi sözlü kaynaklardan da yararlanılmıştır. Bunun için yörede 53 kadın - 52 erkek toplam 105 kaynak kişiyle çeşitli görüşmeler yapıp bu görüşmeler ses kaydı alma ve not tutma yöntemiyle kayda geçirilmiştir. Çalışmada kadın kaynak kişi ve erkek kaynak kişi sayıları birbirine yakın tutulmaya çalışılmasına rağmen erkek kaynak kişilere oranla kadın kaynak kişilerden daha fazla bilgi alınabilmiştir. Tezin konu, amaç, kapsam ve yöntemlerinden bahsettikten sonra ilk bölümde araştırma alanı hakkında bilgi verilmiş, daha sonra ikinci bölümde yazılı ve sözlü pek çok kaynaktan yola çıkarak halk inanışları açıklanıp Selçuklu ilçesinde bulunan inanış ve uygulamalardan bahsedilmiştir.

Selçuklu yöresinde rastlanan inanışlardan ilki gökyüzü ve astronomik olaylarla ilgilidir. Yörede gerçekleşen doğa olaylarının ruhani bir özelliği olduğuna inanılmaktadır.

Bereketin de belanın da gökten geldiği düşüncesinin hâkim olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda Güneş ve ay ile ilgili inanışların genellikle bereket-kıtlık veya hastalık-şifa durumları üzerine yorumlandığı tespit edilmiştir. Güneş doğduktan sonra uyanmanın nasip kapatacağından ay ışığının vurduğu suyun içilmesinin hastalık getireceğine kadar pek çok inanış vardır. Bunun yanında insanların güneşin veya ayın o günkü halinden yola çıkarak gelecekte bir kıtlığın yaşanıp yaşanmayacağını veya yağmurun yağıp yağmayacağını tahmin edebildikleri gözlemlenmiştir. Ay ile ilgili karşılaşılan inanışlardan birisi de Ay tutulması sırasında teneke çalıp gürültü çıkararak tutulmanın önüne geçmeye çalışmalarıdır. Bu uygulama eski Türklerden beri kötü ruhları kovmak için devam ettirilen uygulamalardandır.

Yörede yıldızlar ile ilgili ise her insanın bir yıldızı olduğuna ve kimin yıldızı kayarsa o kişinin öleceğine dair inanışların olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda yıldızların uğur getirdiğine ve doğaüstü güçleri olduğuna inanıldığı için insanların yıldız kayarken dilek tuttıkları görülmektedir.

Gök gürlemesi ve yıldırımlarla ilgili yapılan incelemeler sonucunda gök gürlemesi ve yıldırımın halk tarafından kutsal kabul edilip doğaüstü güçleri olduğuna inanıldığı tespit edilmiştir. En önemli tespitlerden birisi de gürleme anında insanların elleriyle kollarını ve bacaklarını sıvazlayarak hastalıklarından kurtulacaklarına inanmalarıdır. Yıldırımın gücünden korktukları yıldırım çarpması esnasında yere bıçak saplayarak korunmaya çalışmalarından anlaşılmaktadır.

Selçuklu yöresinde yağmurla ilgili yapılan araştırmalar sonucunda, yağmurun bolluk, bereket ve şifa kaynağı olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Özellikle nisan yağmurları halk için şifalı kabul edilir. Yağmurun yağmadığı zamanlar Allah'ın çok günah işleyen kullarına olan cezası kabul edilmesi ve bu zamanlarda kuraklık olmaması için yağmur duasına çıktıkları da tespitlerimiz arasında yer almaktadır.

Selçuklu'da gökkuşağı ile ilgili yapılan incelemelerimiz neticesinde inanışların genelde olumlu yönde olduğu görülmektedir. Gökkuşağının bittiği yerde hazine olduğuna, altından geçen kişinin her dileğinin kabul olacağına inanıldığı tespit edilmiştir. En sık karşılaşılan inanış ise gökkuşağının altından geçen kişinin cinsiyetinin değişeceğidir.

Tabiat olaylarıyla ilgili yapılan incelemelerde gökyüzünün durumuna göre havanın nasıl olacağını tahmin edebildikleri ve buna göre tedbirler alındığı tespit edilmiştir. Dolu, fırtına gibi gerçekleşen kötü hava olayları karşısında bahçeye bir demir parçası atarak durdurulacağına inanılması da tespitler arasında yer almaktadır. Halk bazı kötü hava durumlarını da eski zamanlarda olduğu gibi Tanrı'nın bir gazabı olarak görmektedirler.

Yörede zaman ile ilgili yapılan incelemeler neticesinde halkın zamanın farklı dilimlerine çeşitli anlamlar yüklediğini ve işlerini buna göre ayarladıkları görülmektedir. Bazı günler uğursuz kabul edilirken bazı günler kutsal ve bereketli sayılmıştır. İncelemeler sırasında bu ayırımın gece ile gündüz arasında da olduğu tespit edilmiştir. İnsanlar işlerini gündüz vakitlerinde gerçekleştirerek uğursuz kabul ettikleri gece vaktine bırakmamaktadırlar.

Selçuklu'da hayvanlarla ilgili yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde, yaygın olarak atın soylu ve uğurlu bir hayvan olduğu düşüncesiyle at nalının pek çok evde uğursuzluğu önleme amacıyla asıldığı, kurt ulumasına farklı anlamlar yüklendiği, yılanın yağmurun yağmasındaki etkisi, köpeklerin ulumasının uğursuzluk sayılması, kedinin nankör olarak kabul edilmesi elde edilen bilgiler arasındadır. Koyunun melek, keçinin ise şeytan olarak nitelendirilmesinin yanı sıra inek ve sütünün yapılan uygulamalar neticesinde ne kadar önemli olduğu da görülmektedir. Güvercin dini sebeplerden dolayı önemli kabul edilirken baykuş ve yarasa da uğursuz sayılmaktadır.

Yörede cansız maddeler ve eşyalar ilgili yapılan incelemeler neticesinde halkın eski Türk inanışlarında olduğu gibi cansız varlıkların da bir ruha sahip olduğuna inandıkları görülmüştür. Bu cansız maddelerle yapılan çeşitli eylemlerin uğur veya uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

Besinlerle ilgili inanışların yaygın olduğu görülmüştür. Besinlerden özellikle ekmek konusunda çok hassas davranıldığı, İslamiyet'le birlikte gelişen bu hassasiyetin ekmeğin büyük bir nimet olarak görülmesi ve kutsal kabul edilmesinden ileri geldiği tespit edilmiştir.

Araştırma alanında uğur, uğursuzluk ve bereketle ilgili yapılan incelemelerde gerçekleştirilen bazı eylemlerin uğur veya uğursuzluk getireceğine inanıldığı için pek çok konuda dikkatli davranıldığı tespit edilmiştir. Sağ elle yemenin veya ekmek kırıntılarının yere atılmasının bereketi kaçıracağına inanılmasından dolayı bu gibi pek çok konuda hassas davranmakta oldukları görülmüştür.

Dini günler, bayramlar ve törenler halk nezdinde önemli bir yere sahiptir. Yörede yaptığımız çalışmalar neticesinde, Ramazan ve Kurban bayramlarının yanı sıra milli bayramları da birlik beraberlik içerisinde büyük bir coşku ile kutladıkları ve gelecek kuşaklara doğru bir şekilde aktarabilmek için çabaladıkları tespit edilmiştir. Bahar bayramlarından biri olan Hıdırellez'in de aynı coşku ile kutlanarak bereket getirmesi veya kişilerin dileklerinin gerçekleşmesi için çeşitli uygulamaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yağmur yağmadığı zamanlarda dini açıdan önemli sayılan kişinin önderliğinde yağmur duasına çıkıldığı ve çeşitli ritüellerin gerçekleştirildiği yapılan incelemeler neticesinde tespit edilmiştir.

Geçmişte tıbbın gelişmediği dönemlerde sıklıkla başvurulanan yöntemlerden biri olan sağaltma metotlarına araştırmalar sonucunda Selçuklu yöresinde de rastlanmıştır. Halkın halen birçok hastalığın tedavisinde “ocaklı” olarak tabir edilen kişilere başvurduğu ve çeşitli yöntemler uyguladıkları tespit edilmiştir.

Nazar, yörede yapılan incelemeler sırasında rastlanan en yaygın inanışlar arasında yer almaktadır. Geçmişten günümüze süregelen bu inanıştan korunmak için halkın çeşitli uygulamalar geliştirdiği tespit edilmiştir. Yörede nazardan korunmak için muska, nazarlık takılması ve evlere üzerlik asılmasının yanı sıra nazar değdikten sonra da kurşun dökme işleminin yaygın olarak yapıldığı görülmektedir.

Büyü ve sihir hakkında inceleme yapılırken köy halkı tarafından bu konu pek fazla dillendirilmemektedir. Ancak genel inanışın iyi veya kötü hangi amaçla olursa olsun büyüünün dinen haram olduğu, yapanın ve yaptıranın cehenneme gideceği yönünde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada büyüünün varlığına inanıldığı ve birilerinin arasını bozmak/ yapmak, kişiyi hasta etmek/ iyileştirmek veya kaybolan bir şeyi bulmak gibi pek çok amaçla yapıldığı görülmektedir.

Eski Türklerde büyük önem arz eden ateş ve ocak kültü ile ilgili inanışların halen araştırma alanımızda devam ettirildiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde ateşe tükürmenin, su dökmenin, sövmenin uğursuzluk sayıldığı ve sönmüş ocağın altını yakmanın iyi sayılmadığı görülmektedir. Halk eskiden olduğu gibi ateşi kutsal kabul edip, onunla uğraşmanın bazı durumlarda uğursuzluk getireceğine inanmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde suyun da diğer varlıklar gibi uğur veya uğursuzluk noktasında etkisinin olduğuna inanıldığı, özellikle kötü ruhlardan arınmak için bebeklerde ve lohusa kadınlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında kutsal kabul edilen zezem suyunun da şifalı olduğu düşüncesinin yaygın olduğu görülmektedir.

Selçuklu yöresinde ziyaret yerleri ile ilgili konularda yapılan incelemeler sonucunda yöre halkının ziyaret yerlerine büyük saygı duyduğu, burada yatan kişilerin güçlü ve dini açıdan etkili kişiler olduğuna inanıldığı tespit edilmiştir. İnsanlar dileklerinin gerçekleşmesi için türbe ve yatırları ziyaret edip çeşitli ritüeller gerçekleştirirler ve adaklar adarlar. Kişilerin dilekleri gerçekleştikten sonra adaklarını yerine getirdiklerini görülmektedir. Ayrıca

ziyaretlerin Cuma günü gibi önemli günlerde yapıldığında dileklerin daha çabuk gerçekleşeceğine inanıldığı da tespitlerimiz arasındadır.

Yapılan araştırmalarımız neticesinde yöre halkının cin, şeytan ve melek gibi konularda pek konuşmak istemediği görülmektedir. İnsanlar bu konularda konuşmaktan çekinmekte ve rahatsız olmaktadır. Cin ve şeytan hakkında konuşunca veya bazı eylemlerde bulununca bu doğaüstü varlıkların musallat olacağına ve başlarına kötü şeylerin geleceğine inanıldığı tespitlerimiz arasında yer almaktadır. Kötü ruhların etkisi altına girmemek için farklı korunma yöntemleri geliştirilmiştir. Melekler konusunda daha hassas davranmakta olduklarını ve onların bulunduğu ortamlarda rahatsız olabilecekleri eşyaları bulundurmamaya veya farklı davranışları sergilememeye çalıştıkları da tespit edilmiştir.

Selçuklu ilçesinde insan vücudu ve insan davranışlarıyla ilgili yapılan araştırmalarımız sonucunda insanların zaman içerisinde vücutlarının belli kısımlarında gerçekleşen bazı şeyleri farklı durumlara yormakta oldukları ve bunun etrafında çeşitli uygulamalar geliştirdikleri tespit edilmiştir. İnsan davranışları ve insan vücudunun belli kısımları hakkında ortaya çıkan inanışların eski Türklerde de var olduğu ve o zamanlardan beri devam ettirildiği görülmektedir. Bir yere sağ ayakla girmesinin iyi sayılması, içilen çayın yarım bırakılmasının uğursuzluk kabul edilmesi gibi pek çok inanışa rastlanılmaktadır. Halk bu tarz konulara inanmakta ve büyük bir önem göstermektedir.

Rüya ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda eski zamanlarda olduğu gibi insanların, rüyaların gerçek hayata etkisi olduğuna inandıkları ve bu neticede rüyaları anlamlandırmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. İnsanların gördükleri rüyaları anlatma noktasında hassas davrandıkları ve herkese yorumlatmadıkları da tespitler arasında yer almaktadır.

Yörede 3 kısımdan oluşan geçiş dönemleriyle ilgili oldukça yaygın inanışlar olduğu tespit edilmiştir. Evlilik çağına gelen bir kişinin evlenme durumundan ölümünden sonraki ana kadar pek çok şeyle ilgili inanışlar çerçevesinde uygulamalara rastlanmaktadır. Halk nezdinde evlilik hassas bir konu olarak görülmektedir. Evlilik çağına gelen kişinin evlenmesi gerektiğine, evlenmiyorsa kısmetinin kapalı olduğuna inanılır. Kısmet açtırmak için de çeşitli dinsel büyüsel ritüellere başvurulduğu görülmüştür. Evlenme süreciyle ilgili gelenekselleşmiş uygulamalar vardır. Kız isteme töreninden başlayarak bu ritüeller düğün sonrasına kadar devam etmektedir. Düğün için evden kızı alma esnasında başından aşağı hayatlarının bereketli olması için çeşitli şeyler atılır veya gelin kendi evine girerken tatlı dilli olması için bal yedirilir. Bu inanışlar pek çok kişi tarafından gerçekleştirilmesine rağmen kökeni hakkında

bilgi sahibi olan kişi sayısı çok azdır. Sadece kùltürün bir parçasını oluşturan uygulamalar silsilesidir.

Ölüm konusundaki inanışlar genellikle ölümden sonra ölüñün durumu ve mezarlar ile ilgili inanışlardır. Yaygın bir şekilde ölüñün ilk günlerde kendi evini ziyarete geleceğine inanılmaktadır. Bu yüzden evin ışıkları açık bırakılır. Belirli günlerde topluca Kur'an okunur ve ölüñün günahlarının bir an evvel affedilmesi için dualar edilir. Mezarlıklara çok fazla saygı duyulduğu görölmektedir. Ziyaret zamanlarında mezarların temizlenmesinin yanı sıra su dökülerek yıkanır ve mezarların üzerine diğer ziyaretçiler için ölen kişinin hayrına şeker bırakılır. Özellikle özel günlerde bu alanlar çok kalabalık olmaktadır. Mezarlıklardaki ağaçları kesmek hoş karşılanmaz, uğursuzluk getireceğine inanılır. Ağaçları kutsal saymak ve zarar vermekten kaçınmak ise eski Türk inanç sistemindeki ağaç kùltü ile ilgili olduğu söylenebilir.

Kaynak kişilerden belli bir eğitim seviyesinde olanların geneli inanışların kùltürümüz açasından öneminin yadsınamaz olduğunu kabul etmektedir fakat bu inanışların birçoğunun aslının olmadığını, dilden dile aktarılırken uydurma inanışların türetildiğini ve bu nedenle de bu inanışlara itibar edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Kaynak kişilerin büyük bir bölümünü oluşturan 60 yaş üstü kişilerin çoğu da bu konuların hassas konular olduğunu dile getirerek bu inanışlara uygun hareket edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu fikir farklılıkları kaynak kişiler arasındaki yaş farkına bağlı olarak teknolojinin gelişmesiyle gençler tarafından kullanımı yaygınlaşan kitle iletişim araçları sayesinde bilginin kolay ulaşılabilir oluşuna ve hayat tarzının git gide modernleşmesine bağlanabilir. Aynı zamanda bu fikir farklılıklarının kaynak kişilerin eğitim durumlarından da kaynaklandığı çalışmalar sırasında saptanmıştır. Belli bir eğitim seviyesinde olan kaynak kişiler inanışları önemsememekte, eğitim seviyesi düşük olan kaynak kişiler ise geleneklere bağlılığın önemini vurgular biçimde davranarak kötülüklerin kendisinden uzak olmasını isteyen herkesin halk inanışlarına uygun hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır.

KAYNAKÇA

YAZILI KAYNAKLAR

Acıpayamlı, Orhan (1963). Türkiye’de Yağmur Duası. *DTCF Dergisi XXI(1-2)*, 1-39.

Aday, Erdal (2013). *Kütahya İli Türbe ve Yatırları Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar*. Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Aday, Erdal. (2017, Aralık). Bolvadin İlçesi Karabağ Köyleri Folklorunda Eski Türk İnançlarının İzleri. *Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy)*. Yıl:3, Sayı:12, 217-239

Akalın, L. Sami (1993). *Türk Folklorunda Kuşlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Akalın, Şükrü Halûk (2009). “*Türkçe Sözlük*”, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____ (1993). “Üzerlik”, II. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, 20-22 Kasım 1991, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana

Akman, N. Hilal (2003). *Tarihi Romanlarda Türk Mitolojisi 1908-1960*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Akpınarlı, Feriha (1996). “*Anadolu’da Nazar ve Nazarlıklar*”, I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, I. Cilt. 22-23 Aralık 1994, Kültür Bakanlığı Yayınları:1799, Ankara.

Albayrak, A. ve Çarpıcıoğlu İ., (2006). Ehl-i Sünnet Geleneğine Bağlı Bir Orta Anadolu Köyünde Halk İnançları ve Uygulamaları. *Dini Araştırmalar*, 8(24), 121.

Altanoğlu, B. Altan (1999).*Düşüncenin Enerjiye Dönüşümü*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Alvarez, A. (2001) *Gece, Gece Hayatı, Gecenin Dili ve Rüya*lar, (çeviren: İ Türkmen), İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Aras, Enver (2002, Kış). Türkler’de Hıdrellez Geleneği. *Milli Folklor*, 54, 39-54.

Arıklı, Ercan (1986). *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi* (c. 1-20). İstanbul: Gelişim Yayınları.

Arslan, Ferhat (2012). İstanbul’da Hıdrellez Geleneğinin Geçmişi, Bugünü ve Yarını: Ahırkapı Örneği. *Folklor Edebiyat*, 18(71), 208.

Artun, Erman (1993). “Yaşayan Adana Karatepeli Fıkraları”, *İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 207, Ankara:1995, s.204.

_____ (2000) *Adana Halk Kültürü Araştırmaları I*, Adana: Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

_____ (2011). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri Edebiyat Tarihi/Metinler*. Adana: Karahan Yayınları.

Avcıoğlu, Doğan (1995). *Türklerin Tarih*. (C.1) İstanbul: Tekin Yayınevi.

Beğenç, Cahit (1974). *Anadolu Mitolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.

Bahar, Hasan. (1999). 16. Araştırma Sonuçları Toplantısı. Kültür Bakanlığı Yayınları, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Cilt: 2, Ankara: ss.26-27.

Başoğlu, Bekir (1981, Temmuz). Boyabat'ta Yağmur Duası. *Türk Folkloru Dergisi*, 24, 18-19.

Banarlı, Nihat Sami (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Bayat, Fuzuli (2007). *Türk Mitolojik Sistemi I*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Boratav, Pertev Naili (1973 / 1984 / 1997 / 1999). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

_____ (2003). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: Koç Kültür Sanat ve Tanıtım Hizmetleri

Boyras, Şeref (2010). 12 Hayvanlı Türk Takvimi ve Kehanet, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (14) 52.

Bozkurt, Nebi (2001). Kandil. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (c. 24, s.300) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Campbell, Joseph (1995), *İlkel Mitoloji*, (çev. Kudret Emiroğlu), Ankara: İmge Yayınları

Cingöz, Meltem Emine (2003). Hıdrellez. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi (2. bsk.), (c. 4, s. 65). İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Çağatay, Saadet (1974) Türklerde Batıl İnançlar Arasında Tabu, *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri*, Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Çağbayır, Yaşar(2007). *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Çağlar, Birsal (2008). *Türk Mitolojisinde Dört Unsur ve Simgeleri Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çay, M. A. (1983). *Anadolu'da Türk Damgası, Koç Heykel-Mezar Taşları ve Türkler'de Koç-Koyun Meselesi*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Çetin, İsmet (1996). Nevruz ve Nevruz Kutlamasına Bir Örnek. *Nevruz ve Renkler* (s.470-

476). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Çıblak, Nilgün (2014, Ekim). Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Buna Bağlı Uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*. 15, 103-125.

Çobanoğlu, Özkul (2003). Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları. Ankara: Akçağ Yayınları.

_____ (1992). “Şükranlı’da (Eskişehir) Evlenme Adetleri”, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1992, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Devellioğlu, Ferit (2013). *Osmanlıca-Türkçe Lügat Ansiklopedisi*. (30. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi

Dilek, İbrahim (1997, Kış). Altay Türk Folklorunda ve Atasözlerinde At, *Millî Folklor*, Sayı36.

Doğan, Ahmet (1999). *Osmanlıca Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Durmuş, İlhami (2009). *Bilge Kagan, Köl Tigin ve Bilge Tonyukuk*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Ekici, Metin (2007). *Halk Bilgisi -Folklor- Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, (2. Baskı), Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Eliade, Mircea (1999). *Şamanizm*. (Çev. İsmet Birkan). İstanbul: İmge Kitabevi.

_____ (2003). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*, İstanbul: Kabcacı Yayınevi.

Erdem, Mustafa. (2000). *Kırgız Türkleri Sosyal Antropoloji Araştırmaları*. Ankara: ASAM (Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi) Yayınları

Erginer, Gürbüz (1969-1970) “Uşak Takvimi”, Yayımlanmamış Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü.

Erginer, Gürbüz (1997). *Kurban, Kurbanın Kökenleri ve Anadolu’da Kurban Ritüelleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Eröz, Mehmet (1997). *Türkiye’de Alevilik ve Bektaşilik*. İstanbul: Otağ Matbaacılık.

Ersöz, Murat (2010). *Cukuruyar Nurgun Bootur Saha (Yakut) Türklerinin Kahramanlık Destanı*, Ankara: Türksoy Yayınları.

Eşmeli, İsa (2006). Muğla-Yatağan ve Çevresi Halk İnanışları ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Eyüp, Akman (2007). Türk Halk Hekimliğinde Ocaklık Geleneği ve Safranbolu’daki Ocaklar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15 (1), 396.

Eyüboğlu İsmet Zeki. (1998). *Anadolu İnançları Anadolu Üçlemesi 1*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Gökbel, Ahmet (1998). *Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Gönenç, Alpaslan (2011). Antalya İli Korkuteli İlçesi'nde Halk İnanışları ve Halk Hekimliği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Görsel Yayınları. (1987). Rüya. Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi (C.12) İstanbul

Güçlü, Faruk (1995). *Orta Anadolu'da Batıl İnanışlar*, Ankara: Edebiyat Kitabevi.

Haldun, İ. (2004) Mukaddime, (çeviren: H. Kendir) C:1, Yeni Şafak: İstanbul

Hufford, D. J. (2007, Bahar). Halk Hekimleri (Çev. Mustafa Sever). *Millî Folklor*.73, 79.

Hulusi, Ahmet (1972). *Ruh-İnsan-Cin*. Ankara: Yüksel Matbaası.

İnan, Abdulkadir (2006). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kalafat, Yaşar (1990). *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

_____(2008). *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları V-VI, Dedem Korkut Yukarı Eller*. Ankara: Lalezar Kitabevi.

Kartal, Atila (2011). *Anadolu Sahası Türk Folklorunun Gökyüzü Varlıklarının Oluşum Hikâyeleri ve Bunlara Bağlı İnanmalar*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kayıpov, Sulayman Turduyevic (2002). "Avesta ve Orta Asya Türk Folkloru" VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Son Elli Yılda Türkiye Dışındaki Türk Halk Kültürü Çalışmaları Seksiyon Bildirileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, 165-173

Kılavuz, Ahmet Saim (2006). Cin Mad. I. *Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları.

_____(2006). Şeytan Mad. IV. *Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları.

Kılıç, Abdullah. (2001). Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi, *Isparta Yöresi Halk İnançları*, Ankara: Evrak Yayınları, s.415.

Kırcı, Emine (1998). Türk Kültüründe Ateşle İlgili İnanışlar. *Folkloristik: Dursun Yıldırım Armağanı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Köksal, Hasan (1987). “İzmir ve Çevresindeki Yatırlar ile Bunlara Bağlı Olarak Yaşayan İnançlar”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. Cilt, Gelenek, Görenek Ve İnançlar*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 86, Ankara. s.227-239

Kömürcü, Duran(2005). *Büyü, Fal, Burç, Muska ve Nazar*. İstanbul: Şamil Yayınları.

Kumartaşlıoğlu, Satı (2014). Türk Kültüründe Ateş ve Ocak İyeleri. *Karadeniz Araştırmaları*, Güz 2014, sayı: 43, s.175-190

Kur'an-ı Kerim. *Cuma, Fatır, Necm, Tahrîm, Tekvîr, Enbiyâ, Meryem, A'râf, Nahl, Tahrîm, Necm, Enbiyâ suresi*. Çeviren: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara: 2016

Küçük, Abdurrahman (1987). “Erzincan ve Çevresinde Halk İnançları”, *3.Milletler Arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri (Gelenek, Görenek ve İnançlar)*, Cilt:4, Ankara: Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları s.244

Mauss, Marcel (2005). *Sosyoloji ve Antropoloji*, (Çev.: Ö.Doğan) Ankara: Doğu Batı Yayınları. (Orijinal Çalışmanın Yayın Tarihi: 1950).

Memmedov, C.B. (2002) *Eski Türklerde Gizli Tabiat Kuvvetlerine İnanma (İye İnancı)*, c.3, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Ocak, Ahmet Yaşar. (1992). *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler-Metodolojik Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları

_____ (1998). Hıdrellez. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (c. 17, s.313- 314). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

_____ (2007). *İslam- Türk İnançlarında Hızır Yahur Hızır- İlyas Kültü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi

Oğuz, Ö. ve Kasımoğlu S. (2006). *Türkiye’de 2005 Yılında Yaşayan Geleneksel Kutlamalar*. Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını.

Ögel, Bahaeddin (1995). *Türk Mitolojisi*, c. 2. Ankara: TTK Yayınları.

Öger, Adem (2010,Kış).Tarsus ve Çevresinde Sağaltma Ocakları ve Bunlara Bağlı Uygulamalar. *Turkish Studies* 5(1) 1.

Önal, Mehmet Naci (2006, Şubat). Nevruz Geleneği. *Aklın ve Bilimin Aydınlığında Eğitim*. 72, 28-31.

Örnek, Sedat Veyis (1966, Mayıs). *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançlar ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları. 174, 34-37.

_____ (1971).*Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

_____ (1988).*100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, İstanbul: Gerçek Yayınları.

Özbaş, Mustafa (2010). Kurtarıcı Kargadan Burnu Pislikten Çıkmayan Kargaya Türk Halk Anlatılarında Karganın Dönüşümü. *Milli Folklor*. 88, 58-60.

Özcan, Derya (2016). Uşak Yöresinde Evlilik İle İlgili Ritüel ve Büyüsel İçerikli Pratikler, *Tarih Okulu Dergisi*. 28,265.

Özçelik, Sadettin (2005). *Dede Korkut Araştırmalar, Notlar/Dizin/Metin*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Özdemir, Ahmet (1995). *Folklor Penceresi*. Ankara: Veli Yayınları.

Öztelli, Cahit (1966). Albastı, Alkarısı, Korunma ve Tedavileri, *Türk Folklor Araştırmaları*, 10,209.

Propp, Vladimir (2001). *Masalın Biçimbilimi* (çev. Mehmet Rıfat- Sema Rıfat) İstanbul: Om Yayınları.

Radloff, Wilhelm (1999). Türklerin Kökleri Dilleri ve Halk Edebiyatları Hakkında, (Çev. A. Ekinci, Y. Ünlü), Ankara

Rayman, Hayrettin (2003, Kış). Yozgat Yöresinde Bazı Şamanik ve Kozmogonik İnançlar. *Milli Folklor*. 60, 91.

Sabri, Melâhat (1933, Ekim). *Cinler*. Halk Bilgisi Haberleri. 29, 143.

Samire, Mömin (2013, Kış) Şamanizm ve Günümüzdeki Kalıntıları, Uygur Toplumundaki Tabular Üzerine. *Ulakbilge*, 1 (1), 85.

Sax, Boria (2006). *Toplumun Aynasında Karga*. İstanbul: Kitap Yayınevi

_____ (2004,Güz). Türk Halk İnançlarında Ve Halk Hekimliği Uygulamalarında Meyve. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 16,95-109.

Sinmez, Çağrı Çağlar (2017, Bahar). İç Anadolu Bölgesindeki Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Bilig*. 81,211

Solmaz, Erhan (2018, Nisan). Özbek Halk Kültüründe Doğum İle İlgili Pratikler. *Folklor Akademi Dergisi (Folklore Academy Journal)*. 3, 127-136.

Şenesen, Refiye Okuşluk (2011/2). Türk Halk Kültürü'nde Bolluk Ve Bereketle İlgili İnanç Ve Uygulamalarda Eski Türk İzleri. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, *Folklor/ edebiyat* 17 (66), 209-228.

Şenol, Yahya (2015, Nisan-Haziran). Kandil Geceleri. *Kitap ve Hikmet Dergisi*, 9, 18-22.

Şimşek, Ali (2013). Manavgat Yöresi Halk İnanışları Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Tanyu, Hikmet (1992). Büyü. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*.(C.6, ss.501) İstanbul: TDV Yayınları

_____ (2007). *Türklerde Taşla İlgili İnanışlar*. Ankara: Elips Kitap.

Tokarev, Aleksandrovich (2006). Dünya Halklarının Dinler Tarihi. İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Turan, Ahmet Arif (2012, Mayıs). Nevruz Bayramı ve Kültürümüzdeki Yeri. *Milli Folklor*. 45, 68.

Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), Ankara: TDK Yayınları.

Unat, Yavuz. (2004). İslâm'da ve Türklerde Zaman ve Takvim, *Türk Dünyası, Nevruz Ansiklopedisi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Uraz, Murat (1994). *Türk Mitolojisi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.

Veren, Ergün (Mayıs-Haziran, 2014). M.Ö 8' inci Yüzyıldan Günümüze Halk Takviminde Günlerin Uğuru İle İlgili İnanma Ve Uygulamalar. *Aydın Efesi Dergisi*, 20, 36-39.

Yaşar, Ahmet (2007). *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Yıldırım, Nilüfer (2004). Anadolu Masallarında Şamanizm İzleri. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Yörükkan, Yusuf Ziya (2009). *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Zaripova, Çetin Çulpan (2010). Tatar Destanlarında İnançlar, Türk Epik Ananesinde Testan *Ortak Türk Keçmişinden Ortak Türk Geleceğine VI. Uluslararası Folklor Konferansı* (ss. 101). Bakü: Azerbaycan Milli İlimler Akademiyası Folklor Enstitüsü, KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi.

İNTERNET KAYNAKLARI

Artun, Erman, *Türk Halk Kültüründe Hidrellez*, s.3, Et. 16.08.2017

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_turk_halk_kulturunde_hidrellez.pdf

_____, *Türk Halk Kültüründe Nevruz*, s.1, Et. 16.08.2017

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_turk_halk_kulturunde_nevruz.pdf

Konya'da Yatırım: www.konyadayatirim.gov.tr, Et.02.07.2017

Selçuklu Kaymakamlığı: www.selcuklu.gov.tr, Et.01.07.2017

Selçuklu Belediyesi: www.selcuklu.bel.tr, Et.02.07.2017

Selçuklu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Stratejik Plan 2011-2014:www.selcuklu.meb.gov.tr, Et.02.07.2017

Seyidoğlu, Bilge (1998). Kültürel bir sembol: Yılan[elektronik sürüm]. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. E.t. Temmuz, 12, 2017

(http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/bilge_seyidoglu_kulturel_bir_sembol_yilan.pdf.)

Şivlilik Geleneği: <http://aregem.kulturturizm.gov.tr>, Et.05.10.2017

Türkiye İstatistik Kurumu, Hayvancılık İstatistikleri: <http://www.tuik.gov.tr> , Et.02.07.2017

_____, Bitkisel Üretim İstatistikleri: <http://www.tuik.gov.tr>

SÖZLÜ KAYNAKLAR

- K.K.1. Cennet Talaslı - Selçuklu - 04.05.1953 - İlkokul mezunu - Emekli - Sulutaş Köyü
- K.K.2. Hasan Baltacı - Selçuklu - 03.05.1941 - İlkokul mezunu - Emekli - Yazıbelen Köyü
- K.K.3. Hediye Töke - Selçuklu - 1948 - İlkokul mezunu - Emekli - Tömek Köyü
- K.K.4. Selma Gürler - Selçuklu - 08.01.1959 - Üniversite mezunu - Emekli - Tömek Köyü
- K.K.5. Kumru Acar - Selçuklu - 1961- İlkokul mezunu - Emekli - Hocacihan Mahallesi
- K.K.6. Şükran Köksal - Selçuklu - 1965 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Tatköy
- K.K.7. Hatice Demir - Selçuklu - 1969 - Ortaokul mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.8. Kazım İyişan - Selçuklu - 01.01.1940 - İlkokul mezunu - Emekli Terzi - Hocacihan Mahallesi
- K.K.9. Bahar Uluyol - Selçuklu - 1953 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.10. Esmahan Karacaoğlu - Selçuklu - 1955 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Hocacihan Mahallesi
- K.K.11. Ömer Can - Selçuklu - 1956 - İlkokul mezunu - Emekli - Tatköy
- K.K.12. Emine Kalkan - Selçuklu - 1951 - İlkokul mezunu - Emekli - Yazır Mahallesi
- K.K.13. Hasan Çimen - Selçuklu - 1968 - İlkokul mezunu - Emekli - Sarayköy
- K.K.14. Nahide Çiftçi - Selçuklu - 1954 - İlkokul mezunu - Ev hanımı - Şeker Mahallesi
- K.K.15. Seyhun Yavaş - Selçuklu - 1954 - Lise mezunu - Ev hanımı - Şeker Mahallesi
- K.K.16. Ali Kaya - Selçuklu - 1960 - Lise mezunu - Emekli - Yazıbelen Köyü
- K.K.17. Reyhane Duygulu - Selçuklu - 1938 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Çaldere Köyü
- K.K.18. Tahir Yıldırım - Selçuklu - 1940 - İlkokul mezunu - Emekli - Çaldere Köyü
- K.K.19. Zehra Duygulu - Selçuklu - 1962 - Lise mezunu - Ev Hanımı - Çaldere Köyü
- K.K.20. Müşerref Tanağardı - Selçuklu - 1936 - Okuryazar değil - Ev Hanımı - Tömek Köyü
- K.K.21. Osman Onat - Selçuklu - 1963 - Yüksekokul Mezunu - Polis Memuru - Yazır Mahallesi
- K.K.22. Nazik İncekaya - Selçuklu - 1954 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Şeker Mahallesi
- K.K.23. Bekir Akçay - Selçuklu - 15.07.1974 - Yüksek Lisans mezunu- Tarih Öğretmeni - Eğrübayat Köyü
- K.K.24. Emine Onat - Selçuklu - 06.06.1963 - Ortaokul mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.25. Şerife Yörük - Selçuklu - 06.02.1966 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Buhara Mahallesi
- K.K.26. Huriser Yurtman - Selçuklu - 10.10.1955 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Eğribayat Köyü
- K.K.27. İffet Can - Selçuklu - 1975 - Lise mezunu - Ev Hanımı - Şeker Mahallesi
- K.K.28. Nesibe Demirtemel - Selçuklu - 1948 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Beyhekim Mahallesi

- K.K.29. Ayten Usluer - Selçuklu - 1946 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Tatköy
- K.K.30. Şaban Duygulu - Selçuklu - 1927 - Ortaokul mezunu - Bakkal - Çaldere Köyü
- K.K.31. Saniye Özkan - Selçuklu - 1951 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Sille
- K.K.32. Şerife Öztekin - Selçuklu - 1962 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Şeker Mahallesi
- K.K.33. Fadime Ören - Selçuklu - 1966 - Okuryazar- İlkokul 3 terk - Ev Hanımı - Yukarıpınarbaşı Köyü
- K.K.34. Derviş Şenozan - Selçuklu - 1940 - İlkokul mezunu - Emekli - Kocatepe Mahallesi
- K.K.35. Firdevs Kaya - Selçuklu - 1971 - Ortaokul mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.36. Elife Demir - Selçuklu - 16.04.1943 - Okuryazar değil - Ev Hanımı - Yukarıpınarbaşı Köyü
- K.K.37. Sebiyan Kaya - Selçuklu - 1964 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Kocatepe Mahallesi
- K.K.38. Turan Babacan - Selçuklu - 1964 - Lise mezunu - Ev Hanımı - Hüsameddin Çelebi Mahallesi
- K.K.39. Mehmet Çuhadar - Selçuklu - 17.06.1970 - Lise mezunu - Emlakçı - Değirmen Köyü
- K.K.40. Seyit Özcan - Selçuklu - 22.03.1969 - Lise mezunu - Serbest Meslek - Selahaddin Eyyubi Mahallesi
- K.K.41. Şerafettin Akın - Selçuklu - 15.08.1975 - Ortaokul mezunu - Ayakkabıcı - Selahaddin Eyyubi Mahallesi
- K.K.42. Leyla Zengin - Selçuklu - 11.08.1981 - İlköğretim mezunu - Ev Hanımı - Abdül Ezel Paşa Mahallesi
- K.K.43. Hasiye Orhan - Selçuklu - 11.05.1956 - İlköğretim mezunu - Ev Hanımı - Sancak Mahallesi
- K.K.44. Ayşe Yeşildaş - Selçuklu - 01.01.1970 - Ortaokul mezunu - Ev Hanımı - Şeyh Şamil Mahallesi
- K.K.45. Fatma Kayrak - Selçuklu - 19.03.1950 - İlköğretim mezunu - Ev Hanımı - Şems Tebrizi Mahallesi
- K.K.46. İbrahim Uymaz - Selçuklu - 17.03.1971 - Lise mezunu - Serbest Meslek - Sancak Mahallesi
- K.K.47. Hasan Akgül - Selçuklu - 11.01.1955 - Üniversite mezunu - Emekli - Cumhuriyet Mahallesi
- K.K.48. Mehmet Arıç - Selçuklu - 21.04.1989 - Üniversite mezunu - Emekli - Bosna Hersek Mahallesi
- K.K.49. Melek Ateş - Selçuklu - 21.04.1976 - Lise mezunu - Ev Hanımı - Cumhuriyet Mahallesi
- K.K.50. Ayşe Arslan - Selçuklu - 20.01.1959 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Sarayköy
- K.K.51. Ahmet Yiğit Öztürk - Selçuklu - 20.01.1950 - Lise mezunu - Emekli - Tömek Köyü
- K.K.52. Songül Güney Öztürk - Selçuklu - 18.04.1953 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Sarayköy
- K.K.53. Ali Evcimen - Selçuklu - 10.08.1951 - İlkokul mezunu - Emekli - Tömek Köyü

- K.K.54. Mehmet Evcimen - Selçuklu - 24.01.1980 - Üniversite mezunu - Memur - Tömek Köyü
- K.K.55. Türkan Avcı - Selçuklu - 10.08.1951 - İlkokul mezunu - Emekli - Aşağıpınarbaşı Köyü
- K.K.56. Şerife Saraç - Selçuklu - 24.01.1952 - İlkokul mezunu - Emekli - Yazır Mahallesi
- K.K.57. Nefise Ekelik - Selçuklu - 14.05.1939 - İlkokul mezunu - Emekli - Köyceğiz Mahallesi
- K.K.58. Yusuf Futtu - Selçuklu - 03.05.1974 - Lise mezunu - Memur - Hocacihan Mahallesi
- K.K.59. Hasan Büyüktoka - Selçuklu - 03.01.1979 - Lise mezunu - Memur - Tatköy
- K.K.60. Yusuf Kılınçat - Selçuklu - 01.01.1970 - Lise mezunu - Kırtasiyeci - Hocacihan Mahallesi
- K.K.61. Güllü Bağcı - Selçuklu - 01.01.1961 - Lise mezunu - Terzi - Bedir Mahallesi
- K.K.62. Gülşah Futtu - Selçuklu - 29.07.1977 - Üniversite mezunu - Ev Hanımı - Hocacihan Mahallesi
- K.K.63. Gülcan Uluerli - Selçuklu - 24.04.1961 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.64. Sinan Demircan - Selçuklu - 20.02.1959 - İlkokul mezunu - Serbest Meslek - Tatköy
- K.K.65. Ayten Bekler - Selçuklu - 25.06.1968 - Üniversite mezunu - Emekli Memur - Buhara Mahallesi
- K.K.66. Nuray Özkan - Selçuklu - 20.10.1981 - Lise mezunu - Kurye, Kargo İşletmecisi - Buhara Mahallesi
- K.K.67. Sevim Cingöz - Selçuklu - 02.09.1963 - Üniversite mezunu - Emekli - Cumhuriyet Mahallesi
- K.K.68. Enver Onat - Selçuklu - 12.07.1962 - Lise mezunu - Emekli - Yazır Mahallesi
- K.K.69. Pınar Yıldırım - Selçuklu - 31.03.1979 - Üniversite mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.70. Ayşe Öz - Selçuklu - 01.08.1976 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Hocacihan Mahallesi
- K.K.71. Meryem Yaşar - Selçuklu - 07.07.1946 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Sarayköy
- K.K.72. Şeyda Kaya - Selçuklu - 1984 - Üniversite mezunu - Arkeolog - Yazır Mahallesi
- K.K.73. Saliha Demiroğlu - Selçuklu - 01.01.1950 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Hocacihan Mahallesi
- K.K.74. Kazım Kaya - Selçuklu - 09.12.1936 - İlkokul mezunu - Emekli - Cumhuriyet Mahallesi
- K.K.75. Nuray Koçak - Selçuklu - 28.11.1971- Ortaokul mezunu - Ev Hanımı - Yazıbelen Köyü
- K.K.76. Ramazan Soner - Selçuklu - 28.11.1960 - İlkokul mezunu - Emekli - Hocacihan Mahallesi
- K.K.77. Yakup Yılmaz - Selçuklu - 1976 - Üniversite mezunu - Akademisyen - Yazır Mahallesi

- K.K.78. Nevzat Şenozan - Selçuklu - 1952 - Lise mezunu - Emekli - Kocatepe Mahallesi
- K.K.79. Yüksel Şenozan - Selçuklu - 1953 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Kocatepe Mahallesi
- K.K.80. Bağdat Kaya - Selçuklu - 11.06.1940 - Okuryazar değil - Ev Hanımı - Cumhuriyet Mahallesi
- K.K.81. Ahmet Karadayı - Selçuklu - 1946 - İlkokul mezunu - Emekli - Akşemsettin Mahallesi
- K.K.82. Türkan Coşkun - Selçuklu - 1954 - Lise mezunu - Emekli Öğretmen - Akıncılar Mahallesi
- K.K.83. Bedriye Sapmaz - Selçuklu - 1951 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Akıncılar Mahallesi
- K.K.84. Mehmet Sapmaz - Selçuklu - 1948 - Yüksekokul mezunu - Emekli Polis - Akıncılar Mahallesi
- K.K.85. Menekşe Kaya - Selçuklu - 1924 - Okuryazar değil - Ev Hanımı - Sille
- K.K.86. Ahmet Kavlak - Selçuklu - 1947 - İlkokul mezunu - Emekli - Sille
- K.K.87. Kamil Koçyiğit - Selçuklu - 1946 - İlkokul mezunu - Emekli - Buhara Mahallesi
- K.K.88. Uzer Duygulu - Selçuklu - 1942 - İlkokul mezunu - Emekli - Çaldere Köyü
- K.K.89. Münevver Arıcı - Selçuklu - 1962 - Üniversite mezunu - Emekli - Yazır Mahallesi
- K.K.90. Seyfi Erdemir - Selçuklu - 1967 - Lise mezunu - Emekli - Şeyh Şamil Mahallesi
- K.K.91. Hamit Duygulu - Selçuklu - 1949 - Lise mezunu - Emekli - Çaldere Köyü
- K.K.92. Mustafa Abay - Selçuklu - 1957 - Lise mezunu - Emekli - Bosna Hersek Mahallesi
- K.K.93. Osman Kaya - Selçuklu - 1937 - İlkokul mezunu - Emekli - Sancak Mahallesi
- K.K.94. Mecit Duygulu - Selçuklu - 1962 - İlkokul mezunu - Market işletiyor - Şeker Mahallesi
- K.K.95. Ahmet Nuri Telliler - Selçuklu - 1963 - Doktora mezunu - Öğretmen - Beyhekim Mahallesi
- K.K.96. Süleyman Mayakan - Selçuklu - 1937 - İlkokul mezunu - Emekli - Beyhekim Mahallesi
- K.K.97. Şenol Özmen - Selçuklu - 1967 - Üniversite mezunu - Mahalle Muhtarı - Sulutaş Köyü
- K.K.98. Ömer Kaya - Selçuklu - 1972 - Lise mezunu - Özel Sektör - Yazır Mahallesi
- K.K.99. Mustafa Uğur Koçyiğit - Selçuklu - 1972 - Üniversite mezunu - Çizim Merkezinde Çalışıyor - Buhara Mahallesi
- K.K.100. Öztekin Duygulu - Selçuklu - 1942 - İlkokul mezunu - Emekli - Şeker Mahallesi
- K.K. 101. Ümüşt Ekenler - Selçuklu - 1968 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Buhara Mahallesi
- K.K.102. Ayşe Aydın - Selçuklu - 1951 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi
- K.K.103. Mustafa Ekenler - Selçuklu - 1964 - Üniversite mezunu - Astsubay Emeklisi - Buhara Mahallesi
- K.K.104. Emine Onat - Selçuklu - 1921 - Okuryazar değil - Ev Hanımı - Yazır Mahallesi

K.K.105. Hatice Türkoğlu - Selçuklu - 1959 - İlkokul mezunu - Ev Hanımı – Kocatepe Mahallesi

EKLER (FOTOĞRAFLAR)

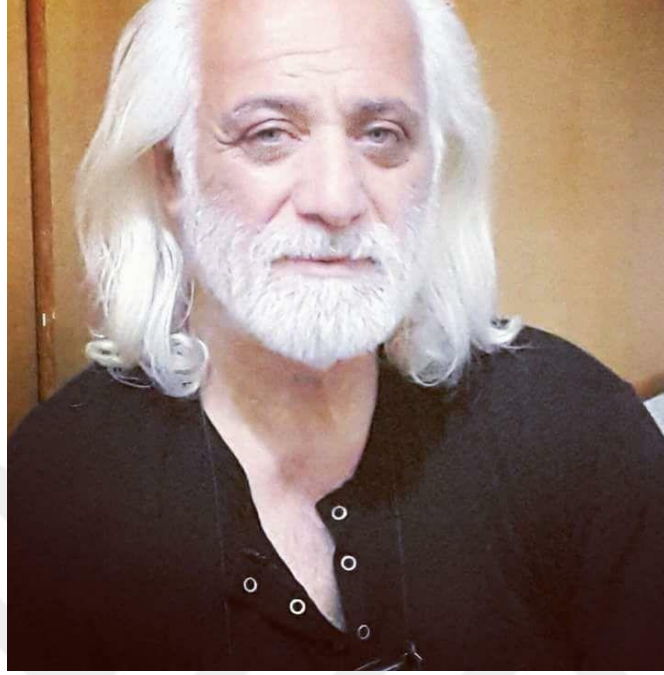

Foto 1: Ahmet Nuri Telliler (KK95)

Foto 2: Bedriye Sapmaz (KK83)

Foto 3: Emine Onat (KK104)

Foto 4: Mehmet Sapmaz (KK84)

Foto 5: Menekşe Kaya (KK85)

Foto 6: Mustafa Uğur Koçyiğit (KK99)

Foto 7: Müşerref Tanağardı (KK20)

Foto 8: Nazik İncekaya (KK22)

Foto 9: Ömer Kaya (KK98)

Foto 10: Öztekin Duygulu (KK100)

Foto 11: Sebiyan Kaya (KK37)

Foto 12: Süleyman Mayakan (KK96)

Foto 13: Derviş Şenozan (KK34)

Foto 14: Hatice Türkoğlu (KK105)

Foto 15: Şivlilik

Foto 16: Şivlilik

Foto 17: Şivlilik

Foto 18: Şivlilik

Foto 19: Bereketi Simgeleyen Hayvan Başı

Foto 20: Bereketi Simgeleyen Hayvan Başı

Foto 21: 40 Yamalı Bohça

Foto 22: Nazar İçin Çivi Çakma

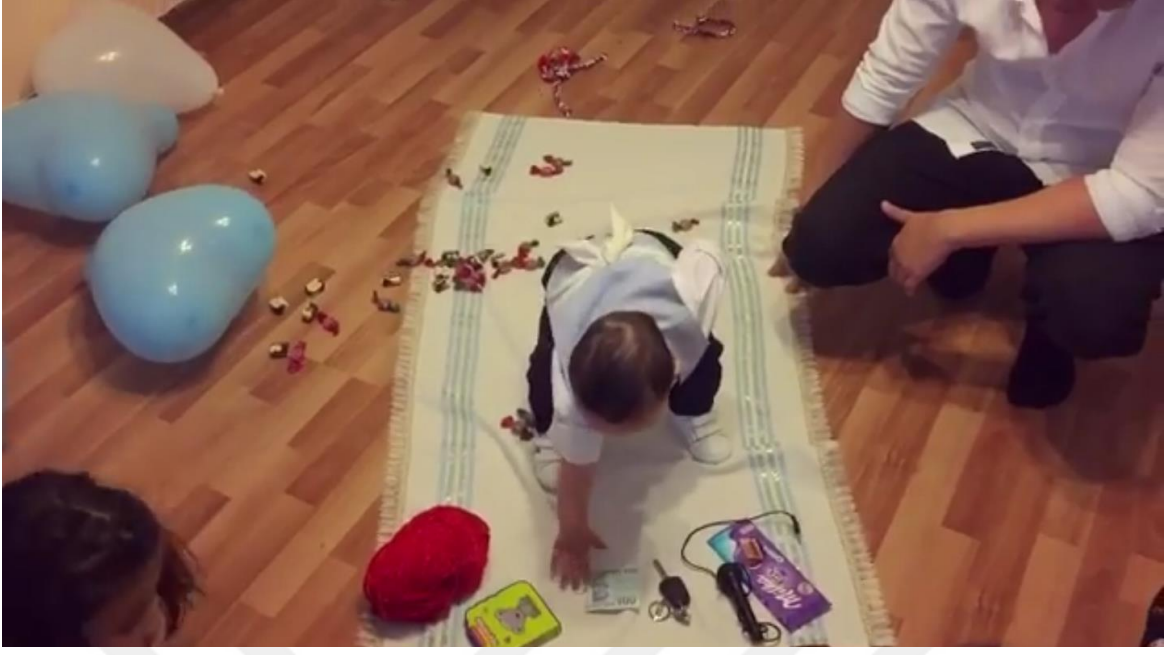

Foto 23: Diş Göllesi Merasimi

Foto 24: Kurşun Dökme

Foto 25: Ocak Kadın

Foto 26: Ocak Kadın Hasta Tedavisi

Foto 27: Hıdırellez'de Gül Dalına Dilek Bağlama

Foto 28: Hıdırellez'de Bozuk Para Gömme

Foto 29: Bereket İin Bakliyalara Ekleme

Foto 30: Hıdırellez'de Dilek Ağacı

Foto 31: Şeyh Halili Türbesi

Foto 32: Evhadü'd Din Hamid Bin Abdulfahr Kirmani Türbesi

Foto 33: Gömeç Hatun Türbesi

Foto 34: Yağmur Duası

Foto 35: Yağmur Duası

Foto 36: Kırk Çıkarma